

T. C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ÂŞIK SADIK GÜL (HAYATI-SANATI VE ESERLERİ)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Aynur KAHRAMAN

Danışman
Prof. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ

NEVŞEHİR
Haziran, 2021

T. C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ÂŞIK SADIK GÜL (HAYATI- SANATI VE ESERLERİ)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Aynur KAHRAMAN

Danışman
Prof. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ

NEVŞEHİR
Haziran, 2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Aynur KAHRAMAN

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

Âşık Sadık Gül (Hayatı-Sanatı ve Eserleri) adlı Yüksek Lisans tezi Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Aynur KAHRAMAN

Danışman

Prof. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Abdullah ŞENGÜL

TEZ KABUL VE ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ danışmanlığında Aynur KAHRAMAN tarafından hazırlanan “Âşık Sadık Gül Hayatı-Sanatı ve Eserleri” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

..... /...../.....

JÜRİ

İMZA

Danışman:

.....

Üye:

.....

Üye:

.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun /..... / tarih ve sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /

Enstitü Müdürü

ÂŞIK SADIK GÜL (HAYATI - SANATI VE ESERLERİ)

Aynur KAHRAMAN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Haziran, 2021

Danışman: Prof. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ

ÖZET

Âşıklık geleneğinin temeli, Türklerin İslamiyet öncesi “ozan-baksı geleneği”ne dayanmaktadır. Geleneğin Sibiryaya ve Orta Asya’daki temsilcileri olan ve ozan, baksı, şaman, kam, oyun gibi adları taşıyan bu kişiler; yuğ, şölen, sığır gibi önemli törenlerde musiki aleti eşliğinde şiirler söylemiş; hekimlik, din adamlığı, büyücülük, rakkaslık, musikişinaslık gibi birçok görevi üstlenmişlerdir. Bu süreçten sonra Türkler ana yurtları olan Orta Asya’dan bazı sebeplerle başta Anadolu olmak üzere çeşitli coğrafyalara göç etmişlerdir. Türkler gittikleri yerlere Türk kültürünün bir parçası olan “ozanlık geleneği”ni de taşımışlardır. İslamiyet öncesi dönemde olduğu gibi kutsal görülen, bazı olağanüstü özelliklere sahip, musiki aletiyle doğaçlama şiirler söyleyen ve hikâyeler anlatan ozanların izlerine Anadolu’da en son 15. yüzyılda rastlanmıştır. Ozanlık geleneğinin bir devamı olarak düşünülen “âşıklık geleneği”ne ait ürünler ise 16. yüzyıldan itibaren Anadolu coğrafyasında tespit edilmeye başlanmıştır. Âşık tarzı şiirin hazırlık aşaması sayılan bu yüzyılda yaşayan âşıklar (saz şairleri) hakkında kesin bilgilere ulaşılamamaktadır. Birçoğu asker ocağında yetişen şairlerin ele geçen şiirlerinin çok az sayıda olduğu ve bunların da teknik açıdan zayıf şiirler olduğu bilinmektedir. Kerem Dede, Hayalî, Bahşi, Armutlu, Çırpanlı, Kul Çulha, Koroğlu, Köroğlu yüzyılın belli başlı şairleri arasındadır.

Âşık tarzı şiir 17. yüzyılda zirveyi görmüş; Karacaoğlan, Âşık Ömer, Gevherî gibi büyük halk şairleri yetişmiş ve bu yüzyılda şiirlerde divan şiiri dil ve estetik anlayışının etkisi açıkça görülmeye başlanmıştır. 18. Yüzyılda geçen yüzyıla nazaran büyük şairler mevcut değildir. 19. yüzyılda ise saz şairleri yanında kalem şairleri olarak adlandırılan bir önceki yüzyıla göre dil ve estetik açıdan üstün şiirler yazan şairler yetişmiştir. Şiirlerinde divan edebiyatının etkisinin yoğun görüldüğü Bayburtlu Zihni, Dertli, Seyrânî, Erzurumlu Emrah gibi halk şairlerinin yanında Sümmânî, Ruhsatî, Dadaloğlu gibi şairler yüzyılın en başarılı halk şairleri arasında sayılabilir.

20. yüzyıl, âşıklık geleneğinin önemini gittikçe yitirmesine rağmen, geleneğe Âşık Veysel’i kazandırmıştır. Âşık Mehmet Yakıcı, Ardanuçlu Âşık Efkârî, Âşık Huzurî, Âşık Kağızmanlı Hıfzî, Âşık İmamî, Âşık Osman Taşkaya (Feymani), Âşık Posoflu Zülâlî, Âşık Ali İzzet Özkan, Âşık Ferrahî, Âşık Bayburtlu Hicranî, Âşık Davut Sularî, Âşık Habip Karaaslan, Âşık Posoflu Müdamî, Âşık Talibî Coşkun, Âşık Yaşar Reyhanî, Âşık Şeref Taşlıova, Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık Mahzuni Şerif, Âşık

Abdulvahap Kocaman, Âşık Halil Karabulut, Âşık Püryanî, Âşık İlhamî Demir, Âşık Daimî yüzyılın diğer halk şairlerindedir.

Bu çalışmada âşıklık geleneğine gönül vermiş, bu geleneğin yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması için özveriyle çalışan 21. yüzyıl âşıklarından Âşık Sadık Gül'ün hayatı, sanatı ve eserleri üzerinde durulmuş ve gelenekteki yeri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma; “Giriş”, “Sonuç”, “Şiir Dizini”, “Kaynakça”, “Sözlü Kaynaklar”, “Kavramlar Dizini”, “Ekler” ve “Öz Geçmiş” bölümleri dışında altı ana bölümden oluşmaktadır. “Giriş” bölümünde âşıklık geleneğinin tarihi gelişiminden bahsedilerek âşıklıkla ilgili temel kavramlar açıklanmıştır. “Birinci Bölüm”de Âşık Sadık Gül'ün hayatı ve âşıklığa geçişi ele alınmıştır. “İkinci Bölüm”de eserlerinden alınan ve kendinden derlenen toplam 180 şiiri şekil özellikleri açısından incelenmiştir. “Üçüncü Bölüm”de şiirlerinin nazım şekli ve türü belirlenmiştir. “Dördüncü Bölüm”de şiirler muhteva bakımından ele alınmıştır. “Beşinci Bölüm”de şiirlerde yer alan edebi, dini ve siyasi portreler belirlenerek değerlendirilmiştir. “Altıncı Bölüm”de Âşık Sadık Gül'ün incelenen 180 şiiri, başlıklarına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. “Sonuç” bölümünde ise elde edilen bilgiler üzerinden genel bir değerlendirme yapılarak Âşık Sadık Gül'ün geleneğe katkıları üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada halk bilimi araştırmalarında sıkça tercih edilen görüşme (mülakat) yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk kültürü, gelenek, âşıklık geleneği, âşık tarzı şiir, âşık, Âşık Sadık Gül.

THE LIFE, ART AND POEMS OF ÂŞIK SADIK GÜL

Aynur KAHRAMAN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences

Department of Turkish Language and Literature, Master, June, 2021

Supervisor: Prof. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ

ABSTRACT

The foundation of the minstrelsy tradition is based on the pre-Islamic bard-bakshy tradition of the Turks. These people who are the representatives of the tradition in Siberia and Central Asia, and bear names such as “ozan, baksı, şaman, kam, oyun” had sung poems accompanied by a musical instrument in important ceremonies such as “yuğ, şölen, sığır”; and they had undertaken many duties such as medicine, cloth, sorcery, pendulum, musicality. After this period, Turks had migrated from their homeland, Central Asia, to various geographies, primarily Anatolia, for some reasons. They had carried the tradition of bardship, which is a part of Turkish culture, to the places they had gone. The traces of bards who had been seen as sacred as in the pre-Islamic period, who had some extraordinary features, who had made improvised poems with musical instruments and had told stories, had been last encountered in Anatolia in the 15th century. The products belonging to the minstrel tradition, which is considered as a continuation of the bardship tradition, started to be identified as of the 16th century in Anatolia. There is no definite information about minstrels (saz poets) living in this century, which is considered as the preparation stage of minstrel style poetry. It is known that there are very few poems of these poets who had been educated in the military service, and that they are technically weak poems. Kerem Dede, Hayalî, Bahşi, Armutlu, Çırpanlı, Kul Çulha, Koroğlu and Koroğlu are among the prominent poets of the century.

Minstrel style poetry had its peak in the 17th century; great folk poets such as Karacaoğlan, Âşık Ömer and Gevheri had been educated and the influences of language and sense of aesthetics of ottoman poetry had begun to be clearly seen in poems in this century. There are no great poets in the 18th century compared to the last century. In the 19th century, poets who had been called pen poets, who had written superior poems in terms of language and aesthetics compared to the previous century, had been educated alongside the saz poets. In addition to minstrels such as Bayburtlu Zihni, Dertli, Seyrani and Erzurumlu Emrah, who the influence of divan literature is intense in their poems, poets such as Sümmani, Ruhsati and Dadaloğlu can be considered among the most successful minstrels of the century.

Although the tradition of minstrelsy in the 20th century has gradually lost its importance, it has brought Âşık Veysel to the tradition. Âşık Mehmet Yakıcı, Âşık Efkârî from Ardanuç, Âşık Huzurî, Âşık Hıfzî from Kağızman, Âşık İmamî, Âşık Osman Taşkaya (Feymani), Âşık Zülâlî from Posof, Âşık Ali İzzet Özkan, Âşık

Ferrahî, Âşık Hicranî from Bayburt, Âşık Davut Sularî, Âşık Habip Karaaslan, Âşık Müdamî from Posof, Âşık Talibî Coşkun, Âşık Yaşar Reyhanî, Âşık Şeref Taşlıova, Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık Mahzuni Şerif, Âşık Abdulvahap Kocaman, Âşık Halil Karabulut, Âşık Püryanî, Âşık İlhami Demir, Âşık Daimî are other important minstrels of the century.

In this study, the life, art and works of Âşık Sadık Gül, one of the 21st century minstrels who had devoted themselves to the tradition of minstrelsy and had worked devotedly to keep this tradition alive and transfer it to future generations, are emphasized and his place in the tradition is tried to be determined. This work consists of six main sections apart from "Introduction", "Conclusion", "Poetry Index", "References", "Oral Resources", "Concepts Index", "Appendix" and "Resume". In the "Introduction" section, the historical development of the tradition of minstrelsy is mentioned and the basic concepts related to minstrelsy are explained. In the "First Chapter", the life of Âşık Sadık Gül and his transition to being a minstrel are discussed. In the "Second Chapter", 180 poems taken from his works and compiled from himself are examined in terms of form features. In the "Third Part", the poetry form and type of his poems are determined. In the "Fourth Chapter", poems are discussed in terms of contents. In the "Fifth Chapter", the literary, religious and political portraits in the poems are determined and evaluated. In the "Sixth Chapter", 180 poems of Âşık Sadık Gül are put in order alphabetically according to their titles. In the "Conclusion" section, a general evaluation is made on the information obtained, and the contributions of Âşık Sadık Gül to the tradition are emphasized. Interview method, which is frequently preferred in folklore researches is used in this study.

Keywords: Turkish culture, tradition, minstrelsy tradition, minstrel, minstrel style poetry, Âşık Sadık Gül.

TEŞEKKÜR

Nevşehir'den hanemize

Hoş geldiniz hoş geldiniz

Selam olsun bizden size

Hoş geldiniz hoş geldiniz

Aynur Hanım hoş geldiniz

Türkülerle yaktık ocak

Selam size kucak kucak

Tezimiz güzel olacak

Hoş geldiniz hoş geldiniz

Aynur Hanım hoş geldiniz

Ozan Sadık söyler sözü

Güleçtir Aynur'un yüzü

Sınavlarda verir tezi

Hoş geldiniz hoş geldiniz

Güzel insan hoş geldiniz

Öncelikle derleme sırasında ve tez yazım sürecinde vaktini, fikirlerini ve şiirlerini benimle paylaşan değerli Sadık GÜL (Âşık Sadık Gül/Ozan Sadık/Kul Sadık/Gül Sadık)'e teşekkür ederim.

Yüksek lisans öğrenimim boyunca değerli bilgi birikimleriyle katkıda bulunan tüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Bu süreçte fikirleriyle destek olan değerli arkadaşlarım İlgi BAYSAN ve Emine TAŞ'a teşekkür ederim.

Daima kanatlarının gölgesini üzerimde hissettiğim, maddi ve manevi olarak her zaman bana destek olan aileme sonsuz teşekkür ederim.

Tezimi hazırlama sürecinde bana destek olan, tezle ilgili birçok kaynağa ulaşmamı sağlayan, değerli bilgilerini ve vaktini benimle paylaşan, bu süreçte yaşadığım herhangi bir soruna Dede Korkut gibi hemen çözüm bulan, danışmanım ve değerli hocam Prof. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	iii
TEZ KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR	ix
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR	xx

GİRİŞ	1
TÜRK KÜLTÜRÜNDE ÂŞIKLIK GELENEĞİNİN YERİ	1
A. Âşıklık Geleneğinin Tarihi Gelişimi	1
B. Âşıklık Geleneği	6
b.a. Rüya Motifi /Bade İçme	6
b.b. Saz Çalma.....	8
b.c. Mahlas Alma / Tapşırma	9
b.ç. Usta-Çırak Geleneği	11
b.d. Âşık Kolları	12
b.e İcra	14
b.e.a. Âşık Karşılaşmaları / Âşık Fasılları	14
b.f. İcra Ortamları	17
b.f.a. Düğünler	17
b.f.b. Kahveler (Semaî/Çalgılı/Âşık Kahveleri)	18
b.f.c. Ayin-i Cemler	20
b.f.ç. Şenlik, Festival ve Törenler	21
b.f.d. Televizyon, radyo, gazete gibi kitle iletişim araçları	21
C. Türk Âşıklık Geleneği ile İlgili Temel Kavramlar	21
c.a. Ozan	21
c.b. Baksı	22
c.c. Şaman.....	22
c.ç. Kam.....	22
c.d. Âşık.....	23

c.e. Hak Âşığı / Hak Şairi.....	23
c.f. Halk Şairi.....	23
c.g. Meydan Şairi.....	24
c.ğ. Çöğür Şairi.....	24
c.h. Saz Şairi.....	24
c.ı. Kalem Şuarası / Kalem Şairi	25

BİRİNCİ BÖLÜM

ÂŞIK SADIK GÜL'ÜN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

1.1. Âşık Sadık Gül'ün Hayatı	26
1.1.1. Âşık Sadık Gül'ün Soyu ve Ailesi.....	26
1.1.2. Âşık Sadık Gül'ün Doğumu ve Çocukluğu.....	26
1.1.3. Âşık Sadık Gül'ün Eğitimi	27
1.1.4. Âşık Sadık Gül'ün Askerlik Yılları.....	27
1.1.5. Âşık Sadık Gül'ün Mesleği	29
1.1.6. Âşık Sadık Gül'ün Evliliği ve Çocukları	30
1.2. Âşık Sadık Gül'ün Sanatı ve Âşıklık Geleneğindeki Yeri.....	31
1.2.1. Âşık Sadık Gül'ün Gurbete Çıkması.....	31
1.2.2. Âşık Sadık Gül'ün Âşıklığa Geçişi	32
1.2.3. Âşık Sadık Gül'ün Kullandığı Mahlaslar	34
1.2.4. Âşık Sadık Gül'ün Etkilendiği Âşıklar.....	34
1.2.5. Âşık Sadık Gül'ün Etkilediği Kişiler	34
1.2.6. Âşık Sadık Gül'ün Katıldığı Şenlikler ve Programlar.....	34
1.2.7. Âşık Sadık Gül'ün Saza Olan İlgisi.....	35
1.2.8. Âşık Sadık Gül'ün Atışmaları	36
1.2.9. Âşık Sadık Gül'ün Eserleri.....	36
1.2.10. Âşık Sadık Gül Hakkında Yapılan Çalışmalar.....	36

İKİNCİ BÖLÜM

ÂŞIK SADIK GÜL'ÜN ŞİİRLERİNİN YAPISI

2.1. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinde Vezin / Ölçü.....	37
2.2. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinde Kafiye (Uyak) Yapısı.....	41
2.2.1. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinde Kafiye (Uyak) Çeşitleri	42

2.2.1.1. Yarım Kafiye (Uyak).....	42
2.2.1.2. Tam Kafiye (Uyak).....	46
2.2.1.3. Zengin Kafiye (Uyak).....	47
2.2.1.4. Tunç Kafiye	48
2.2.2. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinde Kafiye Düzenleri.....	49
2.2.2.1. Düz Kafiye.....	49
2.2.2.2. Çapraz Kafiye	50
2.2.2.3. Mâni Tipi Kafiye	51
2.3. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinde Ayak.....	52
2.3.1. Tek Ayak (Yineleme Ayak)	53
2.3.2. Döner Ayak (Yenileme Ayak).....	56
2.4. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinde Redif	58
2.4.1. Sadece Eklerden Oluşan Redifler:.....	59
2.4.2. Sadece Kelimelerden Oluşan Redifler.....	60
2.4.3. Ek ve Kelimelerin Birlikte Kullanımından Oluşan Redifler	61
2.5. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinde Dil ve Üslup Özellikleri.....	62
2.5.1. Dil Özellikleri.....	62
2.5.2. Şiirlerinde Atasözleri, Deyimler ve Özdeyişlerin Kullanımı:	62
2.5.3. Şiirlerinde İsim Tamlamalar	67
2.5.3.1. Belirtili İsim Tamlamaları	67
2.5.3.2. Belirtisiz İsim Tamlaması	68
2.5.3.3. Zincirleme İsim Tamlamaları	70
2.5.4. Şiirlerinde Sıfat Tamlamaları	70
2.5.5. Şiirlerinde İkilemeler.....	72
2.5.6. Şiirlerinde Edebi Sanatlar.....	72
2.5.6.1. Meczazlar.....	73
2.5.6.1.1. Mecâz-ı Mürsel (Ad Aktarması).....	73
2.5.6.1.2. Teşbîh (Benzetme)	73
2.5.6.1.3. İstiâre (Eğretileme)	74
2.5.6.1.4. İrsâl-i Mesel	76
2.5.6.1.5. Kinâye	77
2.5.6.1.6. Tarîz	79
2.5.6.2. Mana ile İlgili Sanatlar	81

2.5.6.2.1. Tezâd	81
2.5.6.2.2. Tevriye	82
2.5.6.2.3. Tecâhül-i Ârif.....	83
2.5.6.2.4. İstifhâm	83
2.5.6.2.5. Teşhîs (Kişileştirme).....	84
2.5.6.2.6. İktibâs	85
2.5.6.2.7. Mübâlağa (Abartma).....	86
2.5.6.2.8. Tekrîr (Yineleme).....	87
2.5.6.2.9. Nidâ	88
2.5.6.2.10. Telmih (Hatırlatma)	89
2.5.6.2.11. Tenâsüb (Uygunluk).....	91
2.5.6.2.12. Hüsn- i Talîl (Hüsn-i Tevcih).....	92
2.5.6.2.13. Tedric (Dereceleme).....	92
2.5.6.3. Söz İlgili Sanatlar	94
2.5.6.3.1. İştikâk.....	94
2.5.6.3.2. Aliterasyon	94
2.5.7. Şiirlerinde Edebi Mazmunlar	95
2.5.7.1. Şem ile Pervane	95
2.5.7.2. Gül ile Bülbül	96
2.5.7.3. Sevgili ile ilgili Mazmunlar	98

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÂŞIK SADIK GÜL'ÜN ŞİİRLERİNİN NAZIM ŞEKLİ VE TÜRÜ

AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.1. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinin Tür ve Şekil Açısından Tasnifi	99
3.1.1. Nazım Şekilleri.....	101
3.1.1.1. Koşma	101
3.1.2. Nazım Türleri	102
3.1.2.1. Ezgi Ağırlıklı Türler	102
3.1.2.1.1. Türkü	102
3.1.2.1.1.1. Bozlak.....	103
3.1.2.2. “Konu” Ağırlıklı Türler	105
3.1.2.2.1. Güzelleme	105

3.1.2.2.2. Taşlama	107
3.1.2.3. “Ezgi” ve “Konu” Ağırlığı Aynı Yoğunlukta Olan Türler	108
3.1.2.3.1. Ağıt	108

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÂŞIK SADIK GÜL’ÜN ŞİİRLERİNİN MUHTEVASI

4.1. Âşık Sadık Gül’ün Şiirlerinde İşlediği Konular	111
4.1.1. Aşk ve Sevgili	111
4.1.2. Ayrılık / Gurbet / Sılaya Özlem	116
4.1.3. Gönül	118
4.1.4. Felekten Şikâyet	120
4.1.5. Öğüt (Nasihat) Konulu Şiirleri	122
4.1.6. Yaşadığı Yerle İlgili Şiirleri (Nevşehir, Gülşehir)	124
4.1.7. Çeşitli Şahıslarla İlgili Şiirleri	126
4.1.8. Zamandan Şikâyet	129
4.1.9. Eleştiriye Yönelik Şiirleri	130
4.1.10. Ölüm Konulu Şiirleri	131
4.1.11. Kendi Benliğine Yönelik Şiirleri	132
4.1.12. Milli ve Manevi Değerleri Konu Alan Şiirleri	133
4.1.13. Tabiat Konulu Şiirleri	134
4.2. Âşık Sadık Gül’ün Şiirlerinde Kültürel Unsurlar	135
4.2.1. Renkler	135
4.2.1.1. Kara	135
4.2.1.2. Ak- Beyaz	138
4.2.1.3. Al-Kırmızı	139
4.2.1.4. Yeşil	140
4.2.1.5. Sarı	140
4.2.1.6. Mavi	141
4.2.1.7. Mor	141
4.2.2. Sayılar	142
4.2.2.1. Bir	142
4.2.2.2. İki	142
4.2.2.3. Üç	143

4.2.2.4. Dört	144
4.2.2.5. Beş	144
4.2.2.6. Yedi.....	145
4.2.2.7. Kırk	145
4.2.2.8. Bin.....	146
4.2.2.9. On Sekiz Bin.....	147
4.2.3. Kuşlar	147
4.2.3.1. Turna.....	148
4.2.3.2. Baykuş	149
4.2.3.3. Bülbül	150
4.2.3.4. Turaç	151
4.2.3.5. Keklik	151
4.2.4. Çiçekler.....	151
4.2.4.1. Gül	151
4.2.4.2. Sümbül.....	154
4.2.4.3. Safran/Safranî	154
4.2.5. Yer Adları ve Kişi Adları	155
4.2.6. Dua / Alkış.....	160
4.2.7. Beddua/Kargış	161
4.2.8. Ağıt Yakma Geleneği	162
4.2.9. Kına Yakma Geleneği	163
4.2.10. Âşıklık Geleneğinin Şiirlerine Yansıması	164
4.2.11.Şiirlerinde Dini ve Tasavvufi Kavramlar	168
4.2.11.1.Mürşid.....	168
4.2.11.2. Mürşid-i Kâmil	168
4.2.11.3.Pir.....	169
4.2.11.4.Derviş.....	171
4.2.11.5. Şah	171
4.2.11.6. Kırklar.....	172
4.2.11.7. Zikir	172
4.2.11.8. Kâbe.....	173
4.2.12. Maddi Kültür Unsurları	174
4.2.12.1. Kapadokya Yöresi ve Coğrafi Özellikleri	174

4.2.12.1.1. Kapadokya Yöresi.....	174
4.2.12.1.2. Erciyes Dağı.....	175
4.2.12.1.3. Kızılırmak	176
4.2.12.2. Sanat	178
4.2.12.2.1. Çanak Çömlek Sanatı.....	178
4.2.12.2.2. Mimari.....	179
4.2.12.2.2.1. Beyler Konağı.....	179
4.2.12.2.2.2. Eski Hamam	180
4.2.12.2.2.3. Kurşunlu Camii	180
4.2.12.3. Turizm.....	181
4.2.12.3.1. İnanç Turizmi	181
4.2.12.3.1.1. Hacı Bektaş Veli Külliyesi	181
4.2.12.3.1.2. Delikli Taş	182
4.2.12.3.2. Kültür Turizmi	183
4.2.12.3.2.1. Göreme	183
4.2.12.3.2.2. Kepez-Açıksaray	184
4.2.12.3.2.3. Zelve	186
4.2.12.3.2.4. Uçhisar.....	187
4.2.12.3.3. Sağlık Turizmi.....	189
4.2.12.3.3.1. Kozaklı Kaplıcaları.....	189
4.2.12.4. Yiyecek Kültürü.....	190
4.2.12.4.1. Üzüm.....	190
4.2.12.4.2. Köftür	191

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÂŞIK SADIK GÜL'ÜN ŞİİRLERİNDE EDEBİ, DİNİ VE SİYASİ

PORTRELER

5.1. Edebi Portreler	193
5.1.1. Köroğlu.....	193
5.1.2. Pir Sultan Abdal	194
5.1.3. Âşık Mahzuni Şerif	196
5.1.4. Halk Hikâyesi Kahramanları	198
5.1.2.1. Âşık Kerem ve Kerem ile Aslı Hikâyesi	198

5.1.2.2. Leyla ile Mecnun Hikâyesi	199
5.1.2.3. Ferhad ile Şirin Hikâyesi	200
5.2. Dini Portreler.....	200
5.2.1. Peygamberler.....	200
5.2.1.1. Hz. Âdem.....	200
5.2.1.2. Hz. Yakup ve Hz. Yusuf.....	201
5.2.1.3. Hz. Eyüp	202
5.2.1.4. Hz. Hızır	203
5.2.1.5. Hz. Muhammed	204
5.2.2. Diğerler Portreler.....	204
5.2.2.1. Hz. Ali.....	204
5.2.2.2. Hz. Havva	205
5.2.2.3. Hz. Lokmân	206
5.2.2.4. Veysel Karani (Üveys el-Karani)	206
5.2.2.5. Tapduk Emre	207
5.2.2.6. Hacı Bektaşî Veli.....	208
5.2.2.7. Abdal Musa.....	208
5.2.2.8. Azrail Meleği (Ölüm Meleği)	209
5.2.2.9. Habil ile Kabil.....	210
5.2.2.10. Yezid.....	211
5.3. Siyasi Portreler	212
5.3.1. Karavezir Mehmet Paşa.....	212

ALTINCI BÖLÜM

ÂŞIK SADIK GÜL'ÜN ESERLERİ

6.1. Âşık Sadık Gül'ün Şiirleri.....	213
6.1.1. Sekizli Hece Ölçüsü ile Yazdığı Şiirleri.....	213
6.1.2. On Birli Hece Ölçüsü ile Yazdığı Şiirleri.....	219
6.1.3. On Beşli Hece Ölçüsü ile Yazdığı Şiirleri.....	351
6.2. Âşık Sadık Gül'ün Atışmaları.....	354
SONUÇ.....	451
ŞİİR DİZİNİ	456

KAYNAKÇA	466
KAVRAMLAR DİZİNİ.....	477
EKLER.....	482
ÖZ GEÇMİŞ.....	496

KISALTMALAR

bk.	: Bakınız
C.	: Cilt
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
DLT	: Divanü Lügati't Türk
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
MTA	: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
s.	: Sayfa
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDEKTS	: Türk Dünyası Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TÜBAR	: Türklük Bilimi Araştırmaları
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
vs.	: Vesaire

GİRİŞ

TÜRK KÜLTÜRÜNDE ÂŞIKLIK GELENEĞİNİN YERİ

A. Âşıklık Geleneğinin Tarihi Gelişimi

Âşıklığın kökeni çok eski olup, İslamiyet öncesi Türk toplum yaşamına dayanmaktadır. Bugün Anadolu coğrafyasında “âşık” adı verilen halk şairleri İslamiyet öncesi Orta Asya ve Sibiry coğrafyasında yaşayan Türk boyları arasında ozan, baksı, şaman, kam, oyun vb. şekilde adlandırılmıştır. Türkler için büyük bir öneme sahip olan bu kişiler şölen (ziyafet), yuğ (cenaze), sığır (av) adı verilen dini ve askeri törenleri yönetip kopuz gibi musiki aletleri çalarak şiirler (destan, ilahi, ağıt vb.) söylemişlerdir. Muhtelif zaman ve mekanlarda din adamlığı, büyücülük, musikişinaslık, hekimlik gibi birçok görevi üstlenmişlerdir: Din adamı olarak semadaki mabutlara kurban sunmak, ölümlerin ruhunu yerin dibine veya semaya göndermek; hekim olarak fena cinler tarafından meydana getirilen hastalık ve ölümleri engellemek, hastaları tedavi etmek üstlendikleri görevlerden sadece birkaçıdır. Bu görevleri icra ettikleri muhtelif ayinler, zamanla unutulmuş veya şekil değiştirerek bugüne aktarılmıştır. Kırgızlarda, Kazaklarda ve Altaylarda birkaçı hâlâ yaşatılmaktadır. Ozan veya şaman bu ayinlerde istiğrak halindeyken musiki aleti çalarak birtakım şiirler okurdu. Sihirli bir mahiyete sahip olan bu sözler, Türk şiirinin en eski biçimini teşkil etmektedir (Köprülü, 1999: 57; Bezirci, 1993: 57).

Yakutların “Oyun-Şaman” olarak adlandırdıkları ve Oğuzların “Baksı” yerine aynı anlama gelecek şekilde kullandıkları “Ozan” kelimesi çok eski bir adlandırmadır. 14. yüzyıl sonlarında veya 15. yüzyıl başlarında yazıya geçirildiği tahmin edilen Dede Korkut Kitabı ve başka kaynaklardan anlaşıldığı üzere ozanlar önceleri kutsaldı ve toplumda önemli bir yere sahipti. Dede Korkut, ozanların pîri sayılırdı. Efsaneye göre Türkistan’dan Arap Yarımadası’na gelmiş, Hz. Ebu Bekir ile görüşerek İslam dinini

kabul etmiştir. Dede Korkut Kitabı'ndaki Bay Büre Bey Oğlu Bamsi Beyrek Hikâyesi'nde "Ozan" adeta gaipten haber veren bir bakıcıdır. Kutsal ayinlerde elinde kopuzuyla hakan huzurunda vezinli, ahenkli mitolojik hikâyeler ve epik destanlar söylerdi. Ozanların izlerine 15. yüzyıl ortasına kadar Selçuklu orduları ve Anadolu Türk Bey'lerinin saraylarında rastlanmaktadır. Daha sonraları Anadolu ve Azerbaycan sahasında eski "Ozan" kelimesinin yerini "Âşık" kelimesi almıştır. Âşıklar muhtelif görevler üstlenmişlerdir: Onlar, tekkelerde mutasavvıf, saraylarda Acem etkisindeki şair, kahvehanelerde kıssahan ve meddahlardır (Köprülü, 1999: 70-71).

Âşık edebiyatı şiir geleneğinin temelleri İslamiyet öncesi ozanlık geleneğine dayansa da geleneğe ait ürünler 16. yüzyıldan itibaren takip edilebilmektedir Fakat âşık edebiyatı bu yüzyıla gelene kadar Orta Asya'da ve Anadolu'da pek çok merhalelerden geçmiştir. Âşık tarzını meydana getiren unsurlardan bir kısmı 13. ve 16. yüzyıllar arasında Türk memleketlerinde büyük gelişme gösteren tassavvuf tarikatlarına bağlı tekkelerdeki Türk edebiyatının geçmiş unsurlarıdır. (Sakaoğlu, 1998: 369; Köprülü, 2004: 40). Yesevî, Kalenderî, Babaî, Hayderî, Şemsî, Camî, Bektaşî gibi heteredoks tarikatlar ve Mevlevî, İshaki, Kadiri, Halveti gibi tarikatlar Osmanlının her tarafına nüfuz ederek tasavvuf kurallarını yaymakta büyük role sahip olmuşlardır. Orta Asya'da Ahmet Yesevi ile başlayan tekke edebiyatı, Anadolu'da 13. yüzyıl ve 16. yüzyıllar arasında büyük bir gelişim göstermiştir. Mutasavvıf şair Yunus Emre'den sonra kuvvetli bir nüfuz kazanarak Ortadoks tarikatlarına bağlı derviş-şairleri de etkilemiştir. Fakat kıymet bakımından en kuvvetli ürünleri heteredoks tarikatlara bağlı derviş şairler vermiştir. Kaygusuz Abdal, Hatayî, Pir Sultan Abdal en başta gelen Alevî ve Bektaşî şairlerdendir (Sakaoğlu, 1998: 369; Köprülü, 2004: 40-41).

16. yüzyılda "ozan" yerine İslam tasavvufunun de etkisi ile "âşık" adlandırılması yaygın olarak kullanılmıştır. Zengin halk kültürünün bir ürünü olan "halk şiiri"ni yaratan ve bugüne ulaştıran âşıklar, çoğunlukla hece ölçüsü ile şiir söylemişlerdir. Çok azı eğitim alarak aruz ölçüsünü de kullanmıştır. Âşıkların bir kısmı din-tasavvuf konuları dışına çıkarak halkın diliyle eserlerini icra etmişlerdir. Bu âşıklar sazlarıyla ve çeşitli ezgileriyle köy, kasaba ve şehirlerde geniş kitlelere ulaşmışlardır (Artun, 2001: 37-38). 16. yüzyılda geçmiş yüzyıllara göre tarihi ve edebi kaynakların çoğalması ve zamanın yakın olması saz şairlerinin bazılarının eserlerini bulmak ve yaşadıkları yüzyılı tespit etme imkânını sağlamıştır. Çoğunlukla Osmanlı

imparatorluğu ordu ve donanmasında görev alan bu şairler, katıldıkları askeri hareketler ve harplerden manzumelerinde bahsettikleri için 16. yüzyılda yaşadıkları tespit edilmiştir. Yine bu yüzyıl şairleri hakkında hiçbir kesin bilgiye ulaşılamamıştır. Neredeyse hiçbirinin doğum tarihi bilinmemekle beraber çok azının doğum yerleri mahlaslarından belirlenmiştir. (Köprülü, 2004: 56; Sakaoglu, 1998: 372). Diğer yandan divan edebiyatı mensuplarının halk şiirinin yaratıcıları olan âşıklara/saz şairlerine düşmanlık beslemesi ve tezkirelerinde onların eserlerinden ve hayat hikayelerinden bahsetmemeleri, 16. yüzyıldan Karacaoğlan, Kerem Dede, Kul Mehmed, Öksüz Ali, Hayalî, Bahşi, Armutlu, Çırpanlı, Kul Çulha, Koroğlu, Köroğlu vd. üç beş şiiri ile tanınmasına neden olmuştur. Çoğu asker ocağında yetişen ve destan, türkü, koşma, varsağı, koçaklama, ağıt vb. gibi tür ve şekilleri kullanan bu âşıkların şiirleri genellikle teknik açıdan zayıf olduğu görülmüştür. 16. yüzyıl Türk saz şiiri için adeta bir hazırlık devri olarak kabul edilebilir (Elçin, 2004: 10; Artun, 2001: 38).

17. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun coğrafi ve kültürel açıdan ulaştığı gelişmişlik seviyesi âşık edebiyatına da yansımıştır. Âşık şiiri bu yüzyılda altın çağını yaşamış ve en büyük şairlerini yetiştirmiştir. Karacaoğlan gibi birkaç âşık müstesna olmak üzere diğerleri, divan şiirinin dil, zevk ve estetik anlayışından oldukça çok etkilenmiştir (Elçin, 2004: 10; Enveri, Özkaya ve Alin: 2011: 22). Yüzyılın başlıca şahsiyetleri olarak “Hem aruz hem de hece vezninde şiirleri bulunan, çok iyi saz çalmakla ve irticalen şiir söylemekle meşhur Âşık Ömer, kuvvetli bir edebi kültüre sahip bulunduğu eserlerinden açıkça anlaşılan Bursalı Âşık Halil, eserlerinden serhatlerdeki savaşlarda bulunmuş cengaver bir derviş olduğu görülen ve şöhreti yaşadığı asrı aşan Temeşvarlı Gazi Âşık Hasan, yüksek zümrede kendisini kabul ettirmiş, eğitilmiş bir âşık olan ve şairliği dışında musiki alanında da isim yapmış bulunan Gevheri sayılabilir” (Enveri, Özkaya ve Alin 2011: 22). Kâtibi, Kayıkçı Kul Mustafa, Kâtip Ali, Âşık, Üsküdârî, Benli Ali, Âşık Mehmed, Ercişli Emrah, Kuloğlu, Âşık İbrahim, Âşık Yusuf, Berberoğlu, Haliloğlu, Şâhinoğlu, Kâtip Osman, Kul Süleyman, Öksüz Âşık vs. yüzyılın diğer âşıklarındandır (Elçin, 1997: 5; Artun 2001: 40; Çobanoğlu, 2007:16).

18. yüzyılda geçen yüzyıla nazaran âşık şiirinde büyük şairler yetişmemiştir. Bu yüzyılda gerek temsilci sayısının gerekse eserlerinin niteliğinin düşük olması söz konusudur (Köprülü, 1962: Çobanoğlu, 2007:16; Elçin, 2004: 10-11). Köprülü'nün bu

yüzyıl âşıkları hakkında görüşleri şöyledir: “İçtimai muhitin bu uygun şartlan içinde, imparatorluğun her tarafında birçok saz şiiirlerinin yetişmesine ve âşık tarzının umumi bir inkişaf göstermesine rağmen, XVIII. asırda, XVII. asır saz şiiirleriyle mukayese edilebilecek bariz bir şahsiyet bulunmadığını söyleyebiliriz. Âşık Ömer, Gevheri, Karacaoğlan şöyle dursun, hatta Kayıkçı Mustafa, Kâtibi ve Kuloğlu gibi şairlerle karşılaştırılabilecek bir saz şairine bütün XVIII. asırda tesadüf edemiyoruz. Bu asırda, hatta XIX. asırda, bu saydığımız saz şairlerinin şöhretleri ve tesirleri Âşık edebiyatı üzerinde ve saz şairleri arasında kuvvetle devam ettiği halde, XVIII. asır saz şairlerinden hemen hiçbirinin şöhreti XIX. asra inkişaf edememiştir” (Köprülü, 2004: 344). Yüzyılın belli başlı âşıkları arasında Kabasakal Mehmed, Levnî, Kıymetî, Nurî, Ermeni Vartan ve Mecnunî sayılabilir (Köprülü, 2004: 341; Çobanoğlu, 2007:16; Elçin, 2004: 10-11).

19. yüzyılda saz çalmadığı halde bir önceki yüzyıl âşıklarından daha üstün olduğu Yüzyılın âşıkları arasında divan edebiyatı etkisini aksettiren ve büyük bir şöhrete sahip âşıkların başında Bayburtlu Zihni, Erzurumlu Emrah, Dertli, Develili Seyranî, Tokatlı Nuri sayılabilir. Ruhsatî, Sümmânî, Celâlî, Cemâli, Muhibbî, Dadaloğlu, Deliboran, Beyoğlu, Seyyid Osman, Âşık Şenlik, Minhacî, Gedayî, Âşık Ali Hezarî, Serdarî vd. yüzyılın yerel ve bölgesel şöhrete sahip olan diğer âşıkları arasındadır. (Elçin, 1997: 5; Elçin, 2004: 11; Çobanoğlu, 2007: 17).

20. yüzyılda âşık tarzı şiiir önceki yüzyıla göre gittikçe önemini kaybetmeye başlamıştır. Hatta yüzyılın ilk yarısında gücünü ve hakimiyetini yitirdiğine dair bazı düşünceler ileri sürülmüştür (Çobanoğlu, 2007: 17-18). “Özellikle Cumhuriyetten sonra maddî ve sosyal hayattaki değişmeler bu zümreyi yaratan ve besleyen toplumsal şartları da değiştirmiştir. Yeni iletişim araçlarının ortaya çıkışı, sanayileşme, tekke ve medreselerin kapatılması sistemin değişmesiyle âşıklar zümresi yavaş yavaş ortadan kalkarak büyük merkezlerden kırsal kesimlere, gelişmenin az olduğu yerlere doğru gitmeye başlamıştır” (Artun, 2001: 44). Diğer taraftan önceki yüzyılın başta gelen âşıklarından geri kalmayacak nitelikte âşıklar yetişmiştir: Kağızmanlı Hıfzî, Huzurî, Nihanî, Müdamî, Âşık Veysel, Ali İzzet Özkan, Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu, Âşık Reyhanî gibi âşıklar sayılabilir. (Çobanoğlu,2007: 18). Son yüzyılda “Sosyal değişim sonucu âşık şiiiri de en belirgin özelliklerini kaybetmeye başlamıştır. Âşık şiiiri, büyük ölçüde sözlü yaratılır olmaktan ve sözle yayılır olmaktan çıkmıştır. Günümüzde

doğaçlama şiir söyleyen âşıklar olmakla beraber, saz eşliğinde topluluk karşısında doğmaca şiirler söyleyen âşık tipinin yerini, yazan, saz çalmayı biliyorsa yazdığı şiiri sazla söyleyen âşık tipi almaya başlamıştır” (Artun, 2001: 46).

Âşıkların ya da halk şairlerinin bugüne kadar çeşitli yönlerden sınıflandırmaları yapılmıştır. Boratav’a göre halk şairleri çoğu belli bir zümrenin geleneklerine bağlıdır. Belli bir şekil ananesi içinde yepyeni ifade imkânı bulmak pek azına nasip olmuştur. Bu sebeple halk şairleri birçok gruba ayrılabilir:

Birinci grup Yunus, Dede Korkut’un bilinmeyen yazarı, Karacaoğlan, Pir Sultan gibi şiirleri ayrı ayrı tür ve şekilde, ayrı konuları işleyen evrenselliğe ulaşmış şairler yer alır. İkinci grupta Kaygusuz Abdal ve Dadaloğlu gibi ait olduğu zümrenin gerçek sanatkarı olup orijinal şairleridir. Üçüncü grupta Yeniçeri şairleri ve âşıklar gibi çeşitli zihniyetlerin tesirinde kalmış her zümreye hitap edip hiçbir zümreye mensup olmayan ancak evrensellik aşamasına ulaşmamış şairler yer almaktadır (Boratav, 2000: 85).

Türklerin geçmişten günümüze birçok medeniyet dairesine (En etkilileri Batı medeniyeti ve İslam medeniyeti dairesidir.) girmesinin etkisiyle üç çeşit âşık tipi ortaya çıkmıştır:

Birinci tip âşık, çeşitli Türk boylarında “ozan-baksı, kam, şaman vb.” adlarla anılan şairlerdir.

İkinci tip âşık, Türklerin İslamiyet’i kabulünden bu yana dinî-tasavvufî Türk edebiyatı etkisiyle ortaya çıkan ‘mutasavvıf âşık’tır. Kaygusuz Abdal, Âşık Yunus, Süleyman Çelebi bu tip âşıklara örnek verilebilir.

Üçüncü tip âşık, Batı medeniyet dairesine girilmesiyle “sazcı, saz ustası, saz sanatkarı bağlama ustası” gibi adlarla anılan ‘modern âşık’tır (Güzel ve Torun, 2015: 293).

“Âşık” adlandırmasını önceleri Yunus Emre tarzı mistik şiirler söyleyen şairler kullanmıştır. Daha sonraki süreçte saz şairlerinin tamamı âşık olarak adlandırılmıştır. Saz şairleri başka bir deyişle âşıklar, iki kısma ayrılır:

Birinci kısımdakiler okuma yazma bilmez fakat saz çalmayı bilir ve şiirlerini saz eşliğinde söyleyebilirler. Ayrıca irticalen (doğaçlama) şiir söyleme yeteneğine sahiptirler. Öğrenim görmeseler de aruz ölçüsü ile söyleyenler (Sümmanî, Âşık Şenlik vb.) de mevcuttur. İkinci kısımdakiler ise okuma yazma bilirler. Bu şairler saz çalabilir

ve (Âşık Ömer, Gevherî, Dertli, Erzurumlu Emrah gibi) şiirlerini hem hece hem aruz ölçüsü ile yazabilirler (Dizdaroğlu, 1969: 19-20).

B. Âşıklık Geleneği

b.a. Rüya Motifi /Bade İçme

“Rüya motifi Türk halk edebiyatında sıkça karşımıza çıkan motiftir. Başta efsane ve destanlarda rastladığımız rüya motifi âşık edebiyatında da çeşitli vesilelerle kullanılmıştır. Daha ziyade halk hikâyelerinde yer alan bu motifi, zaman zaman âşıkların hayat hikâyeleri içinde de görürüz” (Kaya, 1991: 62).

“Âşık edebiyatında şekil değiştirmeye sebep olan rüya motifi iki şekilde yaşamaktadır. Halk hikâyelerinde kalıplaşmış asıl tipe uygun ve bütün hikâyelerde aynı unsurları muhafaza ederek ortaya çıkmaktadır. Yaşayan âşıkların hayat hikâyelerinde ise şekil değiştirmeye sebep olmakla beraber, âşık hikâyelerinde olduğu gibi âşıkların hayatını bir sevgiliye bağlamamaktadır. Yaşayan âşıklarda bu motif onlara sanatçı kişiliği kazandırmada yardımcı olmaktadır” (Günay, 1999: 90).

“Halk hikâyelerinde, hikâye kahramanını âşık olamaya uğraştıran rüya kompleks bir motiftir. Başka kültürlerde tek tek ortaya çıkan unsurlar âşık edebiyatındaki rüya motifinde birbirinin içine girmiş olarak bir arada yaşatılmaktadır. Hikâye kahramanı bu rüya ile pir elinden bade içerek Tanrı aşkını, sevgilinin aşkını, kendisine toplum içinde müstesna bir yer sağlayacak saz şairi olmak için bütün hüneleri kazanmaktadır. Uyandığı andan itibaren yeni kişiliği ile çevresinden ilgi, sevgi, saygı görmeye başlamaktadır. XVI. asırdan bu yana yazıya geçirilen âşık hikâyelerinde tespit edilen bu kompleks rüya motifi bugün yaşayan âşıklar arasında hala görülmekte ve inanılmaktadır. Âşık edebiyatının temsilcileri için rüya motifi bir hareket ve başlangıç noktasıdır” (Günay, 1999: 90-92).

Pir elinden bade içme, genel olarak şehir hayatından uzak âşıklarda görülür. “Hızır Nebi, İlyas Nebi ve bazı efsanelere göre Kutub Nebi adlı pirlere biri, bazı hâllerde uyanırken, fakat daha çok uyurken, âşığın rüyasına girer, “kudret gülü” denilen kolları ile uzattıkları bade âşık tarafından içilir. Üç defa sunulan badenin ilki “kendi bir, adı bin” aşkına; ikincisi “pirlere” aşkına; üçüncüsü de “sevdiği” aşkına içilir. Bundan sonra pir, âşığa bir sevgili yüzü gösterir; âşık ona yönelince pir kolunu indirir ve sevgili

görünmez olur. Böylece aşığı “çarh çemberi”nden geçiren pir de kaybolur. Âşık uyandığında, gördüğü rüyanın etkisiyle ağlar, üzülür; hatta ağızından, burnundan kan gelinceye kadar dövünür. Ardından da belli bir süre gördüğü rüyayı kimseye söylemeden sevgilisini aramaya çıkar. Böylece “serencam” başlar ve halk, âşığın bade içtiğine ve âşık olduğuna inanır. Pir, âşığa rüyasında insanın iç dünyasına ait “ledünni” sırlar da verdiğinden, âşık dinî ve tasavvufî bilgilere sahip olur ve irticalen şiir söyleme yeteneği kazanır. Âşığın bade içtiği duyulduğunda, usta âşıklar tarafından sınava tabi tutulması da gelenektendir” (Albayrak, 2010: 66).

Umay Günay’a göre âşık hikâyelerinde ve âşık biyografilerinde sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçişte çok önemli rol oynayan rüya motifi dört safhada gerçekleşir:

“I. Hazırlık Devresi

- a) Çocukluk ve gençlik çağının şartları
- b) Karşılaşılan maddi ve manevi sıkıntı
- c) Bir sıkıntı veya bir dilekle uykuya dalış. Uyunan yerler, kutsal sayılan mevkiler olabildiği gibi ıssız ve uzak, kahramanın korku ve yalnızlık duyduğu herhangi bir yer de olabilir.

II. Rüya

Bu rüya çoğu kere uyur ile uyanıklık arasında, görenlerde gerçeklik duygusu bırakan canlı bir rüyadır.

- a) Kutsal kişilerle kutsal sayılan bir yerde karşılaşma.
- b) Pir elinden bade içme.
- c) Sevgilinin kendisi ile veya resmi ile karşılaşma.
- d) Kahramana pirlere, bilmesi gereken bilgileri öğretirler.
- e) Kahraman bir mahlas verilerek deyiş söylemesi istenir.

Rüyalarda bu unsurların sayısı her zaman aynı değildir, bazen biri diğerinin önüne geçebilir ayrıca badeyi pir yerine sevgili sunabilir.

III. Uyanış

- a) Kahraman kendi kendine uyanır, ilk fırsatta eline geçen bir saz ile başından geçenleri anlatır.
- b) Kahraman bir süre (3, 6, 7, 20, 40 gün) baygın yatar ve ağzından burnundan kanlı köpükler gelir. Ehl-i dil bir kişinin sazının tellerine dokunması ile uyanır.
- c) Kendi kendine uyanır ama bakışları, hali tavrı bir acayıptir. Dünya ile ilgisi kalmamış gibidir. Herkes deli olduğunu kabul ederken halden anlayan bir kişi sazının tellerine dokunarak, âşık adayının çözülmesini sağlar.

IV. İlk Deyiş

Rüyada âşıklığa ulaşan kişilerin uyandıkları zaman söyledikleri ilk deyişleri gördükleri rüyanın tasviridir. Bu ilk deyişlerde âşık başından geçenleri naklettiği gibi ilk tapşırmasını da bu ilk deyişin sonunda yapar” (Günay, 1999: 98).

b.b. Saz Çalma

Âşıklık geleneğindeki başlıca musiki aleti olan saz, halk arasında kutsal görüldüğü için saz çalan âşıklar halkın gözünde diğerlerine göre daha saygındır. Ozan- baksı geleneğindeki musiki aleti ise kopuzdur. Kopuz, Dede Korkut Hikâyeleri’nde olduğu gibi veliliğin ve ululuğun sembolüdür. Ulularla ve haberleşme ve onlardan yardım dileme sesidir. Kopuz, eşliğinde övülen kişilere güç verir. Boğaları Buğraları yenmelerini sağlayan ilahi bir sestir. Halkı uyaran, topluluğa haber veren, kötü ruhları def eden, iyi ruhları çağırın kutlu bir sestir. Anadolu sahasında ozanlık geleneğinin yerini zamanla âşıklık geleneğine bırakmış böylece çaldıkları musiki aletin yerini ise çöğür veya saz almıştır. Kopuz veya saz, insanları tedavi eden, iradelerini güçlendiren, toplumda birliği ve beraberliği sağlayan, sosyal aletlerdir. (Oğuz, 2004: 193: Ögel, 2000: 5). Âşıklara, “saz şairi”, “sazlı ozan”, “çöğür şairi” gibi isimlerin verilmesi saz ve âşığın birbiriyle bütünleştiğini gösterir. Âşıklık geleneğinde saz çalma; bade içme/rüya motifinde, usta-çırak ilişkisinde, doğmaca söyleme/atışmada, muamma söylemede, değiştirme/atıştırmada ve âşık tarzı halk hikâyeciliğinde önemli bir yere sahiptir (Durbilmez, 2010: 149-150).

b.c. Mahlas Alma / Tapşırma

Muhtelif kaynaklarda mahlas ile ilgili şu bilgilere yer verilmiştir: Mahlas, “Divân ve halk edebiyatında şairlerin, kullandıkları takma ad. Geleneğe göre şairler çoğunlukla gerçek adları dışında bir ad alırdı” (Baba, 2007: 107). “Türk halk şiirinde ve âşıklık geleneğinde âşık/şairlerin asıl isimleri yerine ikinci bir isim (mahlas/tapşırma) kullanmaları, bir bakıma onların imzasıdır” (Albayrak, 2010: 368). “Âşık edebiyatında usta âşık yanında yetişen bir âşık olgunlaşınca usta tarafından ona bir takma ad verilirdi. Buna mahlas verme denir” (Baba, 2007: 107). “Mahlasların çoğu yeni şairlere büyük ustalar, üstatlar tarafından “mahlasnâme” adlı bir manzume ile verilirdi” (Erşahin, 2011: 222). “Bir kişi usta bir âşık yanına gider. Bir çıraklık devresi geçirir ondan ders alır. Buna meşk denir. Çıraklık dönemi biten âşığa ustanın bir takma ad vermesi gerekirdi. Olgunlaştığına inanılan âşığa ustası mahlas vermek için üç ayrı kâğıda değişik adlar yazarak bir fesin içine atar. Sonra bunlardan çekiliş yapılır, ilk çıkan ad âşığın mahlası olurdu” (Baba, 2007: 107).

Şükrü Elçin, Türk halk şairlerinin ikinci bir isim olarak kendi adları yerine kullandıkları “mahlas/tapşırma”, “ad alma” geleneğinin totemizme bağlı destâni ve tarihi eski devirlere dayandığını belirterek, bu gelenekle ilgili şu bilgileri aktarır: “Bilindiği üzere totemizm devrinde canlı-cansız bütün varlıklar, aynı temel karaktere sahip bir “cevher”e bağlı görünüyordular. Bu “cevher”in zihniyetini taşıyan iptidâi insanlar, birtakım varlıklarda müsbet ve menfî kuvvetlerle sihirlerin büyülerin bulunduğu inanıyorlardı. Ferdîyetin henüz belirmediği bu devirde iptidâinin bağlı bulunduğu totemin adını alması gayet tabii idi. Zamanla ferdîyetin doğması, boy, aşiret ve kabilelerin birbirinden ayrılma ihtiyacı ve zarureti, sihrî düşünce ile mihanikîfizikî unsurların birleşmesi sonunda “ad”ı ve “mahlas/tapşırma”yı ortaya çıkardı. Bir bakıma koruyucu ruhu temsil eden bu isim, avcılık, çobanlık, göçebe ve yerleşik hayat devrelerinde insanların maddi ve manevi üstünlüklerinin, kaybolmamalarının damgasını teşkil etti. İlahlar, dinî reisler ve kahramanlar zamanla müstakil ad almaya başladılar. Askerî, iktisadî, dinî ve siyasî mücadelelerin ortaya çıkardığı bu şahsiyetler, cemiyette itibar, şeref, rütbe ve unvanları ile birer sembol oldular. İşte cemiyetin sembolleştirdiği bu şahsiyetler, Türk cemiyetinde geleneğin getirdiği yaşama tarz ve usullerine göre: a) tabiat kültürüne b) totem hüviyetini muhafaza eden hayvanlara ve kuşlara c) başardıkları savaşımlara ç) bağlı buldukları tarikatlara d) kültür alışverişi

sonunda ortaya çıkan sebeplere, tesirlere ve modalara uyarak bir takım rütbe, hususiyat, vasıf ve unvanlara göre isim almışlardır” (Elçin, 1997: 41).

İslamiyet’ten önce Araplara ait şiirlerde mahlas alma geleneğinin izlerine rastlanırken daha sonra bu gelenek Araplardan İranlılara, İranlılardan Türklere geçmiştir. Türklerin İslamiyet öncesinde mahlas kullanımına yönelik yapılan araştırmalara göre bazı Türk şairlerinin şiirlerinde adlarına yer verdikleri görülmüştür. Özellikle Reşit Rahmeti Arat’ın “Eski Türk Şiiri” adlı çalışmasında yer alan Pratyaya Srı, Kamala Ananta Srı, Sılıg Tigin gibi şairlerin dini nitelikteki manzumelerinin son bölümünde adlarını zikretmişlerdir. Ancak İslamiyet öncesi Türk şiirinin bu örnekleri elimizde sınırlı miktardadır (Kaya, 1991: 90).

“İslamiyet’in kabulünden sonraki metinlerde, Türk şairlerinin şiirlerinde ad ve mahlaslarını kullanmaları yaygın olarak görülür. Yusuf Has Hacib ve Edip Ahmet’le başlayan bu gelenek Ahmet Yesevî ve Hâkim Süleyman Ata ile devam etmiş, Ahmet Fakih, Şeyyat Hamza ve Yunus Emre’ye kadar gelmiştir. XIII ve XIV. yüzyıllardan itibaren gerek divan gerekse halk şiirinde, çağlar boyu sistemli bir şekilde yaşatılan mahlas kullanma geleneği, günümüzde sadece halk şiirinde mevcudiyetini sürdürmektedir. Bu hükmümüz Türkiye’nin dışında kalan diğer Türk boyları için de geçerlidir” (Kaya, 1991: 91). Şairlerin mahlas kullanma nedenini Doğan Kaya şöyle açıklar: “Öyle sanıyoruz ki, başlangıçta şair şiirinin kendisine aitliğini göstermek endişesi duymuş, şiirdeki hâkim düşüncüyü, ahengi, anlam zenginliğini, akıcılığı sağlayan kişinin kendisi olduğunu bildirmek için bilinmek istemiştir. Zamanla bu, gelenek haline gelmiş ve çeşitlilik göstererek günümüze kadar ulaşmıştır” (Kaya, 1991: 90).

“Türk nazım ananesine göre bu “mahlas/tapşırma”lar, şiirlerin son dördüklerinde veya beyitlerinde, herhangi bir mısırâda, münâsebet düşürülerek zikredilir. Ali Şîr Nevâî’nin söylediği gibi şâirin bir bakıma damgasını teşkil eden “mahlas/tapşırma”nın geçtiği mısırâ veya beyte Halk şairleri “imzâ veya mühür” beyti adını vermektedirler” (Elçin, 1997:48). Geçmiş efsane-destan devrine uzanan Türk halk şairlerin hayatında önemli bir yere sahip olan “mahlas alma” geleneği,

1. Şeyh-Pir tesiriyle almak,
2. Üstadlar veya İmamlardan almak,

3. Kendi seçerek almak,

üzere üç şekilde gerçekleşmektedir (Elçin, 1997: 44).

b.ç. Usta-Çıracak Geleneği

Türkler geleneklerine sıkı sıkıya bağlı bir millettir. Türklerin iş hayatında esnaflarda görülen çıracak geleneği, âşık edebiyatında yüzyıllardan beri yaşatılan geleneklerden biri olmuştur. Usta-çıracak ilişkisi, âşıklık geleneğinde üstat bir âşığın saza ve söze kabiliyeti bulunan bir genci yanına alarak çıracak olarak yetiştirmesidir. Usta bir âşığa çıracak olmaya “kapılanma” da denir. Çıracak daima ustasının yanında gezer, saz ve söz meclislerinde onun yanında yer alır. Vakti gelince ustası ona uygun gördüğü bir mahlas verir. Ustasında izin verdiği vakit geldiğinde kendi şiirlerini çalıp söyler. Ustası vefaatt ettiği zaman meclislerde onun şiirleri ile sözü açar, adını daima yaşatır, izini takip eder (Kaya, 2007: 752).

Usta-çıracak geleneğinin hâlen yaşatıldığı yerlerden biri olan Sivas'ta araştırmalar yapan Doğan Kaya, gelenek hakkında birtakım tespitlerde bulunmuştur. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Âşık, kendi izinden gitmesi, adını ve eserlerini yaşatması için yetenekli bir genci çıracak olarak seçer. Âşıklığın temel kaidelerini öğretir ve onun âşık olmasının yolunu açar.
2. Alacağı çıracak dışardan bir genç veya kendi aile fertlerinden biri olabilir.
3. Alınacak çıracak bazen âşıktan birkaç yaş genç olabilir.
4. Birkaç ustanın yanında eğitim almış âşıklar da mevcuttur.
5. Âşıkların bazıları birden çok çıracak yetiştirir.
6. Bazı âşıklar, vefat etmiş bir âşığı kendine manevi usta seçerek onun izinde gider. Onun şiirleri, türkülerinden etkilenerek kendini yetiştirir.
7. Bazı âşıklar ise bir pirin meclisine girerek âşıklık mertebesine ulaşır (Kaya, 1991: 39-40).

b.d. Âşık Kolları

Âşık kolu, âşık ekolü veya âşık yolu, âşıklık geleneği içinde birbiri ardınca çırac olarak yetişen âşıkların, usta âşığa bağlılık hissederek, onun üslubunu, dilini, kullandığı ayakları, konusunu, ezgisini, hatıralarını ve hikâyelerini onu yaşatmak için nesilden nesile aktardığı bir yoldur (Kaya, 2000: 14; Erşahin, 2011: 41-42).

Bir âşık kolunun ortaya çıkması ve varlığını sürdürebilmesi için birtakım öğelerin mevcut olması şarttır. Bu öğeler şunlardır:

1. Odak hüviyetindeki usta âşığın dili ve üslûbu,
2. İşlediği konular,
3. Usta âşığın başından geçen ve hafızalardan silinmeyecek izler bırakan çeşitli olaylar,
4. Usta âşığın karşılaşmaları,
5. Usta âşığın tasnif ettiği hikâyeler,
6. Usta âşığın kendisine ait ezgiler,
7. Usta âşığa ait ayaklar (Kaya, 2000: 15; Artun, 2000: 62).

“Bir kol içerisinde yer alan âşık, yukarıda saydığımız faktörlere riayet eder, sanatını bu çerçevede icra eder. Saz meclisine ustaya ait bir divanla başlar. Fırsatına getirip ustasına ait bir veya birkaç hatırayı yad eder. Sık sık, yaptığı karşılaşmalardan örnekler verir. Âşık şiirinde, her ne kadar işlenen konular müşterek ise de ustanın temayül gösterdiği konulara daha fazla ağırlık verir. Şiirlerinde ustaya ait yahut onun kullandığı ezgiler ve kullandığı ayaklara benzer ayaklar açıkça kendilerini hissettirirler. Şayet usta âşık, hikâyeler tasnif etmişse çeşitli vesilelerle o hikâyeleri yahut hikâyelerden bir bölümü anlatır. Kendisini bir kol içinde gören âşığın bunları yerine getirmesi, kolun icaplarındandır” (Kaya, 2000: 15).

19. yüzyıldan bu yana Türk edebiyatında tespit edilen önemli âşık kolları ve kollarda yer alan âşıklar şunlardır:

1. Erzurumlu Emrah kolu (Tokat- Kastamonu yöreleri.)

Emrah: Gedaî, Meydanî, Nurî.

Meydaî: Kemalî, Hasan, İhsan Ozanoğlu.

Nurî: Ceyhunî, Gayretî.

Ceyhunî: Cemalî, Mecvî, Nagamî, Bedrî, Arap Hızrî, Mesudî, Şermî, Cesurî, Seyhunî, Pesendî.

2. Ruhsatî kolu (Sivas Yöresi.)

Kusurî: Ruhsatî.

Ruhsatî: Meslekî, Minhacî, Emsalî,

Meslekî: Zakirî (Noksanî), Ali.

Emsalî: Gülhanî, Mahsubî.

Diğer Âşıklar: Feryadî, Bekir Kılıç, Tabibî, Firahî, Zâkir, Gafilî, Hamza, Hitabî, Muzaffer, Nedimî, Memiş Eroğlu, Kelamî, Ehramî, Dilhunî.

3. Dertli kolu (Bolu-Kastamonu-Çankırı yöreleri.)

Dertlî: Figanî.

Figanî: Pinhanî, Cudî, Nailî.

Nailî: Yorgansız Hakkı.

4. Sümmanî kolu (Erzurum yöresi.)

Sümmanî: Şevki Çavuş, Fahri Çavuş, Ahmet Çavuş, Mevlüt.

Şevki Çavuş: Hüseyin Sümmanîoğlu, Ömer Yazıcı.

Fahri Çavuş: Nusret Yazıcı.

Nusret Yazıcı: İsrafil Taştan, Ebubekir

5. Derviş Muhammed kolu (Malatya yöresi.)

Derviş Muhammed: Şah Sultan, Âşıkî, Hüseyin, Bektaş Kaymaz,

Hasan Hüseyin, Meftunî (Memo Temiz)

6. Huzurî kolu (Artvin yöresi.)

İznî: Huzurî.

Huzurî: İzharî, Zuhuri, Fahrî.

Diğer: Cevlanî, Müdamî, Pervanî.

7. Şenlik kolu (Doğu Anadolu ve Azerbaycan yöresi.)

Hasta Hasan, Nuri, Şenlik.

Şenlik: Bala Kişi, İbrahim, Gazelî, Ali, Bala Mehmet, Namaz, Kasım, Asker, Mevlüt, Nesib, Süleyman, Hüseyin, Gülistan.

İbrahim: Çerkez, İlyas, İsrafil, Hüseyin.

İlyas: Rüstem Alyansoğlu.

Kasım: Nuri Şenlik, Yılmaz Şenlik, Şeref Taşlıova, Fikret Şenlik, Dursun Durdağı, Salih Şenlik, Şevki Halıcı, Abbas Seyhan, İslam Erdener, Mehmet Hicranî.

Şeref Taşlıova: Sadrettin Ulu, Nuri Şahinoğlu, Hikmet Arif Ataman, Şah İsmail.

Gülistan: Murat Çobanoğlu, Nusret Yırtmalı, Hakkı Baydar, Murat Yıldız.

Murat Çobanoğlu: Mürsel Sinan, Arif Çiftçi, Metin Bektaş.

Murat Yıldız: Günay Yıldız, İlgar Çiftçi, Mahmut Karataş (Kaya, 2000: 14; Artun, 2000: 62-63; Yardımcı, 2013:180).

b.e İcra

b.e.a. Âşık Karşılaşmaları / Âşık Fasılları

“Âşık karşılaşmaları, âşıkların bilirkişiler önünde veya seyirciler karşısında sazlı, sözlü diyaloglarla karşılaşmaları demektir. Geleneğe göre imtihanın usulü şöyledir: Söze yaşlı ve usta kabul edilen veya misafir olan âşık, yarıştıricılardan birinin veya topluluğun verdiği ayak (kafiye) üzerinde veya kendisinin seçtiği herhangi bir konuda

söylemeye başlar; sonra aynı ayakla öteki âşıklar gelir; o da yeni bir ayakla şiirine başlar; karşılaşma aynı usul ile devam eder” (Elçin, 1998: 401-402).

Umay Günay Doğu Anadolu’da hâlâ canlılığını koruyan âşık fasıllarını sistemleştirerek şu başlıklar altında toplamıştır:

1. Hoşlama-merhabalaşma

2. Hatırlatma-canlandırma

3. Tekellüm

a) Açılış /Ayak açma

b) Öğütleme

c) Bağlama/Muamma

d) Sicilleme

e) Yalanlama

f) Taşlama-Takılma

g) Tüketmece-Daraltmaca

h) Uğurlama -Methiye (Günay, 1999: 47- 60; Yardımcı, 2017: 182-183; Artun 2001: 189-190).

Âşık fasılları yukarıda görüldüğü üzere hoşlama-merhabalaşma, hatırlatma-canlandırma ve tekellüm olmak üzere üç ana bölümden meydana gelmekle beraber üçüncü bölüm olan tekellüm, kendi içinde sekiz bölüme ayrılmıştır. Bu bölümleri şunlardır:

“1. Hoşlama, merhabalaşma gibi deyimlerle anılan giriş bölümünde âşıklar dinleyicileri selâmlamak ve hoşgeldiniz demek için çok kere “hoşgeldiniz”, “safa geldiniz”, “merhaba” gibi rediflere bağlı ayaklarla karşılıklı söyledikleri koşma dörtlükleri veya ayrı ayrı söyledikleri divanîler yer alır. Bu bölümde söylenen deyişlerle dinleyiciler arasında âşıkların ilgisini çeken kişilerden bahsedildiği gibi toplantının sebebi ve o anda toplantının yapıldığı yerin özellikleri de deyişlerde söz konusu edilebilir.

2. Hatırlatma, canlandırma denilen bu bölümde âşıklar kendilerinden önce yaşamış ve sevilen âşıkların deyişlerini sıra ile söylerler. Âşık fasıllarının diğer bölümlerinde de zaman zaman usta malı deyişlerin söylendiği olursa da Doğu Anadolu bölgesi âşık fasıllarında usta malı deyişler bu bölümde yer alır.

3. Tekellüm, âşık fasıllarının en geniş ve en çok hüner isteyen bölümüdür. Koşma dörtlüklerinin paylaşılarak sıra ile karşılıklı olarak çeşitli konularda ve çeşitli ayak düzenlerine uyularak daha çok yarışma psikolojisi ile yapılan karşılaşmalar bu bölümde kendi kendine 8 gruba ayrılmaktadır. Her fasılda bu sekiz grubun her birinin yer alması şart değildir.

a. Geleneğe göre en yaşlı veya ev sahibi durumunda olan âşık “düz ayak” veya “geniş ayak” denilen kafiyeyi sağlayacak kelimelerin bol olduğu bir ayakla deyişmeyi açar. Bu bölümde konu sınırlaması kıta sayısı sınırlaması yoktur. Âşıklar karşılaşma sebeplerini dile getirdikleri gibi istedikleri herhangi bir konuda açılan ayağa uyarak sohbet tarzında söyleşirler.

b. Öğütleme adı verilen tekellümün bu ikinci kısmında düz ayakla iki âşık birbirine nasihatle yol gösterir ve tecrübelerini birbirine anlatırlar. Dörtlük sayısı sınırlı değildir.

c. Bağlama-Muamma, âşık karşılaşmalarında çok önemli sayılan bu bölümde iki âşık birbirlerini dinî, tasavvufî ve İslamî menkıbeler konusunda imtihan ederler. Bu bölümde çok kere zor ayaklara da başvurulur. Âşıklar birbirlerini hem bilgi hem de sanat yönünden zorlarlar.

d. Sicilleme, çok kere bağlama bölümüne iddialı giren âşıklardan biri başarısız olduğu takdirde mat eden âşık karşısındakini hicvetmek için onun soy ve kişiliğini tenkit eder, acı sözler söyler. Âşık fasılları dışında da âşıkların kızdıkları kimselere bu tür deyişler söylemeleri olağan sayılır. Sicillemede deyişler karşılıklı değildir.

e. Yalanlama, âşık fasıllarında yalan söylemeğe dayanan en çok ve inanılmaz yalanları bulup söyleme sanatı aynı zamanda kelime haznesindeki zenginliği ortaya koyma bakımından da ilgi çekici bir bölümdür. Anonim halk edebiyatı ürünleri arasında çok kere yalana dayalı tekerleme türü ile âşık deyişleri arasındaki yalanlamalar arasında bir bağ olduğu düşünülebilir. Tekellümün bu kısmı da karşılıklı paylaşılan koşma dörtlüklerinden oluşur. Âşık fasılları içinde çok sık yer alan bir deyişme çeşidi değildir.

f. Taşlama ve takılma denilen bu bölümde âşıklar bir topluluğun, bir yerin veya birbirlerinin kusurlarını, ayıplarını, kötü ve çirkin taraflarını veya kendilerine galip gelen olayları dile getirirler. Taşlamalar müstakil şiirler olabildiği gibi koşma dörtlüklerinin paylaşılma esasına dayalı karşılıklı deyişler şeklinde de söylenebilir. Âşık fasıllarında çok kere âşıklar birbirine takılarak mizahi bir hava yaratırlar.

g. Tüketmece veya daratma gibi terimlerle ifade edilen bu bölümde yukarıda söz konusu ettiğimiz zor ayakların yanında dudak değmez adı verilen b, p, m, f, v, gibi dudak ünsüzlerinin yer almadığı ayaklarla deyişme yapılır. Birbirinden üstün olduklarını bu bölüme kadar ispatlayamayan âşıklar bu zor ayaklardan biri veya birkaçı ile deyişerek hünerlerini göstermek için bu tarzı seçerler.

h. Uğurlama veya methiye gibi isimlerle anılan faslın son kısmında âşıklar birbirlerini rahatlatmak, beraberliği kabul etmek için güzelleme adı verilen birer koşma söyledikten sonra gene bir koşmanın dörtlüklerini paylaşarak birbirlerini meth ederler veya ayrı ayrı müstakil birer deyişle işi tathya bağlarlar” (Günay, 1999: 47-56;).

b.f. İcra Ortamları

Âşıklığın vecibelerinden biri de aşığın saz çalmasıdır. Toplum tarafından saz çalmayan âşık, âşık olarak kabul edilmez. 16. yüzyıldan itibaren “âşık” olarak anılan ve İslamiyet öncesi dönemlerde “ozan” olarak anılan bu kişiler kopuz, karadüzen, bozuk, tambura gibi müzik aletleri çalmışlardır. 16. Yüzyıldan itibaren âşıklar kopuz yerine çöğür ve saz çalmaya başlamışlardır. Saz şairleri zamanla çeşitli sazlı sözlü ortamlarda sanatını icra etmeye devam etmişlerdir. Bu ortamlar; köy odaları, kahveler, düğünler, Ayin-i Cemler, şenlikler, festivaller törenler ve televizyon, gazete, dergi gibi çeşitli kitle iletişim araçlarıdır (Kaya, 2007: 78).

b.f.a. Düğünler

Âşıklar bir yandan şehir merkezlerinde belli başlı kahveleri, diğer yandan köy odalarını, dost meclisleri ve düğünleri kendilerine mekân edinerek sanatlarını icra etmeye çalışmışlardır. Özellikle “Doğu Anadolu bölgesi içinde âşıklık sanatının icra zeminlerinden biri olan düğünler âşıkların çağrıldıkları, itibar gördükleri ortamlardır.

Bununla beraber âşıkların düğünlere davet edilmesi Erzurum'a oranla Kars'ta daha yüksektir. Kars'ta neredeyse âşiksiz toy yapılmamaktadır” (Özarslan, 2001: 90).

“Zengin düğün sahipleri, oğlunu sünnet ettirirken veya evlendirirken köyünden veya civarında şöhret kazanmış âşıklardan bir kısmını çağırır, düğün birkaç gün sürerse, bu müddet içinde davetlilerin eğlenmelerini sağlar. Âşıklar, halk şiirinin çeşitli türlerindeki şiirlerini düğünlerde söyleme fırsatını elde ettikleri gibi, birbirleriyle karşılaşma ve deyişme imkânı da bulabilirler. Halk daha ziyade atışmalardan haz alır” (Kaya, 2007: 78).

b.f.b. Kahveler (Semaî/Çalgılı/Âşık Kahveleri)

Semaî Kahveleri, bir başka deyişle âşık kahveleri halk kültürünün yaşatılmasında büyük rol oynayan ortamlardır (Kaya, 2007: 78). Âşık kahveleri hem âşıklık geleneğinin icra edildiği hem de geleneğe yeni âşıkların kazandırıldığı ocaklardır (Düzgün, 2010: 17). “18. yüzyıldan itibaren görülemeye başlanan bu kahveler, daha sonra çalgılı kahve haline dönüşmüş; 18. asrın sonlarında parlak dönemini yaşamış, 20. yüzyılın başlarında tulumbacılar ve külhanbeylerinin iştiraki ile çalgılı kahve haline dönüşmüş daha sonra da ortadan kalkmıştır. Semaî kahvelerinin kendilerine has çalgı ekiplerinin bulunup, kendilerine ayrılan bölümde çaldıkları; Ramazan ayında muamma yarışmalarının yapıp çözenlere çeşitli armağanların verildiği de anlatılır” (Erşahin, 2011: 292). Türkiye'nin folklor araştırmaları alanında öncü isimlerinden Boratav, Kars'ta saha çalışmaları sırasında birtakım incelemelerde bulunarak bugünkü âşık kahveleri ile ilgili gözlem ve düşüncelerini şöyle aktarmıştır:

“Bugün Kars'ta Ramazan geceleri ve kış geceleri iki kahvede devamlı olarak hikâye anlatılıyor. Bunları n da iki gedikli hikayecisi vardır. Daha çok "terekeme" ağzı hikâyelere meraklıları çeken kahveyi Sosgirt'li Mehmet Hicrânî, yerli ve Türkmen ağzı hikâyeleri sevenleri toplayan kahveyi de Sarıkamışlı Dursun Cevlânî idare ediyorlar. Bununla beraber köylerdeki düğünler daha pek çok âşıkları meşgul edecek kadar boldur: Düğüne, hikâye anlatıp saz çalacak, türkü söyleyecek âşık getirmek, muhakkak riayet edilmesi gereken bir gelenektir. ... Kahvede hikâye anlatmak, daima yeni yeni safhalar gösteren, mürekkep, mudil bir sanat gösterisidir. Bu, merkezinde hikâyeci – âşığın bulunduğu bir temsildir. Hikâyenin anlatılması safhasında faal olan yalnız odur. Ama bu meclisler aynı zamanda saz ve söz {türkü} meclisleridir. Aynı yerde veya

başka yerlerde, başka vesilelerle dinlenmiş olan bu hikayelerin vakalarının heyecan ve ilgi ile takip edilmesi kadar, sazla ve zengin çeşitli makamlarda söyle nen türkülerin dinlenmesi, yani müzik ve şiir sanatları da bu toplantılarda aynı derecede ehemmiyet taşır. Hikâyeyi yalnız âşık anlatır ama hikâyeye girmeden önce ve hikâyeye bittikten sonra, hatta hikâyenin orta yerlerinde de âşık hikâyenin türkülerini ve bu türkülerin sonunda veya kıta aralarında bayatılarını söylerken, mecliste bulunanlardan sesi güzel olup makamlarıyla türkülerini söylemesini bilenlerin coşup aşığı katıldığı çok olur. Dinleyicilerin bazıları -şiir ve türküyü sevdiği kadar, onları çağırıp söylemesini bilmeyenler -dinleyiciler arasında güzel sesli ve türkü makamlarına aşına kimseleri kıskartıp onlara söyletiyorlar; böylece aynı gecede faslın tabii müddetine bakarak bir iki saat uzadığı, sanatkâr dinleyicilerin âşıkla nöbetleşe, türkü faslını devam ettirdikleri olur. Bu, biraz da aşığın heyecanını etrafa sirayet ettirecek bir haleti ruhiye taşıyıp taşımamasına, mecliste bulunanların keyiflerine ve neşelerine bağlıdır. Bu fasılları n çok canlı ve neşeli örnekleri, muhakkak ki, mecliste hikâyeye anlatan ayarında bir sanatkâr aşığın bulunduğu zamanlarda görülür. Biz bulunduğumuz toplantılarda böylesine rastlamadık. Yalnız, kendi halinde dinleyicilerden coşup, hatta aşığın elinden sazını da alarak, onunla yarışa çıkanlar gördük Kahvedeki dinleyiciler, gerçekten ayrıca tetkike değer bir konudur. Kahvenin iyi, bir dereceye kadar ferah yerlerindeki masaları (birinci mevkileri diyelim) ufak memur, talebe, eşraf... gibi ya servetiyle veya Kültürüyle sivrilmiş, kimseler tutuyor; aşığı teşvik eden, alkışlayan, coşup bağırarak, aşığı türkülerini şu veya bu makamda söylemesi hususunda direktifler veren bunlardır Bunlar, kahveciyi de aşığı da memnun edebilen kimselerdir; aşığı, arada bir, pek beğendikleri türkülerini söylediği zamanlar bahşiş verdikleri olur. Âşık hikayesini anlatırken bunların konuşmaları da eksik olmadığı için, âşık bunları yanlarındakilere çay ikram etmek suretiyle cezalandırıp kahvecinin çay satışını da bu sınıf dinleyicileri sayesinde artırmış olur. Bu seçkin dinleyiciler bir gecede bir tek çayla kalmayıp birbirlerine çay ikram ettikleri için, kahvecinin bir gecede bir tek masadan 5-10 lira aldığı olur. Ama öyle sanıyorum ki, hikayecinin asıl candan ve devamlı dinleyicileri bunlar arasında değildir; gerilerde, masasız sıralar veya iskemleler üstünde, birbiri üzerine binmiş vaziyette oturan, kimi de ayakta kalan, saatlerce bu rahatsızlığa katlanan kalabalık dinleyici kitlesi: Hikayelerin asıl meraklı ve sürekli dinleyicileri bunlardır. Bunlar, çoğu genç veya orta yaşlı, tek tük ihtiyar, fakir veya orta halli esnaf, çırak, kalfa, işçi, çiftçilerdir; her biri ayrı ayrı kahveciye

büyük kar temin etmezler, kalabalık olmaları kazandırır, gecede bir, iki çayla yetinirler. Kahve, haddinden fazla sıkışılmak suretiyle 100 kişi kadar alıyor. Yersizlik yüzünden, zaten pek fazla hasılat getirmeyecekleri de muhakkak olan çocuklar ı içeri almıyorlar, ama bunlar, içeri girip hikâye dinlemek isteğiyle, kapının önünde gürültü etmekten geri durmuyorlar. Öyle görülüyor ki, Kars bölgesinde halk hikayeleri dinlemek, hala büyük bir ihtiyaç tır. Bu sanat, bu çevrede -hatta şehirlerde bile bütün zenginliğiyle yaşayabiliyor” (Boratav, 86-88).

Metin Özarlan, Erzurum âşık kahveleri ile Kars âşık kahveleri arasında çeşitli açılardan karşılaştırma yapmıştır. Erzurum âşık kahveleri ile Kars veya Erzincan'dakiler arasında düzen, yerleşim açısından çok farklılık olmadığını ileri sürmüştür¹ (Özarlan, 2001: 271).

b.f.c. Ayin-i Cemler

Ayin-i Cem veya Aynü'l Cem terimleri “toplanma töreni” anlamına gelmekte olup Alevî- Bektaşî kültüründe daha çok “cem” terimi kullanılmaktadır. Efsaneye göre İran hükümdarı Cemşid/Cem'in, gece ve gündüzün eşit olduğu (coğrafi terim olarak ekinoks günleri: 21 Mart ve 23 Eylül) günlerde yılda iki kere yapılmasını istediği içki ve müzikli eğlencedir. Mevlevilikte özel kıyafetler giyilerek tekkelerde gece vakti yapılan tarikat törenidir (Korkmaz, 1994: 46). Ayin-i Cem “Alevîlerin tarikata birinin yeni girmesi veya bir ulu kişinin anılması vesilesi ile düzenledikleri törendir. Cemlerde kurbanlar kesilir, içki içilir, sazla deyişler, nefesler söylenir ve sema (semalı) yapılır. Töreni, “yol, süre, töre” denilen kurallar çerçevesinde, pir veya mürşit diye bilinen Dede'ler yürütür. Cemin belli bir yerinde okunan deyiş, buyruk ve nefesleri “sazandar”lar söylerler. Bazı köylerde cemler, dedenin saz çalması suretiyle başlar. Cemlerde, Bektaşî şairlerinin şiirleri icra edilir. Bu şiirler, tarikatın düşünce, inanç ve dünya görüşünü yansıtan nutuk, devriye, nefes gibi şiirlerdir” (Kaya, 2007: 126).

¹ Ayrıntılı bilgi için Bk.: Metin Özarlan, **Erzurum Âşıklık Geleneği** 1. Basım Ankara: Akçağ Yayınları,2001,126.

b.f.ç. Şenlik, Festival ve Törenler

“Muhtelif vesilelerle yurdun dört bucağında yapılan anma toplantılarında festivallerde, şenliklerde zaman zaman âşıklar da sanatlarını icra etme imkânı bulabilmektedir. Program sırasında daha ziyade âşıkların karşılaşma yapmaları, dudakdeğmez şiir söylemeleri izleyenleri etkilemektedir” (Kaya, 2007: 78).

b.f.d. Televizyon, radyo, gazete gibi kitle iletişim araçları

“Günümüzde âşık tarzı şiir, kitle iletişim araçlarıyla yayılmaya başlamıştır. Bu bir noktada teknolojinin sözlü geleneğin işlevini üstlenmesidir. Teknoloji, geleneği yayan gezginci aşığın yerini alarak, geleneğin dar çevrelerde sıkışıp kalmasını önleyerek yayılmasını sağlamıştır. Günümüzde âşık tarzı şiir yeni ortamlara, yeni şartlara uyum göstermeye, gelenek dışı düşüncelerle beslenmeye başlamıştır.” (Artun, 2001: 46).

“Âşıkların bazı televizyon kanallarında ve radyolarda program yapmaları, şiirlerinin gazetelere çıkması başta kendileri olmak üzere bu sanata hevesli olan gençler üzerinde olumlu etki yapmaktadır” (Kaya, 2007: 78).

C. Türk Âşıklık Geleneği ile İlgili Temel Kavramlar

c.a. Ozan

Köprülü “ozan” kelimesinin anlamını şöyle izah eder: “Ozan, öyle sanıyorum ki “ozmak” masdarından gelmektedir. İbni Mühennâ Lügati’nde, önce gelmek, ileri geçmek manasında bir ozmak sözü olduğu gibi aynı eserde bununla alakalı iki kelime daha vardır: Ozgan, koşuda birinci gelen; ozuş: kurtuluş. Buradaki “ozgan” kelimesinin Ozmak’tan geldiği ve Ozan kelimesi ile aynı olduğu muhakkaktır” (Köprülü, 1986: 142 “Oğuzların “şaman” karşılığı kullandığı isim. İslamiyet öncesi göçebe devir halk şairi. Günümüzde “âşık”, hatta genel anlamıyla “şair” karşılığı kullanıldığına da rastlanır. “Âşık” teriminde olduğu gibi “meddah” anlamını da taşır. Anlam genişlemesiyle kopuz da “ozan” olarak anılmıştır. Ozanın 15-16. asırdan itibaren yerini âşığa bıraktığı ağırlıklı bir görüştür. Ozanların şair ve müzisyen kimlikleri dışında hekim, din adamı vs. vasıfları da düşünüldüğünde toplumda önemli yerleri vardır. Dinî törenlerde kopuz çalarak mensur veya manzum kahramanlık

destanları okur, kıssa söylerler” (Erşahin, 2011: 273-274) Ozan, Dede Korkut Hikâyeleri’nde Oğuzların “halk şairi ve musikişinası” anlamında kullandıkları kelimedir. Memlûk ordularında bulunan ozanlar ile Osmanlı ordusunda bulunan saz şairlerinin birbirinin devamı halinde olduğu açıktır. Bu eski Oğuz adeti Memlûklere de Selçuklulardan geçtiği kuvvetle muhtemeldir. (Köprülü, 130-134).

c.b. Baksı

Baksılar, İslamiyet öncesi dönemlerde sihirbazlık, hekimlik, kahinlik, vakanüvislik, ve çalgıcı şair gibi görevleri üstlenmişlerdir. Örneğin musiki ile sihir yapmışlar ve yine musiki ile hastaları tedavi etmişlerdir. Bir hekim olarak hasta kişinin nabzına bakıp daha sonra kopuz, dutar, dombıra gibi musiki aletleri çalarak, dualar okumuşlardır. Fakat ilerleyen dönemlerde (İslamiyet sonrasında) bu görevlerin git gide daha azını icra ettikleri görülmüştür (Erşahin, 2011: 57; Kaya, 2007: 135).

c.c. Şaman

Şamanlar eski Türklerde ve Şamanist Türklerde (Altay Yenisey Türk boylarında) din adamlığı, büyücülük, kâhinlik, hekimlik ve şairlik görevlerini üstlenen kimselerdi. Şamanist inancına göre bu kimseler; dini ayinleri yönetir, ruhlarla ilişki kurar ve böylece hastaları iyileştirirlerdi. (Baba, 2007:144; Albayrak, 2010: 503; Erşahin, 2011: 302). “Şaman için Tunguzlar “şam”, Altay Türkleri “kam”, Yakutlar “oyun”, Kırgızlar “baskı”, Oğuzlar “ozan” ismini kullanmışlardır” (Erşahin, 2011: 302).

c.ç. Kam

“Asya’da yaşayan ve Kamizm inancına sahip Türklerin dini önderi. Kam, vecde gelip raks eden, gizli ruhlarla temas kuran ve şiir söyleyen insandır. Türklerin İslamiyet’i kabul etmesinden sonra bunların yerini ata, baba hatta dedeler almıştır. Divanü Lügati’t-Türk’te kam sözü "kâhin" anlamında kullanılırken Kutadgu Bilig’de kamlar, “otacı” olarak nitelendirilmiştir. Kamlar halkla iç içe yaşarlar ancak dini törenler sırasında ön plana çıkarlar. Kelime hazineleri diğer insanlardan kat kat fazladır. Destan edebiyatının en önemli temsilcileri olan kamlar (baskılar / oyunlar / ozanlar) kâhin ve

hekim olmalarının yanında şarkıcı, şair ve müzisyen olarak da karşımıza çıkarlar” (Kaya, 2007: 401).

c.d. Âşık

Âşık, Türk halk edebiyatında “saz şairi” veya “halk şairi” anlamında yaygın olarak kullanılan bir terimdir. Âşıklar, Anadolu coğrafyasında 16. yüzyıl başlarında beliren ve eski ozanlık geleneğini sürdüren kimselerdir (Boratav, 1969: 22; Karataş, 2001: 48; Baba, 2007: 16). Âşık, halkın içinde yetişmiş, hece vezniyle ve halkın anlayabileceği sade bir dille saz eşliğinde veya saz olmadan irticalen (doğaçlama) şiir söyleme, türkü söyleme, mâni söyleme, hikâye tasnif etme ve anlatabilme kabiliyetine sahip sanatçı tipidir (Karataş, 2001: 48; Pakalın, 1993: 99; Alkan, 1973: 5; Kaya, 2007: 65; Erşahin, 2011: 35; Albayrak, 2010: 27; TDEKTS, 2001: 227). “Âşık” adını alan şairler, din ve tasavvuf şairlerinden ayrı olarak köy-kent şairleri, asker şairler ve göçebe şairler olmak üzere üç ortamdan da çıkması muhtemel olan çoğunlukla “laik” olan halk şairleridir (Bezirci, 1993: 30).

c.e. Hak Âşığı / Hak Şairi

“Kendisine Allah tarafından ve âşıklık melekesinin ve ilm-i ledünün verildiğine inanılan, gaibi bilen ve muamma çözmede usta olan âşık. Söz gelişi, halk Şenlik, Sümmanî ve Ruhsatî gibi âşıkların hak âşığı olduğuna inanılır” (Kaya, 2007: 359). “Pir elinden bade içmiş gerçek âşık anlamına gelen bir terim. Halk şiiri geleneğinde şair anlamında da kullanılır. Bunların kutsal olduğuna inanılır” (Baba, 2007: 60). “Âşıklık geleneğine göre rüyasında Hızır Nebi, İlyas Nebi veya Kutup Nebi’nin elinden bade içen, sevgilisinin yüzünü gören ve “çarh çemberi”nden geçerek kendisine insanın iç dünyasına ait “ledünnî” bilgiler verilen âşıklar” (Albayrak 2010: 235).

c.f. Halk Şairi

“Halkın duygu ve düşüncelerini halk şiiri nazım biçimleriyle dile getiren şairlere verilen ad” (Albayrak, 2010: 250). “Halkın içinde yetişen, ürünlerini sazın eşliğinde sözle oluşturan kişilere verilen ad. Bunlar eski ozan geleneğini sürdüren halk

sanatçılarıdır. XV. yüzyıldan sonra özellikle Anadolu sahasında bu çeşit sanatçıların çıktığını görüyoruz. Bunlar ürünlerini halkın diliyle söylemiştir. Saray ve medrese dışında halkın duygu ve düşüncelerini dile getirmişlerdir. Dinî ve dindışı konuları ele almışlardır” (Baba, 2007: 63).

c.g. Meydan Şairi

Âşıkların kendileri hakkındaki düşüncelerine göre şairler iki gruba ayrılır. Birinci gruptakiler yüksek sınıfa hitap eden şiirler yazan klasik şairler bir başka deyişle kalem şairidir. İkinci grupta âşıkların yer aldığı gruptur. Halk meclislerinde doğaçlama şiirler düzenleyip saz eşliğinde söyleyen meydan şairleri (saz şairleri) dir (Köprülü, 2004: 29). “XIX. ve XX. yüzyılda sanatlarını saz eşliğinde meydanlarda icra eden halk şairleri”dir (Kaya, 2007: 525).

c.ğ. Çöğür Şairi

“Sanatını çöğürle icra eden halk şairi. Çöğür Şairi terimi, XVII. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmıştır, bu XIX. yüzyıla kadar devam etmiştir. Sultan Abdülaziz’den sonra “çöğür şairi” ibaresi, yerine “âşık” yahut “saz şairi” ifadesi kullanılmıştır” (Kaya, 2007: 202).

c.h. Saz Şairi

Saz şairi, “Şiirlerini saz eşliğinde söyleyen halk şairi” (Kaya, 2007: 636; Albayrak, 2010: 480). “Sazla çalan, sözle doğaçtan şiir söyleyen halk şairlerine verilen ad” (Baba, 2007: 138). Köprülü ise saz şairini şöyle tarif eder: “Kendilerini türlü bakımdan klasik şairlerden üstün sayarlar: Evvela herhangi bir mevzu üzerine herhangi bir kafiye ile derhal bir malzeme -söyleyivermek- kudreti, onların başlıca övünme sebebidir” (Köprülü, 2004: 29).

c.1. Kalem Şuarası / Kalem Şairi

“Saz çalmayan, şiirlerini hece ve kimi zaman da aruz ölçüsüyle ortaya koyan halk şairi” (Kaya, 2007: 399).

BİRİNCİ BÖLÜM

ÂŞIK SADIK GÜL'ÜN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

1.1. Âşık Sadık Gül'ün Hayatı

1.1.1. Âşık Sadık Gül'ün Soyu ve Ailesi

Âşık Sadık Gül'ün soyu tarihte Gümüšoğulları adı verilen bir Türk boyuna dayanmaktadır. Babası Ordu'nun Korgan ilçesinin Çamlı köyünden Gümüšoğulları sülalesinden Ahmet oğlu, 1933 doğumlu Salih Gül'dür. Annesi ise yine aynı köyden Köseoğulları sülalesinden Süleyman kızı, 1940 doğumlu Pembe Köse'dir. Âşık Sadık Gül'ün annesi ev hanımıdır. Her köy kadını gibi o da bağ bahçe işlerinde eşine yardımcı olmuştur. Babası Salih Gül ise çiftçidir. Aynı zamanda yumurta alıp sattığı için köyde 'yumurtacı' lakabıyla anılmaktadır. Ailenin 6'sı kız, 4'ü erkek olmak üzere 10 çocukları dünyaya gelmiştir. Âşık Sadık Gül'ün kardeşleri ilkokul mezunudur. Anneleri Pembe Gül, 17 Ağustos 1999'da kalp krizi sebebiyle vefat etmiştir. Babaları Salih Gül ise 2008 senesinde beyin tümörü sebebiyle vefat etmiştir. 10 kardeşin doğum sırasına göre isimleri şöyledir: Sabriye, Mevlüd, Bekir, Samiye, Nefise, Sadık, Rabia, Şükran, Birsal, Cemil'dir. En büyük kardeşleri olan Sabriye 2018'de Korgan'da vefat etmiştir. Mevlüd ve Bekir Gülşehir'de kömür ocağından emekli olmuşlardır. Mevlüd, Samsun'a yerleşmiştir. Bekir ve Cemil ise Ordu-Korgan'a geri dönmüştür. Diğer kardeşlerden Samiye, Ordu- Fatsa'da; Nefise ve Birsal İstanbul'da, Rabia ve Şükran ise Yalova'da yaşamaktadır.

1.1.2. Âşık Sadık Gül'ün Doğumu ve Çocukluğu

Âşık Sadık Gül, 1 Ocak 1966 tarihinde Ordu ilinin Korgan ilçesinin Çamlı köyünde ailesinin 6. çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Çocukluğu çok zor şartlar altında ve

fakirlik içinde geçmiştir. Köylerindeki ilkokulu bitirdikten sonra Korgan'daki ortaokula devam etmiştir. O zamanlar kendisi Çamlı köyünde, diğer çocuklara nazaran, ortaokulun ardından liseye devam eden tek çocuktur.

1.1.3. Âşık Sadık Gül'ün Eğitimi

Âşık Sadık Gül'ün babası Salih Gül, oğlunun 70'li yıllarda siyasete karışmaması için Korgan ilçesinde ev kiralamamıştır. Âşık Sadık Gül, ortaokul ve lise yıllarında yılmadan usanmadan, ayağına kara lastik giyerek, Çamlı köyünden Korgan ilçesine kadar 5 kilometre yolu yürüyerek okulu bitirmiştir. Âşık Sadık Gül'ün sazla tanışması ortaokul yıllarına dayansa da şiire merakı lise yıllarında başlar. O yıllarda etkilendiği kişilerden biri de Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Hilmiye Ekici'dir. Âşık Sadık Gül o yılları şöyle anlatır:

“Edebiyat öğretmenimiz bir gün bana “hazin kelimesiyle ilgili bir cümle kur” dedi. Ben de şöyle dedim:

‘Yolumuz gurbete düştü

Hazin hazin ağlar gönül.’

O zamanlar beni öğretmenim keşfetti. ‘Gizli gizli şiir yazıyorsun. Sende yetenek var ama su yüzüne çıkarmıyorsun. Şu yazdıklarına bakayım.’ dedi. Lise yıllarında kızlara şiirler yazılırdı. Edebiyat öğretmenimiz şiirlerime baktı. Kelime fazlalığı falan vardı. Hece kalıplarını ve durakları bilmiyordum. İçimden geldiği gibi şiir yazıyordum. Ama yazdıklarımı saza döktüğümde bir şeylerin eksik olduğunu anlıyor ve zorlanıyordum. Edebiyat öğretmenim yazdığım şiirlerde eksik ve hatalı olan yerleri görmemi sağladı.”

1.1.4. Âşık Sadık Gül'ün Askerlik Yılları

Âşık Sadık Gül, 1985'te İzmir'in Narlıdere ilçesine asker olarak gitmiştir. 3 ay acemi birliğinde “sıhhiye çavuşu” olarak talim görmüştür. Dağıtımda Balıkesir'in Edremit ilçesindeki askeri hastaneye gönderilmiştir. Orada, kazan dairesinden sorumlu çavuş olarak 15 ay görev yapmıştır. Âşık Sadık Gül, askerlik yıllarından şöyle bahseder: *“Askerlik yaparken çok zorluğum olmadı. Yalnız dağıtım sırasında Sinan Yüzbaşı bana dönüp şunu söyledi: ‘Ozan Sadık sana bir şey soracağım. Doğruyu söyle. Senin*

gideceğin bu hastaneye çok önemli mertebelerde tanıdıkları olan kişiler gider. Senin askeriyede dayın mı binbaşı amcan mı?’ diye sordu. Komutanım ister inan ister inanma ben bir fakir çiftçi çocuğuyum. Askeriyede kimsem yok, dedim. Bana da felek oradan güldü yani.”

Âşık Sadık Gül, unutamadığı bir askerlik anısını şöyle anlatır: “Orada garaj nöbeti var, depo nöbeti var, bir de hastaneden çıkan eski ambulansların tabutlarının koyulduğu depo nöbeti var. Biz, gece saat 03.00 ve 05.00 nöbetlerinde asker uyanık mı diye kontrole çıkarız. Bir gün nöbetçi subayı, nöbetçi onbaşı ve nöbetçi çavuşu olarak gece kontrolüne çıktık. Garağa baktık nöbetçi yerinde, bir de depoya bakalım dedik. Bir horultu duyduk ama ortada kimse yok. Nöbetçiler iki tahta tabutun içine yatmışlar. Tüfekleri de bağrılarına basmışlar. Tabutların da kapağını kapatmışlar. Bir horultu geliyor ki tabutları görünce biz korkmaya başladık. Yavaşça tabutlara yaklaştık. Tabutların üzerinden bir kedi paldır küldür kalktı, ürperdik. Kendimizi biraz toparladık. Tüfeklerin uçlarında süngü olur, bilirsiniz. Süngü ile tabutların kapağını kaldırdık. Lambayı gözüne tuttuk askerinin. Asker öyle bir kendinden geçmiş ki... Tüfeklerini askerlerin ellerinden aldık ve sakladık. O tüfek bulunmazsa bir askerinin askerliği biter. Bir kere vurduk tabutlara. Aniden uyandılar. “Tüfeklerimiz nerde?” dediler. “Sizin askerlik bitmez, siz doğru askeri cezaevine...” dedik. Ama bunlar bize bir yalvarıyor. İki üç saat boyunca hem ağlayıp hem yalvardılar. “Anam ne yapar, babam ne yapar?” dediler. Biz de acıdık. “Bize birer paket sigara alacaksınız, birer kilo da tatlı, kantinden...” dedik. İşte, öyle bir anımız geçti askerde. O askerlerden biri Amasyalı biri de Manisa’nın Kula ilçesindendi.”

Âşık Sadık Gül, yine askerlik yıllarına ait başka bir anısını şöyle aktarır:

“Ben korkularımı o hastanede yendim, hastane çavuşu olduğum için. Bir asker kaza yapıp öldüğü zaman, eşi ya da rütbeli biri, direkt cesedin yıkanması için onu hastaneye getirir. Ceset hastaneye geldiği gün, morga tabut süreceğimiz zaman, ortada askeri bulamazdık. Ödleri kopardı. Normalde gece saat 01.00 ve 02.00’ye kadar yatmayan asker, cenaze var deyince kaçır. Saat 23.00 olunca yorganı kafasına çeker uyurdu. Yine bir gün yeni bir subay ile eşi kaza yapmış ve vefat etmişlerdi. Cesetleri morgda üst üste koyacağız. İnsan işte, ne kadar yaşarsan yaşa sonu ölüm... Halbuki bir ölü morgdan çıkırsa sana düşman mı ki seni yakandan tutacak da “beni buraya niye koydun” diye hesap soracak? Morgdan hep ürpeririz, bir de bodrum katta ya. Subay

ile eşinin morga kaldırıldığı gün kazan dairesine kontrol etmek için morgun önünden geçerken -lamba kesilmiş, zifiri karanlıktı- biriyle tokuştuk kafa kafaya. O benim yakamdan tuttu ben de onun yakasından tuttum. O beni ışığa doğru çekiyor, ben onu kazan dairesine doğru çekiyorum. Adam meğer inzibat subayı imiş. Işığa çektim bunu. Hastanede eşi yatıyormuş. Gece 12.00'den sonra ziyaretçi alınmadığı için kazan dairesinden hastaneye girmeyi düşünmüş. Bana dedi ki: 'Seninle yarın görüşürüz.' Ben de görüşelim, dedim. Subay rütbesi olabilir ama bu saatte buralar benden sorulur. Sabah beni bölük komutanıma şikâyet etmiş. Gece yarısı kazan dairesindeki çavuş beni yakamdan tuttu. 'Su anahtarıyla az kalsın kafama vuracaktı.' demiş. Bölük komutanı Nuri baba beni çok severdi. Verdiği emirleri aksatmaz yerine getirirdim. O da benim gibi Orduluydu. İnzibat subayına 'Sadık Çavuş öyle bir çocuk değil. Anlatmadığın bir şey var.' demiş. Çağırdı beni, tekmili verdim. Buyur komutanım dedim. 'Oğlum akşam bu inzibat subayıyla aranda ne geçti?' dedi. Komutanım, morgun orada elektrik kesilmişti. Ben kazanları kontrole gidiyordum. İnzibat subayı da kazan dairesinden hastaneye kaçak olarak girmiş. Morgun orada kafa kafaya çarpıştık. Benim yakamdan yapıştı karanlıkta, ben de onun yakasından yapıştım. O beni ışığa çekti, geri ben de onu ışığa çektim. Işığa çıkınca 'yarın seninle görüşürüz.' dedi. Başımdan geçen olayı anlatınca bölük komutanı bana hak verdi."

1.1.5. Âşık Sadık Gül'ün Mesleği

Âşık Sadık Gül, ortaokul yıllarında saz çalmayı öğrenmiş, lise yıllarında düğünlerde saz çalmaya başlamış ve kazandığı paralarla ailesine destek olmaya çalışmıştır. İlk defa 1980 senesinde 16 yaşında iken gurbete çıkmıştır. Ailesine yük olmamak için ve okul masraflarını karşılamak için Tekirdağ-Malkara maden ocaklarında yerin altında üç ay işçi olarak çalışmıştır. Âşık Sadık Gül, o yılları şöyle anlatır:

"İlk gurbetim 16 yaşında Tekirdağ-Malkara maden ocaklarına gidişimle oldu. Lisede Bond çantalarını, elbiselerini, ayakkabını gençlerde görünce heves ettim. Sene 1980'di. Artık genç olduk. Kızların yanında, arkadaşların yanında, soğukkuuyu kara lastik ayakkabıyla olmuyor. Ben kendi okul masraflarımı kendim kazanacağım, dedim. Tekirdağ-Malkara'da güzel para kazandım. Üç ay çalıştım. Lisede bir yıllık okul masrafımı -o zaman kitaplar da paralıydı- kazandım. Takım elbiselerimi,

ayakkabılarımı, kitaplarımı anneme babama yük olmadan kazandığım parayla aldım.”

Ağabeyi Mevlüd, Gülşehir’de Dadağı köyü maden ocağında çalışırken Ozan Sadık Gül’ü yanına çağırmıştır. Ozan Sadık Gül, 1981 yılında dönmemek üzere Ordu’dan ayrılmış Gülşehir’e yerleşmiştir. 6 sene inşaatlarda kalıpcı olarak çalışmıştır. Diğer yandan düğünlerde saz çalıp türkü söylemiştir. 2011 yılında Kültür Bakanlığı tarafından düzenlenen “Halk Ozanlığı Sınavı”nı kazanmıştır. Sonra Gülşehir Belediyesinin ARGE bölümünde ‘Türk Halk Müziği Araştırmacısı’ olarak 5 yıl görev yapmıştır. Belediyeye bağlı Türk halk müziği korusu oluşturulmuştur. Beş kişiden oluşan bir çalgı ekibiyle özel günlerde koro ve solo türküler söylemiş, muhtelif yerlerden gelen âşıklarla atışmalar düzenlemiştir.

1.1.6. Âşık Sadık Gül’ün Evliliği ve Çocukları

Âşık Sadık Gül, ağabeyi Mevlüd’ün yanına -Gülşehir’e- yerleştikten sonra burada düğünlerde ve kına gecelerinde saz çalmaya başlamıştır. Eşi Nursen Uludağ Hanım ile çağrıldıkları bir kına gecesinde tanışmıştır. Eşi ile tanışmalarını ve evliliğini şöyle anlatır:

“Ağabeyim bir hemşehrimize düğün yapıyordu. Yengem dedi ki: ‘Sadık, sen çok güzel saz çalıp türkü söylüyorsun. Seni burada kına gecesine götüreyim.’ Dedim ki: ‘Yenge, buranın oyun havaları ne? Bizim Ordu’nunkiler değişik.’ Beni burada bir kına gecesine götürdü. Eşimle orada tanıştık. Düğünlerde biliyorsunuz sahnede onlarca kişi oynar. Sahnede saz çalarız. Kimin bize baktığını, hangi kızın güzel olduğunu, o kadar ışıkların arasında seçemeyiz. Yengemin beni götürdüğü o kına gecesinde Nursen’le tanıştık. Nursen, hemşehrimize evlenen kişinin akrabasıymış. Daha sonra bir de onların evinde karşılaştık. O eve, gelip giderken konuşmaya başladık. Ağabeyim ile yengem yanına birkaç kişi alarak kızı istemeye gitti. Eşim, Selanik muhacirlerindendir. Babasına ‘Kâtip Hüseyin’ derler. Annesinin adı ise Habibe’dir. Eskiden mübadele döneminde Gülşehir’deki Çalışanlar Mahallesi’ne yerleşmişler. Eşimin ailesi tutucu bir aileydi. Dışarıya, tanımadıklarına, pek sıcak bakmazlardı. Hemşehrimiz onların akrabası ile evlendiği için ağabeyime de güveniyorlardı.

Ağabeyim 'Sadık, kızı vermeye gönülleri var da babamı Ordu'dan bir getir.' dedi. Beni burdan Ordu'ya gönderdiler, babam söz nişan olurken yanımızda olsun diye. Rahmetli babam nuh der peygamber demez. 'Gitmem de gitmem' dedi. 'Bana burada bağda bahçede yardım edecek bir gelin alacağım. Bana yardım etsin, yemeğimizi yapsın.' dedi. Babam orada köyde çiftçi, ben çiftçilikten kopmuşum artık. Gurbete alışmışım, beni köyün muhtarı yapsa ben gene kalamam. Sevdiğim kızı başkasına verdiklerinden dolayı ben o köyden soğumuşum. 5 sene hiç gitmemişim. Komşular araya girerek babamın gönünü yaptılar. Babamı Ordu'dan Gülşehir'e getirdik. Eşim Nursen Uludağ ile önce nikâhımız kıyıldı. İki gün davullu zurnalı ev düğünü yaptık. 20 Mart 1985 yılında evlendik. Yaşım 19'du ve ben askere gitmeden evlendik. Ben askerdeyken ilk çocuğumuz doğdu. Biz şu an 35 yıllık evliyiz. Yıllar ne çabuk geçiyor."

Âşık Sadık Gül'ün evliliğinden biri erkek biri kız iki çocuğu dünyaya gelmiştir. İlk çocukları Emrah, 1 Mart 1986 yılında doğmuştur. Ortaokul mezunudur. Gülşehir'de erkek kuaförlüğü yapmaktadır. Diğer yandan babası gibi saz çalmaya merak salmıştır. Evlidir ve Hazal ile Dilara Tanem isimli iki kızı vardır. Âşık Sadık Gül'ün kızı Ezgi, 30 Ağustos 1994'te dünyaya gelmiştir. Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Zihin Engelliler Öğretmenliği mezunudur. Mudanya'da öğretmenlik yapmaktadır. Flüt ve ney çalmaktadır. Zehra adlı bir kızı vardır.

1.2. Âşık Sadık Gül'ün Sanatı ve Âşıklık Geleneğindeki Yeri

1.2.1. Âşık Sadık Gül'ün Gurbete Çıkması

Âşık Sadık Gül, âşıklığa geçişinde büyük bir etkisi olan gurbete çıkışını şöyle anlatır: "14-15'li yaşlarımda Ordu'da bir kıza âşık olmuştum. Bizim köylerimiz tutucu olduğu için 6-7 sene kızla ceviz ağaçlarının diplerinde buluştuk. Artık bizim köyde görüştüğümüzü bilmeyen yoktu. Bize bunlar evlenir gözüyle bakıyorlardı. Yalnız babamla onun babası arasında eskiden beri bir husumet varmış. Ben o zamanlar lisede okurken Mevlüd Ağabey'imın çocuğu bir gün okula geldi ve dedi ki: 'Annem seni acele köye çağırıyor.' Kışın saat 15.00 sıralarında okuldan çıktık. İlçeden köye gittim. Bir de öğrendim ki o kızı apar topar kuma olarak vermişler. Hemen o gün kına yapmışlar. Öğrenince benim dünyam yıkıldı. Ben de lise sonum. Karnemi, diplomamı almadan okulun bitimine bir hafta kala Ordu'yu terk ettim. 5- 6 sene Ordu'ya hiç gitmedim.

Sevdiğim kızı aniden başkalarına verdikleri için bu saza daha çok bağlandım.”
Ayrığın verdiği acı üzerine Âşık Sadık Gül, şu şiiri söyler:

*Yâr elinden öyle bir tufan esti
Ne bahçe bıraktı ne bağ bıraktı
Nereye gittimse yolumu kesti
Ne tarla bıraktı ne dağ bıraktı*

*Azrail'im oldu düştü peşime
Nefesi yasaklar sol yan döşüme
Bir darbe vurdu ki gönül köşküme
Ne kemik bıraktı ne yağ bıraktı*

*Yorulmaz avcıdır sürer izimi
Yolar kanadımı kırar dizimi
Bilmez içimdeki benim sızımı
Ne öldürdü beni ne sağ bıraktı*

1.2.2. Âşık Sadık Gül'ün Âşıklığa Geçişi

“Bir kış günü rüyamda bir ses duydum. ‘Bre gafil, uyan da Hacıbektaş’a git!’ dedi. Ben de ‘Bu karda kışta Hacıbektaş’ta ne yapacağım?’ diye sordum. Bir korkuyla uyandım. Dışarıya baktım kar var. Ben de o sıralar karakol komutanına hem saz çalmayı hem de atışmayı öğretiyordum. Sabah 07.30’da telefon açtım, Nuri Komutana. Komutanım beni Hacıbektaş’a götür, dedim. Maden ocağında göçük altında kaldıktan sonra yaşıyor bu olay. Nuri Komutan dedi ki: ‘Sadık, senin dışardan haberin var mı?’ Benim de Hacı Murat marka araba var, Hacı Muratlar arkadan çekişli olduğu için hiç yürümez. Onun araba benimkinden daha iyi, önden çekişli ve karda kışta Hacıbektaş’a gider. ‘Tamam, geliyorum.’ dedi. Hacıbektaş’a vardık ama kar belimize kadar çıktı. Yollar yeni açılmış. Pir Sultan Abdal, Âşık Veysel,

Âşık Mahzuni'nin heykellerinin olduğu yere vardık. Bendeki duygu yoğunluğu öyle bir gözümden akan yaşa dönüştü ki üzerimdeki deri montu falan karın üzerine atmışım. Arka arkaya üç kere delikli taştan geçmişim. Ama böyle söylemişim:

Kendimi bilirdim ben bahtı kara

Kulların içinde eli görmeden

Hızır gelmezmiş düşmeden dara

Hacı Bektaş gibi Veli görmedim

Âşık mıdır karlı dağı aşmayan

Közsüz bir ataşe düşüp pişmeyen

Ayrılığı bilmez ayrı düşmeyen

Sağlar kıymet bilmez ölü görmeden

Kutsadığım zaman gelip geçiyor

Ahbablarım birer birer göçüyor

Azrail ne yaşlı ne genç seçiyor

Viran olur bağın gülü görmeden

Ağlayarak bu mısraları söylemişim. Şimdi söylüyoruz ya âşık, ozan diye... Öyle bir an geliyor ki, öyle bir çıkamadığı duyguların içine sürükleniyor ki insan; yazdığı esere, çaldığı türküye kendi ağlıyor.”

Ozan Sadık Gül, Ankara'da kömür işletmesinde çalıştığı senelerde bir arkadaşıyla birkaç saat göçük altında kalmıştır. Kısa süreli baygınlık geçirmiştir. Kurtarıldıktan sonra irticalen (doğaçlama) şiir söyleme yeteneğini kazanmıştır. Âşık Sadık Gül, yaşadıklarını şöyle aktarmaktadır:

“Maden ocağında çalışırken başımdan esrarengiz olay geçti. Çoğu âşığın başından sırlı bir olay geçer. Madende üzerime kömür göçtü. Ondan sonra öldürmeyen Allah öldürmüyor. Beni oradan çıkarmışlar. İnsanın imanı inancı daha çok güçleniyor. Allah insanın canını almadıysa kişinin görececek günleri vardır. İşte acıları hep doyusuya yaşadım. Ayrığı, yokluğu, çaresizliği yaşadım.”

1.2.3. Âşık Sadık Gül’ün Kullandığı Mahlaslar

Âşık Sadık Gül, şiirlerinde daha çok “Kul Sadık” ve “Ozan Sadık” mahlaslarını kullanmakla beraber az da olsa “Sadık”, “Gül Sadık”, “Sadık Kul” mahlaslarını da kullanmıştır.

1.2.4. Âşık Sadık Gül’ün Etkilendiği Âşıklar

Âşık Sadık Gül’ün etkilendiği âşıklar Erzurumlu Sümmani, Âşık Şenlik’tir. Özellikle Erzurumlu Sümmani’nin dilinin akıcılığını çok beğenmiştir. Âşık Yaşar Reyhani, Âşık Mahzuni Şerif ve Âşık Murat Çobanoğlu etkilendiği diğer âşıklardır. Âşık Sadık Gül’ün ‘ustam’ diye andığı kişiler ise Cemal Divanî ve Derdiyar mahlaslı Murat Tanrıverdi’dir.

1.2.5. Âşık Sadık Gül’ün Etkilediği Kişiler

Âşık Sadık Gül’ün yetiştirdiği kişiler şiir dalında Yozgatlı Songül Yurdagül, atışma dalında Âşık Can Ali’dir. Yozgatlı Songül Yurdagül aynı zamanda Yozgatlı Âşıklar Derneği Başkanlığını yapmaktadır. Âşık Sadık Gül’ün oğlu Emrah Gül babasından etkilenerек saz çalıp türkü söylemeye başlamıştır.

1.2.6. Âşık Sadık Gül’ün Katıldığı Şenlikler ve Programlar

Âşık Sadık Gül, Kars Âşıklar Bayramı’na art arda dört defa katılmıştır. İlki 7-9 Kasım 2010 tarihinde (5. Uluslararası Kars Âşıklar Bayramı) olmak üzere daha sonra 6, 7 ve 8. Uluslararası Kars Âşıklar Bayramı’na davet üzerine katılmıştır. 2015 yılından itibaren Hacı Bektaş Veli’yi Anma Kültür ve Sanat Etkinlikleri’ne dört kere

katılmıştır. Ayrıca Avanoslu Selahaddin Gecesi, Ürgüp'te Refik Başaran Anma Programı'na da katılmıştır. Âşık Sadık Gül, Gülşehir Belediyesinden emekli olduktan sonra 2012-2019 yılları arasında Almanya, Hollanda, Belçika ülkelerinde DİTİP, ATİP, Millî Görüş, Ülkücüler Federasyonu'nun düzenlediği cami kermeslerine; ozan şölenlerine; dernek gecelerine katılmış çeşitli televizyon programlarına konuk olmuştur. İlk olarak 2012 yılında Almanya'nın Dortmund şehrinde Kanal Avrupa'da bir programa katılmıştır. Daha sonra Almanya'nın Köhn şehrinde Düğün TV ve TV10'a konuk olmuştur. Âşık Sadık Gül, yurt içinde ve yurt dışında çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından Türk halk edebiyatı alanında, ozanlık dalında 20'yi aşkın plaket ve mansiyonla ödüllendirilmiştir.

1.2.7. Âşık Sadık Gül'ün Saza Olan İlgisi

Ozan Sadık Gül ortaokul yıllarında saz çalmayı istemiştir. Fakat ailesinde saz çalan birileri yoktur. Saza olan ilgisinin nasıl oluştuğunu şöyle aktarır:

“Bilirsiniz 70’li yıllar yokluğun yaşandığı yıllardı. İnsanların saza, eğlenceye ayıracak ne parası ne zamanı vardı. Benim ailemde saz çalan yoktu. Köyümde beni etkileyen biri oldu. Bir ‘Değirmenci Mustafa Ağabey’ vardı. Zamanında bir kıza âşık olmuş. Köyün zenginlerinden bir ağanın kızını kaçırmış. Evlendikten bir süre sonra muhtar araya girip onu kızın ailesi ile barıştırmış. Bir gün kayınbabasının elini öpmek istemiş kahvede. Onun da damadına öfkesi geçmemiş. ‘Sen kim oluyorsun da benim elimi öpeceksin?’ demiş ve damadına bir tokat atmış, o kalabalığın içinde. Damat da o sıra gururuna yenilmiş. Tabancasını çıkarıp orada kayınbabasını vurmuş. Daha sonra Mustafa Abi ceza evine düşmüş. Çok uzun yıllar ceza evinde yatmış. Ben de o zamanlar Korgan’da ortaokulda okuyordum. Baktım bir gün karşıdan omzunda sazıyla bir babayiğit adam geliyor. Yakınlaşınca o Değirmenci Mustafa Abi’yi tanıdım. O, ceza evinde bir saz öğrenmiş ki bizim düğünlerde çalmaya başladı. Sonradan kına gecelerinin aranan kişisi oldu. Ağıtları çok güzel söylüyordu. Onun çalması, söylemesi beni çok etkiledi. Ben de 1978 senesinde bir cura saz aldım. Sazı elimden bir daha bırakmadım. Ailemde saz çalan birileri yoktu. Ama annem sazı ve türküleri çok severdi. Babam ise tutucu ve dindardı. Ordu Korgan’da kırsal kesimde insanlar hep çocukları Kur’an kursuna gitsin, Kur’an öğrensin isterlerdi. Saza hor bakılırdı. Babam bir gün namaz kılarken ben ise sazımı akort etmekle uğraşıyordum.

Babam çok kızıp sazımı elimden alıp pencereden dışarı fırlattı. Ama ben o tabuyu yıktım. Babamın o kadar yasaklarına rağmen ben sazımı Değirmenci Mustafa Ağabey'e gizli gizli götürdüm. Akort yaptı, perdelerini işaretledi. Annem rahmetli de babamı yumuşatmaya çalışırdı. Bir de düğünlerde çalmaya başladığımda kazandığım paradan elime geçenden üç beş kuruş onlara da veriyordum. Böylece ailemin bakış açısı değişti.”

1.2.8. Âşık Sadık Gül'ün Atışmaları

Âşık Sadık Gül, irticalen (doğaçlama) şiir söyleme yeteneğine sahiptir. Yurt içinde ve yurt dışında çeşitli şenlik ve programlarda pek çok âşıkla atışmalara katılmıştır. Bu çalışmada Âşık Sadık Gül'ün çoğunluğunu Âşık Can Ali ile diğerlerini Erol Şahiner, Âşık Hanifi Aydın, Âşık Erdem Can, Âşık Mustafa Kurbanoglu ile yaptığı 51 atışmasına yer verilmiştir. Atışmalarının ilk beşi 8'li hece ölçüsü ile diğerleri 11'li hece ölçüsü ile söylenmiştir. Şiirleri düz kafiye ve çapraz kafiye düzenindedir. Atışmalarında zamandan şikâyet, felekten şikâyet ve toplumsal eleştiri yoğun olarak işlenmiştir.

1.2.9. Âşık Sadık Gül'ün Eserleri

Âşık Sadık Gül şiirlerini ilk olarak 2015 yılında “*Neme Yetmez*” adlı şiir kitabında toplamıştır. Daha sonra Âşık Sadık Gül'ün Âşık Can Ali ile beraber şiirlerinin yer aldığı bir ortak kitap “*Ozanların Gönül Telinden Atışma ve Şiirler*” adıyla 2018 yılında yayımlanmıştır.

1.2.10. Âşık Sadık Gül Hakkında Yapılan Çalışmalar

Âşık Sadık Gül hakkında “*Ozanlık Geleneğimizi XXI. Yüzyıla Taşıyanlardan Âşık Kul Sadık*” adıyla Mustafa Kaya tarafından yazılan bir makale 2014 yılında Folklor/Edebiyat dergisinde yayımlanmıştır.²

² bk. Kaya Mustafa (2014). “Ozanlık Geleneğimizi XXI. Yüzyıla Taşıyanlardan Âşık Kul Sadık”. *Folklor/Edebiyat*, Cyprus International University, 2014/2. C.20. 72: 253-260.

İKİNCİ BÖLÜM

ÂŞIK SADIK GÜL'ÜN ŞİİRLERİNİN YAPISI

2.1. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinde Vezin / Ölçü

“Edebiyatımızda hece ölçüsü (her mısradaki hece sayısının denk olması) ve aruz ölçüsü (seslerin uzunluğuna ve kısalığına dayanan ölçü) kullanılmıştır” (Güzel, 2003: 27). “Her ölçü (vezin) bağlı bulunduğu dilin yapısından doğar. Bu nedenle Türk dilinin doğal ölçüsü hece ölçüsü (hece vezni) dür” (Dilçin, 2013: 39). Henüz Türk edebiyatının İran ve Arap edebiyatından etkilenmediği İslamiyet öncesi dönemlerde Türkler yalnızca milli ölçüleri olan hece ölçüsünü kullanmışlardır. İslamiyet'in kabulüyle birlikte divan şairleri aruz ölçüsünü kullanırken halk şairleri de hece ölçüsünü kullanmayı sürdürmüştür (Dilçin, 2013: 39). Türklerin milli ölçüsü olan hece ölçüsüne divan şairleri küçümseme tabiri olarak “vezn-i hecâî, hece vezni, parmak vezni, hesab-ı benân, parmak hesabı” olarak adlandırmışlardır (Güzel, 2015: 158).

“Hece ölçüsünde esas, dizelerdeki hece sayısının birbirine eşitliğidir. İlk dörtlüğün dizeleri kaç heceli ise, ondan sonraki dörtlüklerin hece sayıları da ona uymak zorundadır. Bu düzene uymayan dizelerin ölçüsü bozuk demektir” (Dizdaroğlu, 1969: 25-26). “Hece ölçüsünde iki önemli özellik vardır:

1. Dizelerdeki Hece Sayısı: Bu, şiirin bütün dizelerindeki hece sayısının eşit olması demektir. Hece sayısının eşitliği o dizenin ölçüsünü, kalınını gösterir. 7 heceli bir dizenin kalıbı “yedili”, 11 heceli bir dizenin kalıbı “on birli” diye anılır.

2. Duraklama ve Durak: Hece ölçüsünde dizenin belli bölümlere ayrılmasına duraklama, bu bölüm yerlerine de durak denir. Hece ölçüsündeki durak, aruzdaki taktinin karşılığı olarak kabul edilebilir. Durak ancak, kulakta uyumlu bir izlenim bırakan anlamlı söz öbekleri arasında olur.

Bunun için de dize içinde anlamlı söz öbeklerinin kendiliğinden tamamlanması ve yeni bir anlamlı söz öbeğinin başlaması gerekir” (Dilçin, 2013: 40)

Âşık Sadık Gül’ün çalışmada yer alan 180 şiirinin tamamı hece ölçüsüyle yazılmıştır. Şiirlerin 170’i, 11’li hece ölçüsü ile; 6’sı, 8’li hece ölçüsü ile; 4’ü 15’li hece ölçüsü ile yazılmıştır. 11 heceli bazı şiirlerinin mısralarında 10 veya 12 heceye rastlamak mümkündür:

Söylerim sözümü özden yazarım-**11**

Eliften mimden cüzden yazarım-**10**

Bahardan kıştan güzden yazarım-**10**

Kâmitsiz kervana takılmam beyim-**11** (45)

Düşünmek aklını almış aşırımı-**11**

Sudan gelir iken yolun şaşırımı-**11**

Ateşte unutup sütü taşırımı-**11**

Her gün postayı yoklarken güzel-**10** (28)

Sana akıl veren bana da vermiş-**11**

Nerede yazar kula kulluk yap diye-**12**

Her yoğurdun kaymağını yiyorsun-**11**

Kim öğretti doğruluktan sap diye-**11** (30)

Cihana nam salan nerede ordumuz-**12**

Feryat figan eder oldu yurdumuz-**11**

Kime eğriliyor neden boynumuz-**11**

Kimler sırtımızdan soyan Türkiye’-**11** (155)

8'li hece ölçüsü ile yazdığı şiirlerinde dizeler çoğunlukla 4+4, bazı dizeler de 3+5 şeklinde duraklara ayrılmıştır. Bazen duraksız dizelere de rastlanmaktadır:

Kul Sadık der / haller yaman **4+4**

Davacıdır / senden zaman **4+4**

Vermezsin kimseye aman (**Duraksız**)

Yalan pozun /Amerika **4+4** (1)

Amerika / yandaş yanın **4+4**

Dökülürse / durmaz kanın **4+4**

Fena yanar / yoksa canın **4+4**

Kabuğuna / sin İsrail **4+4** (2)

Oyma oyma / kayaları **4+4**

Irmağında / sunaları **4+4**

Sünbül kokar / yaylaları **4+4**

Gelin görün / Nevşehir'i **4+4** (3)

Çözülmez /hakikat sırrı **3+5**

Sebepsiz bal /yapmaz arı **4+4**

Yoktur dinde/ çeyrek yarı **4+4**

Bütündür /bezimiz bizim **3+5** (4)

Bizi bize / düşürene **4+4**

Haram lokma / pişirene **4+4**

Varken para / dişirene **4+4**

Sövem dedim / sövemiyyom **4+4** (5)

Kul Sadık'ım / övmem seni **4+4**

Verem edersin sen beni (**Duraksız**)

Bu yollarda / adın yeni **4+4**

Git evine / dön Yasemin **4+4** (6)

11'li hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinin durak yapısı ise genellikle 6+5 şeklindedir. Nadir olarak 4+4+3 şeklinde duraklara da rastlanmaktadır:

Göçer beşer kalmaz / yalan devranda **6+5**

Suçumu bağışla / Ahi Evran'da **6+5**

Bir hesap sorulur / ulu divanda **6+5**

Sadık'ım ne yana / acep yol Yarab **6+5** (8)

Yaya kaldım / sana uydum / uyalı **4+4+3**

Toz pembe hayalın / hepsi boyalı **6+5**

Kaldır aramızdan / düşü hayalı **6+5**

Felek basar bir gün / tuşuna gönül **6+5** (35)

Acı söz söyledim / seni üzmesin **6+5**

Seni seviyorum / küsmedim daha **6+5**

Sevgim dendir sözler / seni üzmesin **6+5**

Senden umudumu / kesmedim daha **6+5** (152)

15'li hece ölçüsüyle yazdığı 4 şiirinde duraklar 8+7 şeklindedir³:

Yüzü güzel olana dost / yanılıp da yâr deme **8+7**

³ Âşık Sadık Gül, her ne kadar 4 şiirinin "Divan" nazım şekliyle yazdığını söylese de bu şiirleri "15'li hece ölçüsü ile yazılan şiirler" olarak değerlendirmenin daha uygun olduğunu düşündük.

Tabib olmayana derdin / gösterip de sar deme 8+7

Dolanırsın diyar diyar / şu yalancı dünyayı 8+7

Ah edip de koca dünya / oldu bana dar deme 8+7 (180)

Kâmillerin yolundayım / taşa tutup taşlama 8+7

Ben söyleyim ben böyleyim / deyip söze başlama 8+7

Gönül bir Kâbe'ye benzer / kem söz edip haşlama 8+7

Üstadımız Şah-ı Merdan / Kırklar Başı Pir'dir dost 8+7 (177)

Aslım Âdem bilmeyene / bilsin diye söylerim 8+7

Yalan dünya üç beş günlük / ben de gönül eylerim 8+7

Kul Sadık'ı sarar toprak / evi barkı neylerim 8+7

Mahşer günü dökeceğim / terleri ne bilecek 8+7 (178)

Yaradanım akıl vermiş / yarattığı kuluna 8+7

Kâmil olan gider Hakk'ın / gösterdiği yoluna 8+7

Aldanma dünyanın yalan / çiçeğine balına 8+7

Bir mürşidin nasihatın / tutması ne güzeldir 8+7 (179)

2.2. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinde Kafiye (Uyak) Yapısı

Kafiye sözcüğünün karşılığı Türkçe Sözlük'te şöyle geçer: "1.Uyak, 2. Halk edebiyatında ayak" (TDK Sözlük, 2011: 1265). Çobanoğlu'na göre "Kafiye (*uyak*) sözcüğünün sözlük anlamı, "sonda, arkada gelen" demektir. Şiirde ise kafiye; anlamca ayrı, sesçe aynı olan sözcüklerin mısra (dize) sonunda yer almasıdır. Bir başka söyleyişle, bir şiirin en az iki mısraı arasında ve en az bir ortak sese bağlı olarak meydana getirilen ses benzerliğine *kafiye* denir" (Çobanoğlu, 2012: 45). Arap ve Fars şiirinde uyak anlayışı sıkı kurallara dayalıdır ve divan şairleri bu yolu takip eder. "Halk

şairleri ise, ta eski çağlardan beri, uyak konusunda hafif bir ses benzerliği ile yetinmişlerdir. Onlar, dize sonundaki sözcüklerin değişik cinste, yapıda ve yazılışta olsa bile- sesçe kulakta aynı izlenimi uyandırmasını yeterli bulmuşlardır” (Dizdaroğlu, 1969:32). Fuat Köprülü ise bu durumu şöyle izah eder: “İlk şiirlerimizin tabii olduğu kafiye kaideleri, tabiatıyla basit ve iptidai bir mahiyettedir ve onlara bugünkü manasıyla kafiye adını vermekten ise yarım kafiye (assonance) demek şüphesiz daha doğrudur; çünkü ilk şiirlerimizin kafiyesi, mısraların sonundaki cüzlerin ses kıymeti bakımından birbirleriyle aynı oluşundan doğmaz; o, bu kadar dar ve kat'i bir kaideye sığmaktan çok uzaktır. Son cüzlerin arasında uzak bir ahenk benzerliği, kafiyenin vücûdu için kâfidir” (Köprülü, 1999: 129). “Âşık şiirinde, dörtlükte bulunduğu yerlere göre, iki şekilde kafiye vardır.

1. İlk üç dizede oluşturulan kafiye: Buna yaygın anlamıyla “kafiye” yahut “uyak” denilir.
2. Dörtlük sonlarında oluşturulan kafiye: Bu kafiyenin adı “ayak”tır. Kimileri ayak terimini “ana uyak” veya “ana kafiye” diye isimlendirmiştir. Ancak âşıklar buna “ayak” demektirler” (Kaya, 2007: 394).

2.2.1. Âşık Sadık Gül’ün Şiirlerinde Kafiye (Uyak) Çeşitleri

Âşık Sadık Gül’ün şiirlerinde yarım kafiye, tam kafiye, zengin kafiye ve tunç kafiye çeşitleri görülürken cinaslı kafiyeye rastlanmamıştır.

2.2.1.1. Yarım Kafiye (Uyak)

Yarım kafiye “Mısra sonlarında farklı görev ve anlamı olan kelimelerdeki tek ses benzerliğine dayanan kafiyedir” (Uslu, 2007: 184). Cem Dilçin’e göre yarım kafiye tek ünsüz benzerliğine dayanmakla beraber genellikle halk şiirinde kullanılmaktadır (Dilçin, 2013: 86). “Yarım uyak kimi zaman çıkakları birbirine yakın olan ünsüzlerle de yapılır” (Dilçin, 2013: 86). Bu bilgilere dayanarak “p-b”, “f-v”, “t-d”, “s-z”, “ç-c”, “r-l”, “k-g”, “ş-ç”, “n-m”, “l-m”, “l-n”, “ş-j/c” ünsüzlerinin çıkış yerleri (çıkakları)

yakın olduğu için aralarında yarım kafiye oluşturulabilir⁴ (Gemalmaz, 1980: 3-29; Bekki, 2008: 61). Aşağıda Âşık Sadık Gül'e ait şiirlerden alınan dörtlükler yarım kafiye örnektir:

Kalması kalemi keskin ozanlar
Lal olmuş dilleri suskun ozanlar
Kaderine küsmüş küskün ozanlar
Zalımlar mazlumu yener Mahzuni (14)

Yukarıdaki dörtlükte “ozanlar” kelimesi mısra sonlarında aynen tekrar etmesinden dolayı rediftir. “Keskin, suskun, küskün” kelimelerindeki “-kin, -kun, -kün” ekleri aynı göreve sahip olduğu ve kelime sonunda tekrarlandığı için rediftir. Sözcüklerde ortak olan sadece “-s” sesi olduğu için yarım kafiye kullanılmıştır.

İlim bilmen irfan bilmen dil bilmen
Usul bilmen edep bilmen yol bilmen
Hikmet sırdır söylemeler hal bilmen
Doğmadan güneşin batmış utanmaz (154)

Yukarıdaki dörtlüğün üç mısrasındaki “dil, yol, hal” kelimelerinde ortak olan ses sadece “-ı” sesi olduğu için burada yarım kafiye kullanılmıştır. Ayrıca her üç mısranın sonunda “bilmen” kelimesi aynen tekrar ettiği için rediftir.

Bu bedende böyle acım sızım var
Taşımayan beni tutmaz dizim var
Eyüp gibi ağlar iki gözüm var
Kesildi umudum çarem be usta (153)

⁴ Ayrıntılı bilgi için bk: Gemalmaz E (1980) Türkçe'nin Fonemler Düzeni ve Bu Fonemler Düzeninin İşleyişi, Ankara: Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Araştırma Dergisi, S. 12, s. 3-29.

Yukarıdaki dörtlükte “sız, diz, göz” kelimelerinde ortak ses benzerliği sadece “-z” sesi olduğundan dolayı yarım kafiye kullanılmıştır. Ayrıca “-ım, im, -üm” sesleri aynı görevdeki ekin tekrarından dolayı rediftir. “Var” kelimesi üç mısra sonunda da aynen tekrar ettiği için rediftir.

Kul Sadık’ım kula kulluk **et**meden
Gidiyorum yarım dâvâm **bit**meden
İçten içe yandım duman **tüt**meden
Bilinmeyen mezar benim taş benim (23)

Yukarıdaki dörtlükte “et-, bit-, tüt-” kelimelerinde ortak ses benzerliği olan “-t” sesi ile yarım kafiye oluşturulmuştur. Ayrıca mısra sonunda aynı görevde olan “-me+den” ekleri aynen tekrar ettiği için rediftir.

Bitir şu gurbeti çık **gel** diyorsun
Çok istedim ama bitmedi bacım
Özlettin kendini yeter **diy**orsun
Demek ki çektğim yetmedi bacım (16)

Yukarıdaki dörtlükte 1 ve 3. mısraların sonunda tekrar eden “diyorsun” kelimesi anlam ve görev bakımından aynı olduğu için rediftir. “Gel” ve “yeter” kelimelerinin sonunda yer alan “l” ve “r” sesleri çıkış yerleri bakımından yakın olduğu için ve tek ses benzerliğine dayandığı için yarım kafiyedir.

Zalım ayrılığa aklı **er**medi
Çok zaman bekledi haber **gel**medi
Bir dost nasihatı kimse **ver**medi
Sadık gibi çile yüklerken güzel (28)

Yukarıdaki dörtlükteki ilk üç dizede yer alan “-medi” ekleri görev ve yazılış açısından aynı olduğu için rediftir. Rediften önce gelen “er-”, “gel-”, “ver-” fiil köklerindeki “r” ve “l” sesleri çıkış yerleri yani çıkakları yakın olduğundan yarım kafiyedir.

Dinlemedim yaren ile yadları
Acıdan kederden aldım tatları
Mezarında tutam tutam otları
Söke söke ben bu candan usandım (49)

Yukarıdaki dörtlükte mısra sonlarındaki “-ları”, okluk eki ile belirtme hâl ekinin birleşiminden oluşur. Bu ekler görev ve yazılış aynı olduğu için rediftir. “yad”, “tat”, “ot” kelimelerinde kafiyeyi aranırken sondan başa doğru yol izlenir. “d” ve “t” sesleri çıkış yerleri açısından yakın olduğu için yarım kafiyedir.

Gl imenini saklar bağrında
Yine bizim elde yeşermiş dağlar
Taze güller açmış şimdi yurdumda
Yanılp da insan şaşarmış dağlar (50)

Yukarıdaki dörtlüğün ikinci ve dördüncü mısralarında yer alan “-da” ekleri rediftir ve ondan önce gelen “n” ve “m” sesleri çıkış yerleri açısından aynı olduğu için yarım kafiyedir.

Mecnun olup kaldım kızgın çöllerde
Mahsur oldum dardayım bu günlerde
Kokun vardır kokladığım gllerde
Dağ bayır nazlı yr gezdim de yazdım (68)

Yukarıdaki dörtlük “ler+de” ekleri redif olup öncesinde yer alan “l”, “gün” ve “gl” kelimelerindeki “l” ve “n” sesleri çıkış yerleri açısından aynı olduğu için yarım kafiyedir.

Ozan Sadık göçer yalan dünyadan
Uyanırsın bir gün sen de rüyadan
Böyle yazılmıştır yazım Mevla'dan
Açmadan soldu gül benim yârim (65)

2.2.1.2. Tam Kafiye (Uyak)

Bir ünlü ve bir ünsüzün ses benzerliğinden oluşan kafiye çeşididir. Tam kafiye, Türk edebiyatında en çok Yeni Türk şiirinde kullanılmıştır. “â, î, û” ünlüleriyle biten ve ünsüz benzerliği bulunmayan kelimelerle yapılan kafiyeler de tam kafiye kabul edilir (Dilçin, 2013: 87).

Var ise diyecek bana bir sözün
Söz ile öldürme ez öldür beni
Kaşların yay eyle ok olsun gözün
Çektirme cefayı tez öldür beni (67)

Yukarıdaki dörtlükte birinci ve üçüncü mısralardaki “sözün, gözün” kelimelerinde yer alan “-öz” sesleri iki mısradaki ortak sesler olup iki ses benzerliği nedeniyle tam kafiyedir. Ayrıca “-ün” sesleri aynı görevde (iyelik eki) olduğu için ek halinde olan redif olarak kabul edilir. İkinci ve dördüncü mısralarda yer alan -ez sesleri de tam kafiyedir. “-dür” eki ve “beni” kelimeleri ise rediftir.

Hep yoksulun hanesinde matem yas
Kahpe kurşun zalimlere geçer pas
Ecelsiz ölümler neden bize has
Öğren de isterse uslanma oğul (138)

Âşık Sadık Gül'ün yukarıdaki dörtlüğünde mısra sonlarındaki “yas, pas, has” kelimelerinde yer alan “-as” sesleri ile tam kafiye yapılmıştır.

Kul Sadık'ın kula yoktur minneti
İstemem soframda haramdan **eti**
Neyleyim dünyada sahte cenneti
Bildiğim dost benim beş neme yetmez (150)

Yukarıdaki dörtlükte yer alan “minnet, et, cennet” kelimelerinde ortak ses benzerliği “-et” sesleri ile tam kafiye oluşturulmuştur. Ayrıca mısra sonlarında kafiye sonrası yer alan “-i” sesi rediftir.

Bile bile ben de yalana **kandım**
Yalanlar içinde yandıkça **yandım**
Düzelir dedim de düzelir **sandım**
Hayat bana hiç gülmedi zor babam (174)

Yukarıdaki dörtlükte “kan, yan, san” kelimelerindeki “-an” seslerinin benzerliği yolu ile tam kafiye oluşturulmuştur. Ayrıca “-dı+m” (zaman eki+şahıs eki) ekleri kafiye sonrası üç dizide tekrar edilerek redif oluşturulmuştur.

2.2.1.3. Zengin Kafiye (Uyak)

Mısra sonlarında üç ya da daha fazla ses benzerliğine dayanan kafiye çeşididir. Zengin kafiye de ünlü ve ünsüzlerin sıralanış şekli önemli değildir. Önemli olan kelimeler arası ses benzerliği sayısıdır. Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinde az da olsa zengin kafiye rastlanmaktadır:

Aynı dinden aynı **iman**
Sen Müslüman ben Müslü**man**
İkiliğe verme **aman**
Hakikat sözümüz bizim (4)

Yukarıdaki dörtlükte ilk üç mısradaki “-**man**” sesleri tekrar edilerek üç ses benzerliğine dayanan zengin kafiye kullanılmıştır.

Hangi yandan aldın bilmem **yarayı**

Şu felek bağlatır bize **karayı**

Tamir olmaz yıkık gönül **sarayı**

Sende yara bende hasret var turnam (41)

Yukarıdaki dörtlükte kafiye “-**aray**” sesleriyle sağlanmıştır. Kafiye, dört ses benzerliğine dayanarak yapıldığı için zengin kafiyedir. Sondaki “-ı” sesleri rediftir.

Örtülür toprağın yapılır **mezar**

Pişmanım desen de artık ne **yazar**

Kul Sadık yanında işitir **azar**

Cennet mi cehennem yol deli gönül (56)

Yukarıdaki dörtlükte yer alan “mezar, yazar, azar” kelimeleri arasında “-**zar**” sesleri, aynen tekrar ettiği için üç ses benzerliğine dayanan zengin kafiye çeşididir.

Ağlama gurbette böyle kaderin

Bilirim sinende yaran çok derin

Gizli gizli ağlar masum gözlerin

Ne yapsın bükülen bel İnci bacım (76)

Yukarıdaki dörtlükte mısra sonunda tekrar eden “-**erin**” sesleri ile ahenk sağlanmıştır. Dört ses benzerliğine dayanarak zengin kafiye oluşturulmuştur.

2.2.1.4. Tunç Kafiye

Mısra sonlarında üçten fazla ses benzerliği olan kelimelerden birinin diğer kelimenin içinde aynen tekrarlanmasıdır. Âşık Sadık Gül’ün birkaç şiirinde tunç kafiye örneği

görülmektedir: Aşağıdaki dörtlüklerde satır sonlarındaki “**aman**”, “**üzüm**” kelimeleri diğer kelimelerin içinde yer aldığı için tunç kafiyedir:

Kul Sadık der haller **yaman**

Davacıdır senden **zaman**

Vermezsin kimseye **aman**

Yalan pozun Amerika (1)

Ne gecem bellidir ne de **gündüzüm**

Kime ne ettimse gülmedi **yüzüm**

Ellerin bağında mor salkım **üzüm**

Ben viranelerden geçirim anam (11)

2.2.2. Âşık Sadık Gül’ün Şiirlerinde Kafiye Düzenleri

Âşık Sadık Gül’ün 180 şiirinin ilk dörtlükleri incelendiğinde düz kafiye, çapraz kafiye ve mâni tipi kafiye düzeninin kullanıldığı görülmektedir. 168 şiiri düz kafiye düzeninde; 8 şiiri çapraz kafiye düzenindedir. 15’li hece ölçüsü ile yazdığı 4 şiirinin ilk dörtlüklerinde mâni tipi kafiye düzenine rastlanmıştır.

2.2.2.1. Düz Kafiye

Âşık Sadık Gül’ün 2, 3, 5, 6, 57, 123, 145, 174 numaralı şiirleri düz kafiye düzenindedir. Bu şiirlerin kafiye şeması şöyledir:

aaab, cccb, çççb, ...

Şiirin ilk dörtlüğünün ilk üç mısrası kendi aralarında kafiyeliyken son mısra diğer dörtlüklerin son mısralarıyla kafiyelidir. Aşağıda Âşık Sadık Gül’ün düz kafiye düzeniyle yazdığı şiirlere örnekler verilmiştir:

Bizi bize düşürene –a

Haram lokma pişirene –a

Varken para dişirene –a

Sövem dedim sövemiyom –b (5)

Oğul yerde yatan atandır atan –a

Emanet bizlere bu kutsal vatan –a

Dinsizdir vatanı dinsize satan –a

Demesem bir türlü desem bir türlü –b (57)

Tarih kültür sende bak dolu dolu –a

Sendedir insanın en eli bolu –a

Sendedir Bektaşî erenler yolu –a

Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir –b (123)

Zehir bizim zıkkım bizim nar bizim –a

Çıplak başa yağın dolu kar bizim –a

Bilmem neden yıllar yılı dar bizim –a

Neden bakar gören gözün kör bana –b (145)

2.2.2.2. Çapraz Kafiye

Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinin çoğunda, 168 şiirinde, çapraz kafiye düzenine rastlanmıştır. Çapraz kafiye düzenindeki şiirlerinin kafiye şeması şöyledir:

abab, cccb, çççb, dddb...

xaxa, ccca, ççça, ddda...

İlk dörtlükte ikinci ve dördüncü mısralar kendi aralarında kafiyeli iken birinci ve üçüncü mısralar bazen kendi aralarında kafiyeli veya serbesttir. Aynı zamanda birinci ve üçüncü mısralar kendinden sonraki dörtlüklerin son mısralarıyla kafiyelidir. Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinden alınan çapraz düzende yazdığı dörtlüklerin düzeni şu şekildedir:

Başımdan gitmiyor kar ile boran –a
Anam kış ayında doğurmuş beni –b
Aryanım olmaz yoktur bir soran –a
Yalnızlık hamuru yoğurmuş beni –b (15)

Kâmil sofrasında buldum kendimi –a
Gizli gözyaşını içenlerdenim –b
Yıktım kin ile kibirin bendimi –a
Sevgi ekip sevgi biçenlerdenim –b (79)

Yerini bulmadı verdiği sözler –x
Açtın yüreğime yara sevdiğim –a
Yazılmış alnıma ayrılık derdi –x
Bütün sayfalarım kara sevdiğim –a (13)

Bir tufan esti ki o yâr elinden –x
Ne bahçe bıraktı ne bağ bıraktı –a
Nereye gittimse yolumu kesti –x
Ne tarla bıraktı ne dağ bıraktı –a (31)

Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinde ilk dörtlükte aaaa kafiye düzeninin hiçbir örneğine rastlanmamıştır.

2.2.2.3. Mâni Tipi Kafiye

Âşık Sadık Gül'ün 15'li hece ölçüsü ile yazmış olduğu 4 şiirinin ilk dörtlüğü aaxa (mâni tipi) şeklinde kafiyelenmiştir:

İman benim Allah ile aramdaki sırdır dost **-a**
Seni beni bu âlemi yaradanım birdir dost **-a**
Yenilirsin kör nefesine yücelerden bakarsın **-x**
Son durağın kara toprak varacağın yerdir dost **-a** (177)

Gönül gözü görmeyenler erleri ne bilecek **-a**
Hakk yolunu gütmeyenler pırları ne bilecek **-a**
Cahil olan kınar bizi taş vurup da yaralar **-x**
Taşlarının değdiği dost yerleri ne bilecek **-a** (178)

Nazlı yârin aşkı ile tütmesi ne güzeldir **-a**
Bağlarında bülbül gibi ötmesi ne güzeldir **-a**
Can canana çekinmeden verir imiş bu canı **-x**
Sarılıp da bu dünyadan gitmesi ne güzeldir **-a** (179)

Yüzü güzel olana dost yanılıp da yâr deme **-a**
Tabib olmayana derdin gösterip de sar deme **-a**
Dolanırsın diyar diyar şu yalancı dünyayı **-x**
Ah edip de koca dünya oldu bana dar deme **-a** (180)

2.3. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinde Ayak

Ayak, âşık tarzı geleneğindeki şiirin temelini oluşturan çekirdek kafiye denir. Kafiye ve redif olmak üzere iki unsura dayanır. Bazen mısrada birkaç kelime bazen de mısranın tamamı ayak olur. Her dördlük sonunda aynen tekrar edildiği için şiirde konu ve aheng bütünlüğü sağlanır. (Erşahin, 2011: 46).

Ayak, “Halk şiirinde, özellikle saz şairlerince kafiye karşılığı olarak kullanılan terim. Nazım birimi dördlük olan şiirlerde ilk dördlüğün ikinci mısrasında yer alan ayak, aynı

dörtlüğün ve diğer dörtlüklerin son mısralarında aynen tekrarlanan söz olabileceği gibi; yarım, tam, zengin veya cinaslı kafiye de olabilir” (Albayrak, 2010: 55).

Doğan Kaya âşık şiirinde ayakların belli başlı fonksiyonlarını şöyle sıralamıştır:

- “1. Şiirin şekillenmesinde belirleyicilik vasfı vardır.
2. Bünyesinde ortak sesler bulundurmalarından dolayı şiirde ahenk sağlarlar.
3. Gerek ait olduğu dörtlükteki dizeler arasında gerekse şiirin tamamında dörtlükler arasında ilişki sergileyerek anlam bütünlüğünün oluşmasına yardımcı olurlar.
4. Karşılaşmalarda âşıkların sanat güçlerini sergilemesinde etkin rol oynarlar.
5. Şiirin sazla söylendiğinde, işlenen konuyla bağlantılı olarak yeni ezgilerin ve tavırların oluşmasını sağlarlar” (Kaya, 2007: 117).

Halk şiirinde, divan şiirinin aksine “kafiye kulak için” olup, göz için kafiye söz konusu değildir. Halk şiirinde kafiye, divan şiirine göre daha basittir. Saz şairleri şiirlerini saz eşliğinde ve hazırlıksız (irticalen, doğaçlama) söyledikleri için genel olarak en kolay kafiye olan yarım kafiye tercih ederler. Bunun sonucu divan edebiyatında kafiye sayılmayan birbirine yakın sesler, halk şiirinde kafiye kabul edilmektedir. Halk şiirinde kafiye oluşturulan kelimelerin türüne, bu kelimelerin yapısına, seslerin ince ve kalın oluşuna bakılmaz. Mısra sonlarında son sesin aynı veya benzer olması, ayaklar arasında hafif bir ses benzerliği bulunması bile kafiye teşkil etmek için yeterlidir: “yar-sever”; “görür-sorar” gibi (Albayrak, 2010: 55). Ayaklar, kafiyelerin özelliklerine göre tek ayak ve döner ayak olmak üzere ikiye ayrılır:

2.3.1. Tek Ayak (Yineleme Ayak)

Tek ayak “Halk şiirinde bütün dörtlüklerin sonunda aynen tekrarlanan ayak. M. Fahrettin Kırzioğlu tek ayağa, dörtlük sonlarında tekrar tekrar söylenmesinden dolayı “dönderme” de denildiğini belirtmektedir. Halk şiirinde tek ayak, şarkı nazım biçimindeki nakaratın karşılığıdır” (Albayrak, 2010: 518).

Âşık Sadık Gül, tek ayak tarzında şiirler söylemiştir. Aşağıda tek ayaklı şiirlerinden örnekler verilmiştir:

Nevşehir’in Bey Konağı

Avanos'un su çanağı
Ürgüp kültürün yumağı
Gelin görün Nevşehir'i

Oyma oyma kayaları
Irmağında sunaları
Sünbül kokar yaylaları
Gelin görün Nevşehir'i

Uçhisar'ı Göremesi
Derinkuyu şu Göre'si
Gülşehir'i Sarılar'ı
Gelin görün Nevşehir'i

Ozan Sadık söyler sözü
Acıgöl'ü Kızılöz'ü
Güleçtir halkımın yüzü
Gelin görün Nevşehir'i (3)

Oğul yerde yatan atandır atan
Emanet bizlere bu kutsal vatan
Dinsizdir vatanı dinsize satan
Demem bir türlü desem bir türlü

Ozan sesi ezan sesi susarsa
Mert görünen namert olup pusarsa

Bundan ağır bilmem daha ne varsa

Demesem bir türlü desem bir türlü

Ozan Sadık sığmaz mâzin satıra

Ne gönüle yer var ne de hatıra

Yanlış kaptan bu gemiyi batıra

Demesem bir türlü desem bir türlü (57)

Tarih kültür sende bak dolu dolu

Sendedir insanın en eli bolu

Sendedir Bektaşî erenler yolu

Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Seni seçmiş Hacı Bektaşî Velî

Güzellerin çoktur gözü sürmeli

Görmeye değmez mi şu Ürgüp eli

Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Kozaklı kaplıca şifalı suyu

Turizm beşiği şu Derinkuyu

Zelve'de periler çeker uykuyu

Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Kızılırmak olmuş sana kol kanat

Avanos çanağı çömleği sanat

Uçhisar bağrında ince bir halat

Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Derler ezel ana gibi yâr olmaz
Gülşehir'in vardır gülleri solmaz
Benzerin çoktur da dengin bulunmaz

Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Ozan Sadık sözü söylemez boşa
Peribacaların süs olmuş başa
Canlar akın eder Delikli Taşa

Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir (123)

2.3.2. Döner Ayak (Yenileme Ayak)

“Aynı sesi ihtiva eden farklı kelimelerle meydana getirilen ayaktır. Kafiye kelimelerin çok veya az oluşuna göre geniş ayak, dar ayak ve kapanık ayak olmak üzere üçe ayrılır. Döner ayak dizinin başında, ortasında ve sonunda bulunabilir, ama daha ziyade ortasındadır” (Kaya, 2007: 253). Aşağıda Âşık Sadık Gül'ün döner ayak kullanarak yazdığı şiirlerinden örnekler verilmiştir:

Eser ayrılın yeli başımda
Dertler bölük bölük dağ oldu ana
Ne sırlar gizlidir şu gözyaşımında
Eridi etlerim yağ oldu ana

Görmüyor gözlerim gülü çimeni
Kırmış bir meçhule gönül dümeni
Bağla sen başıma kara yemeni
Kavuşmamız bizim çağ oldu ana

Felek etmez beni artık bahtiyar
Kul Sadık'a olur kara toprak yâr
Kucakla mezarım son bir defa sar
Örter karaçalı bağ olur ana (9)

Elleri koynunda kulağı seste
Geceyi gündüze eklerken güzel
Kalmamış umudu hiçbir heveste
Gözleri yollarda beklerken güzel

Baharda gül gibi sararıp solmuş
Her of çekişinde saçını yolmuş
Sofrayı kurunca gözleri dolmuş
Koynunda mendili koklarken güzel

Düşünmek aklını almış aşırılmış
Sudan gelir iken yolun şaşırılmış
Ateşte unutup sütü taşırılmış
Her gün postayı yoklarken güzel

Zalim ayrılığa aklı ermedi
Çok zaman bekledi haber gelmedi
Bir dost nasihatı kimse vermedi
Sadık gibi çile yüklerken güzel (28)

Lal eyledin bülbül olan dilimi

Bahçe mi bıraktın gül mü bıraktın
Kem sözlerin büktü benim belimi
Gözlerimden akan sel mi bıraktın

Kurşun oldu deler geçer her sözün
Ne vicdanın sızlar ne ağlar gözün
Senin de zalim yâr gülmesin yüzün
Güldürmedik bana el mi bıraktın

Özüm felek yaktı yüzümü de sen
Dayanamam gayrı yaşayamam ben
Kavruldu bedenim küle döndü ten
Savurmadık beni yel mi bıraktın

Ozan Sadık derki vefasız yârim
Kor ateşe döndü dünyada yerim
Açtım ellerimi Mevladır Kerim
Söyletmedik bana dil mi bıraktın (90)

2.4. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinde Redif

“Redif, halk şiirinin en eski ve en önemli öğelerinden biridir. Halk şairleri redife uyaktan daha çok önem vermişlerdir. Bütün duygu ve düşünce ve benzetmeleri rediften doğar. Halk edebiyatı ürünlerinin çoğunluğu rediflidir” (Dilçin, 2013: 80). Redifi, Doğan Kaya şöyle tanımlar: “Kafiyeden sonra gelen ve aynen tekrarlanan ek yahut kelimelerdir. Redif için esas olan bir husus vardır ki o da kafiyeden sonra gelecek olmasıdır” (Kaya, 2007: 618). Redifler ek halinde ve kelime halinde olmak üzere iki şekilde meydana gelir. Fakat redifler mısra da yer alışına göre üç çeşittir.

2.4.1. Sadece Eklerden Oluşan Redifler:

Aynı görevdeki eklerin mısra sonlarında tekrarıyla oluşan rediflerdir. Aşağıdaki dörtlükler sadece ek halinde olan rediflere örnektir:

Zemzem bize Hakk'dan **akar**

Kâmil cahile mi **bakar**

Hikmeti insanı **yakar**

Kör, görmez gözümüz bizim (4)

Yukarıdaki dörtlükte “-ar” ekleri rediftir. Kendinden önce kafiye yer alır. -ak tam kafiye. Yine aşağıdaki dörtlüklerde yer alan “-dum” ekleri rediftir.

Ne bir gül kokladım ne bülbül **oldum**

İlkbahar ayında sarardım **soldum**

Senden ayrılınca belamı **buldum**

Geçti benim gülme çağlarım anam (12)

Azrail'im oldu düştü peş**ime**

Nefesi yasaklar sol yan döş**üme**

Bir darbe vurdu ki garip baş**ıma**

Ne öldürdü beni ne sağ bıraktı (31)

Yukarıdaki örnekte mısra sonlarındaki “-ime, -üme, -ıma” eklerinin yazılışları farklı olsa da aynı görevde oldukları için redif olarak kabul edilmektedir:

Kul Sadık'ta büyük vatan sevg**isi**

Satıra şiire sığmaz övg**üsü**

Gerçek sevenlerin budur duygu**su**

Bükülmeyen çelik bel Çanakkale'm (48)

Yukarıdaki dörtlükte mısra sonlarındaki “-gisi, -güsü, -gusu” ekleri rediftir. Rediften önce kafiye yer verilmemiştir.

2.4.2. Sadece Kelimelerden Oluşan Redifler

Mısra sonlarında sadece kelimelerin tekrar edilmesiyle oluşan rediflerdir. Aşağıda yer alan dörtlükler, sadece kelimelerden oluşan rediflere örnektir:

Elimde olsa da elini tutsam

Vermiyor şu dağlar yol **İnci Bacım**

Dertli pazarında derdini satsam

Yaralı bedende sol **İnci Bacım** (76)

Yukarıdaki dörtlüğün iki ve dördüncü mısralarının sonlarında tekrarlanan “**İnci Bacım**” kelimeleri rediftir. Görüldüğü üzere kendinden önce ek halinde olan rediflere yer verilmemiştir.

Bir söz ile beni **küle dönderdi**

O yâr dallarımı kırdı da geçti

Çiğnenip ezilmiş **küle dönderdi**

Ortamdan ikiye yardı da geçti (109)

Yukarıdaki dörtlüğün iki ve dördüncü mısralarında tekrarlanan “**küle dönderdi**” kelimeleri rediftir.

Övülecek yanın yok ama senin

Arkadaşım deyip girdin **canıma**

Yıllar yılı kanımı emdin benim

Ne zararlar verdin benim **canıma** (140)

Yukarıdaki dörtlüğün iki ve dördüncü mısralarının sonlarında tekrar edilen “**canıma**” kelimesi sadece kelime halindeki rediflere örnektir.

2.4.3. Ek ve Kelimelerin Birlikte Kullanımından Oluşan Redifler

Aşağıdaki dörtlüklerde hem ek halindeki hem de kelime halindeki redifler bir arada kullanılmıştır. Dörtlükte dize sonlarında tekrarlanan “**-ım yok**” rediftir. Rediften önce gelen “**-al**” tam kafiyedir.

Yürümeye dizde derman hal**ım yok**

Tutunacak buralarda dal**ım yok**

Kırk senedir çalışırım mal**ım yok**

Elem eker, keder biçerim anam (11)

Aşağıdaki dörtlükte ilk üç dizede kelime kökünden sonra gelen “**-kin/-kun/-kün**”, ek halinde rediftir. Dizelerin en sonunda “**ozanlar**” kelimesi tekrar edilerek redif oluşturulmuştur. Rediften önce gelen **-s** yarım kafiyedir.

Kalmadı kalemi kes**kin ozanlar**

Lal olmuş dilleri sus**kun ozanlar**

Kaderine küsmüş küs**kün ozanlar**

Zalımlar mazlumu yener Mahzuni (14)

Aşağıdaki dörtlükte ek ve kelime halindeki redifler yine yan yana yer almıştır. Dizelerin sonunda tekrar edilen “**bilmezsın**” kelimesi ile “**-ı**” eki rediftir.

Tarlayı bilmezsın bağı **bilmezsın**

Bu devirde atomu çağı **bilmezsın**

Everest’ten başka dağı **bilmezsın**

Attığın yerini bulmuyor gülüm (93)

Aşağıdaki dördlüğün iki ve dördüncü dizelerinde tekrarlanan “-ünde”ler ek halinde redif, “**insanlık görmedim senin**” kelimeleri de rediftir.

Bin şiir yazsan da bir tane etmez

Özünde insanlık görmedim senin

Asaletin bozuk mayan ekşimiş

Yüzünde insanlık görmedim senin (27)

2.5. Âşık Sadık Gül’ün Şiirlerinde Dil ve Üslup Özellikleri

2.5.1. Dil Özellikleri

Âşık Sadık Gül’ün şiirlerine bakıldığında yer yer mahalli söyleyişler ve Nevşehir yöresi ağızlarına ait kelimeler göze çarpmaktadır. Örneğin dönderdin, çıkaman, geçemen, bulamıyom, komadın, eriyom, arıyom, yetişem, inmen, gelende gibi fiillerle beraber hozan, zalım, kirman, emlik kuzu, gardaş gibi yöreye has kelimelere yer verilmiştir. Ayrıca şiirleri deyimler ve ikilemeler bakımından zengin olmakla beraber az da olsa atasözlerine ve özdeyişlere de rastlanmaktadır.

2.5.2. Şiirlerinde Atasözleri, Deyimler ve Özdeyişlerin Kullanımı:

Atasözü, Türkçe Sözlük’te “Uzun deneme ve gözlemlere dayanarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, deme, mesel, sav ve darbimesel” (TDK Türkçe Sözlük, 2011: 180) olarak tanımlanmıştır. “Sözlü Türk edebiyatının ilk ürünlerinden olan savlar, atasözlerinin ilk örnekleri kabul edilmektedir” (Albayrak, 2010:47). Türk kültürüne ait en eski atasözlerine başka bir deyişle “sav”lara Köktürk Abideleri’nde rastlanmaktadır. Ayrıca Kutadgu Bilig ile Divânü Lügati’t Türk gibi ilk Türk İslam eserlerinde ve âşıklık geleneğinin önemli kaynaklarından biri olan Dede Korkut Hikâyelerinde Türk atasözlerine sık sık yer verilmiştir. Dede Korkut Hikâyelerinde “Allah Allah demeyince işler onmaz”, “At ayağı külüg ozan dili çevük olur”, “Kız anadan görmeyince öğüt almaz, Oğul atadan görmeyince sofraya çekmez” gibi ifadeler atasözlerine örnektir. Âşık Sadık Gül, atasözlerini değiştirerek birkaç şiirinde yer vermiştir. Şiirlerinde tespit edilen atasözleri şunlardır:

Ana gibi yâr olmaz, Bağdat gibi diyar olmaz:

Derler ezel ana gibi yâr olmaz (124)

Davul bile dengi dengine çalar:

Tek bildiğin senin davul dengine (102)

Davulun sesi uzaktan hoş gelir:

Her davulun sesi bize hoş gelir (14)

Her yiğidin gönlünde bir aslan yatar:

Herkesin gönlünde bir aslan yatar (165)

Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez

Hızır gelmezmiş düşmeden dara (84)

Deyim, “en az iki kelimededen oluşan, bu kelimelerin genel olarak mecaz anlamda kullanıldığı ve bir kavramı ifade etmek için kurulmuş özel bir anlatım kalıbı; tabir”dir (Albayrak, 2010: 139). Deyimler, birden fazla cümle ile ifade edilebilecek bir anlatımı kısa ve öz olarak karşılarlar. Hacimleri küçüktür ve mecaz, teşbih, istiare gibi sanatlardan yararlanılarak oluşturulur. (Erşahin 2011: 108). Deyimler, atasözleri gibi anonim halk edebiyatının konuşmalık türlerinden biri olup anlatımı daha etkili kılmak, az sözle çok şey ifade edebilmek için halk şairleri tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Âşık Sadık Gül’ün şiirleri deyimlerin kullanımı açısından çok zengindir. Şiirlerin tamamına yakınında deyimlere rastlamak mümkündür. Aşağıda, şiirlerde kullandığı deyimlerin önce asıl şekli alfabetik sıraya göre dizilmiş daha sonra deyimlerin şiirdeki kullanım şekli verilmiştir:

Acı çekmek:

Sen nerden bilirsin acı çekmeyi (42)

Reva mıdır kula hep acı çekmek (76)

Ah çekmek:

Yakma kimseleri çektirme ahı (88)

Ah etmek:

Ah edip de koca dünya oldu bana dar deme (180)

Başına çorap örmek:

Ağrı olup başıma hem çorap ördün (141)

Başına karalar bağlamak:

Bağlarsın başına sen de karayı (129)

Boyun bükmek:

Boyun büküp şükür demişiz aza (14)

Bitince umutlar boyun bükmeyi (42)

Belki kader deyip boyun bükürüm (51)

Varıp bir mürşide boyun bükmeden (80)

Tenhalarda boyun büktüm ağladım (160)

Şu yalan dünyada boyun bükerek (175)

Dağlara taşlara:

Senin gibi ortak dağlara taş (164)

Defterden silmek:

Seni defterimden ben sildim çoktan (107)

Deli divane olmak:

Bir deli divane oldum gidiyom (52)

Derdini dökmek:

Kul Sadık derdini döküyor anam (96)

Derdimi dökerim şu sarı tele (113)

Dilini eşek arısı soksun:

Dillerini soksun eşek arısı (136)

Divaneye dönmek:

Derdin ile divaneye döndürdün (51)

Dünya gözü ile görmek:

Dünya gözü ile görmeden seni (44)

Gönül kırmak:

Gönül Hakk'tır sakın kırma ozanım (110)

Gönül gözüyle:

Gönül gözüyle görenler var oğul (83)

Gönül gözü açar solmaz gül gibi (130)

Gönül gözü ile görenler bilir (161)

Dönüp dönüp Kul Sadık'a gönül gözü kör deme (180)

Gönül gözü görmeyenler erleri ne bilecek (178)

Gönül yıkmak:

Bilerek bir gönül yıkmadım beyim (17)

Hem nalına hem mihına vurmak:

El mihına vurur sen de nalına (106)

İmdada yetişmek:

Yetiş imdadıma tez Mazhar Beyim (115)

Kara bağlamak:

Kaderime kara bağlarım anam (12)

Küsüp kaderine kara bağlarsın (39)

Şu felek bağlatır bize karayı (41)

Karalar bağlarım yaşlar dökerim (51)

Bağlama karalar güller ile gel (77)

Küstürdüm gönülü karalar bağlar (170)

Kolu kanadı kırılmak:

Kırılmış kanadım kolum yok benim (53)

Gezdim dağı taşı kanadım kırık (160)

Kırdın kanadımı uçamam gayrı (170)

Körün taşı:

Körün taşı gelip beni yaralar (22)

Kula kulluk etmek:

Kula kulluk yapan yaramaz bize (20)

Kul Sadık'ım kula kulluk etmeden (23)

Nerede yazar kula kulluk yap diye (30)

Kul Sadık'ım kula kulluk etmedim (61)

Kula kulluk yapanlardan korkarım (111)

Kul Sadık'ım kula kulluk etmeyen (121)

Kül etmek:

Mecnun'a dönderip kül etme beni (44)

Ocak tütme:

Ne yaptımsa ocak tütmedi bacım (16)

Ölüye ağlamaz diriye gülmez:

Ölüye ağlamaz diriye gülmez (94)

Pire için yorgan yakmak:

Bir pireye bir yorganı yakarım (52)

Pireyi deve yapmak:

Pireyi deveye dönderdin ortak (164)

Sakalım yok ki sözüm dinlensin:

Dinlenmiyor sözüm yoktur sakalım (42)

Tutunacak dalı olmamak:

Kırılmıştır gövdem tutar dalım yok (58)

Tuzak kurmak:**Umutları tükenmek:**

Umutlarım tükenip de sönmeden (77)

Yüzü gülmemek:

Bu dünyada yüzün gülmez fukara (89)

Senin de zalim yâr gülmesin yüzün (90)

Gülmedi nedense dünyada yüzüm (96)

Kul Sadık'ım gülmez dünyada yüzüm (158)

Şu dünyada bir gün yüzüm gülmedi (160)

Sen gittin gideli gülmedi yüzüm (170)

Gülmez yüzüm gayrı sanmam bir daha (176)

Kanarsın yüzüne gülüp geçene (103)

Özdeyiş, Türkçe Sözlük'te şöyle tanımlanmaktadır: “Bir düşüncüyü, bir duyguyu, bir ilkeyi kısa ve kesin bir biçimde anlatan, genellikle kimin tarafından söylendiği bilinen söz, vecize...” (TDK Türkçe Sözlük, 2011: 1866). Âşık Sadık Gül, birkaç şiirinde Hacı Bektaş Veli'den özdeyişlere yer vermiştir:

Eline, diline, beline sahip ol (Hacı Bektaşî Veli):

Sahip ol her zaman belin diline (122)

Sahip olman elin dilin beline (156)

İncinsen de incitme (Hacı Bektaşî Veli):

İncinsek de incitmeyiz Hakk biliriz her canı (178)

2.5.3. Şiirlerinde İsim Tamlamalar

Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinde yer alan isim tamlamaları önce tespit edilmiş daha sonra türlerine ayrılarak ayrı başlıklar altında alfabetik sıraya göre verilmiştir:

2.5.3.1. Belirtili İsim Tamlamaları

Tamlama

Şiir Numarası

Bülbülün feryadı.....(148)

Cahilin kitabı.....	(73)
Davanın derdi.....	(138)
Davulun sesi.....	(14)
Dinin direği.....	(21)
Erenlerin piri.....	(73)
Feleğin dümeni.....	(89)
Feleğin yayı.....	(35)
Hakk'ın divanı.....	(99)
Hakk'ın kelamı.....	(131)
Kerem'in külü.....	(108)
Kervanın başı.....	(142)
Körün taşı.....	(22)
Közün içi.....	(29)
Kulun kapısı.....	(113)
Mevla'nın kulu.....	(108)
Şeytanın şerri.....	(36)
Veysel'in çölü.....	(108)
Yusuf'un derdi.....	(60)
Zalımın izi.....	(135)

2.5.3.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

<u>Tamlama</u>	<u>Siir Numarası</u>
Acel teri.....	(19)
Allah kelamı.....	(150)
Arifler sözü.....	(17)
Avanos çanağı.....	(124)

Bey konağı.....	(3)
Beyin burcu.....	(63)
Dertli pazarı.....	(76)
Erenler yolu.....	(17)
Gönül çeşmesi.....	(21)
Gönül dağı.....	(24)
Gönül gözü.....	(83)
Gönül kalesi.....	(39)
Gönül köşkü.....	(77)
Gönül sarayı.....	(41)
Güzeller şahı.....	(88)
Hakikat sırrı.....	(4)
Hakk kapısı.....	(61)
Horasan ili.....	(108)
İkilik başı.....	(136)
İkilik davulu.....	(107)
İrem bağı.....	(29)
Kaf dağı.....	(47)
Kamil sofrası.....	(79)
Kamiller yanı.....	(72)
Kamiller yolu.....	(21)
Kırklar kapısı.....	(122)
Mahşer yeri.....	(52)
Namert kapısı.....	(42)
Namert sofrası.....	(107)
Namert tarlası.....	(97)

Ozan sesi.....	(57)
Pir eli.....	(21)
Seher yeli.....	(76)
Su çanağı.....	(3)
Ürgüp eli.....	(124)
Yemen çölü.....	(83)

2.5.3.3. Zincirleme İsim Tamlamaları

Tamlama	Şiir No
Avanos'un su çanağı.....	(3)
Nevşehir'in Bey Konağı.....	(3)

2.5.4. Şiirlerinde Sıfat Tamlamaları

Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinde yer alan sıfat tamlamaları belirlenerek alfabetik olarak sıralanmıştır:

<u>Tamlama</u>	<u>Şiir Numarası</u>
Ağlamadık saz.....	(53)
Ahu gözler.....	(88)
Aslanı deviren devir.....	(138)
Ayaksız at.....	(84)
Başıma dikilen taş.....	(150)
Beden denen eş.....	(148)
Bülbül dil.....	(128)
Deli gönül.....	(56)
Delikli taş.....	(14)
Dertli saz.....	(144)

Dertli dertli çalan teller.....	(77)
Divane gönül.....	(39)
Divane saz.....	(53)
Emlik kuzu.....	(54)
Emsali olmayan pir.....	(104)
Eski Hamam.....	(91)
Gülşehir.....	(92)
İkiyüzlü ozanlar.....	(5)
İlimsiz ses.....	(66)
Kalem kaş.....	(43)
Kalemi keskin ozanlar.....	(14)
Karavezir.....	(91)
Kara yemeni.....	(9)
Kerem'i kül eden Aslı.....	(60)
Kırk yıl.....	(52)
Kurşunlu Cami.....	(91)
Küskün ozanlar.....	(14)
Niyaz kıldıgın beş.....	(179)
Nur yüzlü Resul.....	(85)
Sitemkâr bir ozan.....	(144)
Suskun ozanlar.....	(14)
Şeyda bülbül.....	(77)
Ulu dergâh.....	(176)
Yanık Kerem.....	(128)
Yaprağı dökülmüş hozan.....	(38)
Yedi çeşit bağ.....	(92)

2.5.5. Şiirlerinde İkilemeler

Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinde yer alan ikilemeler belirlenerek alfabetik olarak sıralanmıştır:

<u>İkileme</u>	<u>Şiir Numarası</u>
Dertli dertli.....	(77)
Diyar diyar.....	(10)
Katar katar.....	(60)
Nağme nağme.....	(180)
Nakış nakış.....	(8)
Yakar yakar.....	(86)
Yanıp yanıp.....	(17)

2.5.6. Şiirlerinde Edebi Sanatlar

Edebi sanatlar, diğer bir ifadeyle söz sanatları şiirde anlatımı zenginleştirmek daha da etkili kılmak, derinleştirmek için şairlerin sıklıkla başvurduğu mana ve söz oyunlarıdır. TDK Türkçe Sözlük'te "Edebi sanat" kavramı "Edebiyatta anlamı zenginleştirmek, renklendirmek ve daha çarpıcı bir duruma getirmek için temelde benzetme esasına dayalı söz ve manaya bağlı anlatım inceliği ve özelliği" (Türkçe Sözlük, 2001: 754) şeklinde tanımlanmıştır. Edebi sanatlar ile ilgili Miralay Süleyman Bey, Ahmet Cevdet Paşa, Recaizade Mahmut Ekrem, Manastırlı Mehmet Rıfat, Köprülüzade Mehmet Fuad, Şehabeddin Süleyman, Ali Nihat Tarlan bir takım tasnif çalışmalarında bulunmuştur (Küleççi, 2016: 16-17). Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinde belirlenen edebi sanatlar, Numan Küleççi'nin yaptığı tasniften yola çıkılarak sınıflandırılmıştır:

2.5.6.1. Mecazlar

2.5.6.1.1. Mecâz-ı Mürsel (Ad Aktarması)

Mecâz-ı Mürsel, aralarında ilgi olan iki kelimedenden birinin benzetme amacı taşımadan diğer kelimenin yerine kullanılmasıdır. İki kelime arasında “bütün-parça, sebep-sonuç, insan-yer, özellik-genellik, öncelik-sonralık vb.” ilgisi kurulabilir (Kocakaplan, 1998: 133). Aşağıdaki örnekte “Irak, dünya, Amerika” kelimeleri kullanılırken aslında ülkelerin ve dünyanın içindeki insanlar kastedilmektedir:

Irak’tan alırsın payı

Başımıza oldun dayı

Bilir **dünya** Japonya’yı

Islak bezin **Amerika** (1)

Adalet yok gücü yeten yetene

Dünya seyircidir olup bitene

Cansız canlar sarılırken ketene

Katil övünerek güler Gazze’de (33)

2.5.6.1.2. Teşbîh (Benzetme)

Teşbih, “aralarında çeşitli yönlerden benzerlik kurulabilen iki şey veya şeylerden benzerlik itibarıyla zayıf olanı kuvvetli olana benzetmek sanatıdır” (Külekçi, 2016:32). Âşık Sadık Gül’ün şiirlerinde sıklıkla başvurduğu sanatlardan biri de teşbih (benzetme) sanatıdır. Teşbihin dört unsuru vardır:

Benzeyen: Zayıf olan unsurdur.

Kendisine benzetilen: Güçlü olan unsurdur.

Benzetme yönü: Her iki ana unsurun da ortak yönüdür.

Benzetme edatı: Gibi, kadar, misali, sanki vb. edatlardır.

Aşağıda, şiirlerden alınan mısralarda teşbih (benzetme) sanatına başvurulmuştur:

Deli aylar gibi yıkma bendini

Bir mürşide bağla özün kendini (34)

Eli kolu bağlı mahkûm gibiyim

Dertler deryasına dalmışım usta (54)

Gönül kalesinden almışsın darbe

Senin bu dert ile yaşaman zor be (39)

Gurbet kelepçemdir hasretin yaram

Elinde dermanım derdime çarem

Ey ceylan bakışlı kaşları karam

Seni seven sanma yaşar sevdiğim (62)

Şeyda bülbül gibi kaldım kafeste

Gülüme muhtacım en son nefeste (77)

2.5.6.1.3. İstiâre (Eğretileme)

Teşbih sanatına benzerliği söz konusudur. Teşbih, benzeyen ve kendisine benzetilen olmak üzere en az iki unsurla yapılırken istiare bu unsurlardan yalnızca biriyle yapılır. İstiare, “bir şeyi kendi adının dışında, türlü yönlerden benzediğı başka bir şeyin adıyla anmadır. Bu bakımdan istiâre hem mecaz hem de bir benzetme sanatıdır” (Dilçin, 2013: 412). İstiârenin olabilmesi için sözcükte şu üç özellik bulunmalıdır:

“a. Söz gerçek anlamı dışında kullanılmalıdır.

b. Sözün gerçek anlamda kullanılması imkânsız olmalıdır. Bunu sağlamak için de sözün gerçek manasının anlaşılmasına engel (karîne –i mâni’a) bulunmalıdır.

c. Benzetme amacı olmalıdır” (Külekcı, 2016: 54).

Kapalı İstiâre: Kendisine benzetilen unsurun söylenmeyip benzeyen unsurun söylendiği istiâre çeşididir. Kendisine benzetilene yönelik ipucu şeklindeki özelliklere yer verilerek kapalı istiâre yapılır.

Aşağıda, bir şiirden alınan ikinci dizede “sayfalar” sözcüğünden yola çıkarak “kendisine benzetilen”in kitap olduğu anlaşılmaktadır. Şair alnına yazılan ayrılık acısı sebebiyle kendisini sayfaları kara olan bir kitaba benzetmektedir. “Kara” rengi bu mısradaki olumsuzluğun yani hüznün, talihsizliğin, kader karşısındaki çaresizliğin sembolüdür.

Yazılmış alnıma ayrılık derdi

Bütün sayfalarım kara sevdiğim (13)

Aşağıda, ilk dizede sevgili; kurutması, kül etmesi ve yakması yönleri ile ateşe benzetilmiş fakat ateş kelimesi söylenmemiştir:

Kuruttun kül ettin yaktın özümü

Pınar ettin çağlar iki gözümü (13)

Aşağıdaki dördlükte kendisine benzetilen unsur verilmemiş fakat şiirde yer alan “kanadım, dalım, balım” gibi ifadelerden şairin kendini “kuşa, ağaca, arıya” benzettiği anlaşılmaktadır:

Daha ne istersin bilmem ki benden

Kırmadık **kanadım dalım** mı kaldı

Etimi ayırdın kemikten tenden

Soldu çiçeklerim **balım** mı kaldı (51)

Açık İstiâre: Benzeyene yer verilmeyip kendisine benzetilenin belirtildiği istiâre çeşididir. Aşağıda aynı şiirden alınan dördlüklerde tabut, tahta sala ve gemiye benzetilmiş ancak benzeyen unsur olan tabut söylenmemiştir:

Ehli Kâmil olan anlar halından

Ecel gelir bir gün yolar dalından
Üç beş kişi tutar **tahta salından**
Ölmeden hayali kursana başım (19)

Kalkar **gemin** dümen kırar yol alır
Kimi kazma alır kimi de bel alır
Malın mülkün oğul kızın el alır
Kul Sadık'a kulak versene başım (19)

2.5.6.1.4. İrsâl-i Mesel

İrsâl-ı mesel, “Söylenen bir düşünceye inandırmak ve pekiştirmek amacıyla söze bir atasözü ya da atasözü değerinde bir örnek katmaktır” (Dilçin, 2013:23). Şair öne sürdüğü bir düşünceyi atasözü veya vecize ile destekler. Maksat sözün gücünü artırarak karşıdakileri ikna etmektir.

Aşağıdaki dörtlükte Âşık Sadık Gül, mezarının başında Âşık Mahzuni Şerif ile dertleşir. Yiğit sandığı kişilerin sözünden döndüğünü ve insanların hiç de göründükleri gibi olamadığını ileri sürerken “*Davulun sesi uzaktan hoş gelir*” atasözünden yola çıkmıştır:

Her davulun sesi bize hoş gelir

Tokmak başımıza iner Mahzuni

Yeminine inandığım yiğitler

Yalar yeminini döner Mahzuni (14)

Aşağıdaki ilk dörtlükte Âşık Sadık Gül, Hacı Bektaş Veli'nin “*Eline, diline, beline sahip ol*” sözünden yola çıkarak oğlu üzerinden gençlere birtakım nasihatlar vermektedir. Diğer dörtlükte ise yine Hacı Bektaş Veli'nin aynı sözüne dayanarak gönlünü kişileştirerek eleştirmektedir:

Kapılma gençliğin akan seline

Sahip ol her zaman belin diline

Fırsat geçirse bir gün eline

Öldürüp kör nefsinin yen oğul (122)

Sahip olman elin dilin beline

Kapılırsın kör nefsinin yeline

Haktan hakikatten dökmen teline

Neden Kul Sadık'ı üzersin gönül (156)

Başka bir şiirden alınan aşağıdaki dörtlükte Hacı Bektaş Veli'nin “*İncinsen de incitme*” sözüne dayanarak diğer insanlara bakışının Hacı Bektaş Veli'ninki ile benzer olduğunu, bütün insanları Mevla'nın eşit yarattığını ileri sürmektedir:

İncinsek de incitmeyiz Hakk biliriz her canı

Bir yaratmış bizi Mevla aynı damarın kanı

Kimin kalmış bu dünyada bakın sarayı hanı

İnanmayan dolandığı şerleri ne bilecek (178)

2.5.6.1.5. Kinâye

Kinâye'nin sözlükteki karşılığı şöyledir: “1. maksadı, kapalı bir şekilde ve dolayısıyla anlatan söz. 2. Üstü örtülü, dokunaklı söz. 3. Hakikî mânâsına alınması da câiz iken mecâz olarak kullanılan söz” (Devellioğlu, 2000: 521). Edebiyatta hem gerçek hem mecaz anlama sahip bir sözün, gerçek anlamından ziyade mecaz anlamını işaret edecek şekilde kullanılmasına kinâye denir. Atasözlerin ve deyimlerin çoğunda “kinâye” vardır (Kocakaplan, 1998: 119).

Âşık Sadık Gül'e ait şiirlerden alınan aşağıdaki dörtlüklerde altı çizili ifadeler, gerçek anlamlarından ziyade mecaz anlamlarını düşündürecek şekilde kullanıldığı için kinâye sanatına birer örnektir:

Kul Sadık'ım belki daha çok toyum

Âdem'den gelirim Âdem'dir soyum
Kara **toprak olur** devrilir boyum
Bildiğimden başka yazan değilim (21)

Yolumu bekliyor emlik kuzular
Gurbet ellerinde kalmışım usta
Eli kolu bağlı mahkûm gibiyim
Dertler deryasına dalmışım usta (54)

Ne umarsın taşa tohum ekmeden
Dolu ambarını boşa dökmeden
Varıp bir mürşide **boyun bükmeden**
Erenlere nasıl katışam gönül (80)

Boyun bükme zalimlerin zulmüne
Halkının yanında olasin âşık
Köroğlu'ndan Pir Sultan'dan ibret al
Gönüllerde sultan kalasin âşık

Kul Sadık'ın **gözü açık gitmesin**
İsterdim ki ömür böyle bitmesin
Seven sevdiğine zulüm etmesin
Gidiyorum gelmem zor benim doktor (59)

Arayanım olmaz burda kalırım
Umudum yok derde derman bulurum

Kul Sadık'ım bir gün **toprak olurum**

Ötesinden umut verme doktor bey (60)

Bu dert beni selamete erdirmez

Yakar şu sinemi **yüzüm güldürmez**

Öl deyince felek hemen öldürmez

Olurum aşkımdan kül benim yârim (65)

Kokluyorum sana benzer gülleri

Şeker şerbet değil elin dilleri

Esiyor başımda kavak yelleri

Gülmüyor ki yüzüm gülem nazlı yâr (129)

Şu dünyada bir gün **yüzüm gülmedi**

Kalleşçe **sırtımdan vurdular** ana

Aktı **göz yaşlarım kimse silmedi**

Ne arayıp ne de sordular ana (160)

Horasan'dan gelip Hacıbektaş'a

Adını yazdıran delikli taşa

Toprak olur bir gün bey ile paşa

Diyenler yolunu seçenlerdenim (79)

2.5.6.1.6. Tarîz

Ta'rîz'in sözlükteki karşılığı “*dokundurma, dokunaklı söz söyleme, taş atma, taşlama*” dır (Devellioğlu, 2000: 1034). Ta'rîz, bir sözün gerçek ve mecazi anlamı dışında, karşıt

anlamını işaret edecek şekilde kullanılmalıdır. Söylenen söz ile asıl anlatılmak istenen gerçek arasında karşıtlık olduğundan sözün muhatabı cevap imkanından mahrum kalır. Sözü hakiki anlamıyla değerlendirmek mümkün değildir. Bu yönden ta'rîz, kinayeden farklıdır. Tarizde Söylenen sözlere alaylı bir hava hakimdir (Kocakaplan, 1998: 171; Külekçi, 2016: 75). Halk şiirinde Huzuri'nin "Ters Öğüt Destanı" tarzın en güzel örneklerindendir:

"Bir nasihatim var zamana uygun

Tut sözümü yattıkça yat uyanma

Meşhur bir kelamdır: sen kazan sen ye

El için yok yere ateşe yanma

Her nere gidersen eyle talanı

Öyle yap ki ağlatasın güleni

Bir saatte söyle yüz bin yalanı

El bir doğru söz söylerse inanma..."

Âşık Sadık Gül'ün "Çal Kavalını" adlı şiiri tarz sanatının bir örneğidir. Şiirde söylenen sözlerin hep ters anlamı kast edilmiştir:

Oku Kafdağı'ndan sen mavalını

Vatandaşmış milletmiş bundan sana ne

Hoş tut beylerini çal kavalını

Ekmekmiş buğdaymış undan sana ne

Yedi sülalene yeter maaşın

Bal ile börektir sofranda aşın

İnsan alıp satmak dünyada işin

Elemmiş kedermiş candan sana ne

Ezileni sen de ezmeyi öğren
Irgatın sırtında gezmeyi öğren
Kul Sadık'a kuyu kazmayı öğren
Zamandan imandan dinden sana ne (47)

2.5.6.2. Mana ile İlgili Sanatlar

2.5.6.2.1. Tezâd

Anlamca birbirinin zıddı olan iki düşünce, duygu ve hayalin aynı ifade içerisinde bir arada kullanılmasıdır (Küleççi, 2019: 83). Kocakaplan göre ise tezdad “Ortak yanları bulunan iki zıt kavramı, biri gerçek biri mecazî manada olmak üzere aynı konu etrafında toplamak sanatıdır” (Kocakaplan, 1998: 246). Âşık Sadık Gül, yer yer tezdad sanatını kullanarak duygu ve düşüncelerini şiirlerine etkili bir şekilde yansıtmıştır:

Ne **gecem** bellidir ne de **gündüzüm**
Kime ne ettimse gülmedi yüzüm
Ellerin bağında mor salkım üzüm
Ben viranelerden geçerim anam (11)

Gözyaşım suyumdur hasretim aşım
İhtiyar diyorlar **genç** idi yaşım
Taşımaz yükümü bu garip başım
Eridi yürekte yağlarım anam (12)

Adaleti böyle yalan dünyanın
Zengine yoksulu ezdirmedi mi
Görmedim hayrını hiçbir rüyanın
Gerçekler canımdan bezdirmedi mi (70)

Kâmil sofrasında buldum kendimi
Gizli gözyaşımı içenlerdenim
Yıktım kin ile kibirin bendini
Sevgi **ekip** sevgi **biçen**lerdenim (79)

Ne umarsın taşa tohum ekmeden
Dolu ambarını **boşa** dökmeden
Varıp bir mürşide boyun bükmeden
Erenlere nasıl katışam gönül (80)

Helal kazancına **haram** katarsan
Besmelesiz kalkıp öyle yatarsan
Üçe aldığı beşe satarsan
Bunun hesabını soran var gardaş (82)

2.5.6.2.2. Tevriye

Tevriyenin sözlükteki karşılığı “Birkaç manası olan bir kelimenin en uzak manasını kastetme”dir (Devellioğlu, 2000: 1103). “Edebiyatta, iki ya da daha fazla anlamı olan bir kelimenin yakın anlamını söyleyip uzak anlamını kasdetmektir” (Külekcî, 2016: 94). “Tevriyede her iki anlam da sözcüğün gerçek anlamı olabileceği gibi, bu anlamlardan biri gerçek diğeri mecazî de olabilir. Tevriyede sözün yakın anlamı açık, uzak anlamı ise gizlidir. Tevriyeli sözcüğün her iki anlamı da tanınıyor ve kullanılıyor olmalıdır” (Saraç, 2011: 45). Aşağıda verilen dörtlüklerde “Sadık” kelimesi hem mahlas/ad hem de “bir şeye içten bağlılık” anlamında kullanılmıştır:

Sadık’ım vatana kurbandır başım
Şehitlere aktı kanlı gözyaşım
İsterse olmasın bir mezar taşım

Yakın Kul Sadık'ı közü olanlar (20)

Kılıçtan keskindir kıldan ince yol

Kamiller yanından gidenlerden ol

Tadacak ölümü yaşayan her kul

Sadık der **sadıklık** şanında gardaş (72)

2.5.6.2.3. Tecâhül-i Ârif

Ârif Arapça bir kelime olup sözlükte “bilen, bilgili, irfan sahibi” anlamlarına karşılık gelmektedir (Devellioğlu, 2000: 38). Yine Arapça bir sözcük olan tecâhül “câhil gibi görünme, bilmemezlikten gelme” anlamlarını taşır. (Devellioğlu, 2000: 1049). Dilçin'e göre tecâhül-i ârif sanatı “Bilinen bir gerçeği, bir noktaya dayanarak bilmiyormuş gibi söylemektir. Yani tecâhül-i ârif ne hiç bilmemektir ne de bildiğini saklamaktır” (Dilçin, 2013: 441). “Demek ki tecâhül-i ârif yapan sanatkâr bildiği bir şeyi bilmezlikten gelerek karşısındakine bazı mesajlar vermek isteyecektir” (Kocakaplan, 1998: 441) Aşağıdaki dörtlükte yer alan altı çizili dizede Âşık Sadık Gül, her şiir yazan kişinin ozan olmadığını ve ozan olmak için kişinin başka meziyetler de taşıması gerektiğini bilmektedir; fakat bilmezden gelmektedir:

Derdim ile kaynar içimde kazan

Bilmem ozan mıdır her şiir yazan

Sözümüz geçmiyor bozuldu düzen

Kul Sadık'ım böyle yazanım işte (38)

2.5.6.2.4. İstifhâm

Arapça bir kelime olup sözlükte “sorma, anlama, sorup anlama; anlamak için sorma” şeklinde karşılık bulur (Devellioğlu, 2000: 455). Sanat olarak düşünülürse istifham şairin sözü daha etkili kılabilmek için cevabını bildiği bir konuyu, soru şeklinde karşısındakine sormasıdır (Kocakaplan: 1998:105). “Sorular cevap almak için değil duygu ve heyecanların daha açık, daha şiddetli ve daha etkili biçimde ortaya konulması

bakımından doğmuştur” (Küleççi, 2016: 120). İki şiirden alınan aşağıdaki dörtlüklerde Âşık Sadık Gül, duygularını daha etkili ve dikkat çekici bir şekilde dile getirmek için istifham sanatından yararlanmıştı:

Böbürlenme boşa divane gönül

Sermayen servetin bir saz değil mi

Bayramdan bayrama bir soran olur

O da iki kelam bir söz değil mi (39)

Yoktur umut var mı tutar dalmız

Bilmem ne olur ki acep halımız

Kurda kuşa yem mi olur ölümüz

Kul Sadık’ım bize dünya dar turnam (41)

2.5.6.2.5. Teşhîs (Kişileştirme)

Teşhis, “İnsan dışındaki canlı varlıkları veya eşyayı; duyan, düşünen, hareket eden insan kişiliğinde göstermek, ona kişilik vermek sanatıdır” (Küleççi, 2016: 136). Bu sanatı yaparken teşbih, istiâre gibi sanatlardan da faydalanılmaktadır. İnsanî özellikler atfedilerek canlandırılan bu varlıklar, konuşturulursa intak sanatı yapılmış olur (Dilçin, 2013: 419). Âşık Sadık Gül, aşağıdaki dörtlüklerin bazı dizelerinde “kâğıt, kalem, tel, perde, dağlar” sözcüklerine insana ait özellikler yükleyerek onları kişileştirmiştir:

Kâğıt kalem bilir ancak acımı

Ölürsem göremem gardaş bacımı

Tutam tutam yolar oldum saçımı

Bir gece ansızın göçerim anam (11)

Tel mızraba küskün perdeler saza

Boyun büküp şükür demişiz aza

Bundan ötesini bilmem ne yaza
Yağcılık yaltaklık hüner Mahzuni (14)

Elimde olsa da elini tutsam
Vermiyor şu dağlar yol İnci Bacım
Dertli pazarında derdini satsam
Yaralı bedende sol İnci bacım (76)

2.5.6.2.6. İktibâs

İktibas, edebiyatta söze güzellik katmak ve anlamı güçlü kılmak için bir şair veya yazarın eserine ayet, hadis veya bunlardan parçalar almasıdır (Külekçi, 2019: 204). Aşağıdaki dördlüğün ilk mısrasında “Namaz dinin direğidir” hadisinden iktibas edilmiştir:

Dininin direğidir dediler namaz
Kimi ozan dedi kimi beynamaz
Beni dışlar bana kanı kaynamaz
İncinirim kulu üzen değilim (21)

Aşağıdaki dördlükteki ilk mısradaki “İlmi arayınız velev ki Çin’de olsun” hadisine işaret edilmektedir:

İlim ne Yemen’de ne uzak Çin’de
İlim damarında kanında gardaş
Huzur İslam’dadır kurtuluş dinde
Uzakta arama yanında gardaş (72)

Kılıçtan keskindir kıldan ince yol
Kamiller yanından gidenlerden ol

Tadacak ölümü yaşayan her kul

Sadık der sadıklık şanında gardaş (72)

Yukarıdaki dörtlükte bir hadis ve bir ayetten iktibas yapılmıştır. İlk mısrada “kılıçtan keskin kıldan ince yol” ibaresi mahşer günü cehennem üzerinden geçecek olan ve cennete uzanan “sırat” adı verilen köprüyü hatırlatmaktadır. Sırat birkaç hadiste ayrıntılı olarak tarif edilmektedir. Bu hadislerden Ebu Said el Hudrî'nin rivâyetinde (www.sorularlaislamiyet.com, 2011) Hz. Peygamber tarafından Sırat “Kaypak, kaygan bir yoldur. Orada; kancalar, çengeller ve Necidde bilen sa'dan denilen sert dikenler vardır” şeklinde anlatılmaktadır. Âşık Sadık Gül'ün şiirinde olduğu gibi Kaygusuz Abdal, Yunus Emre gibi birçok şair “sırat” ile ilgili hadislerden iktibas yapmıştır. Aşağıda Yunus Emre'nin şathiye türündeki şiirinden alınan dizelerde sırat “kıldan ince ve kılıçtan keskin” olarak tabir edilmektedir:

“Sırat kıldan incedir, kılıçtan keskincedir

Varıp anın üstüne, evler yapasım gelir” (www.antoloji.com, 2003)

Âşık Sadık Gül'e ait yukarıdaki dörtlüğün “Tadacak ölümü her kul” dizesinde “Küllü nefsin zâikatü'l mevt” yani “Her nefis ölümü tadacaktır.” anlamındaki âyetten iktibas yapılmıştır. Bu âyet Kur'ânda üç sûrede (bk. Âl-i İmran, 3/185; Enbiyâ, 21/35; Ankebut, 29/57) geçmektedir (www.sorularlaislamiyet.com, 2016).

2.5.6.2.7. Mübâlağa (Abartma)

Sözün gücünü artırmak maksadıyla bir şeyin olduğundan çok fazla ya da çok az gösterilmesidir (Dilçin, 2013: 447). “Yani herhangi bir olay veya varlık insan şuurunu etkilediği zaman, insanda normal dışı bir heyecan meydana gelir. İnsan da bu heyecanın etkisi ile onu büyütür veya küçültür” (Kocakaplan, 1998: 142). Kişide heyecan yaratan olay veya varlık, başka bir şeye benzetilerek yani teşbih sanatı kullanılarak da mübalağa yapılabilir (Kocakaplan, 1998: 142) Âşık Sadık Gül, şiirlerinde yaşadığı acıların, sıkıntıların ne kadar büyük olduğunu göstermek için mübalağa sanatına sıkça başvurmuştur:

Eyüp gibi köşelerde dışlandım

Acı ile keder ile fişlendim

Nakış nakış yaralarla işlendim

Dertlerim depreşti oldu göl Yarab (8)

Kara toprak almadan şu varımı

Bu kara günlerde gel be vicdansız

Erit gönül dağındaki karımı

Gözüm yaşı oldu sel be vicdansız (74)

Seher yeli ile haber salarım

Türlü çeşit hayallere dalarım

Canımı canına kurban kılarım

Akan gözlerimden sel İnci Bacım (76)

2.5.6.2.8. Tekrîr (Yineleme)

Şairin şiirde anlamı kuvvetlendirmek amacıyla, aynı sözcüğü veya sözcük grubunu birden fazla tekrar etmesidir. Şairin duygu ve heyecanını dile getirirken tekrarladığı sözcükler, duygularının asıl ağırlık merkezini oluşturur (Külekçi, 2019: 187). Şairin o anki his ve heyecanına göre de kelime tekrarları birbirine uzak ya da yakın olabilir. Aşağıda bazı örneklerde tekrarların arasına kelime, kelime gruplarının girdiği hatta bazı yerlerde de dize başında kelime tekrarı yapıldığı görülmektedir:

Kul Sadık'ın bitmez kışı boranı

Yoktur arayanı **yoktur** soranı

Görmedim sözünde mertçe duranı

Ölü gibi kalan sağlarım anam (12)

Mısraların **yalan** heceler **yalan**

Gündüzlerin **yalan** geceler **yalan**

Fakatlar amalar niceler **yalan**

Sözünde insanlık görmedim senin (27)

Aşağıdaki şiirin bütün dörtlüklerinde belli bir düzen içinde olmasa da “kimisi, kimi” sözcükleri tekrar edilerek ahenk sağlanmaya çalışılmıştır:

Kimisi yaralar **kimisi** kırar

Bilmez ki perişan halımı benim

Kimisi gövdeme açtı bir zarar

Kopardı gövdemden dalımı benim

Kimi tuzak kurdu **kimi** pusu

Kimi kurt göründü **kimi** de kuzu

Kimisi yarama basarken tuzu

Kimi zehir etti balımı benim

Kimi lanet etti **kimi** dışladı

Mert olanlar namert oldu taşladı

Kimi çoktan mezarıma başladı

Sadık der saldılar salımı benim (26)

2.5.6.2.9. Nidâ

Genellikle ey, hey, vah, ah, eyvah gibi heyecanı ve duyguları güçlü bir şekilde dile getiren ünlem edatlarıyla yapılan sanattır. Nida, tekrar ve teşhis sanatlarıyla bir arada kullanılabilir (Dilçin, 2013: 453). Âşık Sadık Gül, üç şiirinde sadece “ey” nidasını kullanmıştır:

Gidiyorum gelmem dönüşüm olmaz

Senin olsun dünya ey kadir bilmez
Dilerim senin de o yüzün gülmez
Bulma dertlerine çare sevdiğim (13)

Adını anarım gözlerim yaşlı
Sevda derler tozlu yolları taşlı
Bilmedin halımı ey kalem kaşlı
İstersen ellere var bundan sonra (43)

Gurbet kelepçemdir hasretin yaram
Elinde dermanım derdime çarem
Ey ceylan bakışlı kaşları karam
Seni seven sanma yaşar sevdiğim (62)

2.5.6.2.10. Telmih (Hatırlatma)

Telmih, ifadede sözün kaynağını söylemeksizin bir kıssaya, tarihi bir olaya, bir efsaneye, tarihi bir şahsa, çeşitli ayet veya hadislerle, meşhur bir atasözüne işaret etme sanatıdır (Küleççi, 2019: 195). Telmih; iktibâs, irsâl-i mesel gibi sanatlarla karıştırılmamalıdır. İktibâsta bir ayet veya hadisin bir kısmı veya tamamı aynen alınarak ifade içinde kullanılır. İrsal-i meselde atasözleri veya deyimler biraz değiştirilerek ifade içinde kullanılır. Telmihte ise alıntılara yer verilmez sadece çağrışım yolu ile hatırlatma yapılır. Diğer yandan Küleççi'nin ifadesine göre “güzel bir telmih ilk şartı işaret olunan şeyin birçok kimse tarafından, en azından aydınlar tarafından bilinmesidir” (Küleççi, 2019: 196). Aksi hâlde telmih başarısız olur. Telmih, Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinde en çok rastlanan sanatlardan biridir. Aşağıda ilk mısradaki hastalıklar ve dertlerle sınıyan Hz. Eyüp'e işaret edilmiştir. Âşık aynı zamanda sürekli gözyaşı dökmesi ve acı çekmesi yönünden kendini Hz. Eyüp'e benzetmektedir:

Eyüp gibi gözlerimin yaşını
Döke döke ben bu candan usandım
Yol eyledim yâr mezarın başını
Çeke çeke ben bu candan usandım (49)

Aşağıdaki dörtlükte geçen Habil ile Kabil Hz. Âdem'in oğullarındandır. “Kur’ân-ı Kerim’de bu kıssa oldukça teferruatlı şekilde anlatılır (Mâide/21-31). Kur’ân’a göre Habil ile Kabil, Allah’a birer kurban adarlar. Bunlardan Kabil kendi kurbanının kabul edilmediğini görünce kıskançlığından Habil’i öldürür” (Pala, 2015: 179). İkinci dizede sadece Kabil ve Habil isimleri anılarak bu olaya işaret edilir. Üçüncü dizede ise ordu, Kâbe ve fil kavramları bir arada kullanılarak Kur’ân- Kerim’deki Fil suresine işaret edilir. “Surede fil ordusu kıssası anlatılmaktadır. Kâbe’yi yıkmak isteyen Yemen’in genel valisi Ebrehe’nin fillerle Mekke’ye hücumunu, sonuçta yok olup gitmelerini konu edinmiştir.”⁵ Âşık Sadık Gül, aşağıdaki dörtlükte “bir ordu gelmişti Kâbe’ye filden” ifadesi ile bu olayı hatırlatmıştır:

İman gönüldendir ibadet dilden
Alsana dersini **Kabil Habil**’den
Bir ordu gelmişti Kâbe’ye filden
Bilmezsen kervanda durma ozanım (110)

Aşağıdaki dörtlüğün ilk dizesinde Hz. Yusuf ve Hz. Yakup peygamberlerin adı bir arada zikredilerek kaynağını Kur’an- Kerim’den alan Yusuf kıssasına telmih yapılmıştır. Kerem ile Aslı sadece “Hazar Denizi’nin batısındaki anlatmalarda yanıp kül olurlar” (Sakaoğlu, 2011: 12). Aşağıdaki dörtlüğün ikinci dizesinde ise “Kerem, Aslı, kül” kelimeleri kullanılarak Kerem ile Aslı halk hikâyesinin “yanıp kül olma” motifine işaret edilmiştir:

Yakub’un Yusuf’un derdi var bende

⁵ <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/sure/105-fil-suresi> (18 Eylül 2020).

Kerem’i kül eden Aslı yâr bende

Katar katar olmuş ahuzar bende

Bağlama yaramı sarma doktor bey (60)

Aşağıdaki dörtlüğün ilk dizesinde “Bülbül ile Gül” adlı hayalî-alegorik hikâyeye telmihte bulunulmuştur. Aynı zamanda âşık, sevgiliye hasret kaldığı için kendisini bülbüle; sevgilisini ise güle benzetmektedir:

Bülbüle benzerim hasretim **güle**

Dünyada konacak dalım yok benim

Çekerim derdinden çekilmez çile

Karalar kuşandım alım yok benim (53)

2.5.6.2.11. Tenâsüb (Uygunluk)

Tenâsüb, TDK Türkçe Sözlük’te “1. Birbirine uyma, yakışma, aralarında uygunluk bulunma, oran, orantı. 2. Birbiriyle ilgili söz ve kavramların dizelerde toplanma sanatı” şeklinde karşılık bulur (TDK Türkçe Sözlük, 2011: 2321). Diğer bir ifadeyle “Tenâsüb, tezatlı (zıt anlamlı) olanlar dışında anlamca birbiriyle ilgili kelimeleri, en az iki kelimeyi kullanmak sanatıdır” (Kocakaplan, 1998: 200). Aşağıdaki dizelerde kullanılan “tel, mızrap, perde” kelimeleri sazla ilgili kavramlar olup “saz” merkezi etrafında hepsi bir arada kullanılarak tenasüp sanatı yapılmıştır. Ayrıca aynı mısradaki saza ait unsur olan “tel, mızrap, perde” kavramları arasında teşhis yani kişileştirme sanatı da vardır:

Tel mızrababa küskün **perdeler saza**

Boyun büküp şükür demişiz aza

Bundan ötesini bilmem ne yaza

Yağcılık yaltaklık hüner Mahzuni (14)

Aşağıdaki dörtlükte ise “doktor” kelimesi merkeze alınarak onunla ilgili olan “neşter, yara, deva, dert, derman, ilaç, doktor kelimeleri bir arada kullanılarak tenasüb sanatı yapılmıştır:

Uzak tut **neşteri** vurma **yarama**

Devasız derdime derman arama

Bulunmaz **ilacım** gönül **yarama**

Yaklaştı zamanım fenayım **doktor** (58)

2.5.6.2.12. Hüsn- i Talîl (Hüsn-i Tevcih)

Hüsn- i talîl, bir olayın gerçek nedenini inkâr ederek, olayın meydana gelişini hayalî ve güzel bir nedene bağlama sanatıdır (Kocakaplan, 1998: 59). Bazen dile getirilen olay gerçekleşmesi imkânsız bir olay da olabilir. Bu durumda gerçekleşmesi mümkün gibi kabul edilip olaya hayalî bir neden gösterilir (Saraç, 2011: 51). Aşağıda ilk mısradaki yer alan “hicâb” kelimesi sözlükte “utanma, sıkılma” manasına gelmektedir (Devellioğlu, 2000: 366). Gül, normalde kırmızı renktedir. Fakat şair gülün kızarmasının sebebi olarak utanma duygusunu göstererek hem hüsnü-i talil sanatı hem de utancın insana ait bir özellik olduğundan dolayı kişileştirme sanatı yapmıştır:

On sekiz bin âlem Hakk’ın yolunda

Zikir vardır yaratılan dilinde

Gül kızarır hicâbından dalında

Bülbülün dilinde zar dedi bana (132)

2.5.6.2.13. Tedric (Dereceleme)

Tedric, Arapça bir kelime olup sözlükte “derece derece, basamak basamak ilerleme” anlamına gelmektedir (Devellioğlu, 2000: 1054). “Söylenecek sözü birden değil; azar azar, sırayla söyleme sanatıdır” (Aktaş, 2002:116). Aşağıda verilen örneklerde Âşık Sadık Gül, zaman kavramlarını “gün, ay, asır” ve “gün, hafta, ay” şeklinde; sayısal kavramları “bir, üç, beş” ve “üçler, beşler, kırklar” şeklinde; coğrafi kavramları “deniz, umman” şeklinde küçükten büyüğe doğru sıralamıştır:

Ellerim çatlayıp tutarken nasır

Günlerim ay oldu aylarım asır

Zalım her işimde ararken kusur

Duymadığım tatlı dilden bana ne (18)

Körün taşı gelip beni yaralar

Sanmam felek bir gün kapı aralar

Derdimin üstüne derdi sıralar

Bir değil üç değil beş benim derdim (22)

Dertler deryasında deryaya daldım

Acılardan yana nasibim aldım

Denizler aşırдын **ummana** daldım

Batırdın gemimi salım mı kaldı (51)

Geçmiyor **günler haftalar aylar**

Her derdim sinemde bir eyler paylar

Akmıyor içimde kurudu çaylar

Olmuşum sahrada çöl benim yârim (65)

Kul Sadık özümde sesi duyunca

Üçler beşler kırklar görüp sayınca

Kulun dostu Mevla ömür boyunca

Bir Hazreti Allah yâr dedi bana (132)

2.5.6.3. Söz İlgili Sanatlar

2.5.6.3.1. İştikâk

İştikâk, sözlükte “bir kökten gelen kelimelerin birbirleriyle olan ilgileri, kök bilgisi; türetme” olarak karşılık bulur. Edebiyatta “aynı kökten gelen fakat ayrı anlamları olan kelimelerle yapılan cinas” tır (Devellioğlu, 2000: 466). Nazım veya nesirde aynı kökten gelen kelimelerden en az ikisini kullanarak yapılan sanattır. İştikâkın başarılı olması için sözün, ince hayallere ve doğal söyleyişe dayanmasının yanında tariz, tezat, karşılaştırma gibi yollara başvurularak sözün güzelliği artırılmak amaçlanır (Külekiçi, 2019: 254). Aşağıda Âşık Sadık Gül’ün iki farklı şiirinden alınan mısralarda zalim ile mazlum; can ile canan ortak kökten türedikleri için müştak kelimelerdir ve iştikak sanatı yapılmıştır:

Kalınadı kalemi keskin ozanlar

Lal olmuş dilleri suskun ozanlar

Kaderine küsmüş küskün ozanlar

Zalımlar mazlumu yener Mahzuni (14)

Canım da sen oldun **cananım** da sen

Canımı canansız gezdirme gülüm

Kulun kölen eyle olmam demem ben

Sevdana sevdamı ezdirme gülüm (69)

2.5.6.3.2. Aliterasyon

Aliterasyon, bir şiirde aynı seslerin ahenk oluşturmak için tekrar edilmesidir. Asıl maksat kelimeler arasında uyumu yakalayabilmektir (Aktaş, 2002: 231). Aşağıdaki dörtlükte Âşık Sadık Gül, “k” ve “l” seslerini aralarında bir ahenk sağlayacak şekilde kullanmıştır.

Kalınadı kalemi keskin ozanlar

Lal olmuş dilleri suskun ozanlar

Kaderine küsmüş kuskün ozanlar

Zalımlar mazlumu yener Mahzuni (14)

2.5.7. Şiirlerinde Edebi Mazmunlar

Mazmun Arapça kökenli bir kelime olup sözlüklerdeki karşılığı “mânâ, anlam, kavram” dır. Mazmun, edebiyatta bazı düşünce ve kavramları dolaylı yoldan ifade etmek için kullanılan nükteli, sanatlı söz ve anlatımlara denir (TDK Türkçe Sözlük, 2011: 1640; Pala, 2015: 298). İslamî edebiyatın ortak ürünlerinden birisi olup Fars edebiyatı etkisiyle divan edebiyatına geçmiştir. Ancak Türklerin İslamiyet öncesi edebiyatında ve halk şiirinin eski ürünlerinde bazen mazmunlaşmış düşüncelere rastlamak mümkündür (Pala, 2015: 298). Âşık Sadık Gül’ün şiirlerinde de mazmunlaşmış ifadelere rastlamak mümkündür:

2.5.7.1. Şem ile Pervane

Klasik Doğu şiirinde, karanlıkta ışığın (mum, şem) etrafında dönen pervanelerin (kelebek) aşığı temsil ettiği yaygın bir düşüncedir. Pervanenin her dönüşünde muma daha da yaklaşarak sonunda kendini ateşte yakıp kül etmesi, sevgilisi (mum) ile yakıcı bir şekilde kavuştuğu düşüncesi öncelikle Fars edebiyatında mesnevi şairlerine ilham kaynağı olmuştur. Türk edebiyatına da Fars edebiyatından geçerek üzerine pek çok mesneviler yazılmıştır (Armutlu, 2010: 495-496). Alegorik bir mesnevi olan Şem ü Pervane’de Diyar-ı Rum (Anadolu) padişahı Jale’nin oğlu Pervane’nin Çin fağfurunun kızı Şem’in resmini görür görmez ona âşık olması ve Şem’e kavuşmak için verdiği mücadele anlatılmaktadır. (Pala, 2015: 427). Divan şiirinde “pervane” sevgiliye kavuşmak için bütün engelleri aşan bir âşık anlamında mazmunlaşmıştır. Şem (mum) ise kavuşmak istenilen ve uğruna mücadele verilen sevgiliyi temsil eder. Halk arasında pervane, “pervane gibi dönmek, pervane kesilmek, pervane olmak” şeklinde deyim olarak kullanılmaktadır (Saraçbaşı, 2010: 966). Âşığa ait bir benzetme unsuru olarak pervane; teşbih, istiare gibi sanatlar yolu ile âşık şiirinde de kullanılmıştır. Âşık Sadık Gül’e ait aşağıdaki ilk dörtlükte “yaktın yıktın viraneye döndürdün” ifadesiyle benzetme yönünü söyleyerek kapalı istiare yolu ile sevgiliye ateşe benzetmiştir. “Aşkın

ile pervaneye döndürdün” ifadesiyle ise kendini yani âşığı ateşin çevresinde dönen pervaneye benzetmiştir. Diğer dörtlükte ise âşık gönlünü pervaneye benzetmektedir:

Derdin ile divaneye döndürdün
Yaktın yıktın viraneye döndürdün
Aşkın ile **pervaneye** döndürdün
Gün görecek benim halım mı kaldı (51)

Kul Sadık’ım der ki hâllerim böyle
Bir tövbe et artık gel kerem eyle
Yarın mahşer günü doğruyu söyle
Yeter **pervaneye döndüğün gönül** (103)

2.5.7.2. Gül ile Bülbül

Gül ile Bülbül hikâyesi, Doğu’da geçmişi daha eski olmakla beraber hikâyenin en eski hâli Fars edebiyatı mesnevi şairlerinden Feridüddin Attar’ın “Bülbülname” adlı eserine dayandırılmaktadır. Fars edebiyatından Arap edebiyatına geçen hikâye daha sonra da Batı edebiyatını etkilemiştir. Türk edebiyatında “Gül ü Bülbül” adı ile pek çok eser kaleme alınmıştır. (Özkan, 1996: 222). Muhteva itibariyle “gül ile bülbülün aşkları dillere destandır. Gül, bülbülün sevgilisidir. Âşık da sevgili denen gül karşısında şakıyıp duran bir bülbüldür. Gülün dikenini âşığın rakibidir. Gülün yaprağı, dalı, fidanı da güzeldir. Tazelik, tarâvet, incelik, narinlik, nazlılık bunların özelliğidir. Bunlar aynı zamanda sevgilinin boyu, yüzü ve yanağı vs. olurlar. (...) Utanan kişinin yüzünün kızarıp gül rengini alması dolayısıyla gül daima utangaç ve hayâ sahibi olarak ele alınır.” (Pala, 2015: 172). Âşık şiirinde de şairler bülbül ve güle dair çeşitli mecaz ve benzetmelere başvurulmuştur. Bülbül âşığı, gül ise sevgiliyi temsil etmektedir. Bülbül gülden ayrı kaldığı ve güle hasret kaldığı için sürekli ağlamakta (zâr) ve feryat etmektedir. Gülün aşkıyla çılgına (şeyda) dönmüştür:

Ne bir **gül** kokladım ne **bülbül** oldum
İlkbahar ayında sarardım soldum

Senden ayrılınca belamı buldum
Geçti benim gülme çağlarım anam (12)

Bülbüle benzerim hasretim **güle**
Dünyada konacak dalım yok benim
Çekerim derdinden çekilmez çile
Karalar kuşandım alım yok benim (53)

Şeyda **bülbül** gibi kaldım kafeste
Gülüme muhtacım en son nefeste
Acı poyraz olup istersen es de
Yeter ki sevdiğim yeller ile gel (77)

Lal eyledin **bülbül** olan dilimi
Bahçe mi bıraktın **gül** mü bıraktın
Kem sözlerin büktü benim belimi
Gözlerimden akan sel mi bıraktın (90)

On sekiz bin âlem Hakk'ın yolunda
Zikir vardır yaratılan dilinde
Gül kızarır hicabından dalında
Bülbülün dilinde zâr dedi bana (132)

Mecnun'u Leyla'yı getir sen dile
Bülbülün feryadı değil mi **güle**
Kapılma içinde kopan her sele
Tütmez bir ateşte pişersin gönül (148)

2.5.7.3. Sevgili ile ilgili Mazmunlar

Divan şiirinde yaygın olarak kullanılan sevgilinin vücuduna ait güzellik unsurlarını tarif eden mazmunlar, âşık şiirinde de sevgiliye has benzetme unsurları olarak kullanılmaktadır. Âşık Sadık Gül, şiirlerinde sevgilinin boyunun uzunluğunu “selvi”ye; saçının telini can alıcı olması sebebiyle “kemend”e; gözlerinin güzelliğini “ahu”ya; yüzünün parlaklığını “ay” veya “güneş”e; kaşının şeklini “keman yayı”na veya “yay”a benzetmiştir:

Salınıp gezerken **selvi dal** gibi

Güzeller içinde pir misin güzel

Kaşların kemandır dudak nar gibi

Divane gönlüme nâr mısın güzel (104)

Kıskandırır **yüzün güneşi ayı**

Omzunda **saçların bir keman yayı**

Kimden aldın acep sen bu edayı

Güneşi görmemiş kar mısın güzel (104)

Ceylandan mı aldın **ahu gözleri**

Seçersin lügatten güzel sözleri

Huri’ye benzettim sende yüzleri

Marifetin çoktur hünersin Gülcan (88)

Kul Sadık’ım yandım onun elinden

Hem elinden yandım hem de dilinden

Kemendimi yapmış **saçın telinden**

Ne zaman bıraktı ne çağ bıraktı (31)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÂŞIK SADIK GÜL'ÜN ŞİİRLERİNİN NAZIM ŞEKLİ VE TÜRÜ AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.1. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinin Tür ve Şekil Açısından Tasnifi

Halk şiirinde tür ve şekil konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Ahmet Talat Onay “Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev’i” adlı eserinde, halk şiiri incelenirken sadece şekil ve muhteva/konu açısından çeşitliliği değil şiirin okunduğu ezginin de dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. (Onay, 1996: 3).

Hikmet Dizdaroğlu ise “Halk Şiirinde Türler” adlı eserinde halk şiirinde nazım biçiminin olmadığını sadece nazım türü söz konusu olduğunu ileri sürmüştür. Türler ise okunduğu ezgiye göre birbirinden ayrılmaktadır. Örneğin bir şiirin mâni veya koşma olduğu, biçimsel özelliklerinden değil yalnızca ezgisinden anlaşılmaktadır. (Dizdaroğlu, 1969: 45-46).

Cem Dilçin, “hece ölçüsü ile yazılan halk şiiri nazım biçimleri ve türleri” ni tasnif ederken âşık şiirini “nazım biçimleri” ve “nazım türleri” olarak ayrı başlıklar altında ele alır. ‘Koşma, semâi, varsağı ve destan’ı âşık edebiyatında kullanılan şekiller olarak; ‘güzelleme, koçaklama, taşlama ve ağıt’ı ise âşık edebiyatındaki türler olarak kabul eder. Ona göre âşık edebiyatında nazım türleri, koşma ve semâi nazım şekli ile yazılır; fakat konuları bakımından koşma ve semâilerden ayrılmaktadır (Dilçin, 305-342).

Öcal Oğuz “Türkiye Sahası Halk Şiirinde Tür ve Şekil Sorunu” adlı yazısında halk şiirlerini şekline ve türüne göre tasnif ederken birtakım hususların göz önünde bulundurulması gerektiğini ileri sürmüştür:

“1. Hece sayısına göre “şekil” belirlemek doğru bir yaklaşım değildir.

Çünkü getirilen her kuralın istisnası vardır.

2. Halk şiirinde “şekil” kafiye örgüsü ve hacimde aranmalıdır. Âşık edebiyatında kullanılan “aruzlu şekiller”in bu değerlendirmelerin dışında olduğunu belirtelim

3. Halk şiirinde hece sayısı ile makam arasında bir ilişki vardır. Makamlardaki ses dizisi ile şiirin hece sayısı birbirleriyle bağlantılıdır (...).

4. Halk şiirinde konu ile ezgi arasında güçlü bir bağ vardır. Bir “methiye” ile bir “ağıt”ın; bir “koçaklama” ile bir “ninni”nin ezgisinin aynı olması mümkün değildir.

5. Türler, konularına ve ezgilerine bakılarak adlandırılmalıdır. Tek başına konu, türü belirleyebileceği gibi, konuyu da belirleyici ve sınırlayıcı bir özelliğe kavuşmuş ezgiler de tür adı olarak kabul edilebilir” (Oğuz, 2001: 18).

Bu açıklamalardan yola çıkarak Öcal Oğuz, halk şiirini “Nazım Şekilleri” ve “Nazım Türleri” olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Mâni, koşma ve destan, “Nazım Şekilleri” başlığı altında yer almaktadır. Nazım türlerini ise ezgi ağırlıklı türler, konu ağırlıklı türler, ezgi ve konu ağırlığı aynı yoğunlukta olan türle olmak üzere üçe ayırmıştır. “Türkü, varsağı, semai”yi ezgi ağırlıklı türler olarak kabul ederken nazım şekli başlığı altında yer verdiği “koşma” aynı zamanda ezgi ağırlıklı türler arasında da yer almaktadır. “Koçaklama, taşlama, güzelleme, ilahi, devriye, nutuk, şathiye” yi konu ağırlıklı türler başlığı altında toplamış; “destan”ı hem nazım şekli hem de konu ağırlıklı nazım türü olarak kabul etmiştir. Diğer yandan mani’yi hem nazım şekli olarak hem de ezgi ve konu ağırlıklı türler arasında ninni ve ağıtla beraber yer almıştır (Oğuz, 2001: 18-20).

Öcal Oğuz’un tasnifi göz önünde bulundurularak Âşık Sadık Gül’e ait 176 şiir incelenmiş ve şu şekilde bir tasnif ortaya çıkmıştır:

1. Nazım Şekilleri

1.1. Koşma

2. Nazım Türleri

2.1. Ezgi Ağırlıklı Türler

2.1.2. Türkü

2.1.1. Bozlak

2.2. Konu Ağırlıklı Türler

2.2.1. Güzelleme

2.2.2. Taşlama

2.3. Ezgi ve Konu Ağırlığı Aynı Yoğunlukta Olan Türler

2.3.1. Ağıt

3.1.1. Nazım Şekilleri

Şekil, Türkçe Sözlük'te “biçim” (TDK Türkçe Sözlük, 2011: 2214) olarak ifade edilmekle beraber biçim ise “Bir nesnenin dış çizgileri bakımından niteliği, dıştan görünüşü” (Türkçe Sözlük, 2011: 2214) olarak tanımlanmıştır. Bu açıklamalar doğrultusunda “...halk şiirinde ‘şekil’ dışardan görülebilir özellikleri içine almalıdır. Bu özellikler ise; kafiye örgüsü, nazım birimi, vezin ve şiirin hacmi (mısra, beyit veya dörtlük sayısının azlığı veya çokluğu)...”dir (Oğuz, 2001: 15). Âşık Sadık Gül ait 180 şiirin tamamının koşma nazım şekliyle yazıldığı görülmüştür.

3.1.1.1. Koşma

Koşma, halk şiirinin en çok kullanılan nazım şeklidir. Nâzım birimi, hacmi ve kafiye düzeni belirli kurallara bağlıdır (Oğuz, 2001: 16). Kafiye düzeni açısından koşmada ilk dörtlüğün birinci ve üçüncü mısraları kendi aralarında kafiyeli iken bazen de bağımsız olabilmektedir. Daha sonra gelen dörtlüklerin ilk üç mısrası da kendi aralarında kafiyelidir. İkinci ve dördüncü mısralar daima kafiyelidir. (Onay, 1996: 92; Dizdaroğlu, 1969: 71). Kafiye düzeni şöyledir:

abab – cccb – çççb

xaxa – bbba – ccca

İlk dörtlük bazen ***bbba*** şeklinde de olabilmektedir.

Nazım birimi dörtlük iken (Oğuz, 2001: 16) hacim olarak dörtlük sayısı 3 ile 5 arasında değişmektedir. Az da olsa dörtlük sayısı 5'ten fazla koşmalara da rastlanmaktadır. Genellikle hece ölçüsünün 6+5 veya 4+4+3 şeklinde duraklanmış kalıplarıyla yazılır (Dilçin, 2013: 305-306). Ahmet Talat Onay; beş, altı, yedi, sekiz, on heceli koşmaların da var olduğunu örneklerle açıklamıştır (Onay, 2001: 93-102). Ayrıca halk şairi koşmanın son dörtlüğünde mahlasını söyler (Dilçin, 2013: 306). Sakaoğlu koşmaları, yukarıda genel özellikleri sıralanan asıl (düz) koşmalar dışında koşma-şarkı, dedim dedili koşmalar, musammat koşmalar, tecnisler, ayaklı koşmalar, yedekli koşmalar, zincirbend koşmalar, zincirleme koşmalar, karışık kurulan koşmalar olarak yapılarına göre gruplara ayırmıştır (Sakaoğlu, 1999: 113; Aça, 2004: 282).

Âşık Sadık Gül'ün 180 şiiri şekilsel olarak incelenmiş mâni ve destan nazım şekillerinin örneğine rastlanmamıştır. Şiirlerinin tamamında koşma nazım şeklinin kullanıldığı görülmüştür.

3.1 2. Nazım Türleri

Nazım türü, Türkçe Sözlük'te şöyle tarif edilmektedir: “İçeriğine ve konusuna göre şiirin kendi içinde ayrılan ve adlandırılan her bir türü” (TDK Türkçe Sözlük, 2011: 1756). Öcal Oğuz “Halk şiirinde nazım şeklinin unsurlarını belirlendikten sonra, ‘nazım türleri’nin birbirinden ayrılmasında ise, iki temel unsurun konu ve ezgi olduğunu” belirtmiştir (Oğuz, 2001: 15). Âşık Sadık Gül’ün şiirlerinde nazım türlerini belirlerken ezgi veya konunun şiirdeki ağırlığına göre bir yol izlenmiştir:

3.1.2.1.Ezgi Ağırlıklı Türler

3.1.2.1.1.Türkü

Türkü, Öcal Oğuz’a göre “Türklerin ezgileri anlamında kullanılmalıdır” (Oğuz, 2001: 19). Hem Anonim halk edebiyatına hem de Âşık edebiyatına ait bir türdür. Âşık Sadık Gül’e ait aşağıdaki şiirler bendlerinin dördüncü dizesi kavuştak (Bağlama/nakarât) olan türkülere örnektir:

Nevşehir’in Bey Konağı

Avanos’un su çanağı

Ürgüp kültürün yumağı

Gelin görün Nevşehir’i

Oyma oyma kayaları

Irmağında sunaları

Sümbül kokar yaylaları

Gelin görün Nevşehir’i

Uçhisar’ı Göreme’si

Derinkuyu şu Göre’si

Gülşehir’i Sarılar’ı

Gelin görün Nevşehir’i

Ozan Sadık söyler sözü

Acıgöl'ü Kızılöz'ü

Güleçtir halkımın yüzü

Gelin görün Nevşehir'i (3)

Âşık Sadık Gül'ün aşağıdaki şiiri dördlüklerle kurulan kavuştaksız türkülere örnektir:

Mezarımın üstünde bitince otlar

Kapanır içinde yaram sevdiğim

Eller bayram eder bayramı kutlar

Bana bu bayramlar haram sevdiğim

Erken düştü bağımızın gazeli

Mecnundan beterim sensiz gezeli

Ayrılık sinemi ezdi ezeli

Oldum aşkın ile verem sevdiğim

Kul Sadık'ım derdim getirdim dile

Cahildim kapıldım aşk denen sele

Adım koy kabrimde açan bir güle

Olsun adım Yanık Kerem sevdiğim (95)

3.1.2.1.1.1.Bozlak

Bozlak sözcüğü “bozlamak, bozulamak” eyleminden türemiştir. İlk Türk-İslam eserlerinden biri olan DLT’de “bozlamak: ses vermek, bağlamak; bozlatmak: böğürtmek” anlamlarına karşılık gelir (Kaya, 2007: 171). Bozlak, “ağlayış, sızlayış” anlamına gelmektedir. Türk halk müziğinde usulsüz, ritimsiz bir uzun hava çeşididir. Orta Anadolu’daki Abdallar ile Güney Anadolu’daki Avşarların sözlü ezgilerine

bozlak adı verilir. Yine Güney Anadolu’da bir türkü etrafında meydana gelen hikâyelere de bozlak adı verilir (Erşahin, 2011: 76). “Bozlaklar, Çukurova yöresine ait olup yayla, konar göçer insanını anlatan türkülerdir. Türkmen, Yörük, Varsak ve Avşar hayatından izler taşır. Bu yüzden yörede özel bir yere sahiptir. Âşık fasıllarında sistemli deyişler içinde yer alan bölümde, iki âşık karşılıklı olarak okuyabildiği gibi, birden fazla âşığın kendi eserlerini okuması şeklinde de yapılmaktadır. Bozlaklar, belli bir ezgi ve Türk müziği formlarına göre okunur” (Artun, 2001: 210). Türk halk şiirinde “Bozlakların pek çoğu 11 heceli olup göç, ayrılık, ölüm, yurt özlemi, yiğitlik, mertlik gibi konularını ihtiva ederler. Duygulu, coşkulu, bazen de başkaldıran bir eda hakimdir” (Kaya, 2007: 172). Aşağıda Âşık Sadık Gül’ün bozlak türündeki iki şiirinden örnek verilmiştir:

Cahil pazarında eyleme pazar
Ver selamın durma geç deli gönül
Cahilin kitabı ikilik yazar
Mürşidi kâminden seç deli gönül

Varıp danış bilenlerden birine
Meyil bağla erenlerin pirine
Kimse ölmez gün gelende yerine
Hakikat değişmez hiç deli gönül

Yalan dünya handır konanlar göçer
Herkes ektiğini menzilde biçer
Senin de baharın gün gelir geçer
Kul Sadık’a atan suç deli gönül (73)

Kendimi bilirdim ben bahtı kara
Kulların içinde eli görmeden

Hızır gelmezmiş düşmeden dara
Hacı Bektaş gibi Veli görmeden

Âşık mıdır karlı dağı aşmayan
Közsüz bir ateşe düşüp pişmeyen
Ayrılığı bilmez ayrı düşmeyen
Leyla arar Mecnun çölü görmeden

Yakub gibi Yusuf'una yanmayan
Hakikat bulamaz Hakk'ı anmayan
Var mıdır ayaksız ata binmeyen
Sağlar kıymet bilmez ölü görmeden

Kul Sadık'ım uyan zaman geçiyor
Ahbaplarım birer birer göçüyor
Azrail ne yaşlı ne genç seçiyor
Viran olur bağın gülü görmeden (84)

3.1.2.2. “Konu” Ağırlıklı Türler

3.1.2.2.1. Güzelleme

Güzellerin beğenilen özelliklerinden söz edilen; yurt, doğa gibi güzelliklerin tasvir edildiği, övmeye dayanan koşmalara denir (Çobanoğlu, 2012: 60). Âşık Sadık Gül aşağıdaki şiirinde sevgilinin güzellik unsurlarından biri olan gözlerinden övgü ile bahsetmektedir:

Denizden mi almış gözlerin rengi
Maviler içinde nazar gözlerin
Benzeri çoktur da bulunmaz dengi

Bazen Ege bazen Hazar gözlerin
Her bakışı beni sana kul eyler
Gönlünü gönlüme gizli yol eyler
Deler şu sinemi bazen kül eyler
Baktığı yerleri ezer gözlerin

Kul Sadık'ı yakar yakar söndürür
Bağlarımı kuru çöle döndürür
Bir ayaksız ata beni bindirir
Kazmaz mı sinene mezar gözlerin (86)

Âşık Sadık Gül'ün; 3, 91, 92, 123, 165 numaralı şiirleri yaşadığı şehre ve yöreye dair yazdığı güzellemelerdir. Bu şiirlerinde şehrin turizm açısından önem arz eden tarihi ve coğrafi özelliklerinden, yörede yaşamış olan dini ve siyasi şahsiyetlerden, dini mekanlardan, yöreye has tarımsal ürünlerden, sanat eserlerinden ve insanlarından övgü ile bahsetmektedir:

Tarih kültür sende bak dolu dolu
Sendedir insanın en eli bolu
Sendedir Bektaşî erenler yolu
Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Seni seçmiş Hacı Bektaşî Velî
Güzellerin çoktur gözü sürmeli
Görmeye değmez mi şu Ürgüp eli
Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Kozaklı kaplıca şifalı suyu

Turizm beşığı şu Derinkuyu
Zelve’de periler çeker uykuyu
Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Kızılırmak olmuş sana kol kanat
Avanos çanağı çömleği sanat
Uçhisar bağrında ince bir halat
Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Derler ezel ana gibi yâr olmaz
Gülşehir’in vardır gülleri solmaz
Benzerin çoktur da dengin bulunmaz
Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Ozan Sadık sözü söylemez boşa
Peribacaların süs olmuş başa
Canlar akın eder delikli taşta
Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir (123)

3.1.2.2.2. Taşlama

Taşlama Çobanoğlu’nun ifadesiyle “Toplumdaki haksızlıkların geriliklerin, ekonomik sorunların, yolsuzlukları, kişilerin beğenilmeyen yönlerinin alaya alınarak, güldürücü, iğneleyici bir biçimde eleştirerek yermeye ve güldürmeye yönelik anlatım tutumuyla oluşturulan ve bu türe has ezgilerle icra edilen şiirlere taşlama adı verilir” (Çobanoğlu, 2012: 61). Âşık Sadık Gül, şiirlerinin büyük çoğunluğunu “taşlama” türünde yazılmıştır. Aşağıdaki taşlama türünde yazdığı şiirinde toplumdaki bazı kesimlerin

kılık kıyafet ve söylediği sözler açısından dini kaidelere bağlı görünüp aslında göründükleri gibi olmadığını ağır bir dille eleştirmiştir:

Bir karış sakalla avrat peşinde
Haktan hakikatten yazar şerefsiz
Kılları ağarmış gördüm döşünde
Yaşlandıkça her gün azar şerefsiz

Kurar tezgâhını açar pazarı
Dışlar her ortamda şair yazarı
İşitince benden sözü azarı
Ardım sıra mezar kazar şerefsiz

Allah kelamı var bir de dilinde
Cübbesi sırtında tesbih elinde
Yeşil kuşak bağlı kambur belinde
Utanmaz ortada gezer şerefsiz

Kul Sadık gel çatma ya sabır dile
Dolaşır boynuna kurduğu hile
Arifin sözleri geçmez cahile
Kırar dallarımı üzer şerefsiz (149)

3.1.2.3.“Ezgi” ve “Konu” Ağırlığı Aynı Yoğunlukta Olan Türler

3.1.2.3.1. Ağıt

Doğan Kaya, “ağıt”ı şöyle tanımlar: “Başta ölüm olmak üzere ayrılığın yahut üzüntünün doğurduğu ıstırap sebebiyle ortaya konulan lirik ve manzum ürün”dür (Kaya, 2007: 28). Çobanoğlu ise daha geniş kapsamlı bir tanım yapar: “Tanınan,

bilinen fertlerin ölümü ve öldürülmesi başta olmak üzere yangın, deprem, sel baskını ve trafik kazaları, salgın hastalıklar gibi toplumsal ve doğal afetleri, gurbet, askerlik, kaybolma, gelin gitme gibi acıklı, hüznü ve üzücü olayları konu edinen, törenlerde veya tören dışı zamanlarda ağlatmayı ve yas tutturmayı amaçlayan, buna yönelik bir anlatım tutumuyla oluşturulan ve bu türe has ezgilerle icra edilen şiirlere ağıt denilir” (Çobanoğlu, 2012: 61). Âşık Sadık Gül’ün özellikle vatan toprağı için canını veren şehitlerin anısına yazdığı ağıtları vardır:

Kına yaktık uğurladık eline

Damla damla aktı yaşın Mehmet’im

Yavrun küçük yeni yeni dillenir

Eğilmesin öne başın Mehmet’im

Vatan namus vatan arındır senin

İmanın inancın varındır senin

Kara toprak sadık yârindir senin

Cihanda bulunmaz eşin Mehmet’im

Albayrak şanıdır şehitlik rütben

Bize dost olur mu yabandan elden

Övgüler destanlar Kul Sadık Gül’den

Atadan toprağın taşın Mehmet’im (143)

Tahta tabutumun üstüne hilal

Ne güzel yakıştı gördün mü anam

Ellerimde al kınalar solmadı

Ellerime yüzün sürdün mü anam

Cennetin kokusu var üzerimde
Yorganım beyaz kar üzerimde
Ağıt yakar sevdam yâr üzerimde
Dizlerini dövüp vurdun mu anam

Mezarımda otlar biter yeşerir
Gönül dağlarında karların erir
Er olanlar erce canını verir
Elbisemi yuyup dürdün mü anam (81)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÂŞIK SADIK GÜL'ÜN ŞİİRLERİNİN MUHTEVASI

4.1. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinde İşlediği Konular

4.1.1. Aşk ve Sevgili

Türk halk edebiyatında gerek tasavvuf şiirinde gerekse âşık şiirinde en çok işlenen temaların başında “aşk” gelmektedir. Tasavvuf şiirinde aşkın ilahi yönü işlenirken, âşık şiirinde ise ilahi aşk az da olsa işlenmekle beraber şiirlere daha çok aşkın beşerî yönü yansıtılmıştır. Özellikle âşık edebiyatında âşıklığa geçişte önemli aşamalardan biri olan rüyada pir elinden bade içerken aşığa çok güzel bir kız gösterilir ve kızın memleketi söylenir.⁶ Âşık gördüğü rüyanın etkisi altında ağlayarak ve dövünerek uykudan uyanır. Rüyada gördüğü sevgiliyi aramak için yollara düşer. Senelerce sevgilisinin peşinde koşan Ercişli Emrah ve onun serencamından doğduğu düşünülen “*Ercişli Emrah ve Selvihan Hikâyesi*” bunun en güzel örneklerindedir.⁷ Diğer bir örnek ise hem badeli âşık hem de gezgin şair olarak bilinen güzelleme türünün ustası 17. yüzyıl şairlerinden Karacaoğlan'dır.⁸ Âşık Sadık Gül badeli âşıklardan değildir fakat onun âşıklık serüveni sevdiği kızın başkasına kuma olarak zorla verilmesi üzerine memleketini terk etmesi ile başlar. Yaşadığı bu acı üzerine şu türküyü söyler:

Bir tufan esti ki o yâr elinden

Ne bahçe bıraktı ne bağ bıraktı

Nereye gittimse yolumu kesti

⁶ Ayrıntılı bilgi için Bk. Günay U (1999) *Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*. Ankara: Akçağ Yayınları, s.11.

⁷ Ayrıntılı bilgi için Bk. Sakaoğlu S (2011) *Halk Hikâyeleri Eskişehir*: Anadolu Üniversitesi Yay.,s.91

⁸ Bk. Başgöz İ (1968) *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: Ararat Yayınları, s. 62-69.

Ne tarla bıraktı ne dağ bıraktı (31)

Âşık Sadık Gül'ün 86, 88, 104, 114,152 numaralı şiirleri sevgiliye güzelleme türünde yazdığı şiirlerine örnektir:

Denizden mi almış gözlerin rengi
Maviler içinde nazar gözlerin
Benzeri çoktur da bulunmaz dengi
Bazen Ege bazen Hazar gözlerin (86)

Ceylandan mı aldın ahı gözleri
Seçersin lügatten güzel sözleri
Huri'ye benzettim sende yüzleri
Marifetin çoktur hünersin Gülcan (88)

Salınıp gezerken selvi dal gibi
Güzeller içinde pir misin güzel
Kaşların kemandır dudak nar gibi
Divane gönlüme nâr mısın güzel (104)

Yandım aşkın ile sahrada çölde
Düştüm el âlemin diline Leyla'm
Kokun var poyrazda esen her yelde
Değer saçlarının teline Leyla'm (114)

Acı söz söyledim seni üzmesin
Seni seviyorum küsmedim daha

Sevgimdendir sözler seni üzmesin

Senden umudumu kesmedim daha (152)

Âşık Sadık Gül'ün aşk temalı şiirlerinde yaygın olarak "sevgiliye sitem" ve "sevgiliden şikâyet" görülmektedir. 43, 44, 51, 55, 58, 59, 67, 69, 74, 90, 109, 121,140, 142, 154, 158, 159, 160 numaralı şiirleri buna örnek verilebilir.

Adını anarım gözlerim yaşlı

Sevda derler tozlu yolları taşlı

Bilmedin halımı ey kalem kaşlı

İstersen ellere var bundan sonra (43)

Göçer isem bulman beni güç olur

Söylesem suç olur sussam suç olur

Zaman geçer anlasan da geç olur

Varmıyor demeye dilim sevdiğim (44)

Derdin ile divaneye döndürdün

Yaktın yıktın viraneye döndürdün

Aşkın ile pervaneye döndürdün

Gün görecek benim halım mı kaldı (51)

Kul Sadık'ım olamadım bahtiyar

Sözde değil özde oldum ihtiyar

Yarın mahşer günü demem sana yâr

Değmesin elime elin sevdiğim (55)

Kul Sadık'ım acı berbat halıma
Kurbandım zalımın ben de yoluna
Ağlar mı ki o yâr geçen salıma
Bırak da kabrime ineyim doktor (58)

Bir haber sal anam ile bacıma
Bakıp da yüzüme sakın acıma
Keder elem yuva yaptı içime
Gelmesin kabrime yâr benim doktor (59)

Var ise diyecek bana bir sözün
Söz ile öldürme ez öldür beni
Kaşların yay eyle ok olsun gözün
Çektirme cefayı tez öldür beni (67)

Canımda sen oldun cananımda sen
Canımı canansız gezdirme gülüm
Kulun kölen eyle olmam demem ben
Sevdana sevdamı ezdirme gülüm (69)

Koyma yad ellerde perişan halım
Ne kanadım kaldı ne de bir dalım
Yavan ekmeğime sen idin balım
Vurdun sırtıma da bel be vicdansız (74)

Kurşun oldu deler geçer her sözün

Ne vicdanın sızlar ne ağlar gözün
Senin de zalım yâr gülmesin yüzün
Güldürmedik bana el mi bıraktın (90)

Ne konuştu benle ne selam verdi
Anlamadım acep ne idi derdi
Çattı kaşlarını yay edip gerdi
Her oku sinemi yardı da geçti (109)

Güldürmedin yüzüm yalan dünyada
Batırdın gemimi susuz deryada
Görürsün cismimi belki rüyada
Olmasın dünyada yurdun nazlı yâr (120)

Bir sözünle şu sinemi dağladın
Soldurdun dalımda gülüm sevdiğim
Zincir vurup kollarımı bağladın
Bana yaptıkların zulüm sevdiğim (139)

Yandım ateşinden hain görmedim
Derya oldun ama damla vermedin
Acıyıp halime merhem sürmedin
Bile bile ettin el artık beni (141)

Bir vefasız saldı beni bu derde
Adı türkü oldu sevdası perde

Hayali benimle kendisi nerde
Oldum küle döndüm Kerem be usta (153)

Bedenimi yaktın küle dönderdin
Kul Sadık'ı susuz çöle dönderdin
Sevdalımsın derken ele dönderdin
Olmasın dünyada yurdun vefasız (157)

Yitirdim aklımı deliyim deli
Dinmez gözlerimin akıyor seli
Güldürdün hâlime dostumu eli
Seveceğim yâr mı koydun vicdansız (158)

Yâr adını yara yaptın içime
Bu gidiyor ağladıkça gücüme
Mahkûm ettin beni yağlı sicime
İlmeği boynuma taktın vicdansız (159)

4.1.2. Ayrılık / Gurbet /Sılaya Özlem

Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinde çok işlediği konulardan biri de gurbettir. Genç yaşta hayatın yükünü omuzlarına alarak istemediği halde memleketinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Bu ayrılışın bir sebebi sevdiği kızın başkasına verilmesi başka bir sebebi ise saz çalma ve türkü söyleme tutkusuna doğduğu yörede pek de sıcak bakılmamasıdır. “9, 10, 11, 12, 16, 28, 50, 96” numaralı şiirlerinde ayrılık temasını işlemiştir. Âşık Sadık Gül aşağıdaki şiirlerinde gurbette çektiği sıkıntılara, acılara dair annesi ile dertleştiği görülmektedir:

Eser **ayrılığın** yeli başımda

Dertler bölük bölük dağ oldu ana
Ne sırlar gizlidir şu gözyaşımda
Eridi etlerim yağ oldu ana (9)

Bulamadım senin gibi seveni
Şu **gurbette** giyerim ben kefeni
Diyar diyar savuruyor yel beni
Kahrettim feleğe darıldım anam (10)

Döker oldum derdimi esen yellere
Kaldım gurbet elde naçarım anam
Diyemem derdimi yaban ellere
Ağlar gözyaşımı içerim anam (11)

Gözyaşım suyumdur **hasretim** aşım
İhtiyar diyorlar genç idi yaşım
Taşımaz yükümü bu garip başım
Eridi yürekte yağlarım anam (12)

Hasta düştüm **gurbet elde** yorgunum
Hasretin içimi yakıyor anam
Darbe yedim acılardan vurgunum
Eller uzaklardan bakıyor anam (96)

Bazı şiiirlerinde ise sılaya ve sıladaki sevdiklerine özlemini ve gurbetten şikâyetini dile getirmiştir:

Keşke köyümüzde ırgat olsaydım
Tarlada tabanda ekin yolsaydım
Seninle ağlayıp seninle gülseydim
Dualarım kabul tutmadı bacım (16)

Elleri koynunda kulağı seste
Geceyi gündüze eklerken güzel
Kalmamış umudu hiçbir heveste
Gözleri yollarda beklerken güzel (28)

Kul Sadık'ın sönmez sıla hasreti
Sevemedim gitti kahpe gurbeti
Yaşatıyor bana gör ahireti
Ateşsiz de insan pişermiş dağlar (50)

4.1.3. Gönül

Gönül Türkçe bir kelime olup, Farsçada “dil, derûn”; Arapçada “kalb, hâtır” terimleri ile karşılanmıştır. Ayrıca Türkçede kullanılan “yürek” kelimesi de “gönül” anlamına gelmektedir. (Kurnaz, 1996: 150). Gönül, Türk edebiyatında yaygın olarak işlenen konulardan biridir. “Gönül aşığın aşkıyla ilgili her türlü gelişmenin algılandığı yerdir. Gönül bir hitap yeridir. Âşık gönlüyle konuşur, dertleşir. Gönül bir kuştur. Gam ve kederle beslenir” (Pala, 2015: 168). Âşık Sadık Gül’ün 34, 35, 39, 56, 73, 80, 103, 116, 147, 148, 156 numaralı şiirlerinde gönül temasını işlemiştir. Şiirlerinde genellikle gönülden şikâyetçidir. Çünkü gönül daldan dala konan bir kuş gibidir. Ömrünün tamamını sümbül, gül hevesine harcayan bir bülbüle benzer. Kararsızdır, hevesine düşkündür. Gönlü deli esen bir poyraza benzetir, dur durak bilmez. Âşık Sadık Gül, şiirlerinde genellikle gönlüne “deli gönül” şeklinde hitap eder:

Daldan dala kondun almadın heves

Eyleme bedene dünyayı kafes
Gün gelir tükenir susar bu nefes
Senin gördüklerin düş deli gönül (34)

Deli poyraz gibi estin yel ile
Geçirdin ömrünü sümbül gülünen
Kazarlar mezarın kazma belinen
Var mı güvendiğin dal deli gönül (56)

Bülbül gibi daldan dala konarsın
Dumanın yok alev alev yanarsın
Özün belli ama kör bir pınarsın
Kendini derviş mi sezersin gönül (157)

Gönül, kandırılmaya meyilli olduğu için dertlidir. Dünyanın yalan lezzetlerine daima aldanır. Hayatın bir gün son bulacağını ve dünyanın geçici olduğunu düşünmez:

Kanarsın yüzüne gülüp geçene
Yetmez mi kandığın divane gönül
Alırsın yoksul zengin seçene
Bundandır dertlere bandığın gönül (103)

Beslensen de her gün kaymak balınan
Aldatma kendini hile alınan
Bir düğün kurulur giden salınan
Koyma Kul Sadık'ı azar da gönül (117)

Yalan dünya handır konanlar göçer
Herkes ektiğini menzilde biçer
Senin de baharın gün gelir geçer
Kul Sadık'a atan suç deli gönül (73)

Âşık Sadık Gül bazı şiirlerinde gönlüne boş işlerle uğraşmaması, cahillerle arkadaş olmaması ve ölmeden önce daldığı düştten uyanmasını öğütler:

Nereye yol alır kaptansız gemi
Kendine eş tuttun cahili hamı
Bırak artık bari kahveyi damı
Yürüdüğün yollar yaş deli gönül (148)

Yoruldu Kul Sadık koştı peşinden
Uyan artık şu gördüğün düşünden
Ayrılırsın beden denen eşinden
Sen de ayrılığı yaşarsın gönül (149)

Bazı şiirlerinde “gönül” kelimesini müstakil olarak kullandığı görülür. 9, 12, 17, 21, 22, 24, 37, 41, 44, 53, 57, 58, 61, 66, 74, 76, 77, 78, 81, 83, 85, 91, 106, 110, 113, 128, 132, 137, 141, 146, 157, 161, 167, 170, 177, 178, 179, 180 numaralı şiirleri buna örnek olarak gösterilebilir. 83, 130, 161, 178 180, 17, 167 numaralı şiirlerinde “gönül” kelimesini “gönül gözü, gönül yıkmak, gönül eylemek” şeklinde deyim olarak kullanmıştır.

4.1.4. Felekten Şikâyet

Felek kelimesi Arapça kökenlidir. Sözlükte “gök, gökyüzü, sema, dünya, talih, baht, şans (TDK Türkçe Sözlük, 2011: 858) anlamını karşılamaktadır. Halk edebiyatında

talih, kader, şans, baht olarak mecaz anlamda kullanımı yaygındır. Felek kelimesine olumsuz anlamlar yüklenmiştir. İnsanların mutluluğunun önündeki bir engeldir. “Kahpe” (dönek) sıfatına sahiptir. Felekten asla kaçış yoktur. Felek İnsanlarla daima hesaplaşan ve onlara hükmeden, kaderdir (Kaya, 2007: 318-319). Âşık adık Gül’ “Felek” adlı şiiri örnek gösterilebilir. Âşık Sadık Gül yaşadığı uğursuzlukları “Körün taşı gelip beni yaralar” mısrasında çok güzel ifade etmiştir. Felekten ümidini kesmiştir. Çünkü felek mutluluk yerine sürekli dert getirir. Onun karşısında çaresizdir. Başına ne gelirse gelsin bundan feleği sorumlu tutar ve onu suçlar:

Körün taşı gelip beni yaralar

Sanmam **felek** bir gün kapı aralar

Derdimin üstüne derdi sıralar

Bir değil üç değil beş benim derdim

Taktın pençelerin çıplak bağrıma

Dağ bayır komadın aşırdın **felek**

Merhamet etmedin bunca çağrıma

Her zaman yolumu şaşırdın **felek**

Genç yaşımda attın gurbet ellere

Süründürdün vurdun yerden yerlere

Şrefi olmayan şerefsizlere

Yollarımı benim düşürdün **felek**

Öldü babam göremedi yüzümü

Boğazımda koydun bir çift sözümü

Yaş doldurdun ahu iki gözümü

Yıktın Kul Sadık’ı göçürdün **felek** (71)

Âşık Sadık Gül feleği “kahpe” olarak nitelendirir. Çektiği bütün sıkıntıların ve dertlerin sorumlusu felektir. Hayatı boyunca mutluluğuna engel olmuştur:

Dert elinden oldum dertli ihtiyar

Kahpe felek etmez beni bahtiyar

Kara toprak olur Kul Sadık’a yâr

Bilinmez mezarım taş benim derdim (22)

4.1.5. Öğüt (Nasihat) Konulu Şiirleri

Âşıklar, geçmişten bu yana halk için yol gösterici ve öncü konumdadır. “Âşık köy ve kasaba halklarınınca sayılan ve sevilen insandır. Yarı ermiş yarı Tanrı vergisine nail olmuş sayılır. Onu Hakk’ın söylettiğine inanılır. Âşık, soyut ve kitabî nesnelere ziyade, hayatla ilgili konulara dokunur. Her çeşit öğütler verir; İyilik, mertlik, yiğitlik telkin eder” (Kabaklı, 2008: 15). Âşıkların nasihatname⁹ tarzında söyledikleri şiirler; halkın gelenekleri ile kültürel ve ahlaki değerlerini yücelten, en iyi şekilde gelecek kuşaklara aktaran, ders verici özelliğe sahip eserlerdir. Âşıklar deneyimlerini şiirler aracılığıyla iletirken halkı eğitir ve geçmişteki deneyimleri bugün ile birleştirip gelecekte karşılaşılabilecek olumsuzlukları, tehlikeleri haber verir” (Akkaya, 2010: 99). Âşık Sadık Gül’ün bazı şiirlerinde müstakil dördlüklerde öğüt verici konulara rastlamak mümkündür. Aşağıdaki dördlükte Müslümanların aynı din ve inançtan olduğunu vurgulayarak ayrımcılığa müsaade edilmeden birlik içinde yaşamaları gerektiğini öğütlemiştir:

Aynı dinden aynı iman

Sen Müslüman ben Müslüman

⁹Nasihatname: “Öğüt vermeyi esas alan manzum eser.

Kişilerin bilerek veya bilmeyerek yaptıkları hatalar karşısında, başkaları tavır alırlar. Bu tavır, genellikle nasihat verme şeklinde olur. Tecrübeli, yaşlı, bilgili, saygıdeğer kişiler tarafından verilen nasihatler toplum düzeninin sağlanmasında ve devamında önemli fonksiyon icra ederler. Nasihatler, hemen hemen her meslek grubu tarafından kişilerce söylenir. Bu zümreye mensup olanlardan biri de şairlerdir. Nasihatın lüzumuna inanan şairler bu vadiye şiirler vasıtasıyla getirmişlerdir. Şiirin gücünü kullanarak toplumu ikaz ve insanca yaşama fikrini dayatmak için, bir bakıma kendilerini vazifeli sayan âşıklar, Divan şairlerinde olduğu gibi başlı başına eser vücuda getirmemişlerse de nasihat konulu şiirler söylemişlerdir. Bu şiirler, Nasihat/Öğüt Destanı, Nasihat gibi adlarla başlıklandırılmıştır” (Kaya, 2007: 556)

İkiliğe verme aman

Hakikat sözümüz bizim (4)

Âşık Sadık Gül, gönlüne de birtakım öğütlerde bulunur. Cahillerin yanında hiçbir zaman vakit geçirmemesini ve sadece selam verip geçip gitmesini, cahillerin sürekli anlaşmazlık yarattığını, ağırbaşlı ve olgun insanları kendine yol gösterici olarak seçmesini öğütlemektedir:

Cahil pazarında eyleme pazar

Ver selamın durma geç deli gönül

Cahilin kitabı ikilik yazar

Mürşidi kâminden seç deli gönül (73)

Aşağıda nasihat konulu diğer şiirlerinden örnekler verilmiştir:

Harcama zamanı geçirme boşa

Yem olma dünyada kurt ile kuşa

Haram katma helal bildiğin aş

Zikir et Mevla'ya aman kıymetli (99)

Yeri göğü yaradan var unutma

Doğruyu söylerim gazez kin tutma

Sadık'ın sözünü yabana atma

Bu nasihat sana cahil kap diye (30)

Kılıçtan keskindir kıldan ince yol

Kamiller yanından gidenlerden ol

Tadacak ölümü yaşayan her kul

Sadık der sadıklık şanında gardaş (72)

4.1.6. Yaşadığı Yerle İlgili Şiirleri (Nevşehir, Gülşehir)

Âşık Sadık Gül'ün memleketi Ordu'nun Korgan ilçesi olmasına rağmen âşıklık yönünün oluşmasında ve şekillenmesinde genç yaşta Gülşehir'e yerleşmesinin büyük etkisi vardır. Şiirlerinde Gülşehir'in ve Nevşehir'in kültürel ortamının izlerini ve yöreye has ağız özelliklerini sıkça görmek mümkündür. Ayrıca Alevî-Bektaşî kültürüne mensup terimlere yer vermesi şiirlerinde rastlanan başka bir dikkat çeken özelliktir. Bunun başlıca nedeni bulunduğu ilçenin Hacıbektaş ilçesine konum olarak yakın olması ve Âşık Sadık Gül'ün fırsat buldukça Hacı Bektaş Veli'yi Anma Kültür ve Sanat Etkinlikleri'ne katılması, bu ortamda Alevî-Bektaşî kültürüne mensup âşıklarla tanışması ve dostluklar kurmasıdır. Âşık Sadık Gül, 91 ve 92 numaralı şiirlerinde yaşadığı yer olan Gülşehir'i; 3 ve 123 numaralı şiirlerinde ise Nevşehir ve çevresini konu almıştır. Şiirlerde yörenin doğal güzelliklerinden, tarihi dokusundan ve kültürel unsurlarından söz etmiştir. Aşağıdaki şiir, Âşık Sadık Gül'ün yaşadığı şehre güzelleme olarak yazdığı şiirlerine örnektir:

Nevşehir'in Bey Konağı

Avanos'un su çanağı

Ürgüp kültürün yumağı

Gelin görün Nevşehir'i

Oyma oyma kayaları

Irmağında sunaları

Sümbül kokar yaylaları

Gelin görün Nevşehir'i

Uçhisar'ı Göreme'si

Derinkuyu şu Göre'si

Gülşehir'i Sarılar'ı

Gelin görün Nevşehir'i

Ozan Sadık söyler sözü

Acıgöl'ü Kızıllöz'ü

Güleçtir halkımın yüzü

Gelin görün Nevşehir'i (3)

Tarih vermiş gülden olan adını

Karavezir kurmuş senin tahtını

Kurşunlu Cami Eski Hamamı

Buram buram tarih kokar Gülşehir

Kepez kiliseler tarihi saklar

Peribacaların saçında aklar

Görölmeye değer Açıksaray'lar

Sırların çözülmöz akar Gülşehir

Turizm beşiğı senin her yanın

Avrupa Asya'da söylenir adın

Göl kokar baharda senin yolların

Sevdan bitmez bizi yakar Gülşehir

Adına yakışır vardır üniversiten

İnsanların vardır sever gönülden

Övgüler sana Ozan Sadık Gül'den

4.1.7. Çeşitli Şahıslarla İlgili Şiirleri

Âşık Sadık Gül, yurt içinde ve yurt dışında çeşitli şenlik ve programlara katılmış ve ödüller almıştır. Yollarının kesiştiği âşıklarla uzun süreli dostluk bağları kurmuştur. Bu âşıklar arasında Âşık Can Ali, Âşık Erdem Can, Âşık Erol Şahiner, Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık Ayten Gülçınar, Âşık Yusuf Polatoğlu vs. yer alır. Âşık Sadık Gül'ün özellikle “dostum” diye hitap ettiği Âşık Can Ali* ile sosyal medya aracılığı ile tanışmışlardır. İlerleyen yıllarda Almanya'nın Köln şehrinde buluşmuşlar ve sonraları yurtdışındaki çeşitli şenlik ve programlara birlikte katılmışlardır. 2015 yılında “*Ozanların Gönül Telinden Atışma ve Şiirler*” adlı ortak kitapları yayımlanmıştır. Ayrıca Âşık Can Ali, Âşık Sadık Gül'e ait “*Vicdansız*”, “*Yazan Yazana*”, “*Zaman Yalancının Zamanı Gardaş*”, “*Haram Ettin*” adlı 4 şiiri bestelemiştir. Âşık Sadık Gül dostu Âşık Can Ali¹⁰ için aşağıdaki şiiri söylemiştir:

Ayrılık ateşi yakar kül eder

Boynunu bir yana büker Can Ali

Silsilesini vurmuş şu zalım kader

Gizli gözyaşını döker Can Ali

Derdin deryasında derine dalmış

Gam kederden yana nasibin almış

Ağlamış ayrılık türküsü çalmış

Çekilmez çileler çeker Can Ali

¹⁰ Âşık Can Ali, Türk Halk şiirine gönül veren âşıklarımızdan biridir. Asıl adı Ali Car'dır. 1955 yılında Aksaray'ın Sağırkaraca (Kürtçe ismi Cerran) köyünde yoksul bir Kürt ailede doğmuştur. 16 yaşında bağlama çalmaya daha sonrası şiir yazmaya başlar. Bunda başta Mahsuni Şerif'e hayranlığı ve köyüne gelip giden âşıkların etkisi büyüktür. 1973'te ekonomik sebeplerden yurt dışına göç etmiştir. Hollanda'nın Amsterdam şehrinde yerleşmiştir. Yurt dışında çeşitli etkinliklerde bağlama çalmaya ve şiir söylemeye devam etmiştir. 500'ü aşkın şiir yazmış ve şiirlerin 60'ını bestelemiştir (Gül, 2018: 6).

Ozan Sadık der ki söyletme yeter
Bendeki acılar senden de beter
Bu derdimiz ancak ölünce biter
Hep tersine döner teker Can Ali (46)

Ayrıca yurt dışında yaşayan kadın ozanlardan Ozan İnci¹¹ için de bir şiir söylemiştir:

Elimde olsa da elini tutsam
Vermiyor şu dağlar yol İnci Bacım
Dertli pazarında derdini satsam
Yaralı bedende sol İnci Bacım
Yıllar yılı gönül kayıp aradı
Dağlarıeledi taşı taradı
Bu ayrılık bilmem kime yaradı
Bitir şu gurbeti gel İnci Bacım

Yetmez mi sılada bir dilim ekmek
Reva mıdır kula hep acı çekmek
Kimi deli diyor kimi de ahmak
Derdini bilmiyor el İnci Bacım
Ağlama gurbette böyle kaderin
Bilirim sinende yaran çok derin

¹¹ Ozan İnci'nin asıl adı Şükran Gürçay'dır. Almanya'nın Duisburg şehrinde 1973'te doğmuştur. Şiire ve bağlamaya olan merakı küçük yaşlarda başlamıştır. 12 yaşında ilk şiirini kaleme almış 15 yaşında bağlama dersleri almıştır. Şiir kitapları: İnci Çiçeği (2010) İnsan Sevince (2015) ve Bekleme (2017). Bazı şiirleri çeşitli sanatçılar tarafından bestelenmiştir (<http://ozaninci.com/biyografi.html> Erişim tarihi: 22 Nisan 2021).

Gizli gizli ağlar masum gözlerin
Ne yapsın bükülen bel İnci Bacım

Seher yeli ile haber salarım
Türlü çeşit hayallere dalarım
Canımı canına kurban kılarım
Akan gözlerimden sel İnci Bacım

Ozan Sadık der ki gözümün nuru
İçime koyarsın ateşini koru
Aklıma geliyor binlerce soru
Eylersin sen beni kül İnci Bacım (76)

Âşık Sadık Gül'ün hayatında önemli bir yere sahip âşıklardan biri de Sivaslı Âşık Ayten Gülçınar'dır. Karşılı Âşık Murat Çobanoğlu'nu anma törelerinden birinde tanışmışlardır. Âşık Sadık Gül ondan "manevi bacım" olarak bahsetmektedir. Atışma dalında, yurt içinde çeşitli programlar ve şenliklere birlikte katılmışlardır. Mücadeleci bir karaktere sahip olan ve hayatı boyunca yaşadığı acılara yılmadan göğüs geren Âşık Ayten Gülçınar 2018 senesinde Ankara'da bir silahlı saldırı sonucu yaşama veda etmiştir.¹² Âşık Sadık Gül, Âşık Ayten Gülçınar'ın amansız ölümü üzerine büyük bir hüzüne boğulmuştur ve ardından aşağıdaki şiiri onun için yazmıştır:

Senin ile gezdik hep diyar diyar

¹² "Asıl adı Ayten Çınar olan âşık, 1960 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesinin Çanakçı köyünde dünyaya gelmiştir. Âşık Veysel'i dünya görüşünden ve eserlerinden dolayı manevi ustası olarak gören İcra ortamlarında hem kendi eserlerini hem de usta malı eserleri okuyan, iyi derecede saz çalabilen, lebedğmez yapabilen ve aynı zamanda irticalen şiirler söyleyebilme yeteneğine sahip olan 2004 yılında Ankara'da düzenlenen Âşıklar Bayramı'nda türkü dalında, Kars'ta düzenlenen Murat Çobanoğlu Âşıklar Bayramı'nda doğaçlama, atışma (güzelleme) dalında ve Sivas'ta düzenlenen Âşıklar Bayramı'nda hikâyeli türkü dalında birincilik ödülleri alan Âşık Gülçınar, bununla birlikte Türkiye'nin değişik illerinde düzenlenen yarışmalarda ve çeşitli etkinliklerde birçok dereceler almıştır" (<http://teis.yesevi.edu.tr>, 2018).

Ayrılığın bana kor Ayten Bacım
Gidenlerin yeri dolmuyor işte
Sevince unutmak zor Ayten Bacım

Yanık türkülerin yüreğim dağlar
Hazan oldu sensiz kurudu bağlar
Yaş döker gözlerim sel olur çağlar
Yalan dünya sensiz dar Ayten Bacım

Ozan Sadık unutmadı unutmaz
Lokmalar taş oldu boğazım yutmaz
Çok ozanlar vardır yerini tutmaz
Kara toprak sana yâr Ayten Bacım (174)

4.1.8. Zamandan Şikâyet

Âşıklar daima yaşadıkları dönemin toplumsal ve ahlaki çöküşünü şiirleri aracılığıyla gözler önüne sererler. Bu bağlamda Âşık Sadık Gül şiirlerinde genellikle kaybedilen insanî değerlerden, merhamet duygusunun yok oluşundan, mazlumun yanında değil zalimlerin yanında olanlardan şikâyet eder.

Ömür geçti kazma kürek belinen
Has bahçede gonca gülden bana ne
Azarlandım sivri hoyrat dilinen
Şefkat bilmez kirli elden bana ne (18)

Diyerek emeğin ve alın terinin karşılığını vermeyenlerden, insanların merhametsiz olmalarından ve kalp kırmaktan çekinmemelerinden şikâyet etmektedir.

Cehennem ettiler cennet vatanı

Gönül dağım tuttu gayrı buz beyim
Unuttuk kefensiz yerde yatana
Kalmadı utanır bizde yüz beyim (24)

“Unuttuk kefensiz yerde yatana” dizesiyle şehitlerin unutulduğundan ve ecdadına layık olmayan bir nesil yetiştiğinden dert yanmaktadır.

Zamandan şikâyet konulu aşağıdaki dörtlükler Âşık Sadık Gül’ün diğeri şiirlerinden alınmış örneklerdir:

Kimi tuzak kurdu kimi pusu
Kimi kurt göründü kimi de kuzu
Kimisi yarama basarken tuzu
Kimi zehir etti balımı benim (26)

Bu devir mazlumu ezenin devri
Dalkavuk yalaka gezenin devri
Can yakıp canları üzenin devri
Dizlerime vurmam gayrı boşuna (36)

Karıştı sürüye çakalı kurdu
Kimi hile yaptı pusuda durdu
Kimi dostum dedi sırtımdan vurdu
Olmayan aklımı çeldiler baba (40)

4.1.9. Eleştiriye Yönelik Şiirleri

Âşıklar halkın arasında doğan, halkın kültürel değerleriyle büyüüp beslenen, sazıyla ve sözüyle halkın duygularına tercüman olan, halkın dillendiremediği düşünceleri cesurca dile getiren kişilerdir. Bozulan düzene başkaldırarak halkın destekçisi

konumundadır. Kişilerin komik yanlarını mizahi bir dille eleştirir. Toplumdaki yozlaşma ve yitirilen insani değerler âşık şiirinde sık sık eleştirilen konular arasındadır. Özellikle toplumsal eleştiri Âşık Sadık Gül'ün en çok işlediği konulardandır. Mustafa Kaya, Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinde neredeyse işlediği tüm konularda mevcut durumun eleştirisine yönelmesinin sebebini, yaşadığı zamanın belki de Türkiye'nin tarihinde en büyük ahlaksal çöküntülerin olduğu bir döneme denk gelmesine bağlamaktadır (Kaya, 2014: 5). Bu sebeple Âşık Sadık Gül'ün daha çok taşlama türünde şiirler yazdığı görülmektedir. 1, 2, 5, 6, 25, 27, 29, 47, 61, 63, 78, 93, 94, 98, 100, 101,102, 107, 118, 119, 120, 125, 132, 135, 137, 150, 155, 163, 165, 168, 169, 180 numaralı şiirleri eleştiri konulu şiirlerine örnek gösterilebilir:

Beyler paşalarım şanlı ağalar
Acaba ebedî yaşar mı bilmem
Solmaz mı sizin de bahçeler bağlar
Yolunuz bir gün şaşar mı bilmem (25)

Çıkarın olursa atarsın takla
Sormadım fikrini kendine sakla
İlk önce vicdanla kendini akla
Bezinde insanlık görmedim senin (27)

Hayale yalana kananı gördüm
Kendini kâminden sananı gördüm
Odunsuz ocaksız yananı gördüm
Bir köz daha varmış közün içinde (29)

4.1.10. Ölüm Konulu Şiirleri

Türk edebiyatında en çok işlenen konulardan biri de ölümdür. “Halk şairi, kaderin en büyük gerçeği olan ölüm karşısında uysal, teslimkar, az isyancı, fakat alabildiğine

üzüntülüdür” (Kabaklı, 2008: 29). Halk şiirinde ölüm karşısında ağlayış ve yakarışın bir başka ifadesi olan ağıtlar, başta sevgiliye olmak üzere, anne ve babaya, çocukların acı kaybı üzerine söylenir. Âşık Sadık Gül’den alınan aşağıdaki dördlük buna örnektir:

Ehli Kâmil olan anlar halından
Ecel gelir bir gün yolar dalından
Üç beş kişi tutar tahta salından
Ölmeden hayali kursana başım (19)

4.1.11. Kendi Benliğine Yönelik Şiirleri

Âşıkların kendi benliklerine yönelik söyledikleri şiirleri, onları daha yakından tanımamızı sağlayan kaynaklar arasındadır. Bu şiirler âşıkların; hayat görüşlerini, kişilik özelliklerini, değer yargılarını, duyu ve düşünce dünyalarını yansıtmaktadır.

Âşık Sadık Gül, Alevî-Bektaşî şairlerden olmamasına rağmen, şiirlerinde Alevî Bektaşî inancına yönelik ifadeler yer vermesi dikkat çekmektedir. Bunun başlıca sebeplerinden biri onun Pir sultan Abdal, Âşık Mahzuni Şerif gibi Alevî-Bektaşî inancına mensup şairlerin yolunu gütmesidir. Diğer yandan Çorumlu Âşık Haşimi, Âşık Usuli gibi Alevî- şairlerle yoları kesişmiş ve onlarla atışmalara katılmıştır.

“Edeb, erkân, erenler” gibi ifadeler daha çok Alevî- Bektaşî inancına mensup şairlerde görülmektedir. ‘Edep’ sözcüğü Alevî-Bektaşî ahlakının temeli olan “eline, diline ve beline sahip olarak kötü hal ve hareketlerden uzak durma”nın ifadesiyken erkan ise tarikat büyükleri tarafından koyulan tarikat yasası olarak kabul edilen ilkeler anlamını taşır. Âşık Sadık Gül’ün kendi benliğine yönelik şiirlerinin içeriği üzerinde durulursa, daha çok kişisel ve ahlaki yönünün şiirlerine yansıdığı görülür:

Edepten erkândan okur yazarım
Harama yan gözle bakmadım beyim
Erenler yoludur bizim yolumuz
Bilerek bir gönül yıkmadım beyim (17)

Yukarıdaki dörtlükte Âşık Sadık Gül, harama bulaşmadığını ve kimsenin gönlünü kırmayarak aslında edep erkâna uyduğunu ve kendisine düstur olarak edindiği ahlaki kurallardan ödün vermediğini ifade etmektedir. Başka bir şiirinde ise hür iradesine göre hareket ettiğini, kimseye maddi menfaat için el açmadığını ve doğru bildiğinden asla sapmadığını ve başkalarından farkının bu olduğunu vurgulamıştır:

Aşağıdaki dörtlükler Âşık Sadık Gül'ün kendi benliğine yönelik yazdığı diğer şiirlerinden alınmıştır:

Kula kulluk etmem üç kuruş için

Öyle kolay kolay bükülmem beyim

Farkını bilirim koyunun koçun

Bir fiskede yere yıkılmam beyim (45)

Her sürüye koyun olup katılmam

Değer biçen çoktur ama satılmam

Belki bu yüzdendir fazla tutulmam

Takıp da kafama sıkılmam beyim (45)

4.1.12. Milli ve Manevi Değerleri Konu Alan Şiirleri

Âşık Sadık Gül'ün, Atatürk'ün önemi, şehitlik, vatan sevgisi konulu, milli ve manevi değerlere dayanan şiirleri de vardır. Aşağıdaki şiirinde Çanakkale'de verilen mücadelelere cephedeki çiçeklerden gökyüzünün en üst katına (arşı ala) kadar her şeyin şahit olduğunu söylemektedir:

Dile gelir Çanakkale konuşur

Cephedeki sümbül lale konuşur

Bu davada arşı ala konuşur

Bilirim kefensiz yatan var Atam (134)

Aşağıdaki şiirde vatanın ne zor şartlarda savunulduğuna dair ifadeler yer almaktadır:

Bu vatan çarıksız gezenden bize

Dişi ile düşman ezenden bize

Kanı ile tarih yazandan bize

Utanın kahpece sözü olanlar (20)

4.1.13. Tabiat Konulu Şiirleri

Tabiata ait unsurları konu etmek halk şiiri ve divan şiirinin müşterekleri arasındadır. Şiirlerde genellikle bahar ayının güzelliklerinden söz edilir. Çünkü bahar ayları tabiatın yeniden canlandığı ve bütün canlıların coşku duyduğu aylardır. Halk şiirinde tabiatın güzelliklerinden söz edilen şiirlere “güzelleme” adı verilmektedir. Âşık Sadık Gül aşağıdaki dördlükte memlekete bahar ayının gelişini tasvir ederek memleket özlemini dile getirmiştir. Bahar ayı geldiğinde güller açar, dağlar yeşerir...:

Gülü çimenini saklar bağrında

Yine bizim elde **yeşermiş dağlar**

Taze güller açmış şimdi yurdumda

Yanılp da insan şaşarmış dağlar (50)

Aşağıdaki dördlükte ise safran/safranî çiçeğine övgüler yağdırır:

Çiçekler içinde **sümbül gül** ne ki

Papatya laleden güzel **safranî**

Ayın şavkı sanki mah cemaldeki

Yaradan yaratmış özel safranî (131)

4.2. Âşık Sadık Gül'ün Şiirlerinde Kültürel Unsurlar

4.2.1. Renkler

Türklerin geleneklerinde renklerin mahiyeti çok büyüktür. İslamiyetten önce Türklerde renkler yalnızca siyasi açıdan değil, toplumsal açıdan da aidiyeti göstermek için sembol olarak kullanılmıştır. Hatta renkler dağ, deniz, göl gibi coğrafi şekilleri adlandırmak için de kullanılmıştır (Kütük, 2014: 142). Türklerde yönler tanımlanırken renkler göz önüne alınmıştır. Merkezde sarı olmak üzere kuzey kara/siyah, güney kırmızı/al, doğu mavi, batı ak/beyaz renkle sembolize edilmiştir. Türkler, Anadolu'ya yerleştikten sonra Kuzeydeki denizi Karadeniz, batıdaki denizi Akdeniz ve güneydeki denizi Kızıl Deniz olarak adlandırmışlardır (Bakırcı, 2017: 141). Ayrıca Türk kültüründe renkler gerçek anlamları dışında da kullanılmıştır. Örneğin kara rengi, "kara cahil, kara haber" gibi kullanımlarda olumsuzluğu ifade ederken ak rengi olumlu bir anlam taşımaktadır (Karadoğan: 2004: 91). Ak sakallı ihtiyar, alını ak olmak gibi ifadeler olumludur. Türk dilinin en eski yadigârlarından Köktürk Yazıtlarında renk bildiren kelimeler sadece "ak, kara, boz, kök, sarı, yeşil, kırmızı"dır (Karadoğan: 2004: 91). "Köktürk Yazıtlarından günümüze bazı renk adları zamanla yerlerini Türkçe veya yabancı dildeki bir sözcüğe bırakarak kaybolmuş, bazıları küçük ses değişikliklerine uğramış, bazılarının anlamı daralmış, bazıları da değişmeksizin anlamını korumuşlardır. Örneğin "ak" kelimesi yazı dilinde ve ağızlarda kullanılmakla beraber Arapçadan alınma "beyaz" kelimesine göre kullanım sıklığı azalmıştır. "Yeşil" kelimesi "yeşil"e dönüşürken Türk lehçelerinde "yüce, mavi, boz, çal, ala, gri, yeşil vb." kavramları karşılayan "kök" kelimesi hem anlam daralmasına uğramış hem de şekil değiştirerek yerini Arapça "mavi"ye bırakmıştır. Buna karşılık kara ve siyah sözcükleri eş anlamlı olarak varlıklarını bugün de sürdürmektedir" (Küçük, 2010: 557) Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinde en çok geçen renk adı "kara"dır. Bunun dışında şiirlerinde ak-beyaz, al-kırmızı, yeşil, sarı, mavi, mor renklerinin adı geçer.

4.2.1.1. Kara

Türkçenin en eski dönemlerinden itibaren "kara" kelimesi varlığını sürdürmüştür. Köktürk Yazıtlarında "yağız yer" ifadesi eskiden beri yeryüzünün renginin "kara" olarak kabul edildiğinin göstergesidir (Karadoğan, 2004: 92-93). Ayrıca günümüzde Anadolu'da denizler dışında insanların yaşadığı alan için "kara" ifadesi

kullanılmaktadır. Binlerce yıllık bir gelenek olarak halen devam etmektedir (Ögel, 2000: 432). Dede Korkut hikâyelerinde ise “kara” talihsizlik, bahtsızlık, uğursuzluk gibi menfi anlamları sembolize etmektedir. Misal olarak Dirse Han Oğlu Buğaç Han Boyu”nda şöyle bahsedilir:

*“Hanlar Hanı Han Bayındur yılda bir kerre toy edüp Oğuz beglerin konuklarıdı. Bir gün gine toy edüp atdan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdurmuş idi. Bir yere ağ otağ, bir yere kızıl otağ, bir yere **kara** otağ kurdurmuşıdı. Oğlu olanı ağ otağa ve kızı olanı kızıl otağa kondurun, kimün ki oğlu kızı yok **kara** otağa kondurun, **kara** keçeyi altına döşen, **kara** koyun yahnısından önüne getirün, yerise yesün, yemez ise dursun, gitsün; oğlu, kızı olmayanı Allah Taâlâ kargayupdur, biz dahı kargaruz, bellü bilsün, demiş idi”* (Gökyay, 2000: 4).

Âşık Sadık Gül’ün şiirlerinde en çok “kara” kelimesi kullanılmıştır. Şiirlerde kara, renk anlamı dışında olumsuzluk, uğursuzluk, talihsizlik ve yas tutmayı simgelemektedir. Bunun dışında fiziki güzelliği tasvir ederken ve büyüklük ve ululuk gibi kavramları karşılarken olumsuz bir anlam taşımaz. Âşık Sadık Gül’ün yalnızca bir şiirinde kara kelimesi güzelliği sembolize eder:

Ey ceylan bakışlı kaşları **karam** (62)

Aşağıda tespit edilen dizelerde karaçalı, kara toprak, kara yemeni, kara bağlamak, karalar kuşanmak, kara günler, kara yazı, kara peçe, bahtı kara, kara taş, kara kilit gibi ifadelerde “kara” kelimesi uğursuzluk, talihsizlik, yas tutmak, kötülük gibi olumsuz anlamları karşılamaktadır:

Bağla sen başıma **kara** yemeni (9)

Kul Sadık’a olur **kara** toprak yâr (9)

Örter **kara** çalı bağ olur anam (9)

Kara günler tükenip de bitmiyor (10)

Kaderime **kara** bağlarım anam (12)

Bütün sayfalarım **kara** sevdiğim (13)

Sarar sinesine şu **kara** toprak (13)

Kul Sadık’ım bahtı **kara** bir kulum (15)

Kara toprak olur devrilir boyum (21)
Kara toprak olur kul Sadık'a yâr (22)
Küsüp kaderine **kara** bağlarsın (39)
Şu felek bağlatır bize **karayı** (41)
Geçmiyor günlerim **kara** yastayım (43)
Kara toprak sarar bu nazik teni (44)
Karalar bağlarım yaşlar dökerim (51)
Karalar kuşandım alım yok benim (53)
Şu yazımız bizim baştan **karalı** (53)
Düştü kaderime **kara** yazılar (54)
Kara toprak sinesine sarınca (55)
Kara değil aktır yüzümüz dürzü (61)
Kara toprak sarar bir gün dökümü (62)
Mezar dedikleri **kara** taşım var (63)
Kara toprak almadan şu varımı (74)
Bu **kara** günlerde gel be vicdansız (74)
Bağlama başına **kara** gel gayrı (75)
Bağlama **karalar** güller ile gel (77)
Erit gönlündeki o **kara** taşı (80)
Örtmüyor yüzümü **kara** peçeler (80)
Kendimi bilirdim ben bahtı **kara** (84)
Karalar giyinip yaslar bağlama (87)
Kara topraklarda yatar yiğidim (87)
Yazan yazımızı **karalı** yazmış (96)
Böyle yüzü **kara** kazan görmedim (100)
Ocak yakar çeker **kara** dumanı (112)

Kara topraklara sardın nazlı yâr (121)

Bağlarsın başına sen de **karayı** (129)

Ak sayfana **kara** süren yobazlar (134)

İdamım ilmeğim **karam** on kasım (134)

Özünüz bozulmuş yüzünüz **kara** (135)

Kara taşa tohum ekmedim usta (136)

Kara kilit vurdun viran haneme (142)

Hedefin menzilin şu **kara** toprak (149)

Küstürdüm gönülü **karalar** bağlar (171)

Son durağın **kara** toprak varacağın yerdir dost (179)

İlelebet bana sadık **kara** toprak yârdır dost (179)

4.2.1.2. Ak- Beyaz

Eski Türklerden bu yana ak renk; temizliğin, ululuğun, tecrübeli oluşun, büyüklüğün, yaşlılığın, adaletin ve gücün sembolüdür (Ögel, 2000: 377). Dede Korkut hikâyelerinde yer alan “ağ sakallı baba, ağ saçlı ana ve ak süt emmiş olma” tabirleri ak renginin önemini belirtmektedir (Karadoğan, 2004: 92). Misal olarak Dirse Han Oğlu Boğaç Han hikâyesinde Boğaç Han, anasına şöyle seslenir:

“Beri gel ak sütünü emdiğim kadınım ana,

Ak bürçekli izzetli canım ana,...” (Ergin, 2015: 32)

Ayrıca Türklerde devlet yöneticileri tarafından savaşlarda giyilen ak elbise yüceliğin ve üstünlüğün sembolüken İslam inancında ak elbise, ölümü ve kefeni çağrıştırmaktadır (Rayman, 2002: 11). Âşık Sadık Gül’ün aşağıda tespit edilen dizelerinden ikisinde beyaz, dördünde ak kelimesi kullanmıştır. Ayrıca aşağıdaki iki dizede ak kelimesinin karşıt anlamını belirtmek için aynı dizelerde kara kelimesine de yer verilmiştir. Üç dizede de ak ve beyaz kelimeleri renk adı olarak kullanılırken kalan üç dizede ak/beyaz gerçek anlamı dışında bir anlamda kullanılmıştır:

İyi bak al **beyaz** renge (2)

İlk önce vicdanla kendini **akla** (27)

Kara değil **aktır** yüzümüz dürzü (61)

Saçları **bembeyaz** kar köylü bacım (112)

Ak sayfana kara süren yobazlar (134)

Kılları **ağarmış** gördüm döşünde (150)

4.2.1.3. Al-Kırmızı

“Al” renk adının eski Türk inanç sisteminde Gök Tanrı inancına dayandırılmaktadır. Al renk, İnsan hayatının vazgeçilmez unsurlarından ateşin alevinde, güneşin ışığında ve kanda görülmektedir (Ekici, 2016: 104). “Eski Türk inanç sisteminde ruhlar için bayrak dikme geleneği vardı. Bu ruhlardan biri olarak kabul edilen ateş ruhu için de bir bayrak dikilmekteydi. Al sözünü barındıran bu sözün ve koruyucu ruhla ilişkili bu bayrağın halen Türkiye Cumhuriyeti bayrağının renginde ve onu karşılamak için kullanılan “Albayrak” sözünde korunduğunu belirtelim” (Ekici, 2016: 104). Âşık Sadık Gül, aşağıdaki dizede al ve beyaz rengini Türk bayrağını simgeleyecek şekilde yan yana kullanmıştır:

İyi bak **al** beyaz renge (2)

Aşağıdaki dizede “al” kelimesinin renk anlamı dışında mecazi bir anlamda kullanıldığını görülmektedir. Dizede kara ile al kelimeleri bir arada kullanılarak iki karşıt durum dile getirilmiştir. Karalar kuşanmak yas tutmak, hüznün, üzüntü gibi anlamları karşılarken al kelimesi coşku ve sevinç gibi anlamları karşılamaktadır:

Karalar kuşandım **alım** yok benim (53)

“Kırmızı sözü Türkçemize, oldukça geç çağlarda, dışarıdan girmiştir” (Ögel, 2000: 38). Aşağıdaki dizede kırmızı kelimesi sadece renk anlamıyla kullanılmıştır:

Kırmızı gülümdün yeşeren bağım (43)

4.2.1.4. Yeşil

Eski Türkçe döneminde yeşil kelimesi yerine “yaş” kökünden gelen yaşıl kelimesi kullanılmıştır Kutadgu Bilig’de ağaç, ırmak, su, dağ gibi tabiat unsurları yeşil renkle beraber kullanılmıştır. Dede Korkut Kitabı’nda ise yeşerme kökü şeklinde birkaç yerde rastlanmaktadır. Dede Korkut’ta yeşil rengi daha çok kök-gök kelimeleri ile karşılanmaktadır (Ögel, 2000: 471-474). “Türklerde yeşil renk İslamiyetle birlikte kutsallık kazanır. Safevi Türkmen Devleti’nin bayrakları yeşildir. Osmanlılarda da yeşil renkli sancaklar uzun süre kullanılmıştır. Fatih’in İstanbul’u kuşattığı sırada gemisinde yeşil sancak olduğu bilinmektedir. Çaldıran Savaşı’nda da Bolu ve Kastamonu süvarileri yeşil sancak kullanmışlardır” (Rayman, 2002: 13). Âşık Sadık Gül’den alınan aşağıdaki dizelerde “yeşil, yeşeren” kelimeleri doğanın canlanması, baharın gelişi gibi olumlu anlamlarda kullanılmıştır:

Sen **yeşeren yaprak** ben bir kuru dal (33)

Kırmızı gülümdün **yeşeren** bağım (43)

Kurumuş dalımda **yeşil** yaprağım (43)

Kurudu **yeşermez** virane bağlar (159)

Aşağıdaki dizelerde ise “yeşil” kelimesi sadece renk anlamını karşılamaktadır:

Gözlerin **yeşilden** almıştır rengin (131)

Yeşil kuşak bağlı kanbur belinde (150)

4.2.1.5. Sarı

Türk kültüründe sarı rengi, bahar veya doğa betimlemelerini dışında, genellikle olumsuz anlam taşımaktadır. Yabancı din adamlarının sarı rahipler olarak adlandırılması, Er Töştük destanında kötü bir ruhun Sarı Oğlan olarak adlandırılması, uçsuz bucaksız çöllerin sarı olarak nitelendirilmesi, hastalıkların bazılarını örneğin sarılığın adlandırılması, hasta kimse için sararıp solmak, yüzü solmak deyimlerinin kullanımı, uzun süren soğuk kış günleri için uzun sarı olarak adlandırılması, zararlı hayvanların bazılarının sarı yılan veya sarı çıyan olarak adlandırılması sarı renge

yüklenen olumsuz anlamlara örnektir (Ögel, 2000: 479-483). “Günümüzde Anadolu’da kırsal kesimde sarının olumsuz anlamı hâlâ devam etmektedir. Hatta kızlarda sarışınlık bir güzellik unsuru olarak kabul edilmez” (Karadoğan, 2004: 97).

Âşık Sadık Gül’e ait aşağıdaki dizelerde sararmak, sararıp solmak, benzi ayvadan sarı olmak gibi tabirler olumsuz anlam içermektedir:

İlkbahar ayında **sarardım** soldum (12)

Baharda gül gibi **sararıp solmuş** (28)

Yaptın gül benzimi ayvadan **sarı** (105)

Derdimi dökerim şu **sarı** tele (114)

4.2.1.6. Mavi

Orta Asya ve Anadolu Türklerinde doğu, en kutsal yöndür ve mavi renkle sembolize edilmiştir. Doğunun en kutsal yön kabul edilme nedeni ise güneşin doğudan yükselmesidir (Soygüder ve Yaylagül 2019: 678) Mavi renk adı Âşık Sadık Gül’ün sadece bir şiirinde görülmektedir. Mavi kelimesi nazar kelimesi ile bir arada kullanılmıştır. Sevgilinin gözleri renk açısından nazar boncuğuna benzetilmiştir. “Nazar boncuğunun rengi mavidir, bu rengin etkili ve güçlü bakışa sahip gök gözlü kişilerin gözlerinden gelen ışınları kendine doğru çekerek nazarı etkisiz hale getirdiğine inanılır” (Çıblak, 2004: 111):

Denizden mi almış gözlerin rengi

Maviler içinde **nazar** gözlerin (86)

4.2.1.7. Mor

Âşık Sadık Gül mor kelimesini bir şiirinde sadece renk anlamında kullanmıştır:

Ellerin bağında **mor** salkım üzüm (11)

4.2.2. Sayılar

Âşık Sadık Gül'ün pek çok şiirinde kavramları veya varlıkları niteleyen sayılara rastlamak mümkündür fakat bu bölümde Türk kültüründe çağlar boyu simgesel olarak kullanılan ve günümüze aktarılan önemli sayıların ihtiva ettiği mânâlar üzerinde durulmuştur:

4.2.2.1. Bir

Müslüman olmayan ve eski Türk inanışlarını devam ettiren Türk toplumlarına göre gökyüzü katlardan oluşmaktadır. Misal olarak Güneydoğu Sibirya'nın tamamında göğün 7 kat olduğuna inanılmaktadır. Orta ve İç Asya'da gökyüzünün 9, 16, 17, 33 kattan oluştuğuna dair inançlar da mevcuttur (Çoruhlu, 2002: 195). Çoruhlu'nun aktardığı bilgilere göre Teleütlerde göğün en üst katında Tanrı Kayra Han (Göktanrı) bulunmaktadır ve Göktanrı'nın diğer tanrılardan üstünlüğünün emaresidir. Bu durum İslamiyet öncesi benzer Türk inanışlarında bir sayısının ifade edilmiş biçimi olabilir. Yani her şeyin sadece tek bir yaradanı vardır o da Gök Tanrısı işaret etmektedir (Çoruhlu,2002: 196). “İslam dininde “bir” sayısı Allah'ı ifade eder. Allah birdir ve tektir” (Yardımcı, 2009: 637):

Allah **birdir** Kur'an hak'tır amenna (129)

4.2.2.2. İki

Türk ve İslam kültüründe iki sayısına yönelik örneklere sık rastlanmaktadır. Öncelikle yaratılışın temelinde olan şey bütün canlıların neslini devamı için iki cins olarak yaratılmasıdır. “Bütün bakışlımlar iki yönlü iki bölüktür: doğu-batı, Sağ-sol, ay-güneş, yer-gök, kara-deniz...” (Boratav, 1984: 91). Türklerin “1” olan Tanrı/Allah inancı dışında her şeyin zıddının olduğuna inanması bu sayının ehemmiyet derecesini artırmaktadır.¹³ İslamiyet öncesi ve İslamiyet sonrası Türklerde dünya yaşantısı ve ahiret inancı yani ölüm sonrası öteki dünya inancı, halk dilinde “iki cihan” şeklinde ifade edilmektedir. Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinden alınan dizeler buna örnektir:

¹³https://www.academia.edu/38710505/%C4%B0SLAM%C4%B0YET_%C3%96NCES%C4%B0_T%C3%9CRK_K%C3%9CLT%C3%9CR%C3%9CNDE_SAYILAR

Her **iki cihanda** iman kıymetli (94)

İki cihan rahat yüzü görmesin (114)

İki cihan ateş olsun harmanın (156)

4.2.2.3. Üç

Üç sayısı “Geleneksel kültürümüzde ve âşıkların dilinde en çok işlenen sayılardan biridir. H. Avni Şaman dininin esaslarına göre âlem üç bölümden meydana gelmiştir, deyip bunları:

a) Yeryüzü (Orta dünya)

b) Yer altındaki karanlık dünya (aşağıdaki dünya)

c) Gökteki nur âlemi (yukarıdaki dünya) biçiminde açıklamaktadır” (Yardımcı, 2009: 637)

İslam inancında ise “**üç aylar**” olarak adlandırılan Hicri aylardan Recep, Şaban, Ramazan aylarında bolca oruç tutmak sünnettir. Ayrıca mübarek geceler olan Regaib, Miraç, Berat ve Kadir gecelerinin bu ayların içinde yer alması ibadet dua ve hayırlı işlerle daha çok meşgul olunmasını sağlamıştır (Cebecioğlu, 2009: 674; Yaşaroğlu, 2012: 276). Bektaşilikte tevhidin sırasıyla erişilmesi gereken **üç** mertebesi vardır: Telkin, libas, ahadiyyet (Çoruhlu, 2002: 200). Üç sayısı Alevîlik inancında sıkça dile getirilen Allah, Muhammed, Ali üçlemesinin ve Alevî Bektaşî terbiyesinde önemli yere sahip “eline, diline, beline...” ifadesinin simgesidir (Korkmaz, 1994: 365).

Âşık Sadık Gül’ün aşağıdaki şiirinde yer alan “**üçler**” kavramı “Tassavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü”nde şöyle açıklanmıştır: “Evliya hiyerarşisi içinde yer alan bir grup da “üçler”dir. Rical-i gaybden üç büyük velilerdir. Bunlar, Allah’a darda kalan kulları için yardım etmesi duasında bulunurlar. Ancak bu hal ihsan mertebesinde ve süreklidir, kesintisizdir. Allah bunların dualarını kabul ile ihtiyaç durumunda olan gariplerin, yoksulların, yolda, darda kalmışların sıkıntılarını giderir” (Cebecioğlu, 2009: 674). Âşık Sadık Gül’e ait aşağıdaki dizelerde “üçler” kelimesi yer almaktadır:

Üçler beşler kırklar görüp sayınca (133)

4.2.2.4. Dört

Dört sayısı İslam felsefesinde ve halk inanışlarında çeşitli öğelerin nitelendirilmesinde sıkça kullanılmaktadır: Dört unsur / Dört tabiat (anâsır-ı erbaa: toprak, su, hava, ateş), Dört melek (Azrail, Cebrail, Mikail, İsrâfil), Dört Mezhep (Hanefî, Hanbelî, Malikî, Şafî), Dört kapı (Bektaşîlikte Şeriat, Tarikat, Marifet, Hakikat mertebeleri), Dört Kitap (Tevrat, Zebur, İncil, Kur'an) gibi (Yardımcı, 2009: 639-640). “Osmanlı devrinde “dört kitap halkı için” diye yemin yerine kullanılan bir ifade vardı (Çoruhlu, 2002: 201). Âşık Sadık Gül'ün bir şiirinde “Dört Kitap” ifadesi yer alır:

Dört Kitabı inkâr edip geçenden

Ayrımcılık yapıp insan seçenden

Allah Kur'an deyip yemin içenden

Parasına tapanlardan korkarım (111)

4.2.2.5. Beş

Beş sayısına genellikle sanat tarihinde Hz. Fatma'nın eli ile ilgili tasvirlerde rastlamak mümkündür. Bu el işaretinin nazara ve kötülüğe karşı kişiyi koruduğuna inanılır. Eldeki parmaklar ehl-i beyti yani Hz. Muhammet, Hz. Fatma, Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i sembolize eder (Çoruhlu, 2002: 201; Yardımcı, 2009: 641). “Beşler” ifadesi tasavvufa göre “Kalpleri Cebrâil (a)'in kalbi üzerinde bulunan beş velî. Beşlerin nefes ve ilimlerinin feyzi gönüller dirilir (Cebecioğlu, 2009: 98). Âşık Sadık Gül'e ait bir şiirde “beşler”den bahsedilmektedir:

Üçler **beşler** kırklar görüp sayınca (127)

Beş sayısı İslam inancına göre çoğu kaynakta “beş vakit namaz” olarak sembolize edilmektedir (Yardımcı, 2009: 640). Âşık Sadık Gül'e ait aşağıdaki dizelerdeki “beş” ifadesi beş vakit namazı işaret etmektedir:

Bildiğim dost benim **beş** neme yetmez (145)

İbadetin gönüldedir niyaz kıldığım **beşte** (179)

4.2.2.6. Yedi

Çoruhlu'nun aktardığı bilgilere göre İslam inancında yedi sayısı çok yaygındır. Göğü, Allah'ın yedi katlı olarak yarattığı Bakara Suresi 29. ve Mü'minûn Suresi 17. ayetlerde belirtilmiştir. Hac vazifesinde ise Kâbe yedi defa dönülür, Safa ve Merve arasında 7 defa geliş gidiş yapılır. Tasavvuf inancına göre insan nefsin yedi mertebesi vardır (Çoruhlu, 2002: 201-202). Halkın muhayyilesinde önemli bir yere sahip olan atasözleri de yedi sayısına işaret eder:

“At yedi günde, it yediği günde” (Püsküllüoğlu, 2003: 34).

“Bir kötünün yedi mahalleye zararı vardır” (Püsküllüoğlu, 2003: 48).

“İnsan yedisinde ne ise yetmişinde de odur” (Püsküllüoğlu, 2003: 110).

Âşık Sadık Gül'ün şiirinden alınan aşağıdaki dizelerde “yedi” sayısı yer alır:

Yedi sülalene yeter maaşın (45)

Yedi çeşit bağda üzümün biter (89)

4.2.2.7. Kırk

Kırk sayısı “*hazırlama ve tamamlama*” sayısı olarak nitelendirilmektedir. Bu sayı “Orta Doğu'da özellikle de İran ve Türkiye'de yaygın biçimde kullanılır” (Schimmel, 2000: 265) “Kırk” sayısı Türk destan ve masallarında yaygın olarak görülmektedir. Misal olarak; savaşlarda, eğlencelerde ve düğünlerde alpların çevresinde “kırk yiğit”e hatunla kızlarının yanında ise “kırk kız” a rastlanmaktadır (İnan, 1987: 238). İslam inancına göre, “Kırk, olgunluk yaşı olarak görülür. Hz. Peygamber Efendimize, peygamberlik kırk yaşında gelmiştir. Bunun için kullanılan atasözleri ve deyişler şöyledir: “Kırkına gelmek”, “Kırkını aşmak”, “Kırkına varmak”, “Kırkına vardı, hâlâ adam olmadı”, “Kırkını aştı, hâlâ uslanmadı”. Bir sözün tutulması “Kırk kere söyledim”, “Kırk yıldır söylerim” gibi deyişlerle anlatılır. (...) Bir şeyin eski oluşu, “Kırk yıllık” deyişiyle anlatılmak istenir”. Olgunluk geldiği halde, çığ davranış sergileyenlere, “Kırkıktan sonra azanı, teneşir paklar” denir. Hüküm sona göredir, bunun için “Kırk gün günahkâr bir gün tevbekâr” denmiştir. “Kırk derviş bir sofrada yemek yer, iki padişah bir ülkeye sığmaz” atasözü, dervişlerde paylaşım, isâr ve katılım; saltanatta ise bencillik hastalığının bulunduğunu ifade eder” (Cebecioğlu,

2009: 372). Âşık Sadık Gül aşağıdaki dizede “kırk senedir çalışırım” ifadesi ile çok eskiden beri çalıştığını ifade etmektedir:

Kırk senedir çalışırım malım yok (10)

Âşık Sadık Gül, bir başka şiirinden alınan aşağıdaki dizede ise boşa geçen kırk yıllına işaret etmektedir:

Kırk yıla bir kibrit çaldım gidiyom (50)

Kırklar kelimesinin sözlükteki anlamı “Kırk kişilik evliya topluluğu”dur (TDK, 2011: 1418). Alevî-Bektaşî Terimleri Sözlüğü’nde ise kırklar “Gayb erenleri ululuk-ermişlik sıralamasında yer alan, kim oldukları tam olarak bilinmeyen, ancak varlıklarına ve kutsallıklarına inanılan kırk kişilik evliya, ermiş topluluğu” olarak karşılık bulur (Korkmaz, 1994: 210). “Hiyerarşik velîler zümresinde, Allah (c.)’ın bahşettiği tasarruf yetkisiyle dünyanın hükümranlılığına iştirak ederler” (Cebecioğlu, 2009: 372). Ayrıca halk arasında kayıp olmak manasında “kırklara karışmak” deyimini yaygın olarak kullanılmaktadır. Âşık Sadık Gül’ün üç şiirinde “kırklar” kelimesi yer almıştır:

Kırklar kapısından geçer yolumuz (117)

Üçler beşler **kırklar** görüp sayınca (127)

Katılıp **kırklara** uç da öyle git (132)

4.2.2.8. Bin

Bin sayısı Boratav’a göre “Bingöl ve Binboğa Dağları vb. yer isimlerinde görüldüğü gibi anlam açısından çokluğu ifade etmesi dışında bir fonksiyon ihtiva etmez (Boratav, 1984: 92-93). Âşık Sadık Gül’den alınan aşağıdaki dizelerde “bin” sayısı çokluk anlamı taşımaktadır:

Bin şiir yazsan da bir tane etmez (26)

Beni **bin** parçaya böldüler baba (38)

Bin derdim var biri beni bitirir (52)

Doğduğuma **bin** kez pişman ettirir (52)

Bir değil **bin** derdim var benim doktor (57)

Bir fidan yerine **bin** fidan diktik (64)

Aklıma geliyor **binlerce** soru (74)

Saklı **bin** derdim var daha zulada (146)

Biri yakar **bini** tüter turnalar (146)

Bin tövbe etsem de az bundan sonra (160)

Bin sayısına bir eklendiğinde “binbir” sayısı “Tanrının binbir adı vardır, binbir ağrı çekmek” vb. ifadelerde olduğu gibi kutluluk ve üstünlük anlamları kazanır (Boratav, 1984: 93):

Şu başıma sardı **binbir** belayı (62)

4.2.2.9. On Sekiz Bin

On sekiz bin sayısı genellikle “on sekiz bin âlem” biçiminde deyimleşmiştir. “Evreni meydana getiren sayısız “dünya”lar anlatılmak istendiğinde, “On sekiz bin âlem” deyimini kullanılır” (Boratav, 1984: 93). “18 bin âlem gibi sayılarla göklerin ya da gök katlarının ya da farklı dünyaların nitelendirildiği görülür” (Çoruhlu, 2002: 195):

On sekiz bin âlem Hakk’ın yolunda (127)

4.2.3. Kuşlar

“Sanatta tabiat unsurlarının, hayvanların ve kuşların birer sembol olarak kullanılması Totemizm ve Şamanizm gibi inançların canlı görüldüğü eski devirlere kadar gitmektedir. Bu unsur veya sembollerin bazıları az çok mahiyet değiştirerek birer motif ve konu olarak zamanımıza kadar gelmiştir” (Elçin, 1997: 63). “Kuşlarla ilgili inanışlar İslamiyet öncesinde ve İslamiyet etkisinde oluşan destanlarda, efsanelerde, masallarda, halk hekimliğinde vb. alanlarda çok değişik şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Kuşlar kimi zaman tanrıyla birlikte gökyüzünde uçmuşlar, kimi zaman

Tanrı'nın yeryüzündeki sembolü olmuşlar, kimi zaman da Tanrı'nın emriyle dünyanın yaratılışında görev almışlardır. Kuşlar kimi zaman bir milletin atası olmuş, kimi zaman Tanrı'nın emriyle insanı cezalandırmışlar kimi zaman da ödüllendirmişlerdir. Zaman zaman haberci görevini üstlenmişler zaman zaman da varlıklarından korkulur olmuştur. Bu ve buna benzer hususlar yalnız Anadolu'daki Türklerde değil diğer Türk dünyasında da karşımıza çıkmaktadır” (Bekar, 2017: 42-43).

Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinde turna, baykuş, bülbül, turaç ve keklik kuş türlerinin adı geçmektedir:

4.2.3.1.Turna

Turna kuşu, Anadolu halk şiirinde çok önemli bir yere haizdir. (Ögel, 1995: 553). Turnanın, diğer göçmen kuşlar (leylek, kaz, kırlangıç vd.) gibi, halk şairleriyle bir takım ortak yönleri söz konusudur. Mahfuz Zariç'e göre “seyahat yerine geçen göçleri ve saz söz yerine geçen çığlıkları, feryatlarıyla şairleri beslerler; tıpkı şairler gibi zamanın geçtiğini, devranın döndüğünü haber verirler; mutluluktan, aşktan, ayrılıktan dem vururlar” (Zariç, 2011: 103). “Kuşlardan turna kutlu sayılır. Halk şiirinde (türkülerde, âşık deyişlerinde) ona, uzakta bulunanlara haber götürmesi, onlardan haber getirmesi için ünlenilir” (Boratav, 1984: 59-60). Âşık Sadık Gül'e ait aşağıdaki dörtlüklerde göçmen kuşlardan biri olan turna sıldaki yâre haber götürmesi istenen kişi konumundadır:

Söyleyin o yâre düşkün halımı

Hasreti içimde yatar **turnalar**

Beklesin bir zaman benim yolumu

Kavuşmamız gelip çatar **turnalar**

Ne haldedir bilmem acep sılada

O gamda kederde ben de çilede

Saklı bin derdim var daha zulada

Biri yakar bini tüter **turnalar** (146)

Âşık Sadık Gül aşağıdaki dörtlüklerde turnayı haberciliği dışında dert ortağı olarak görmekte ve onunla dertleşmektedir:

Kaldım gurbet elde kanadım kırık

Seni avcı vurmuş beni yâr turnam

Bu bayram da geçer içerim buruk

Gönül bahçem tozar boran kar turnam

Hangi yandan aldın bilmem yarayı

Şu felek bağlatır bize karayı

Tamir olmaz yıkık gönül sarayı

Sende yara bende hasret var turnam

Yoktur umut var mı tutar dalımız

Bilmem ne olur ki acep halımız

Kurda kuşa yem mi olur ölümüz

Kul Sadık'ım bize dünya dar turnam (39)

4.2.3.2. Baykuş

İlk Türk İslam eserlerinden biri olan Kaşgarlı Mahmut'a ait DLT'de yer alan "ügi" (DLT-I, 161), "koburga" (DLT-I, 489), "yapakulak" (DLT-III, 56) kelimeleri baykuş anlamını taşımaktadır. "Baykuş harabelerde yaşayan bir kuştur. Baykuş ötmesi de uğursuz kabul edilir. Viranelerde yaşaması yok olma ve felaket ile özdeşleşmiş olmalıdır. Onun için uğursuz kabul edilmiş gibi görünmektedir. Eğer bir evin bacasında bir baykuş tünemişe o eve bir felaketin geleceğine inanılır. Bundan dolayı baykuş sevilmez. Bir kişiye beddua edilecekse "Evine baykuş konsun" denir. Bu evin yıkılsın, harabe olsun anlamındadır. Yok oluşu ifade eder" (Kahyaoğlu, 2017: 88-89).

"Âşık tarzı şiir geleneği içerisinde baykuş, genellikle virane mekânıyla sembolleştirilmiştir" (Köse, 2019: 285). Âşık Sadık Gül, şiirlerinde genellikle

“baykuş”u; viran, virane gibi kelimelerle beraber kullanarak bahtsızlığa, uğursuzluğa, kötü kadere işaret etmektedir:

Kapılar kapanır **baykuşlar** öter (37)

Viran bağlarımda **baykuşlar** öter (76)

Yuva yapsın **baykuş** beyaz saraya (98)

Baykuş yuva yapmış viran dalına (101)

Yuva yapar **baykuş** viran dalına (121)

Baykuş bile viran hanede öter (132)

Baykuş viranemde öter turnalar (140)

Baykuş yuva yaptı viran dalıma (154)

Ocağıma **baykuş** kondurdun ortak (158)

4.2.3.3. Bülbül

Bülbül, bahar mevsiminde sabahın erken saatlerinde öten bir kuştur. Büyüleyici bir sese sahip olduğundan en tatlı uykuyu onun sesini dinlemek için feda etmek gerekir. Divan şiirinde bülbül, gül ile ilişkilendirilerek yaygın olarak kullanılan bir mazmun haline gelmiştir. (Kahyaoğlu, 2017: 88). Fakat Divan şiirinde bülbülden belirli sınırlar çerçevesinde bahsedilirken halk şiirinde daha serbest bir hayal gücüyle ve daha canlı bir şekilde bahsedilir. Ayrıca bülbülü Türk halk edebiyatının mâni, türkü, koşma, destan, efsane, atasözü, deyimler vd. ürünlerinde yaygın olarak rastlanır. 14. yüzyılın başlarında Anadolu coğrafyasında Yunus Emre'nin şiirlerinde lirik duyusun bir örneğiysen sonraki yüzyıllarda neredeyse halk şairlerinin tamamı bülbül motifini çeşitli biçimlerde dile getirmişlerdir (Kurnaz, 1992: 485). Âşık Sadık Gül ise şiirlerinde “bülbül” kelimesini daha çok teşbih yapmak amacıyla kullanmıştır. İki şiirinden alınan aşağıdaki dizelerde dilini bülbüle benzettiği görülmektedir:

Lal eyledin **bülbül** olan dilimi

Bahçe mi bıraktın gül mü bıraktın (87)

Dertlerim lal koydu **bülbül** dilimi (123)

4.2.3.4. Turaç

Turaç, Türkiye’de başta Çukurova olmak üzere Akdeniz’in kıyı kesimlerinde rastlanan görüntüsüyle kekligi andıran nesli tükenme tehlikesi altındaki kuşlardandır (<https://www.trakus.org>, 2016). Turaç, yaşadığı coğrafyayı terk etmeyen kuşlardandır. Güzel ötüşüyle hem baharın gelişini hem de yaylaya göç zamanını haber veren bir kuş olarak Çukurova türkülerinde kendine önemli bir yer edinmiştir (Özkaya, 2014: 60-61). Âşık Sadık Gül’ün yaşadığı Nevşehir yöresi Çukurova coğrafyasına yakındır. Dolayısıyla bu kuşa sadece isim olarak bir şiirinde yer vermiştir:

Kekliğin **turacın** bülbülün öter (89)

4.2.3.5. Keklik

“Türk kültürü içerisinde keklikle ilgili inançlar oldukça yaygındır. Bunlardan bir kısmı da onun uğursuzluğu konusundadır. Bu uğursuzluk, kekligin ayakları, gagası, gözlerinin etrafı ya da tüylerin bazı kısımlarının kırmızı olmasındandır. Anlatılardaki uğursuzluğuna ilaveten şiir ve türkülerde sevgilinin görünüşü ve yürüyüşü keklige benzetilerek bu kuş olumlu bir yapıya büründürülmüştür” (Türktaş, 2017: 31). Âşık Sadık Gül’e ait sadece bir şiirde “keklik” bir kuş türünün adı olarak geçer, sembolik bir anlam taşımamaktadır:

Kekliğin turacın bülbülün öter (89)

4.2.4. Çiçekler

Âşık Sadık Gül’ün şiirlerinde başta gül olmak üzere sümbül, safrani, lale, papatya gibi çiçek isimlerine rastlanmaktadır.

4.2.4.1. Gül

Gül, Türkçe Sözlük’te; “Gülgillerin örnek bitkisi; bu bitkinin katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği” olarak açıklanmıştır (TDK Türkçe Sözlük, 2011: 997). Gül çiçeğinin Türkler tarafından tanınması İslamiyet öncesi dönemlere dayanmaktadır. Geçmişten bugüne şairlere daima ilham kaynağı olmakla birlikte motif olarak

edebiyatta sıkça kullanılmıştır. Rengi, kokusu ve şekli bakımından da sevgilinin sembolüdür. Güller bahar mevsiminde açtığı için bir bakıma baharın gelişini müjdelediği için bu mevsime aynı zamanda “gül mevsimi” denir (Kurnaz, 1996: 219-220). Kırmızı gül aşkı, pembe gül zarafeti, beyaz gül masumluluğu, mavi gül ilahi aşkı, sarı gül ayrılığı, siyah gül veda ve yası sembolize etmektedir (Çetindağ Süme, 2017: 107). Divan edebiyatında en çok kırmızı gülün bahsi geçse de bazen beyaz gülden bazen de aşığın yüzünü anımsatması bakımından sarı gülden söz edilir (Kurnaz, 1996: 220). Tasavvufi manada açılan gül, “kesret”i yani çokluğu, gonca halinde, açılmamış gül ise “vahdet”i yani tekliği anımsatır. Ayrıca Allah’a kavuşmayı, Hz. Muhammed’in ten rengine, kokusuna, yüz güzelliğine işaret etmek için teşbih unsuru olarak kullanılır (Çetindağ Süme, 2017: 107). Türk-İslam geleneğinde Mevlidlerde gül suyu dağıtıldığında, “gül koklamak sevaptır” inancıyla gül koklanınca “Selâtü Selâm” getirilmesi, tasavvufi manada gülün Hz. Muhammed’i temsil ettiği içindir. Güle divan edebiyatından başka tekke- tasavvuf edebiyatı ve halk edebiyatının ürünlerinin neredeyse tamamında -mâni, ninni, türkü, ağıt, ilahi, tekerleme, türkü, ağıt, ilahi, halk hikâyesi, masallar, kıssalar vs.- yer verilmiştir (Kurnaz, 1996: 221). Âşık Sadık Gül’ün şiirlerinde en çok kullandığı çiçek ismi “gül”dür. Şiirlerinin 37’sinde gülü 43 defa tekrarlamıştır:

Görmüyor gözlerim **gülü** çimeni (8)

Gül diye dikene sarıldım anam (9)

Mezarımda **güller** kokla bir zaman (31)

Has bahçede gonca **gülden** bana ne (17)

Baharda **gül** gibi sararıp solmuş (27)

Türkü de söyledim sümbüle **güle** (36)

Kırmızı **gülümdün** yeşeren bağım (41)

Açmıyor dalımda **gülüm** sevdiğim (42)

Gülü çimenini saklar bağrında (48)

Taze güller açmış şimdi yurdumda (48)

Geçirdin ömrünü sümbül **gülünen** (54)

Ne **gül** var ortada ne de güzel yâr (54)
Ömür gelip geçer solar **gül** gibi (60)
Açmadan soldu **gül** benim yârim (63)
Kokun vardır kokladığım **güllerde** (66)
Gül oldu dilime acı sözlerin (66)
Karşılarım seni bir top **gülünen** (75)
Bağlama karalar **güller** ile gel (75)
Viran olur bağın **gülü** görmeden (81)
Dalımdan koparıp bir **gonca gülü** (82)
Güller dök salınıp gelen salıma (84)
Bağında **güllerin** açsın solmasın (85)
İlkbahar ayında **güllerin** solar (86)
Gül kokar baharda senin yolların (88)
Sana **gül**den taşlar takar Gülşehir (88)
Adım koy kabrimde açan bir **güle** (95)
Yaptın **gül** benzimi ayvadan sarı (100)
Bağlarında açan **gülleri** solmuş (101)
Bakamam ki elin **gülüne** Leyla'm (110)
Soluyor bağımda açmadan **güller** (116)
Gülşehir'in vardır **gülleri** solmaz (119)
Solmasın dünyada **gülü** Orhan'ın (122)
Ahım tutar sen de **güller** dereme (123)
Kokluyorum sana benzer **gülleri** (124)
Çiçekler içinde sümbül **gül** ne ki (125)
Soldurdun dalımda **gülüm** sevdiğim (134)
Demem bu dünyada ben sana **gülüm** (136)

İrem olur gonca **güller** bitirir (137)
Güz görmeden **gülüm** soldu be usta (139)
Gül sanırdım seni gönül köşkümde (152)
Soldurdun **gülümü** kırdın vefasız (152)
Oymalar kayalar bağında **gülün** (159)
Sensin şu gönlümde **gülüm** Zeliha'm (164)

4.2.4.2. Sümbül

Sümbül, “dağ ve kırlarda serbest yetişen, şehirlerin park ve bahçelerini süsleyen, renk renk çiçekleriyle olduğu kadar keskin ve güzel kokusuyla da büyüleyici güzelliğe sahip, baharın müjdecisi bir çiçektir” (Karaman, 2012: 289). Divan şiirinde ve Halk şiirinde sevgiliye ait güzellik unsurlarından biri olan saç, “renk (zülfi siyah) ve kokusuyla (buy-ı zülf)” (Kaya, 2007: 647) sümbüle benzetilmektedir. Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinde ise “sümbül” kelimesi sadece çiçek adı olarak kullanılmıştır:

Sümbül kokar yaylaları (3)
Türkü de söyledim **sümbüle** güle (138)
Geçirdin ömrünü **sümbül** gülünen (54)
Çiçekler içinde **sümbül** gül ne ki (125)

4.2.4.3. Safran/Safranî

Türkler çok köklü bir bitki kültürüne sahiptir. Türklerin sözlü kültür dönemine ait ürünlerini ihtiva eden Divanü Lügati't Türk'te kayaçuk” kelimesinin “safran” kelimesini karşıladığı düşünülmektedir. Sonraki asırlarda Farsça kaynaklı “za'feran” kelimesi kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonra halk ağzında kolay söyleyişinden dolayı “safran” kelimesi yaygınlaşmıştır. Ayrıca halk ağzında “mor çiğdem” ve “koyun çiğdemi” olarak da adlandırılır (Ceylan, 2005: 147). Safranın asıl vatanı Anadolu'dur. Özellikle Karabük'ün Safranbolu ilçesinde tarımının yapılması çok eski yıllara dayanmakla beraber ilçe adını bu bitkiden almıştır. Karabük'ün Safranbolu ilçesi adını bu bitkiden alır. Mor renkte çiçekler açan bir bitkidir. Gıda ve dokuma

sanayisinde boya maddesi olarak kullanılmaktadır. Hamurlu gıdalardan örneğin makarnaya sarı renk vermek için, halı ve kilim dokumasında kullanılacak olan ipliklerine boyanmasında kullanılır. İlaç sanayisinde hem tıp hem halk hekimliği alanlarında hastalıkların tedavisinde kullanılmıştır. Ayrıca mutfaklarda da yemeklere lezzet verici bir baharat olarak yer almaktadır (Özdemir, 2011: 297). Âşık Sadık Gül, safran çiçeği ile ilgili bir şiirinde çiçeğin güzelliğinden, doğada var olan diğer çiçeklerden üstün şekilde yaratıldığından bahsetmektedir. Ayrıca sarı renginden dolayı bir güzelin yüzüne vuran ay ışığına benzetmektedir:

Çiçekler içinde sümbül gül ne ki
Papatya laleden güzel safranî
Ayın şavkı sanki mah cemaldeki
Yaradan yaratmış özel safranî

Ayrıca aynı şiire ait aşağıdaki dizelerde bitkinin yaygın olarak yetiştiği yöreleri (Karabük, Zonguldak) sayarak tadının şekerden şerbetten bile üstün derece güzel olduğundan bahsetmiştir.

Zonguldak'ta Karabük'te adın var
Şekerden şerbetten baldan tadın var
Mızrabın yaslıdır telde yâdın var
Olmuşsun gözümde ezel safranî

4.2.5. Yer Adları ve Kişi Adları

Sekiz Heceli Şiirlerinde Kişi Adları

Yasemin (6/1/4, 6/2/4, 6/3/4, 6/4/4, 6/5/4, 6/6/4)

Sekiz Heceli Şiirlerinde Yer Adları

Acıgöl (3/4/2)

Amerika (1/1/2, 1/1/4, 1/2/4, 1/3/4, 1/4/4, 2/3/1)

Avanos (3/1/2)

Bey Konağı (3/1/1)

Çin (2/5/4, 72/1/1)

Derinkuyu (3/3/2)

Gülşehir (3/3/3)

Göre (3/3/2)

Göreme (3/3/1)

Irak (1/3/1)

İsrail (2/1/4, 2/2/4, 2/3/4, 2/4/4, 2/5/4, 2/6/4)

Jaonya (1/3/3)

Kızılöz (3/4/2)

Nevşehir (3/1/1, 3/1/4, 3/2/4, 3/3/4, 3/4/4)

Sarılar (3/3/3)

Ürgüp (3/1/3)

Uçhisar (3/3/1)

On Bir Heceli Şiirlerinde Kişi Adları

Abdal Musa (156/1/3)

Âdem (19/2/1, 21/4/2, 108/3/1, 178/3/1)

Ali (121/2/3, 156/1/2)

Aslı (22/1/1, 60/2/2)

Atam (133/1/2, 133/1/4, 133/2/4, 133/3/4, 133/4/4)

Azrail (31/2/1, 35/4/3, 77/4/2, 83/3/3, 84/4/3, 145/4/3)

Eyüp (8/2/1, 49/1/1, 110/3/2, 153/3/3)

Ferhat (148/2/2)

Gülcan (88/1/2, 88/1/4, 88/2/4, 88/3/4, 88/4/4, 88/5/4)

Hacı Bektaş Veli (84/1/4, 123/2/1)

Habil (110/2/2)

Havva (108/3/1)

Hızır (82/3/3, 84/1/3)

Huri (88/2/3)

İnci Bacı (76/1/2, 76/1/4, 76/2/4, 76/3/4, 76/4/4, 76/5/4, 76/6/4)

Karavezir (91/1/2, 92/1/1)

Kemal Dayı (106/1/2, 106/1/4, 106/2/4, 106/3/4, 106/4/4, 106/5/4)

Kerem (60/2/2, 95/3/4, 108/2/4, 128/3/2, 134/3/2, 152/2/3, 153/2/4, 169/2/3)

Kabil (110/2/2)

Leyla (22/1/1, 84/2/4, 114/1/2, 114/1/4, 114/2/4, 114/3/4, 148/3/1, 151/3/2)

Lokman (72/3/3)

Mahzuni (14/1/2, 14/2/4, 14/3/4, 14/4/4, 14/4/4)

Mazhar Bey (115/1/2, 115/1/4, 115/2/4, 115/3/4, 115/4/4)

Mecnun (44/4/2, 68/2/1, 84/2/4, 95/2/2, 116/2/3, 134/3/2, 148/3/1, 151/3/2, 169/2/2)

Mehmet (48/3/2, 155/4/3)

Muhammed (121/2/3)

Orhan (126/1/2, 126/1/4, 126/2/4, 126/3/4, 126/4/2, 126/4/4)

Resul (85/1/4)

Şirin (148/2/2)

Veli (156/1/2)

Veysel (83/2/4, 108/3/4)

Yakup (60/2/1, 84/3/1)

Yusuf (60/2/1, 84/3/1)

Zeliha (172/1/2, 172/1/4, 172/2/4, 172/3/4, 172/4/4, 172/5/4)

On Bir Heceli Şiirlerinde Yer Adları:

Açıksaray (91/2/2)

Arafat (85/3/1)

Asya (91/3/2)

Avanos (123/4/2, 165/4/4)

Avrupa (91/3/2)

Cehennem (24/1/1, 56/4/4, 59/2/4, 124/4/2, 132/3/4, 137/1/1, 159/1/1, 162/1/2)

Cennet (24/1/1, 56/4/4, 81/2/1, 82/3/2, 127/1/3, 131/1/1, 137/1/1, 137/2/1, 150/3/3)

Çanakkale (48/1/2, 48/1/4, 48/2/4, 48/3/4, 48/4/4, 133/3/1)

Dergâh (38/1/1, 72/2/1, 107/5/3, 121/2/2, 131/3/2, 176/4/1)

Derinkuyu (123/3/2)

Ege (86/1/4)

Eski Hamam (91/1/3)

Erciyes (92/4/2)

Everest (93/2/3)

Gazze (33/1/2, 33/1/4, 33/2/4)

Göreme (165/4/3)

Gülşehir (91/1/4, 91/2/4, 91/3/4, 91/4/4, 92/1/2, 92/1/4, 92/2/4, 92/3/4, 92/4/4, 92/5/4, 127/2/1)

Hacıbektaş (79/2/1)

Hazar (86/1/4)

Horasan (79/2/1, 108/4/4)

İrem Bağı (29/3/3)

İrem (142/2/3)

Kâbe (61/4/2, 85/1/2, 110/2/3, 118/3/4, 134/1/1, 134/2/1, 146/2/1)

Kaf Dağı (47/1/1)

Kapadokya (165/1/2, 165/1/4, 165/2/4, 165/3/4, 165/4/4, 165/5/4)

Karabük (130/3/1)

Kayseri (126/1/1)

Kepez (91/2/1)

Kerbela (61/3/2)

Kızılırmak (92/2/1, 123/4/1)

Kozaklı (123/3/1)

Kurşunlu Cami (91/1/3)

Mahşer (19/2/2, 52/4/2, 55/3/3, 103/4/4, 113/4/3, 153/4/3)

Mekke (85/2/1)

Mescid-i Aksa (85/2/2)

Nevşehir (123/1/4, 123/2/4, 123/3/4, 123/4/4, 123/5/4, 123/6/4, 126/1/2)

Sırat (21/2/2, 124/4/1, 137/1/4)

Tuna (58/2/4)

Türkiye (155/1/2, 155/1/4, 155/2/4, 155/3/4, 155/4/4)

Uçhisar (123/4/3, 165/4/3)

Ürgüp (123/2/3, 165/4/3)

Yemen (72/1/1)

Yemen Çölü (83/2/3, 137/1/3)

Zelve (123/3/3, 165/4/4)

Zonguldak (130/3/1)

On Beşli Heceli Şiirlerinde Kişi Adları

Âdem (178/3/1)

On Beş Heceli Şiirlerinde Yer Adları

Mahşer (178/4/4)

Kâbe (177/2/3)

4.2.6. Dua / Alkış

“Dua” dilimize Arapçadan geçmiş olup Türkçe Sözlük’teki karşılığı “Yakariş, Tanrı’ya yalvarma, yakariş için söylenen dini metin”dir (TDK Türkçe Sözlük, 2011: 720). Dua, başkası tarafından yapılan iyiliğe karşılık olarak, o kişi hakkında iyi ve güzel dilekler sunmaktır. Eski Türkçede “dua” yerine “alkış” kelimesi kullanılmaktaydı. Bu kelime “hayır duası etmek, övmek” anlamını taşıyan “alkamak” fiilinden türemiş bir isimdir. İslamiyet’in kabulünden önce Türklerde şaman ve baksılar dini ayinler sırasında yaptıkları özgün hareketleri, dualarla tamamlıyorlardı. İlk Türk İslam eserlerinden biri olan Kaşgarlı Mahmut’un Divanü Lügati’t’ünde “dua”ya karşılık olarak “alkış” kelimesinin kullanıldığı görülür. Türk kültürünün temel taşlarından olan Dede Korkut Kitabı’nda ise dua önemli bir yere sahiptir. Boyların sonunda Dede Korkut meydana çıkar ve dua eder (Kaya, 2007: 261-263; Güzel, 2008: 440).

“Karlı kara dağların yıkılmasın.

Gölgeli büyük ağacın kesilmesin.

Taşkın akan güzel suyun kurumamasın.

Kadir Tanrı seni nâmerde muhtaç etmesin.

Vuruşunca kara çelik öz kılıcın çentilmesin.

Dürtüşürken alaca mızrağın ufanmasın.

Ak sakallı babanın yeri cennet olsun.

Ak bürçekli ananın yeri cennet olsun.

Âmin diyenler,

Tanrı'nın yüzünü görsün...” (Ergin, 2015: 58)

Günlük konuşmada halk arasında “Allah’a ısmarladık.”, “Hoşça kalın.” Allah selamet versin.”, “Bereketli olsun.”, “Allah” kavuştursun.”, “Allah bir yastıkta kocatsın.” yaygın olarak” kullanılan dualardandır. (Erşahin, 2011: 119). Aşağıda iki şiirinde Âşik Sadık Gül Yaratan’a günahlarının affı için dua etmektedir:

Açtım ellerimi döndüm yönümü

Zikreder adını dilim Yarabbi

Bağışla suçumu affet dünümü

Çalmadan kapımı ölüm Yarabbi (7)

Göçer beşer kalmaz yalan devranda

Suçumu bağışla Ahi Evran'da

Bir hesap sorulur ulu divanda

Sadık'im ne yana acep yol Yarab (8)

4.2.7. Beddua/Kargış

Beddua, Farsça “bed” (kötü) kelimesi ile Arapça kelime olan “dua” nın birleşmesiyle meydana gelmiştir. Türkçe Sözlük'te “Birinin kötü duruma düşmesini gönülden isteme, ilenme, ilenç, kargış” (TDK Türkçe Sözlük, 2011: 292) anlamları ile karşılık bulur. Doğan Kaya'nın açıklamasına göre beddua “Çaresiz olan, acı çeken, kötülüğe maruz kalan bir insanın rahatlamak, teskin olmak gayesiyle söylediği, kötü düşünce ve dilekleri kapsayan, söze orijinallik veren, ifadeyi güçlendiren kalıplaşmış söz.” dır (Kaya, 2007: 146). Dede Korkut hikâyelerinde dualar/alkışlar görüldüğü gibi yer yer beddua/kargışlar da görülmektedir Hikâyelerde geçen “kargamak” ifadesi “beddua etmek” anlamını taşımaktadır. Örnek olarak Dirse Han oğlu Boğaç Han hikâyesinde Boğaç Han'ın annesi oğlunu yaralı halde bulunca Kazılık Dağ'ına şöyle beddua eder (Akbiyık, 1999: 13):

“Akar senin suların Kazılık Dağı.

Akar iken akmaz olsun.

Biter senin otların Kazılık Dağı.

Biter iken bitmez olsun.

Koşar senin geyiklerim Kazılık Dağı.

Koşar iken koşmaz olsun taş kesilsin.” (Ergin, 2015: 31)

Âşık Sadık Gül, aşağıdaki şiirinde muhatabına beddua etmektedir:

Ozan Sadık der ki beter olasın
İsrail zehirin içip solasın
Bu dünyada tek başına kalasın
İnsanlığa zarar ziyansın katil (98)

4.2.8. Ağıt Yakma Geleneği

Ölenin ardından yas töreni düzenleyerek ağıt yakma geleneği neredeyse bütün toplumlarda görülmekle beraber temeli çok eski çağlara dayanmaktadır. Türkler İslamiyet öncesi dönemde ölenler için yuğ adı verilen törenler düzenlerler ve kurban keserek ziyafet verirlerdi. Tören ya da defin anında sagu adı verilen ölüme yönelik şiirler söylenirdi. Anadolu'da halen bu gelenek ölünün ardından, asker uğurlarken, gelini evden çıkarırken vb. durumlarda yöreden yöreye küçük farklarla yaşatılmaktadır. (Kaya, 1999: 247-252) Âşık Sadık Gül'e ait şiirlerden alınan aşağıdaki dördlüklerde ölenin ardından yapılan ağıt yakma geleneğine değinilmiştir:

Mezarım üstünde bitince otlar

Fayda etmez feryat figan **ağıtlar**

Yazsın dertlerimi kalem kâğıtlar

Kul Sadık'a durak bura sevdiğim (13)

Mezarın başında dualar ettim

Dışlandım taşlandım yolunu güttüm

Türküler söyledim **ağıtlar tuttum**

Kul Sadık'ım yaram kanar Mahzuni (14)

Cennetin kokusu var üzerimde

Yorganım beyaz kar üzerimde

Ağıt yakar sevdam yâr üzerimde

Dizlerini dövüp vurdun mu anam (81)

Kul Sadık'ım işte benim **ağıtım**

Kara topraklarda yatar yiğidim

İlkbaharda yaprak döktü söğüdüm

Olurum yakında bende kül ana (87)

4.2.9. Kına Yakma Geleneği

“Kına yakmak Türk inançlarında seçilmiş adak edilmiş olanı gösterir. İnanca göre o işareti taşıyan canlı ve cansız varlıkların mukaddesliğine inanılır ve onlara dokunulmaz. Bu niteliği taşıyan nesne ve şeylere dokunmak, onlara saygısızlık göstermek, uğursuzluk ve felaket getirir inancı ile adanmışlar koruma altına alınmış olurdu” (Kalafat, 2010: 307-308) Türk halk kültüründe kına yakma geleneği üç durumda gerçekleştirilir: Birinci olarak kesilecek kurbanı yakılır ki İslam inancına göre Allah yoluna feda edilmiştir. İkinci olarak baba ocağından ayrılacak olan geline kına yakılır çünkü yeni yuvasına ve eşine kurban edilmiştir. Üçüncü olarak Askere uğurlananın başına veya eline yakılır. Askerin vatana kurban edildiğinin simgesidir.¹⁴ Âşık Sadık Gül'e ait aşağıdaki şiirlerde askere gidene kına yakma geleneğine değinilmiştir:

Tahta tabutumun üstüne hilal

Ne güzel yakıştı gördün mü anam

Ellerimde **al kınalar** solmadı

Ellerime yüzün sürdün mü anam (81)

Kına yaktık uğurladık eline

Damla damla aktı yaşın Mehmet'im

¹⁴http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/mehmet_yardimci_geleneksel_kultur_asiklar_kina.pdf (10 Mayıs 2021).

Yavrun küçük yeni yeni dillenir

Eğilmesin öne başın Mehmet'im (143)

4.2.10. Âşıklık Geleneğinin Şiirlerine Yansıması

Âşık Sadık Gül, doğup büyüdüğü çevre kültürel anlamda âşıklık geleneğinin sürdürüldüğü yerlerden biri olmasa da genç yaşında âşıklığa gönül vermiş ve bütün imkansızlıklara rağmen kendi kendini yetiştirmeyi başarmış âşıklardandır. On beş yaşlarında sazıyla gurbete çıkmış daha sonra Nevşehir'in Gülşehir ilçesine yerleşmiştir. Başlangıçta yakın muhitteki Hacıbektaş ilçesinde düzenlenen kültürel etkinliklere katılmış ve burada Türkiye'nin farklı bölgelerinden âşıklarla tanışarak kendine çevre edinmiştir. Başta Kars Âşıklar Şöleni olmak üzere ülkenin çeşitli yerlerindeki şölenlere, anma törenlerine; Almanya, Hollanda gibi ülkelerde düzenlenen etkinliklere de katılmıştır. Âşık Sadık Gül şiirlerinde yer yer âşıklık geleneğinin özelliklerine yönelik izlere de rastlamak mümkündür. Âşık şiirleri, genellikle halkın hayatını konu edindir. Âşık, halkın duygu ve düşüncelerini ve yaşadığı sıkıntıları sazıyla ve sözülle dile getiren sanatçılardır. Âşık Sadık Gül, aşağıdaki dörtlükte genç âşıklara halkın yanında olmayı, zalimlerin zulmüne karşı durmayı, Köroğlu ve Pir Sultan gibi üstatları örnek almayı öğütlemiştir:

Boyun bükme zalimlerin zulmüne

Halkının yanında olasin **âşık**

Köroğlu'ndan **Pir Sultan**'dan ibret al

Gönüllerde sultan kalasin **âşık** (37)

Âşıklık geleneğinde rüya görme, yaygın motiflerden biridir. Âşık, rüyasında “pir elinden bade içerek Tanrı aşkını, sevgilinin aşkını ve kendisine toplum içinde müstesna bir yer sağlayacak saz şairi olmak için gerekli hünerleri ve bilgileri kazanmaktadır. Uyandığı andan itibaren yeni kişiliği ile çevresinden ilgi, sevgi ve saygı görmeye başlamaktadır” (Günay, 1999: 90-91). Âşık Sadık Gül, aşağıdaki ilk dörtlükte badeli âşık olmadığını belirterek ikinci dörtlükte ise âşıklığa geçiş basamaklarından biri olan “rüyada pir elinden bade içme” ye değinmiştir:

Ne dergâha gittim ne **bade** içtim

Bildiğin sıradan **ozanım** işte
Çile çemberinden elekten geçtim
Yaprağı dökülmüş hozanım işte (38)

Pir elinden bade içen **âşıktır**
Sıratı dünyada geçen **âşıktır**
Kamiller yolunu seçen **âşıktır**
Ben bu sırrı daha çözen değilim (21)

“Âşık şiirinde eren, pir ve derviş gibi Allah dostu kabul edilen ve âşığa ilham verdiğiğine inanılan manevî şahsiyetlerin ismi sık sık geçer” (Ercil, 2008: 186). Âşık Sadık Gül bazı şiirlerinde “pir” kelimesini yol gösterici anlamında kullanmıştır:

Varıp danış bilenlerden birine
Meyil bağla erenlerin **pirine**
Kimse ölmez gün gelende yerine
Hakikat değişmez hiç deli gönül (73)

Sordum erenlerden **pirin** birine
Ne ararsan sende var dedi bana
Bundan ötesine dalma derine
Yaşarken dervişlik kâr dedi bana (133)

Saz, Türk halk edebiyatında âşıkların şiirlerini söylerken kullandıkları alettir. “Halk müziğinde yaygın olarak yer alan divan, bağlama, cura gibi çeşitleri olan, gövdesi oyularak yapılan, uzun bir sapı bulunan ve tel sayısı üçten sekize (?) kadar değişen müzik aletine denir. Bir müzik aleti olarak bilhassa türkülerde ve saz şairlerinin şiirlerinde adından söz edilir” (Albayrak, 2010: 480). Âşık Sadık Gül’ün de şiirlerinde

sıklıkla söz ettiği ve âşıklığın gereklerinden biri olan müzik aletidir. Âşık Sadık Gül'ün "saz" terimini 4, 10, 14, 39, 49, 53, 61, 64, 96, 108, 115, 118, 120, 131, 144, 154, 166, 167, 177, 180 numaralı şiirlerinde tekrar ederek bir âşığın gözünde sazın önemini defalarca vurgulamıştır:

4 ve 61 nolu şiirlerde saz çalma yeteneğinin âşığa Mevla tarafından verildiğini ve O'nun için saz çaldığından; 108 nolu şiirde saz çalmanın âşık için ibadet gibi olduğundan; 10, 49, 96, 144 numaralı şiirlerde sazın âşık için yoldaş ve dert ortağı olduğundan; 39, 115 numaralı şiirlerde âşık için tek servetin saz olduğundan bahsetmektedir:

Kul Sadık'ım kâmile eş

Gerçeklere deme sen düş

Kanatsız uçar mı bir kuş

Mevla'dan sazımız bizim (4)

Hakk için çalarım çaldığım sazı

Kerbela'dan ben de çektiğim sızı

Kudretten yazılmış yazılan yazı

Yanıktır ezelden özümüz düzü (61)

Beni sazım ile kınama sakın

İbadet sazımda telimde başlar

Belki bir deliyim dervişe yakın

Akan gözlerimin selinde başlar (108)

Kul Sadık'ım belalı hep bu başım

Tükendi ömrüm de geçiyor yaşım

Yâd ellerde şu saz oldu yoldaşım

Gül diye dikene sarıldım anam (10)

Derdimin ortağı saz ile telim

Anıyor adımı söylüyor dilim

Sadık'ım kırıldı tutmuyor belim

Büke büke ben bu candan usandım (49)

Yazan yazımızı karalı yazmış

Benim mezarımı gurbete kazmış

Derdimin ortağı şu kuru sazı

Kul Sadık derdini döküyor anam (96)

Ne bahar bilirim ne de yazı ben

Dert ortağım ettim dertli sazı ben

Acıdan kederden aldım hazzı ben

Güz görmeden gülüm soldu be usta (144)

Böbürlenme boşa divane gönül

Sermayen servetin bir saz değil mi

Bayramdan bayrama bir soran olur

O da iki kelam bir söz değil mi (39)

Şu doğada vardır her türlü hüner

Hünerle insanlar zorbayı yener

Ben bir çalıyım da sen koca çınar

Kazancım servetim saz Mazhar Beyim (115)

4.2.11.Şiirlerinde Dini ve Tasavvufi Kavramlar

4.2.11.1.Mürşid

Arapça bir sözcük olan mürşid, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü'nde “gösteren, uyaran, irşad eden” anlamlarına karşılık gelmektedir. Mürşidler, gerçek mürşid olan Hz. Muhammed'in manevi mirasına ermiş kişilerdir. Tasavvufi açıdan “mürşid” kelimesi şeyh, postnişîn, seccâdenişîn” terimleri gibi tarikat lideri anlamında kullanılmaktadır (Cebecioğlu, 2009: 455). Âşık Sadık Gül, şiirlerinde bir mürşide tabi olmayı ve nasihatlerine kulak verilmesi gerektiğini söyler:

Ne umarsın taşa tohum ekmeden

Dolu ambarını boşa dökmeden

Varıp bir **mürşide** boyun bükmeden

Erenlere nasıl katışam gönül (80)

Yaradanım akıl vermiş yarattığı kuluna

Kâmil olan gider Hakk'ın gösterdiği yoluna

Aldanma dünyanın yalan çiçeğine balına

Bir **mürşidin** nasihatın tutması ne güzeldir (179)

4.2.11.2. Mürşid-i Kâmil

“Mürşid”de aranan önemli özelliklerden biri kâmil olmasıdır. Yani “mürşidin en makbulü, hem kâmil (kendi olgun), hem de mükemmil (başkasını olgunlaştıran olanıdır)” (Cebecioğlu, 2009: 455). Âşık Sadık Gül “Mürşidi kâmilden seç deli gönül” ifadesiyle bu duruma işaret etmektedir:

Cahil pazarında eyleme pazar

Ver selamın durma geç deli gönül

Cahilin kitabı ikilik yazar

Mürşidi kâmilden seç deli gönül (73)

Şiirlerinde ilgili diğer kavramlar; “kâmil, kamiller yolu, ehl-i kâmil” dir:

Kılıçtan keskindir kıldan ince yol
Kamiller yanından gidenlerden ol
Tadacak ölümü yaşayan her kul
Sadık der sadıklık şanında gardaş (72)

Pir elinden bade içen âşıktır
Sıratı dünyada geçen âşıktır
Kamiller yolunu seçen âşıktır
Ben bu sırrı daha çözen değilim (21)

Ehli Kâmil olan anlar halından
Ecel gelir bir gün yolar dalından
Üç beş kişi tutar tahta salından
Ölmeden hayali kursana başım (19)

4.2.11.3.Pir

Farsça olan pir kelimesinin sözlükteki karşılığı “yaşlı, koca, ihtiyar kimse; bir tarikat ve sanatın kurucusu; herhangi bir konuda, bir meslekte deneyim kazanmış ve eskimiş kimse”dir (Türkçe Sözlük, 2011: 1925). “Âşık şiirinde eren, pir ve derviş gibi Allah dostu kabul edilen ve âşığa ilham verdiği inanan manevî şahsiyetlerin ismi sık sık geçer” (Ercil, 2008: 186). Âşık Sadık Gül’ün şiirlerinde “pir” sıkça kullanılan tasavvufi terimlerden biri olup tasavvufta yaygın olan mürşid, veli, şeyh kelimeleri ile aynı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır:

Varıp danış bilenlerden birine
Meyil bağla erenlerin **pirine**
Kimse ölmez gün gelende yerine

Hakikat değişmez hiç deli gönül (73)

Sordum erenlerden **pirin** birine

Ne ararsan sende var dedi bana

Bundan ötesine dalma derine

Yaşarken dervişlik kâr dedi bana (132)

Âşık olan gördüğünü söylemez

Âşıklık Mevla'dan sır değil midir?

Kervan katar katar menzile yürür

Kervanın başında **pir** değil midir (142)

Gönül gözü görmeyenler erleri ne bilecek

Hakk yolunu gütmeyenler **pirleri** ne bilecek

Cahil olan kınar bizi taş vurup da yaralar

Taşlarının değdiği dost yerleri ne bilecek (179)

Aşağıda “pir aşkına” kavramı mısraya “karşılıksız, karşılık beklemeden tam bir inanç ve sevgi ile” dua etmek anlamı katmıştır (Türkçe Sözlük, 2011: 1925):

Yoksulun garibin hakkını yiyen

Bu dünyada bir murada ermesin

El açmışım **pir aşkına** Hüda'ya

İki cihan rahat yüzü görmesin (118)

4.2.11.4.Derviş

Derviş, Farsça bir kelime olup “fakir, dilenci, dünyadan yüz çeviren, kendini Allah’a adanmış kişi” anlamlarını karşılamaktadır (Cebecioğlu, 2009: 160). Nefsin isteklerini yıkma ve onunla mücadele etme çabası dervişliğe atılan ilk adımdır. “Yeme, içme, konuşma ve uyuma en aza indirilir; ibadet, zikir ve tefekkür arttırılır; nefsin arzularına hâkim olmaya, ölçülü ve disiplinli yaşamaya, böylece ruhî bir erginlik ve mânevî olgunluğa ulaşmaya çalışılır. Çile hırkasını giyen derviş istediği gibi hareket edemez, zorluklara dayanmak mecburiyetindedir. Dervişin muradına ermesi için sabırlı ve tahammüllü olması şarttır” (Yazıcı, 1994: 188). Âşık Sadık Gül’den alınan aşağıdaki dörtlükte nefsanî arzulardan kurtulmak ve kalbi nefsin kirinden arındırmak için derviş dergâhına gidilmesi gerektiği öğütlenmiştir:

Derviş dergâhına uğra bir zaman

Nefis kördür kalbe kirdir her zaman

Seni de beni de yutar yer zaman

Azabın sevabın canında gardaş (72)

4.2.11.5. Şah

Farsça kökenli bir kelime olup “hükümdar” anlamını taşımaktadır. Alevîlik ve Bektaşîlik’te “pir” kelimesi ile aynı anlamda kullanılmaktadır (Türkçe Sözlük, 2011: 2195) Âşık Sadık Gül’ün bir şiirinde “şah-ı merdan” şeklinde kullanılmıştır. Bu tabir Alevîlik inancında Hz. Ali için kullanılır (Cebecioğlu, 2009: 589). Âşık Sadık Gül, Alevî bir şair olmamasına rağmen sık sık Alevî âşıkların meclislerinde bulunmuş ve bu çevrelerden pek çok dost ve arkadaş edinmiştir. Dolayısıyla onların etkisinde kaldığı için şiirlerinde Alevîlik inancı ile ilgili pek çok kavrama rastlamak mümkündür:

Kâmillerin yolundayım taşa tutup taşlama

Ben söyleyim ben böyleyim deyip söze başlama

Gönül bir Kâbe’ye benzer kem söz edip haşlama

Üstadımız **Şah-ı Merdan** Kırklar Başı Pir’dir dost (177)

4.2.11.6. Kırklar

“Gayb erenleri ululuk, ermişlik sıralamasında yer alan kim oldukları tam olarak bilinmeyen ancak varlıklarına ve kutsallıklarına inanılan kırk kişilik evliya ve ermiş topluluğu”dur (Korkmaz, 1994: 204). Âşık Sadık Gül, “Kırklar başı pir” ifadesi ile yine Hz. Ali’yi işaret etmiştir:

Kâmillerin yolundayım taşa tutup taşlama

Ben söyleyim ben böyleyim deyip söze başlama

Gönül bir Kâbe’ye benzer kem söz edip haşlama

Üstadımız Şah-ı Merdan **Kırklar Başı Pir**’dir dost (177)

4.2.11.7. Zikir

“Arapça, unutmamanın zıddı olan hatırlamayı ifade eden bir kelime. Korku (havf) veya sevginin çokluğu sebebiyle, gaflet meydanından müşâhade alanına çıkış. Zikir, ariflerin yaygısı, muhiblerin sağlamca bastığı yer, âşıkların şarâbıdır. Zikrin hakikati, zikredilen (Allah)den başkasını unutmaktır” (Cebecioğlu, 2009: 728 “Dinî literatürde “Allah’ı anmak ve unutmamak suretiyle gafletten ve nisyandan kurtuluş” anlamında kullanılır. Zikir dil veya kalp ya da her ikisiyle beraber yapılır; bu ise ya unutulmuş bir şeyi hatırlama ya da hatırdaki olanı muhafaza etme şeklinde olur” (Yazıcı, 2013: 409). Âşık Sadık Gül’e ait aşağıdaki şiirlerde zikir kavramı “Mevla’yı anma, ona dua etme” anlamlarında kullanılmıştır:

Harcama zamanı geçirme boşa

Yem olma dünyada kurt ile kuşa

Haram katma helal bildiğin aş

Zikir et Mevla’ya aman kıymetli (99)

On sekiz bin âlem Hakk’ın yolunda

Zikir vardır yaratılan dilinde

Gül kızarır hicâbından dalında

Bülbülün dilinde zar dedi bana (132)

4.2.11.8. Kâbe

“Kâbe, yeryüzündeki ilk ibadet yeri olmasının yanı sıra özellikle namaz ve hacca ilgili belirli şartların yerine getirilmesi bakımından da ayrı bir öneme sahiptir. Kâbe’nin bulunduğu yöne yani kibleye doğru yönelmek namazın şartları arasında yer alır” (Yaşaroğlu, 2001: 21). Tasavvuf inancına göre iki tür Kâbe vardır: Birisi yukarıda söz edilen yeryüzündeki ilk ibadet yeri olarak bilinen Hz. İbrahim zamanında taştan ve topraktan inşa edilip sonraki yüzyıllarda defalarca yıkılıp tekrar onarılan Kâbe diğeri ise Allah’ın inşa ettiği insan kalbidir. O yıkıldığı zaman yalnızca Allah tarafından onarılabilir (Cebecioğlu, 331). Tasavvuf erbaplarından Yunus Emre bu durumu çok güzel dizelerle vurgular:

Bir kez gönül yıktın ise

Bu kıldığın namaz değil

Yetmiş iki millet dahi

Elin yüzün yumaz değil

Bir gönülü yaptın ise

Er eteğin tuttun ise

Bir kez hayır ettin ise

Binde bir ise az değil (<https://www.antoloji.com>, 2006)

Âşık Sadık Gül’ün şiirlerinden alınan aşağıdaki dörtlüklerde tasavvufi bir bakış açısı ile gönül Kâbe’ye benzetilmiştir:

Hakk kapısı bizim dilek kapımız

Gönül bir Kâbe’dir sevgi yapımız

Aynı yolda yürüyoruz hepimiz

Görür mü haramı gözümüz dürzü (61)

Gönül bir Kâbe’dir vücut yapısı

Hakk'a gider doğruların kapısı
Bundan gayri yalandır dostum hepsi
Planları saya saya yoruldum (146)

Kâmillerin yolundayım taşa tutup taşlama
Ben şöyleyim ben böyleyim deyip söze başlama
Gönül bir Kâbe'ye benzer kem söz edip haşlama
Üstadımız Şah-ı Merdan Kırklar Başı Pir'dir dost (177)

Âşık Sadık Gül'ün 85, 110, 118, 134 numaralı şiirlerinde ise Kâbe ibadet yeri olarak ele alınmıştır.

4.2.12. Maddi Kültür Unsurları

Âşık Sadık Gül, Nevşehir'in Gülşehir ilçesinde yaşadığı için yörenin kültürel havasını şiirlerinde görmek mümkündür. Nevşehir yöresinin tarihi yapıları, dini ve sivil mimarisi, doğal güzellikleri, coğrafi özellikleri, yiyecek kültürü, çanak çömlek sanatı vs. şiirlerine yansıyan başlıca kültürel unsurlardır.

4.2.12.1. Kapadokya Yöresi ve Coğrafi Özellikleri

4.2.12.1.1. Kapadokya Yöresi

Eski Çağ'da önemli bölgelerden biri olan Kapadokya ismi ilk olarak M.Ö. VI. yüzyılın sonlarında Pers Kralı I. Dareios'a ait Dehistun Kayalıkları'na kazınan yazıtta imparatorluğa bağlı ülke isimleri arasında "Katpatuka" biçiminde yer almıştır. Perçede kelime anlamı "Tukha/Dukha Ülkesi" yani Güzel Atlar Ülkesi" olduğu tahmin edilmektedir. Kapadokya Bölgesi Kızılırmak çizdiği yayın güneyinden güneyde Toroslara, Batıda Tuz Gölü'nden doğuda Fırat Nehri'ne kadar uzanmaktadır. Bölge

başta Nevşehir, Kırşehir, Aksaray, Niğde, Kayseri, Malatya illerinin tamamını, Ankara'nın doğusunu, Adana'nın kuzeyini ve Sivas'ın güneyini kapsamaktadır.¹⁵

Âşık Sadık Gül bir şiirinde Kapadokya yöresinin güzelliklerini anlatmaktadır:

Mevla'm vermiş sana bu güzelliği
Gönül kalesinde yer Kapadokya
Herkesin gönlünde bir aslan yatar
Şu benim gönlümde yâr Kapadokya (166)

Özellikle Nevşehir ve çevresinde Âşık Sadık Gül şiirlerinde Nevşehir yöresini dünyada ve Türkiye'de farklı kılan özelliklerinden biri olan peribacalarından övgü ile bahsetmektedir:

Peribacaların saçında aklar (91)
Peribacaların süs olmuş başa (124)
Peribacaların konuşan dilin (166)

4.2.12.1.2. Erciyes Dağı

3916 metre yüksekliğe ve 1100 kilometrekare alana sahip olan Erciyes sönmüş bir volkanik dağdır. Volkanik patlamalar yaklaşık 30 milyon yıl önce III. Jeolojik zamanın ikinci yarısında başlamıştır. Püskürme sırasında lav ve tüfler geniş bir alana yayılmış çevresinde bulunan tepe ve platoların temelini oluşturmuştur. Volkanik dağdan çıkan küller rüzgarlar aracılığıyla kilometrelerce uzağa yayılmıştır. Katılaştıran kül tabakalarının sellerle aşınması sonucu Nevşehir yöresindeki peribacaları oluşmuştur.¹⁶

Kapadokya bölgesinin mimarı sayılan Erciyes Dağı'nın Nevşehir'in zirve noktası olan Uçhisar Kalesi'den görünümü yöreye ayrı bir güzellik katmaktadır.¹⁷ Âşık Sadık Gül, aşağıdaki şiirde yaşadığı yörenin güzellikleri arasında Erciyes Dağı'ndan da bahsetmiştir:

¹⁵ <http://www.uchisar.bel.tr/uchisar/eski-uchisar/> (Erişim Tarihi: 10 Ocak 2021)

¹⁶ <http://www.kayseriden.biz/icerik.asp?ICID=173> (Erişim Tarihi: 10 Ocak 2021)

¹⁷ <http://www.uchisar.bel.tr/uchisar/uchisar-kulturu/> (Erişim Tarihi: 10 Ocak 2021)

Bir başka renktedir toprağın taşın
Erciyes'ten çeker dumanı başın
Güzelliği başka sendeki kışın
Çekilmez mi kahrın güzün Gülşehir (92)

Şekil 4.1. Erciyes Dağı'nın Kapadokya'dan Görünümü (<https://www.fibhaber.com/turizm/erciyes-dagi-kapadokya-dan-bir-baska-guzel-h78913.html>)

4.2.12.1.3. Kızılırmak

Dünyada en başta gelen uygarlıkların her zaman su kenarlarında kuruldukları ve zaman içinde gelişerek biriktirdikleri değerler sayesinde kültürel çeşitliliğin temellerinin atıldığı bilinmektedir (Berkmen, 2015: 595). Kapadokya Bölgesi'nden geçen Kızılırmak özellikle bölge ekonomisini en çok etkileyen faktörlerden biridir. “Kapadokya Bölgesi'nin verimli toprakları üzerinde, Kızılırmak'ın bölgeye kazandırdığı ekonomik işlevler (Kızılırmak kilinin kullanıldığı çanak-çömlek atölyeleri, halı, kilim dokumasında kullanılan kökboyanın elde edilmesi, tarım topraklarının sulanması vb.), bölgenin önemli bir su havzası içinde yer alması sadece önemli yerleşmeler kurulmasına neden olmamış, bölge aynı zamanda İpek ve Kral yolu gibi önemli ticaret yollarının da güzergâhı olmuştur” (Berkmen, 2015: 597).

Kızılırmak Nevşehir'in ilçeleri Avanos ve Gülşehir'in ortasından geçmektedir. Âşık Sadık Gül iki şiirinde Kızılırmak'ın yöre için önemini vurgulamıştır:

Kızılırmak iki yana ayırmış

Güzellikte Mevla'm seni kayırmış

Erenlerin çok yoksulu doyurmuş

Erenler elinden közün Gülşehir (92)

Kızılırmak olmuş sana kol kanat

Avanos çanağı çömleği sanat

Uçhisar bağrında ince bir halat

Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir (124)

Şekil 4.2. Kızılırmak (<https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227464/fotograf-galerisi.html>)

4.2.12.2. Sanat

4.2.12.2.1. Çanak Çömlek Sanatı

Avanos'un ortasından geçen Kızılırmak'ın taşıdığı tüflü kıvımlı toprak, yöredeki çanak-çömlek sanatının doğuşunun başlıca nedenidir. Nevşehir'in kuzeyinde yer alan Avanos ilçesi merkeze 15 km uzaklıktadır. Avanos çömleklerinin tarihi M.Ö. 2000'li yıllara, Hititlerin yaşadığı dönemlere uzanmaktadır. Hititlerden bu yana kesintisiz devam ettiği bilinen çanak çömlek yapımı atların ve eşeklerin sırtında Avanos erkekleri tarafından oluşturulan kervanlarca çevredeki köy ve kasabalarda hatta Kayseri-Gülşehir-Aksaray yolu izlenerek pazarlanmıştır.¹⁸

Âşık Sadık Gül, bir şiirinde Nevşehir'i tanıtırken dünyada Nevşehir-Avanos çanak ve çömlekleri olarak bilinen bu sanattan da bahsetmiştir:

Nevşehir'in Bey Konağı

Avanos'un su çanağı

Ürgüp kültürün yumağı

Gelin görün Nevşehir'i (3)

Şekil 4.3. Çanak Çömlek Sanatı (<https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227464/fotograf-galerisi.html>)

¹⁸ <http://www.avanos.gov.tr/canak-comlek-atolyeleri> (Erişim Tarihi: 10 Ocak 2021)

4.2.12.2.2. Mimari

4.2.12.2.2.1. Beyler Konağı

19. yūzyıl Osmanlı sivil mimarisinde barok tarzının biçim ve sūslmelerinin ōrneklerinden biri olan Beyler Konağı, Nevşehir Kalesi'nin yakınlarda yer alır. İki katlı olan yapının giriş yönü kırmızı renge boyandığı için halk arasında ‐Kırmızı Konak‐ olarak da anılmıştır. Daha sonra dışı ve içi aslına uygun olarak restore edilmiştir.¹⁹ Aşık Sadık Gūl, Nevşehir'in gūzelliklerini anlattığı şiirlerinden birinde Beyler Konağı'nın da adı geçmektedir:

Nevşehir'in **Bey Konağı**

Avanos'un su çanağı

Ürgūp kūltürün yumađı

Gelin görün Nevşehir'i (3)

şekil 4.4. Beyler Konağı (<https://www.fibhaber.com/cevre/nevsehir-de-tarihi-beyler-konagi-restore-edildi-h105016.html>)

¹⁹ <https://www.nevsehirkenhaber.com/haber/5463581/150-yillik-konak-restore-edildi> (Erişim Tarihi: 10 Ocak 2021)

4.2.12.2.2. Eski Hamam

Eski Hamam, diğer adıyla Gavur Hamamı, Nevşehir'in Rum Mahallesi'nde bulunmaktadır. Hamamın Rumlar tarafından M.Ö. 1800'lü yıllarda inşa edildiği tahmin edilmektedir. Duvarlarında boyalı süslemeleri ve ana giriş kapısında çift başlı kartal kabartması ile bilinen bu yapının son yıllarda kubbesinin bir bölümü yıkılmış, süslemeleri silinmiştir. Çift başlı kartal heykeli ise Nevşehir Müzesi'nde korunmaktadır.²⁰

Tarih vermiş gülden olan adını

Karavezir kurmuş senin tahtını

Kurşunlu Camii **Eski Hamamı**

Buram buram tarih kokar Gülşehir (91)

Şekil 4.5. Eski Hamam (<https://www.fibhaber.com/gundem/nevsehir-de-200-yillik-tarihi-rum-hamami-restore-ediliyor-h68257.html>)

4.2.12.2.3. Kurşunlu Camii

Nevşehir'in Gülşehir ilçesinin merkezinde Osmanlı'dan kalan Kurşunlu Cami, diğer adlarıyla, Seyyit Mehmet Paşa Camii, 1779 yılında Karavezir Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Osmanlı taş mimarisi ve çini sanatını yansıtan en güzel

²⁰<https://www.fibhaber.com/gundem/nevsehir-de-200-yillik-tarihi-rum-hamami-restore-ediliyor-h68257.html> (Erişim Tarihi: 10 Ocak 2021)

örneklerden biridir.²¹ Camii, bulunduğu yöreye ait sarı ve beyaz renkteki taşlar kesilerek inşa edilmiştir. Büyük boyutlu bir kubbe ve yarım küçük bir kubbe tarafından örtülü olan camiiyi kapıları doğu, batı, güney yönüne açılan bir avlu çevreler.²²

Tarih vermiş gülden olan adını

Karavezir kurmuş senin tahtını

Kurşunlu Camii Eski Hamamı

Buram buram tarih kokar Gülşehir (91)

Şekil 4.6. Kurşunlu Camii (<http://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=2327>)

4.2.12.3. Turizm

4.2.12.3.1. İnanç Turizmi

4.2.12.3.1.1. Hacı Bektaş Veli Külliyesi

Hacı Bektaş Veli Külliyesi, eski adı Sulucahöyük olan, Nevşehir'in Hacıbektaş ilçesinin Bâla Mahallesi'nde yer alır. Bektaşîliğin "pir evi" olan bu külliyenin oluşumu ve gelişimini tamamlaması 13. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Orhan Gazi'den itibaren II. Abdülhamit zamanına kadar yapılan eklerle ve çevresinde birtakım düzenlemeler ile bugünkü haline gelmiştir. Hacı Bektaş Veli, Horasan'dan

²¹ <http://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=2327>(Erişim Tarihi: 10 Ocak 2021)

²²<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/kulturenvanteri/kursunlu-cam>(Erişim Tarihi: 10 Ocak 2021)

geldiğinde öncelikle kendi adına bir zaviye yaptırır. Rivayetlere göre bu zaviyeden bugüne kalan tek yapı “Kızılca Halvet” diğer adıyla çilehanedir. Bu yapı, külliyein çekirdeği kabul edilmektedir. 1385 yılında Hacı Bektaş Veli’nin türbesi, oğlu Seyyit Ali Sultan tarafından tekrar inşaa ettirilmiştir. Sultan II. Mahmut ise külliye baştan düzenlenmiş, türbe çevresindeki yapılar yıkılarak tekrar yapılmış bir de cami yaptırılmıştır. Külliye son şeklini II. Abdülhamit zamanında almıştır.²³ Hacı Bektaş Veli Külliyesi, Nadar Avlusu (I. Avlu), Dergâh Avlusu (II. Avlu), Hazret Avlusu (III. Avlu) ve çevresindeki yapılardan oluşmaktadır. Selçuklu, Karamanlı, Osmanlı mimarisinden izler taşıyan külliye 1964 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından müze olarak turizme açılmıştır.²⁴

Şekil 4.7. Hacı Bektaş Veli Külliyesi (<https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227464/fotograf-galerisi.html>)

4.2.12.3.1.2. Delikli Taş

Delikli Taş, Hacıbektaş ilçesinin doğu yönünde 3km uzaklıkta bulunan Arafat adı verilen dağdaki bir mağaradır. Bu mağarada Hacı Bektaş Veli’nin halvete çekildiği ve

²³ <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12048/haci-bektas-veli-kulliyesi-dergahi.html> (Erişim Tarihi: 15 Ocak 2021)

²⁴ <https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227561/hacibektas.html> (Erişim Tarihi: 15 Ocak 2021)

mağaranın deliğinden geçebilen insanların günahsız olduğu veya günahlarından arındığı yaygın bir halk inanışıdır.²⁵

Âşık Sadık Gül, aşağıdaki dörtlükte Hacı Bektaş'ı Veli'nin Horasan'dan Hacibektaş ilçesine gelişinden ve delikli taşın Hacı Bektaş Veli'nin adıyla anıldığından bahsetmektedir:

Horasan'dan gelip **Hacıbektaş'a**

Adını yazdıran **delikli taş**

Toprak olur bir gün bey ile paşa

Diyenler yolunu seçenlerdenim

Şekil 4.8. Delikli Taş (https://www.hacibektaş.net/index.php?id=tarihi_yerler)

4.2.12.3.2. Kültür Turizmi

4.2.12.3.2.1. Göreme

Göreme Mili Parkı ve Kapadokya (Nevşehir) Karma Miras Alanı UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne 1985 yılında giren Türkiye'ye ait miras alanlarından biridir.²⁶ Bu alan Göreme Milli Parkı, Karain Güvercinlikleri, Kaymaklı Yeraltı Şehri, Derinkuyu Yeraltı Şehri, Karlık Kilisesi, Yeşilöz Teodoro Kilisesini vb. kapsamaktadır. Göreme,

²⁵ <https://nevşehir.ktb.gov.tr/TR-227561/hacibektaş.html> (15 Ocak 2021)

²⁶ <https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-Dünya-Miras-Listesi> (15 Ocak 2021)

7-13. yüzyıllar arasında baskılardan kaçan Hristiyanların yerleşim yerlerinin başında gelmektedir.²⁷ Âşık Sadık Gül iki şiirinde Göreme'den bahsetmiştir:

Peribacaların konuşan dilin

Oymalar kayalar bağında gülün

Uçhisar **Göreme** Ürgüp'ün yelin

Avanos'un Zelve'n var Kapadokya (166)

Uçhisar'ı **Göreme**'si

Derinkuyu şu Göre'si

Gülşehir'i Sarılar'ı

Gelin görün Nevşehir'i (3)

Şekil 4.9. Göreme'den manzaralar (<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44433/goreme-milli-parki-ve-kapadokya-nevsehir.html>)

4.2.12.3.2.2. Kepez-Açıksaray

Gülşehir'in merkezinde bulunan Kepez yer altı kenti yüksek bir yere yapılmış beş katlı bir yapıyı çağrıştırmaktadır. Toprak altındaki kaya evleri, dehlizleri ile insanlık tarihinin ilk yerleşim yerlerinden olduğu düşünülmektedir.²⁸

Açıksaray harabeleri ise Gülşehir'in merkezine 3 km mesafede olan bir başka eski yerleşim yerlerindedir. Burada yağmur ve rüzgâr gibi iklim ve doğa olayları sonucu

²⁷<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44433/goreme-milli-parki-ve-kapadokya-nevsehir.html> (15 Ocak 2021)

²⁸ <http://www.gulsehir.org.tr/s/kapadokya-31.html> (15 Ocak 2021)

oluşan pek çok peribacası ve Gülşehir'in simgesi kabul edilen mantar kaya bulunur.²⁹ Açıksaray, 9. ve 10. yüzyıla ait kaya kiliseleri, manastırları, Roma medeniyetine ait kayadan oyma mezarları, çok katlı yeraltı yerleşim yerlerinden oluşmaktadır.³⁰

Gülşehir, kiliseler bakımından zengindir. Yöredeki belli başlı kiliseler Açıksaray'da Boğalı Kilise, Dört Sütunlu Manastır, On iki Sütunlu Kilise; Gülşehir merkezde Saint Jean Kilisesi ve Aziz Dimitris Kilisesi Pınarbaşıözü Vadisi'nde Kızılkatma Kilisesi başlıcalarıdır.³¹

Âşık Sadık Gül'e ait şiirden alınan aşağıdaki dördlükte Kepezden, Gülşehir'deki kiliselerinden ve Açıksaray'dan bahsedilmektedir:

Kepez kiliseler tarihi saklar
Peribacaların saçında aklar
Görölmeye değer Açıksaray'lar
Sırların çözümler akar Gülşehir (91)

Şekil 4.10. Kepez (<http://www.turkiyenintarihi.eserleri.com/?oku=2327>)

²⁹ <http://ovaoren.blogspot.com/2012/02/cappadocia-gulsehkir-tarihi-turistik.html> (15 Ocak 2021)

³⁰ <https://muze.gov.tr/muze-detay> (15 Ocak 2021)

³¹ <http://ovaoren.blogspot.com/2012/02/cappadocia-gulsehkir-tarihi-turistik.html> (15 Ocak 2021)

Şekil 4.11. Açısaray (<http://m.gulsehirc.org.tr/aciksaray-harabeleri/395/>)

4.2.12.3.2.3. Zelve

Avanos'a 5 km uzaklıkta olan Zelve, üç vadiden oluşmaktadır. Kapadokya'da peribacalarının en yoğun olan yerdir. Bölgedeki en eski yerleşim yeri ve Hristiyanlık dininin yayılmaya başladığı noktadır. 9. ve 13. yüzyılda Hristiyanlığın yerleşim ve dini merkezlerinden biri olmuştur. Hristiyanlık döneminin son bulmasından sonra 1950 yıllarına kadar yerleşim yeri olarak kullanılmış. İçerisinde çok sayıda manastırlar, kiliseler, kaya evleri, tüneller, değirmen ve cami gibi yapılar bulunur. Üzümlü, Geyikli, Balıklı Zelve'deki en bilinen kiliselerdendir.³²

Peribacaların konuşan dilin

Oymalar kayalar bağında gülün

Uçhisar Göreme Ürgüp'ün yelin

Avanos'un **Zelve**'n var Kapadokya (166)

Kozaklı kaplıca şifalı suyu

³² <https://www.kapadokyaweb.com/inceleme/zelve-vadisi> (Erişim Tarihi: 15 Ocak 2021)
<https://muze.gov.tr/muze-detay?DistId=ZPO&SectionId=ZPO01> (Erişim Tarihi: 15 Ocak 2021)

Turizm beşiğı Şu Derinkuyu

Zelve'de periler çeker uykuyu

Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir (124)

Şekil 4.12. Zelve (<https://www.kapadokyaweb.com/inceleme/zelve-vadisi>)

4.2.12.3.2.4. Uçhisar

Uçhisar, Nevşehir'e 7 km uzaklıkta bir beldedir. Eski volkanik patlamalar sonucu oluşan tf platosu üzerinde meydana gelmiş tepelerden ve Kermil, Güvercinlik, Karankemer ve Bağlıdere adını taşıyan vadilerden oluşur. Uçhisar'dan Nevşehir ili çevresinde yer alan Oylu Dağı (1642m.) Akdere Dağı (1543m.), Kermil Dağı (1486 m.), Kepez Dağı görülebilmektedir.³³

“Pers Dönemi'ndeki Kral Yolu ve Selçuklular Dönemi'ndeki İpek Yolu'nu kontrol eden Uçhisar, tarih boyunca da bu önemini korumuştur (...). Beldenin merkezinde Kale ve eteklerinde ise geleneksel karakterli kayadan oyma evlerle donatılmıŐ kentsel doku bulunmaktadır. GeçmiŐte savunma ve korunma amaçlı kullanılan Uçhisar Kalesi bölgenin en yüksek noktasıdır. Yüzlerce basamakla çıkılan kaleden, görkemli ve büyülü Kapadokya'nın, en güzel panoramik seyri yapılır. “Tığraz, avuŐ, Ağanın Kale” üçlüsünden oluşan Uçhisar, tarihsel süreçte Beylikler döneminde,

³³ <http://www.uchisar.bel.tr/uchisar/uchisar-cografyasi/> (16 Ocak 2021)

Karamanoğulları ve Selçukluların doğu sınırı, Kadıburhanettin beyliğinin batı sınırını oluşturmuş ve Uçhisar ismini almıştır.”³⁴

Uçhisar beldesi, turizm ve ticaret açısından geçmişten bugüne önemini halen korumaktadır. Nevşehir’in kültürel ortamından beslenen Âşık Sadık Gül Nevşehir’in ve Kapadokya bölgesinin güzelliklerini anlattığı şiirlerinde “Uçhisar”dan da bahsetmiştir:

Peribacaların konuşan dilin

Oymalar kayalar bağında gülün

Uçhisar Göreme Ürgüp’ün yelin

Avanos’un Zelve’n var Kapadokya (166)

Kızılırmak olmuş sana kol kanat

Avanos çanağı çömleği sanat

Uçhisar bağrında ince bir halat

Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir (124)

Uçhisar’ı Göreme’si

Derinkuyu şu Göre’si

Gülşehir’i Sarılar’ı

Gelin görün Nevşehir’i (3)

³⁴ <http://www.uchisar.bel.tr/uchisar/uchisar-2/> (16 Ocak 2021)

Şekil 4.13. Uçhisar (<https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227464/fotograf-galerisi.html>)

4.2.12.3.3. Sağlık Turizmi

4.2.12.3.2.1. Kozaklı Kaplıcaları

Nehşehir'in en uzak ilçesi olan ve kaplıcalarıyla tanınan Kozaklı, bölgede özellikle sağlık turizmi açısından önemli bir paya sahiptir. “Kozaklı Merkezinin yer aldığı vadi tabanında Hamamorta Mevkiinde MTA'nın yaptığı derin sondaj sonucunda (MTA 1996, 2005 Türkiye Jeotermal Kaynakları Envanteri) 80–93 santigrat derece arasında değişen sıcaklık 275 lt/sn debi ve 63,3 mwt güce sahip akışkan görünür hale getirilmiş ve ülke ekonomisine kazandırılmıştır. Söz konusu jeotermal su; Termal Turizm, Kaplıca Turizm, Tarımsal alanda Seracılıkta ve Kozaklı İlçesinin ısıtılmasında kullanılmaktadır”³⁵

“Termal suyun iyi geldiği rahatsızlıkların başlıcaları; anti depresif tedavilerde, romatizmal hastalıklar, kas ve iskelet sisteminin ağrılı durumlarında, ameliyat sonrası Post-Operatif hücre gelişiminde, cilt hastalıklarında, eklem ve eklem dışı kireçlenmelerde, ciltte gençleştirici, kırışıklıkları azaltıcı saç ve tırnakları güçlendirici ve parlaklık verici, muhtelif böbrek ve idrar yolları rahatsızlıkları vb.dir.”³⁶

Kozaklı kaplıca şifalı suyu

³⁵ <https://kozaklimyo.nevsehir.edu.tr/tr/14216> (16 Ocak 2021)

³⁶ <http://www.kozakli.gov.tr/saglik> (16 Ocak 2021)

Turizm beşığı şu Derinkuyu

Zelve'de periler çeker uykuyu

Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir (123)

4.2.12.4. Yiyecek Kültürü

Bir yörenin yiyecek kültürünü; iklim şartları, bitki örtüsü, ekonomik koşulları, bulunduğu coğrafya gibi faktörler etkilemektedir. Kapadokya yöresinin özellikle yaşadığı iklim şartları nedeni ile üzüm yetiştiriciliği çok yaygındır. Karasal iklimin etkisiyle yazlar sıcak ve kurak; kışlar soğuk ve yağışlı geçmektedir. Özellikle eylül ve ekim aylarında, uzun ve soğuk kış ayları için yapılan hazırlıklarda enerji veren besinler öne çıkmaktadır.³⁷ Yörede kış hazırlık aşamalarından biri de bağ bozumu sonrası yapılan işlerdir. Üzüm kurutmak, üzüm pekmezi kaynatmak, pekmezden köftür tatlısı yapmak bunlardan birkaçıdır.

4.2.12.4.1. Üzüm

Kapadokya'da üzüm yetiştiriciliğinin tarihi, bölgede yaşamış eski medeniyetlerden biri olan Hititlere kadar uzanmaktadır. Frig, Pers ve Hellenistik dönemlerinde üzüm yetiştiriciliği devam etmiştir. Yörede üzüm ile ilgili birtakım rivayetler yaygındır. Bir rivayete göre Ürgüp Dimrit üzümü adını Yunan mitolojisindeki toprak tanrısı Demeter'den almıştır. Başka bir rivayet ise mitolojideki şarap ve eğlence tanrısı Dionissos, Kapadokyalıdır. Neredeyse 3700 yıllık bir tarihi geçmişe dayanan Kapadokya Ürgüp üzümü için her yıl bağbozumu festivali düzenlenmektedir. Kapadokya üzümünü diğer üzümlerden farklı kılan bölgenin az yağış alması dolayısıyla kendine has lezzetinin içinde kalmasındandır. Ayrıca yörede üzümden şarap, pekmez, pestil vs. yapılmaktadır.³⁸

Âşık Sadık Gül, 92 numaralı şiirinde Nevşehir'in bağlarında yetişen eşsiz üzümüne dikkat çekerek üzümün yapılan pekmez ve köftürün güzelliğine dikkat çekmektedir:

Kekliğin turacın bülbülün öter

³⁷ <http://www.cappadociaexplorer.com/detay.php?id=56&cid=43> (16 Ocak 2021)

³⁸ <https://www.kapadokyadayim.com/kapadokya-urgup-bagbozumu-festivali/> (16 Ocak 2021)

Yedi çeşit bağda üzümün biter

Pekmezin köftürün burnumda tüter

Bir başkadır senin yazın Gülşehir (92)

Şekil 4.14. Nevşehir'de bağbozumu (<https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227464/fotograf-galerisi.html>)

4.2.12.4.2. Köftür

Köftür, Nevşehir yöresine has eylül ekim aylarında üzüm hasadı sonrası yapılan kış aylarının aranan lezzetlerinden biridir. Yörede yetiştirilen beyaz üzümün toplanmasından sonra pekmez haline getirilmesi ve un ile karıştırılarak hamur haline getirilerek tekrar kaynatılarak yapılan bir tatlıdır. Bu tatlının yapılışını Âşık Sadık Gül'ün eşi Nursen Gül şöyle anlatır: “Bağdan toplanan üzümler ezilerek üzüm şırası elde edilir. Şıranın içerisine pekmez toprağı katılarak bir süre kaynatılır. Daha sonra ocaktan indirilerek dinlenmeye bırakılır. Daha sonra bir süre daha kaynatıldıktan sonra ocaktan indirilerek soğumaya bırakılır. Soğuduktan sonra un ile karıştırılır. İçine biraz Arpa unu da ilave edilerek belli bir kıvama gelene kadar pişirilir. Tepsilere dökülerek sert kıvam alana kadar soğutulur. Daha sonra dilim dilim kesilir. Tepsiden kalıp halinde çıkarılarak bir örtünün üzerine serilerek kurutulur.”

Şekil 4.15. Koftür (<https://www.fibhaber.com/kultur-sanat/nevsehir-kofturune-doyum-olmaz-h76048.html>)

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÂŞIK SADIK GÜL'ÜN ŞİİRLERİNDE EDEBİ, DİNİ VE SİYASİ PORTRERLER

5.1. Edebi Portreler

5.1.1. Köroğlu

Köroğlu'nun ne zaman yaşadığına dair bilgiler kesin olmamakla beraber 16. yüzyıl sonları ile 17. yüzyıl başında yaşadığı düşünülmektedir. Köroğlu, hem destan kahramanı ve hem şair kimliğiyle çok geniş bir coğrafyada tanınmaktadır. (Sever, 2013: 201). “Köroğlu'nu sadece yaşamış tarihi bir şahsiyet olarak değil de, çok eski bir menkıbevi kahraman olarak düşünme ve onu bir destani menkıbeler sistemi içinde görme temayülü ilk defa Ziya Gökalp'ta belirir. Gökalp, Köroğlu'nu bir hamlede, cüretli bir faraziye ile Gazneliler devrine (XI. asır başları) götürür. Zeki Velidi Togan, tarihi izahlara dayanarak Köroğlu menkıbelerini çok daha gerilere, Göktürklerle Sasanilerin zamanındaki İran- Türk mücadelelerine götürdü” (Boratav, 1982: 237). “Köroğlu'nun hayatı hakkında çeşitli görüşler vardır. Yaygın inanişâ göre destan kahramanı Köroğlu ile şair Köroğlu aynı kişidir. Tarihî belgelere göre Bolu-Gerede arasında 1581'den itibaren 200 kişilik bir grupla eşkıyalık yapan Köroğlu Ruşen, aynı zamanda şair Köroğlu'dur. Bir başka görüşe göre ise, 1577-1590 yılları arasında yapılan Osmanlı-İran Savaşları'na katılmış bir yeniçeri şairdir.” (Sever, 2013: 202). Eflatun Cem Güney'e göre “Köroğlu, efsanevi bir “serden geçti” değil, Celali ayaklanmalarını temsil eden bir halk kahramanıdır. Bu bakımdan Köroğlu hikâyeleri efsaneleşmiş bir tarih sayılabilir. Hala Anadolu'da söylenen bu hikâyeler 24 bölüme ayrılıyor. Her biri Köroğlu'nun ya da koç yiğitlerinin maceralarından birini anlatıyor” (Güney, 1971: 73). “Köroğlu hem bir hikâye kahramanı hem de bir şair olarak halkça benimsendi, sevildi. Osmanlı Devleti'nin o çağda sürdürdüğü baskıcı, adaletsiz düzene

yiğitçe başkaldırdı, halkın zulüm ve haksızlığa karşı direnme gücünü temsil etti. Dostluk, kavga ve doğa sevgisiyle beslenen temiz dili, tok söyleyişi ve gür sesiyle savaş ve yiğitlik beslenen temiz dili, tok söyleyişi ve gür sesiyle savaş ve yiğitlik edebiyatının unutulmaz örneklerini verdi” (Bezirci, 1993: 187). Âşık Sadık Gül’ aşağıdaki dörtlükte âşıklara, Köroğlu gibi haksızlığa zulme karşı direnmeyi, zalimlere karşı halkın yanında olmayı öğütlemiştir:

Boyun bükme zalimlerin zulmüne

Halkının yanında olasin âşık

Köroğlu’ndan Pir Sultan’dan ibret al

Gönüllerde sultan kalasin âşık (37)

5.1.2. Pir Sultan Abdal

Pir Sultan Abdal’ın asıl adı Haydar’dır. Soyu Yemen’deki Hz. Ali torunlarından İmam Zeynel Abidin’e dayandırılmaktadır (Özkırmı, Erhat vd., 1993: 11). Sivas’a bağlı Yıldızeli kazasının Banaz köyünde 16. yüzyıl sonu ve 17. yüzyıl başlarında yaşadığı ve yine aynı yerde vefat ettiği tahmin edilmektedir (Güzel ve Torun, 2015: 491). Alevî-Bektaşî kültüründe “Yedi Ulu Ozan” olarak anılan şairlerdendir (Gölpınarlı ve Boratav, 2010: 9). Alevî-Bektaşî cemlerinde zakirler tarafından yedi ulu ozandan deyişler terennüm etmek gelenektir (Güzel ve Torun, 2015: 491). “Pir Sultan’ın şiirlerinde On İki İmam ve Hacı Bektaş’tan başka bir azizin adına hemen hemen tesadüf etmiyoruz. Hacı Bektaş bile onun şiirlerinde çok geri plandadır; eğer Hacı Bektaş’ı ögen şiirler onunsa şüphe yok ki Bektaşîlerin hatırını hoş etmek için yazılmıştır. Pir Sultan bir Bektaşî değil, bir Alevîdir; Hacı Bektaş’a değil, İran Safevî Şahlarına bağlıdır” (Gölpınarlı ve Boratav, 2010: 18). Pir Sultan Abdal, “Sünniliğe yönelik, Osmanlı devlet gücüne bir karşı koyma olarak Hz. Ali’yi yücelten, Şah İsmail’in oğlu Şah Tahmasb’ın (1524-1576) Anadolu Alevîlerini kurtaracak bir Mehdî olma savıyla Anadolu’ya yaptığı seferi, kurtuluşa giden yolda bir başlangıç olarak gören şiirler söyledi. Safavî Devleti hesabına büyük çabalar gösterdi. Anadolu’ya geleceği beklenen Şah’ın desteklenmesi yönünde sazıyla sözüyle çalıştı” (Sever, 2013: 214).

“Sivas valisi Hızır Paşa tarafından tutuklanmış, bir süre zindanda kalmış, İstanbul’dan gelen emirle idam edilmiştir. Ülküsü uğruna başını veren bu büyük sanatçı, asıl

ölümünden sonra daha canlı yaşamaya başlamış; hayatı efsaneleşmiş ve bir destan adamı oluşunda sanatçı oluşunun etkisi de büyük rol oynamıştır” (Öztelli, 1989: 15). Âşık Sadık Gül aşağıdaki dörtlükte âşıklara Köroğlu ve Pir Sultan Abdal’ı örnek göstererek haksızlık ve zulüm karşısında dimdik durup halka destek olmayı öğütlemiştir:

Boyun bükme zalimlerin zulmüne
Halkın yanında olasın âşık
Köroğlu’ndan Pir Sultan’dan ibret al
Gönüllerde sultan kalasın âşık (37)

Âşık Sadık Gül atışmalarında da “Pir Sultan”ın adını sıkça anması, onu örnek göstermesi ve onun yolundan ayrılmamayı öğütlemesi dikkat çekmektedir:

İyi olmaz dostun açtığı yara
Yakar ateşine düşürür nara
Pir Sultan misali çekerler dara
Yorulup canından bezme Can Ali (Atışmalar-9)

Erenler yolunda er değil miyiz
Cahilin başına şer değil miyiz
Kavgamız aynı bir değil miyiz
Pir Sultan’dan feyiz aldık Can Ali (Atışmalar-24)

Pir Sultan yolundan ayrılma sakın
Cahilden uzak ol kâmile yakın
Hep haklıdan yana tavrını takın
Haksızlara yaş olacan unutma (Atışmalar-34)

Pir Sultan yoluna koymuşum başı

Gizli gizli akar gözümün yaşı

İstemem olmasın mezarım taşı

Gönülden küskünüm yüze küskünüm (Atışmalar-51)

5.1.3. Âşık Mahzuni Şerif

“Asıl adı Şerif Cırık olan Âşık Mahzuni 1943 yılında Kahramanmaraş’a bağlı Afşin ilçesinin Berçenek köyünde doğdu. Köyde okul bulunmadığından Nembey köyünde Hacı Lütfi’nin açtığı hafız-Kur’an kursuna gitti, eski yazıyı öğrendi. Sonra köyüne eğitimci, öğretmen verilince ilkokula yazıldı, süresinde bitirdi. Ardından Mersin Astsubay Hazırlama Okulu’na girdi. 1959’da burayı iftiharla bitirerek Ankara Ordonat Tekniker Okulu’na geçti. Dayısının Kızı Emine ile evlendi. 1961’de Kuleli Askerî Lisesi’ne devam etti. Maddi zorluklar ve bir İtalyan kızına aşkı yüzünden öğrenimini tamamlayamadı” (Bezirci, 1993: 330). Ona bağlama çalmayı 16 yaşında iken, amcası Âşık Fezali öğretmiştir. 1963’te Fikret Oytam’la tanışmasıyla tamamen müziğe yönelmiştir. Hayatı boyunca 59 albüm, 11 uzunçalar, 400’ü aşkın 45’lik plak çıkaran ve 4 kitap yazan Âşık Mahzuni Şerif, Halk Ozanları Derneği Genel Başkanlığı, Pir Sultan Abdal Dernekleri Genel Merkez Disiplin Kurulu Başkanlığı, Hacı Bektaşî Veli Anadolu Kültür Vakfı Yönetim Kurulu üyeliği ve Ozan-Der Onur Kurulu Başkanlığı gibi çeşitli görevlerde bulunmuştur. 17 Mayıs 2002 tarihinde Almanya’nın Köln şehrinde 62 yaşında hayata veda etmiştir (Sever, 2013: 661-662). Mezarı Nevşehir’in ilçesi Hacıbektaş’tadır. Âşık Mahzuni Şerif, Âşık Sadık Gül’ün etkilendiği halk şairlerinin başında gelmektedir. Her ikisi de şiir görüşleri ve ağırlıklı olarak söyledikleri şiir türleri yönünden benzerlik arz etmektedir. Âşık Sadık Gül’e göre geçmişten günümüze pek çok şair gibi sümbüle, güle şiir söylemek kolaydır. Mühim olansa zalimin karşısında durarak halkın çektiği sıkıntı ve dertleri sazla ve sözle dile getirme cesaretidir. Bu sebeple şiirlerinin çoğunu taşlama türünde söylemiştir. Aşağıda Âşık Sadık Gül’ün Âşık Mahzuni Şerif için ağıt türünde söylediği şiire yer verilmiştir:

Her davulun sesi bize hoş gelir

Tokmak başımıza iner Mahzuni

Yeminine inandığım yiğitler
Yalar yeminini döner Mahzuni

Kalması kalemi keskin ozanlar
Lal olmuş dilleri suskun ozanlar
Kaderine küsmüş küskün ozanlar
Zalımlar mazlumu yener Mahzuni

Tel mızraba küskün perdeler saza
Boyun büküp şükür demişiz aza
Bundan ötesini bilmem ne yaza
Yağcılık yaltaklık hüner Mahzuni

Boran eksik olmaz belalı baştan
Yoruldu gözlerim döktüğüm yaştan
Geçiyorum bazen delikli taştan
Bilmeyenler beni kınar Mahzuni

Mezarın başında dualar ettim
Dışlandım taşlandım yolunu güttüm
Türküler söyledim ağıtlar tuttum
Kul Sadık'ım yaram kanar Mahzuni (14)

5.1.4. Halk Hikâyesi Kahramanları

5.1.2.1. Âşık Kerem ve Kerem ile Aslı Hikâyesi

Âşık Kerem'in 17. yüzyılda yaşadığı ve Kerem ile Aslı hikâyesinin onun hayatı etrafında teşekkül ettiği düşünülmektedir (Başgöz, 1968: 59). Elçin'in aktardığı bilgilere göre, edebiyat tarihimizin önle gelen isimlerinden Fuat Köprülü "*17. Asır Türk Edebiyatı Tarihi notlarında, Âşık Garip, Şah İsmail gibi halk hikâyeleriyle beraber Kerem ile Aslı'nın da bu asırda doğduğunu ve Azeri Edebiyatı notlarında Azeri sahasında teşekkül ettiğini*" ileri sürmüştür (Elçin, 2000: 60). Kerem ile Aslı hikâyesi Boratav'ın yaptığı tasnifte "aşk hikâyeleri"; "kahramanları hayali olanlar", "yaşadığı rivayet olunan âşıklar" ve "yaşadıkları muhakkak olanlar" olmak üzere üç kısma ayrılmıştır. Kerem ile Aslı hikâyesi "yaşadığı rivayet olunan âşıklar" başlığı altında Âşık Kerem'in adı geçmektedir. (Boratav, 1988: 36). Âşık Kerem'e ait şiirlerin bir kısmı, Kerem ile Aslı Hikâyesi içinde serpiştirilmiş halde varlığını korumuştur (Başgöz, 1968: 59; Boratav, 1988: 241) Âşık Sadık Gül, bazı şiirlerinde Kerem ile Aslı hikâyesine telmihte bulunmuştur. Bazen kendini Kerem ile kıyaslamış bazen de kendisini Kerem'e, sevgilisini de Aslı'ya benzetmiştir. Hikâyedeki "yanıp kül olma motifi"ne işaret ettiği "Yanık Kerem, yanmak, kül, kül etmek, küle dönmek" ifadelerinden anlaşılmaktadır:

Ne Leyla aradım ne de bir **Aslı** (21)

Kerem'i kül eden **Aslı** yâr bende (58)

Olsun adım **Yanık Kerem** sevdiğim (95)

Sevdamız **Kerem**'in külünde başlar (103)

Benzer oldum gayrı **Yanık Kerem**'e (123)

Mecnun derler ben **Kerem**'den beterim (129)

Kerem olsam yansam çölde sahrada (147)

Oldum küle döndüm **Kerem** be usta (148)

Kerem gibi yanıp küllere düştüm (162)

5.1.2.2. Leyla ile Mecnun Hikâyesi

Leyla ile Mecnun, “Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında en meşhur aşk hikâyesidir. Türk edebiyatında gerek divan edebiyatı içinde gerek halk edebiyatı içinde ana konudan uzaklaşmadan farklı biçimlerde yer almaktadır” (Albayrak, 2010: 365). “Hikâye kahramanlarının gerçek kişilikler olduğu sanılmaktadır. Bir rivayete göre Mecnûn, şair Kays b. Mülevvaha’l- Âmirî’nin (ölm: 698) lâkabıdır ve bu hikâye onun şiirlerinin yorumundan doğmuştur. Ancak onun Emevi ailesinden olup amcasının kızını seven bir genç olduğunu ileri sürenler de vardır.” (Pala, 2015: 288). Divan edebiyatında Leylî (karanlık, gece) kelimesiyle “sevgilinin saçı”na ve Mecnûn (deli, aşk çılgını) kelimesiyle “âşıklık durumu”na işaret edilmesi mazmun haline gelmiştir. Ayrıca telmih, tevriye, tenasüp gibi sanatlar aracılığıyla Leyla ve Mecnun hikâyesine atıfta bulunulmuştur (Pala, 2015: 290). “Türk Halk şiirinde Leyla ile Mecnun hikâyesinin kahramanı olan Leyla kastedildiği gibi, bazen de Leyla bütün âşıkların sevgililerinin ortak adı olur. Mecnun kelimesi “çılgın, deli” gerçek anlamı yanında, mecaz olarak “çıldırma, delirme” anlamında da kullanılır. Türkçedeki “mecnun olmak /mecnuna dönmek” deyimini “sevda yüzünden kendini kaybetmek” anlamında kullanılır. Aynı şekilde argoda “leylaya dönmek/leyla olmak deyimini de “sarhoş, çok içip sarhoş olmuş” anlamındadır. Dinî-tasavvufî edebiyatta ilahi aşk ile kendinden geçen ve aklî dengesi bozulan Hakk âşıklarına “mecnun” denir (Albayrak, 2010: 366). Âşık Sadık Gül’ün şiirlerinden alınan dizeler buna örnektir:

Ne **Leyla** aradım ne de bir Aslı (21)

Mecnun’a dönderip kül etme beni (42)

Mecnun olup kaldım kızgın çöllerde (66)l

Leyla arar **Mecnun** çölü görmeden (81)

Mecnun’dan beterim sensiz gezeli (95)

Mecnun’u **Leyla**’yı getir sen dile (143)

Mecnun oldum **Leyla** diye gezerim (146)

Mecnun’un misali çöllere düştüm (162)

Mecnun’u ne idi düşüren dile (112)

Mecnun derler ben Kerem’den beterim (129)

5.1.2.3. Ferhad ile Şirin Hikâyesi

Ferhad ile Şirin hikâyesi, Fars edebiyatında Genceli Nizami'nin "Hüsrev ü Şirin" adlı mesnevisinden doğmuştur. Bu hikâye Türk edebiyatına "Hüsrev ü Şirin" adıyla girmiş, "Ferhat ü Şirin" adıyla ilk müstakil eseri kaleme alan Ali Şir Nevai olmuştur (Albayrak, 1995: 388; Pala, 2015: 152). Ferhad ile Şirin adıyla divan edebiyatından halk edebiyatına geçerken tarihi ve coğrafi çerçevesinde birtakım değişikliklere uğramış ve varyant sayısında da artış görülmüştür. Bu hikâyenin Anadolu ve Azerbaycan varyantlarında olay Horasan'da başlayarak Amasya'da gelişimini sürdürmüştür. Konu olarak Karagöz ve Orta Oyununda da işlenmiştir (Albayrak, 1995: 388). Geçmişten bugüne âşık şiirinde Ferhad ile Şirin sıkça telmihte bulunulan hikâyeler arasında yer alsada Âşık Sadık Gül'ün sadece bir şiirinde bu konuya rastlanmaktadır:

Ferhat Şirin için delmiş dağları (143)

5.2. Dini Portreler

5.2.1. Peygamberler

Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinde ilk peygamber Hz. Âdem'den son peygamber Hz. Muhammet'e kadar pek çok peygamberin ismi yer almaktadır. 18, 20, 103, 170 numaralı şiirlerde Hz. Âdem'den; 58, 81 numaralı şiirlerde Hz. Yakup ve Hz. Yusuf'tan; 7, 47, 105 ve 146 numaralı şiirlerde Hz. Eyüp'ten, 79 ve 81 numaralı şiirde Hz. Hızır'dan; 117 numaralı şiirde Hz. Muhammet'ten söz edilmektedir. Ayrıca 82 numaralı şiirde Hz. Peygamber'den "nur yüzlü Resul" olarak bahsedilmektedir.

5.2.1.1. Hz. Âdem

Hız. Âdem, insanlığa gönderilen ve Kur'an'da adı geçen yirmi dört peygamberden ilkidir. Aynı zamanda İslam dini ve diğer semavi dinlere göre yaratılan ilk insan olarak kabul edilmektedir. Hz. Âdem, "İslami kaynaklarda insanlığın atası olması sebebiyle ebu'l beşer, Kur'an-ı Kerim'de (bk. Âl-i İmrân 3/33) Allah'ın seçkin kıldığı kişiler arasında sayılmış olduğundan safiyyullah unvanlarıyla da anılmaktadır" (Bolay, 1988: 358). "Âdem insanlığın babası olduğu için kelime olarak "insan" anlamında da

kullanılır. Gerek dini gerekse din dışı Türk edebiyatında Âdem peygamberin kıssalarından geniş çapta faydalanılmıştır” (Pala, 2015: 7). Âşık Sadık Gül’ün şiirlerinden alınan aşağıdaki dizelerde insan soyunun Âdem’den geldiği defalarca dile getirmiştir:

Kaç sene kaç asır **Âdem**’den beri (18)

Âdem’den gelirim **Âdem**’dir soyum (20)

Aslımı sorarsan **Âdem Havva**’dan (103)

Aslım **Âdem** bilmeyene bilsin diye söylerim (170)

5.2.1.2. Hz. Yakup ve Hz. Yusuf

Hz. Yakup, Kur’an-ı Kerim’e göre babası Hz. İshak gibi peygamberdir ve Yahudi inancına göre İsrailoğullarının üç atasından (diğerleri İshak, İbrâhim) biridir (Harman, 2013: 274). “Kaynaklarda duasının bereketiyle bir koyunun tek batında dört kuzu doğurması, sesinin üç konak mesafeden duyulacak kadar gür olması, attığı okun çok uzaklara gitmesi, duası ile dağları yerinden oynatması, oğlu Yusuf hakkında kurtlarla konuşması, çok uzak mesafeden Yusuf’un kokusunu alması gibi mucizeleri nakledilir. Edebiyatta daha çok etkili duasıyla anılan Hz. Yakup’la ilgili bilgiler Kur’an ‘da Yusuf Suresinde yer alır” (Uzun, 2013: 276). Hz. Yakup, oğlu Hz. Yusuf ile Türk edebiyatında çoğunlukla beraber anılırlar. Hz. Yakup, “kardeşlerinin Yusuf’u kuyuya atmalarından sonra onun hasretiyle Beytül ahzen (hüzünler evi) denilen kulübesinde yıllarca ağlamış ve ağlamaktan gözleri kör olmuştur. Gözlerinin görmez oluşu, yıllarca ağlaması, külbe-i ahzan, gözlerinin açılışı vs. telmih konuları ile ele alınır” (Pala, 2015: 478). Âşık Sadık Gül, iki ayrı şiirinden alınan aşağıdaki dizelerde çektiği sıkıntılar ve dertler yönünden kendini Hz. Yakup ve Hz. Yusuf’a benzeterek telmihte bulunmuştur.

Yakup’un Yusuf’un derdi var bende (58)

Yakup gibi Yusuf’una yanmayan (81)

5.2.1.3. Hz. Eyüp

Hz. Eyüp, İshak peygamberin torunu ve Yakup peygamberin yeğenidir. Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen peygamberlerdendir. “Onun Allah'a olan sevgisini ve bağlılığını, ibret olması bakımından göstermek amacıyla, Allah onu sınamıştır. Eyüp'ün vücuduna yaralar çıkmış, bu yaralara kurtlar düşmüş; çok acı ve ıstırap çektiği halde yine sabırla Allah'a şükretmiştir” (Güler, 2006: 89). Kur'ân-ı Kerîm'de Eyüp peygamberin 4 suredeki 6 ayette bahsi geçmektedir. Nisa Suresi 163. Ayette Eyüp peygamber vahiy gönderilen peygamberler arasında adı geçmektedir (Altuntaş ve Şahin 2011: 113). En'âm Suresi 84. Ayette hidayete erdirilen peygamberler arasında sayılmaktadır (Altuntaş ve Şahin 2011: 150). “Ayrıca hastalığı ile ilgili olarak iki yerde ayrıntıya girilmeksizin özellikle olayın taşıdığı dini ve ahlaki mesajı kapsayan bilgiler verilmektedir” (Harman, 1995: 16). Enbiya Suresi 83 ve 84. Ayetlerde şöyle buyrulmuştur:

“Eyyûb'u da hatırla. Hani o Rabbine, “Şüphesiz ki ben derde uğradım, sen ise merhametlilerin en merhametlisisin” diye niyaz etmişti. Biz de onun duasını kabul edip kendisinde dert namına ne varsa gidermiştik. Tarafımızdan bir rahmet ve kullukta bulunanlar için de bir ibret olmak üzere ona ailesini ve onlarla beraber bir mislini daha verdik” (Altuntaş ve Şahin 2011: 359). Sâd Suresi 41., 42., 43. ve 44. Ayetlerde şöyle buyrulmuştur: *“(Ey Muhammed!) kulumuz Eyyûb'u da an. Hani o, Rabbine “Şeytan bana yorgunluk ve azap dokundurdu diye seslenmişti. Biz de ona ayağını yere vur! İşte yıkanacak ve içecek soğuk bir su” dedik. Biz ona tarafımızdan bir rahmet ve akıl sahiplerine bir öğüt olmak üzere ailesini ve onlarla birlikte bir o kadarını bahsettik. Şöyle dedik “Eline bir demet sap al ve onunla vur, yeminini bozma. Gerçekten biz Eyyûb'u sabreden bir kimse olarak bulduk. O ne güzel bir kuldu! O, Allah'a çok yönelen bir kimse idi”* (Altuntaş ve Şahin 2011: 504-505).

Yaşadığı amansız hastalıklar ve dertlere gösterdiği metanetten dolayı Türk edebiyatında da sabrın timsalidir. Âşık Sadık Gül, aşağıdaki dizelerde çektiği dertlerin, akıttığı gözyaşlarının ve çevresi tarafından dışlanmasının Eyüp misali olduğunu ifade etmektedir:

Eyüp gibi köşelerde dışlandım (7)

Eyüp gibi gözlerimin yaşını

Döke döke ben bu candan usandım (47)

Kimi **Eyüp** olur düşer bir derde (105)

Eyüp gibi ağlar iki gözüm var (146)

5.2.1.4. Hz. Hızır

Hz. Hızır'ın peygamber mi yoksa veli mi olduğu konusunda farklı fikirler söz konusudur. Hızır, Türklerin kültür ve inanışlarına göre sıkıntıya düşenlerin hemen yardımına koşan ulu kimse veya iyedir. Oğuz Kağan Destanı'nda kutsal ışıkla göklerden Tanrı tarafından gönderilen Oğuz'un ordusuna yol gösteren bozkurt, boz atlı yol iyesidir. Köroğlu'nun kıratı ise bu inancın farklılaşmış şekillerindedir. İslamiyet'in kabulüyle birlikte boz atlı yol iyesi, dara düşenlerin yardımına yetişen Hızır'a dönüşmüştür (Kaya, 2007: 170). Kur'an-ı Kerim'de Hızır'ın adı geçmemektedir fakat müfessirler Kehf Suresindeki, Hz. Musa'nın yer aldığı kıssada "Allah tarafından rahmet ve ilim verilmiş salih kul" olarak adlandırılan kişinin Hızır olduğunu ileri sürmüşlerdir (Çelebi, 1998: 406). "Hızır efsanevî kişiliğiyle folklor, tasavvuf, halk inanç ve telakkilerinde geniş yer tutar. Tasavvuf ve tekke edebiyatında Ahmed Yesevî, Yûnus Emre ve Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'den başlayarak hemen bütün mutasavvıf şairler Hızır'ı mürşid-i kâmil olarak yorumlamışlardır. Ahmed Yesevî bir hikmetinde Hızır'la görüşüğünü, onun kendisine yardım edip elinden tuttuğunu, otuz bir yaşında iken kendisine mey (ilâhî aşk) içirdiğini ve vücudundan Azâzîl'i kovduğunu söyler. Yûnus Emre, Hızır'ın İlyâs ile birlikte âb-ı hayât içerek ölümsüzlüğe eriştiğini belirtir ve Hızır'ın sakalık yapacağından söz eder. Onun sunacağı şey ise âb-ı hayât yani ilâhî aşktır. Bu sâkîlik motifine başka şairlerde de rastlanır. Mevlânâ, Şems-i Tebrîzî'yi "ikinci Hızır, zamanın Hızır'ı, görüş Hızır'ı, gerçek Hızır" gibi ifadelerle tanımlar (Kurnaz, 1998: 411). Halk ağzında "Hızır gibi yetişmek, kul bunalmayınca Hızır yetişmez" gibi söz kalıpları halen yaşamaktadır. Âşık Sadık Gül'e ait iki şiirde Hızır'dan bahsedilmektedir:

Garibe yoksula olmazsan **Hızır** (79)

Hızır gelmezmiş düşmeden dara (81)

5.2.1.5. Hz. Muhammed

Resul Kur'an-ı Kerim'de mürsel, nebi gibi peygamber kelimesinin yerine kullanılan sözcüklerden biridir. Resul, "gönderilmiş kişi", "Allah'ın buyruklarını ve öğütlerini muhataplarına bildirmek için seçtiği elçi" anlamlarında kullanılmıştır (Yavuz, 2007: 257).

İslam inancına göre Hz. Âdem'den itibaren bütün peygamberler önemlidir fakat onların arasında Allah katında en üstünü, bütün alemler için gönderilen ve son peygamber olan, Hz. Muhammed'dir. Kutsal kitap Kur'an-ı Kerim'de A'râf suresinin 172. ayeti, Bakara suresinin 31. ayeti ve Nur suresinin 35. ayetinde Hz. Muhammed'in nurundan ve onun ilk mahluk olduğundan söz edilmektedir. Allah, Muhammedî nuru her şeyden önce yaratmıştır. Hz. Âdem'den itibaren peygamberlerin tamamında tecelli eden bu nur en son Hz. Muhammed'e geçmiştir (Uludağ, 2007: 244)

İslam Peygamberi Hz. Muhammed için yaygın olan inançlardan biri de gülün, kokusunu O'ndan aldığına inanılmasıdır. "Gül koklamak sevaptır" inancı, gülün peygamberin sembolü olmasından kaynaklanmaktadır (Kurnaz, 1996: 220). Âşık Sadık Gül, 117 numaralı şiirinde "Muhammed" adıyla; 85 numaralı şiirde "Resul" adıyla Hz. Peygamberden söz etmektedir. Aşağıdaki dörtlükte Hz. Muhammed ile ilgili Kâbe, gül, nur ve Resul sözcüklerini bir arada kullanarak tenasüp yapmıştır. Özellikle gül, nur, resul sözcükleriyle Hz. Muhammed'in vasıflarına gönderme söz konusudur:

Ben de aşabilsem sahrayı çölü
Ölmeden Kâbe'yi görmek isterim
Dalımdan koparıp bir gonca **gülü**
Nur yüzlü Resul'e vermek isterim (85)

5.2.2. Diğerler Portreler

5.2.2.1. Hz. Ali

Hz. Ali, ilk Müslümanlardandır ve aynı zamanda Hz. Muhammed'in damadıdır. Hz. Muhammed'in vefatından sonraki dört halifeden (Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali) sonuncusudur. Hz. Muhammed'in amcası Ebu Talip'in en küçük

oğludur. Hicret sonrası Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatıma ile evlendirmiştir. Bu evlilikten Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin dünyaya gelmiştir. Hz. Peygamber, Hz. Ali'yi daima öz kardeşi gibi görmüş, beş yaşına girene kadar onu himayesi altında tutmuştur. Hz. Ali; Bedir, Uhud, Hendek gibi savaşlarda Hz. Peygamberin sancaktarlığını üstlenmiştir. (Fırlalı, 1989: 371).

Şah-ı merdan, “yiğitlerin şahı” anlamında Hz. Ali'ye atfedilmektedir (Korkmaz, 1994: 327). Kırklar “Gayb erenleri, ululuk-ermişlik sıralamasında yer alan, kim oldukları tam olarak bilinmeyen, ancak varlıklarına ve kutsallıklarına inanılan kırk kişilik evliya, ermiş topluluğu” dur. Kırklar, Alevî- Bektaşî inancına göre Hz. Ali ile ilişkilendirilir. Örneğin Kırklar Cemi, Hz. Ali başkanlığında kırkların toplantısı olarak bilinmektedir (Korkmaz, 1994:210). Âşık Sadık Gül iki şiirinde Hz. Ali'den söz etmiştir. Şiirlerinden alınan ilk dizelerde yakınlıkları itibariyle Hz. Ali ile Hz. Muhammed beraber anılmıştır. Diğer dizelerde “Şah-ı Merdan” ve Kırklar Başî Pir” ifadeleri Hz. Ali işaret edilmektedir:

Sağımız **Muhammed, Ali** solumuz (117)

Üstadımız **Şah-ı Merdan Kırklar Başî Pir**'dir dost (169)

5.2.2.2. Hz. Havva

Havva, “ilk kadın, Hz. Âdem'in zevcesi ve insanlığın annesi (Ümmü'l beşer)” olarak anılır. (Harman, 1997: 542). Kur'ân-ı Kerîm'de Bakara Suresi 35-38. Ayetlerde; A'râf Suresi 19-25 Ayetlerde; Tâhâ Suresi 115-123. Ayetlerde Âdem ile Hava'nın cennetten dünyaya gidişleri şu şekilde anlatılır: “Âdem ile zevcesi Allah tarafından cennete yerleştirilir. Orada bir ağacın meyvesi dışında her şeyden diledikleri gibi yiyecekleri, fakat o ağaca yaklaştıkları takdirde zalimlerden olacakları bildirilir. Ancak şeytan her ikisini de kandırır ve yasak meyveden yerler. Bunun üzerine ayıp yerleri kendilerine görünür ve cennet yapraklarından üzerlerini örtmeye çalışırlar. Daha sonra Allah'tan kendilerini bağışlamasını dilerler. Allah da yeryüzüne inip orada yaşayacaklarını, orada ölüp yine orada dirileceklerini bildirir” (Harman, 1997: 544-545). Âşık Sadık Gül'e ait bir şiirde Âdem ile Havva beraber zikredilerek insanların sadece bir soya dayandığı ifade edilmiştir:

Aslımı sorarsan **Âdem Havva**'dan (103)

5.2.2.3. Hz. Lokmân

Hz. Lokman, hikmet ehlidir ve hekimlikte üstad olarak kabul edilmektedir. Peygamber veya veli olduğu konusunda farklı düşünceler vardır (Saraç, 2011: 20). Kur'ân'da onun adına bir sûre bulunur. Lokmân Sûresi'nin 12. Ayetinde şöyle buyrulmaktadır: *“Andolsun, biz Lokmân'a şu hikmeti vermiştik: “Allah'a şükret.” Kim şükrederse, ancak kendisi için şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse, bilsin ki Allah her bakımdan sınırsız zengindir, övülmeye lâyıktır”* (Altuntaş ve Şahin, 2011: 454). “Lokman Hekim'in ye dediği” sözü halk arasında varlığını halen sürdürmektedir. Âşık Sadık Gül'ün bir şiirinde Lokman, “hekim” olarak anılmaktadır:

Lokman dedikleri o **hekim** ölmüş (70)

5.2.2.4. Veysel Karani (Üveys el-Karanî)

Üveys el-Karanî Yemen'deki Karan aşiretine mensup olup Anadolu'da halk arasında Veysel Karanî adı ile bilinmektedir. Hayatı hakkında erken dönem kaynaklarında ve hadis kitaplarında yeterli bilgi mevcut değildir. Doğruluğu bilinmemekle beraber hakkında en geniş bilgilere Feridüddin Attar'ın Tezkiretü'l Evliya adlı eserinden ulaşılmaktadır (Tosun, 2013: 74). Hakkındaki rivayetlerden birine göre Veysel Karani Yemen'de deve çobanıdır. Peygamber'i görmek için Medine'ye gitmeyi çok istemiş fakat yaşlı annesini yalnız bırakıp gidememiştir. Daha sonra annesi kısa süreliğine izin vermiş ve aradaki dağları, tepeleri ve kızgın çölleri aşarak Medine'ye varmıştır. Fakat peygamberi evinde bulamamış ve annesinin “O'nu evde bulamazsan geri dön” sözünü hatırlayarak Yemen'e geri dönmüştür. Hz. Peygamber eve geldiğinde Veysel'in kokusunu hissetmiş ve hırka-i saadetinin ona verilmesini Hz. Ömer ve Hz. Ali'ye vasiyet etmiştir. Peygamberin vefatından yıllar sonra sonrası Veysel Medine'yi ziyaret etmiştir. Hırka-i saadet ona teslim edilmiştir. Hırka, günümüzde İstanbul Hırka-i Şerif camiinde bulunmaktadır (Tosun, 2013: 74; Pala, 2015: 474). Tasavvuf edebiyatında Yunus Emre'nin Veysel Karanî hakkında söylediği şu ilahisi meşhurdur:

“Anasından doğup dünyaya geldi

Melekler altına kanadın serdi

Resulün hırkasını tacını giydi

*Yemen illerinde Veysel Karani*³⁹

Âşık Sadık Gül'ün iki şiirinden alınan aşağıdaki dizelerde “Veysel”, “Yemen çölü”, “çöl” kelimeleri ile Veysel Karani'ye telmihte bulunulmuştur:

Arayan ne bulmuş **Yemen çölünde**

Veysel gibi sırta eren var oğul (80)

Yanmamız **Veysel**'in çölünde başlar (103)

5.2.2.5. Tapduk Emre

Horasan'dan Anadolu'ya gelen dervişlerden biridir. Kaynaklarda ne zaman yaşadığı, nerede yaşadığı ve öldüğü, mezarının nerede olduğu ile ilgili farklı bilgiler mevcuttur. Âşıkpaşazade Tarihi'nde yer alan bilgiye göre Orhan Gazi zamanında yaşayıp I. Bayezid zamanında öldüğüne yöneliktir. Fakat Tapduk Emre'nin şeyhi Barak baba ve müridi Yunus Emre'nin yaşadığı dönemler göz önüne alınırsa 13. yüzyılın ikinci yarısında yaşadığına dair görüş daha ağır basmaktadır. Hacı Bektaşî Veli velayetnamesi'nde Tapduk Emre'nin Barak Baba ile beraber Hacı Bektaşî Veli'nin müridleri arasında adı geçse de müridi Yunus Emre'ye ait şu şiir bu durumun aksini göstermektedir: “*Yûnus'a Tapduk u Saltug u Barak'tandır nasib.*” Şiirden anlaşılacağı üzere Tapduk Emre, Barak Baba'nın mürididir. Tapduk Emre'nin Mezarı'nın nerede olduğu bilinmemekle beraber Bursa, Manisa, Afyon, Aksaray gibi yerlerde bulunan mezarlar Tapduk Emre'ye ait olduğu ileri sürülmektedir. Ankara'nın Nallıhan İlçesine bağlı Emrem Sultan köyündeki mezarın ona ait olma ihtimalini başta Afyon Şer'iyye Sicilleri ve birçok kaynak desteklemektedir (Şahin, 2011: 12-13). Aşağıda şiirden alınan bir dizeye göre Âşık Sadık Gül, bağlı bulunduğu dergâhın Tapduk Emre'nin dergâhı olduğunu ileri sürmüştür:

Dergâh sorar isen Tapduk kolumuz (117)

³⁹ <https://www.antoloji.com/yemen-illerinde-veysel-karani-siiri/> (Erişim Tarihi: 22Nisan 2021)

5.2.2.6. Hacı Bektaşî Veli

Hacı Bektaş Veli'nin tarihi şahsiyetini aydınlatacak yaşadığı dönemdeki hiçbir yazılı kaynak ve belge günümüze ulaşmamıştır. Hakkındaki bilgilere sınırlı da olsa ölümünden çok sonra kaleme alınmış ikincil kaynaklardan öğrenilmektedir. Bunlar, 14. yüzyılda yaşayan Elvan Çelebinin Menâkıbü'l-kudsiyye adlı eseri yine aynı yüzyılda yaşayan Ahmed Eflaki'nin Menâkıbü'l-ârifin adlı Farsça eseri 15. yüzyılın sonlarında yazıldığı düşünülen Vilâyetnâme-i Hacı Bektaş veya Vilâyetnâme adıyla tanınan eser ve Âşıkpaşazade Tarihi'dir. Kaynaklardan edinilen bilgilere göre asıl adı Bektaş'tır. Ölümünden sonra Hacı Bektaş Veli olarak anılmış Bektaşîlik tarikatının kurucusu olarak kabul olunan ve 13. yüzyılda Yesevi veya Haydarî Türkmen dervişi olarak Horasan'dan Anadolu'ya göç etmiştir. Daha Sonra Vefâî tarikatı şeyhi Bba İlyas'a intisap etmiştir. Hayatının büyük bölümünü Sulucahöyük'te (Hacıbektaş'ta) geçirmiştir. Burada şeyhi Baba İlyas gibi bir hayat geçirmiştir. Köyün hayvanlarına çobanlık yapmış bazen de yakındaki bir mağarada inzivaya çekilmiştir. Bir yandan kendi aşiretinin mürşitliğini üstlenirken diğer yandan başta Ürgüp yöresindeki Hristiyanlar olmak üzere Şamanist Moğollar arasında Müslümanlığın yayılması için çaba göstermiştir. Yetiştirdiği halifelerini de aynı amaçla Anadolu'nun her tarafına göndermiştir. Hacı Bektaşî Veli'nin asıl şöhreti ölümünden sonra gerçekleşmiştir (Ocak, 1996: 455-456). Âşık Sadık Gül iki şiirinde Hacı Bektaş Veli'den bahsetmiştir:

Hacı Bektaş gibi **Veli** görmeden (81)

Seni seçmiş **Hacı Bektaşî Velî** (119)

5.2.2.7. Abdal Musa

Kaynaklarda doğumu ile ilgili herhangi bir bilgi mevcut değildir. Hakkındaki rivayetler menkıbelere dayanmaktadır. "Belîğ'in, Bursa'nın fethinden önce Buhara'dan gelen kırk abdalın biri olarak gösterdiği Abdal Mûsâ, Âşıkpaşazâde'de Bektaşî olarak zikredilir. Taşkoprizâde, Âlî ve Hoca Sâdeddin gibi tarihçiler, onun Bursa'nın fethinde Sultan Orhan'la birlikte olduğuna ve Geyikli Baba ile aralarında yakın bir münasebetin bulunduğuna işaret ederler. Meşhur Bektaşî velisi Kaygusuz Abdal'ın Abdal Mûsâ'dan icâzet alışı, Kaygusuz Abdal Menâkıbı'nda genişçe anlatılmaktadır. Bazı Bektaşî kaynaklarında ve Finike yakınlarındaki Kâfi Baba

Tekkesi kitâbesinde Abdal Mûsâ “pîr-i sâni” lakabı ile anılmakta ve kurduğu tekke, Bektaşîliğin dört dergâhından biri sayılmaktadır” (Köprülü, 1998: 64). Ayrıca Hacı Bektaş Veli’nin soyundan olup en sevdiği müridi olarak bilinmektedir. Hacı Bektaş Veli’nin vefatı sonrası onun himmetiyle yeniçeri ocağının kurularak aralarında Bektaşîliğin yayılmasında büyük rol oynamıştır (Altınok, 2012: 210). Âşık Sadık Gül, sadece bir şiirinde Abdal Musa’yı anmıştır. Şiirden alınan aşağıdaki dizelerde Hz. Musa’nın denizi yarıp geçme hadisesine telmihte bulunarak bu durumu Abdal Musa’nın şahsında birleştirmiştir:

Abdal Musa gibi derya mı geçtin (151)

5.2.2.8. Azrail Meleği (Ölüm Meleği)

“Azrail”in İbranice bir kelime olduğu düşünülmektedir. İslam inancında dört büyük melekten biri olup can almakla yükümlüdür. Müslümanlığın kutsal kitabı olan Kur’an-ı Kerim’de “melekü’l mevt” (ölüm meleği) ismiyle anılmakla beraber ayrıntılı bilgiye ulaşılamamaktadır. Ölüm meleğinin sadece can alma görevi belirtilmiştir (Kılavuz, 1991: 350-351). Secde suresi 11. ayetinde şöyle yer alır: “*De ki: Sizin için görevlendirilen ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz*” (Altuntaş H, Şahin M, 2011: 459). Zümer Suresi 42. ayette can alan asıl failin Allah olduğu bildirilir: “*Allah, (ölen) insanların ruhlarını öldüklerinde, ölmeyenlerinkini de uykularında alır. Ölümüne hükmettiklerinin ruhlarını tutar, diğerlerini belli bir süreye (ömürlerinin sonuna) kadar bırakır. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır*” (Zümer, 2011: 513). Halk arasında Azrail “ölüm meleği” inden başka “can alıcı”, “alıcı kuş” “zulmet iyese”, “felek”, “ecel” gibi isimlerle de anılmaktadır. Halk arasında ölümden kaçış düşüncesi zamanla bazı gelenek, inanış ve halk anlatmalarının oluşmasını sağlamıştır. Ayrıca şiirlere, türkülere, manilere, atasözlerine, deyimlere, bilmecelelere konu olmuştur (Şimşek, 2019: 13-14) Halk hikâyelerinde ve halk Dede Korkut Kitabı’nda Azrail tarafından can almak için sıkıştırılan Deli Dumrul Tanrı’ya şöyle yalvarır:

“Yücelerden yücesin

Kimse bilmez nicesin

Güzel Tanrı

Nice cahiller seni gökte arar, yerde ister

Sen bizzat Mü'minlerin gönlündesin

Daim duran cebbar Tanrı

Baki kalan settar Tanrı

Benim canımı alacaksan, sen al

Azrail'e almağa bırakma” (Ergin, 2015: 129).

Âşık şiirinde sıkça rastlanan motiflerden biri olan Azrail motifine Âşık Sadık Gül'ün altı şiirinde rastlanmaktadır. Şiirlerinde Azrail, can alıcı olması ve acımasız yönü ile ele alınmıştır:

Azrail'im oldu düştü peşime (30)

Yapışır **Azrail** elbet döşüne (34)

Azrail atına varıp binmeden (75)

Azrail bakmaz ki gözündeki yaşa (80)

Azrail ne yaşlı ne genç seçiyor (81)

Dilerim **Azrail** kapın aralar (140)

5.2.2.9. Habil ile Kabil

Habil ile Kabil Hz. Âdem'in oğullarındandır. Aralarında vuku bulan hadise “Habil” ve “Kabil”in isimleri verilmeden Kur'an-ı Kerim Mâide Suresi'nde 27-31. ayetlerde teferruatlı bir şekilde anlatılmıştır. “(Ey Muhammed!) Onlara, Âdem'in iki oğlunun haberini gerçek olarak oku. Hani ikisi de birer kurban sunmuşlardı da, birinden kabul edilmiş, ötekinden kabul edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen, “Andolsun seni mutlaka öldüreceğim” demişti. Öteki, “Allah, ancak kendisine karşı gelmekten sakınanlardan kabul eder” demişti. “Andolsun! Sen beni öldürmek için elini bana uzatsan da ben seni öldürmek için sana elimi uzatacak değilim. Çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım.” “Ben istiyorum ki, sen benim günahımı da, kendi günahını da yüklenip cehennemliklerden olasın. İşte bu zalimlerin cezasıdır.” Derken

nefsi onu kardeşini öldürmeye itti de (nefsine uyararak) onu öldürdü ve böylece ziyan edenlerden oldu. Nihayet Allah, ona kardeşinin ölmüş cesedini nasıl örtüp gizleyeceğini göstermek için yeri eşeleyen bir karga gönderdi. “Yazıklar olsun bana! Şu karga kadar olup da kardeşimin cesedini örtmekten âciz miyim ben?” dedi. Artık pişmanlık duyanlardan olmuştu” (Altuntaş ve Şahin, 2011: 122-123). “Hadislerde de “Haksız yere öldürülen hiçbir kimse yoktur ki onun kanından Âdem’in birinci oğluna bir pay ayrılmasın. Zira cinayeti âdet edenlerin ilki odur” denilerek bu olaya atıfta bulunulmuştur” (Harman, 1996: 376). Şiirlerde genellikle Habil ile Kabil ismi birlikte yer alır. Habil mazlum, Kabil ise zalimi yani kötülüğü temsil eder. Âşık Sadık Gül’e ait bir şiirden alınan aşağıdaki dizede, Kabil ve Habil’in isimleri birlikte anılarak aralarında geçen hadiseye telmihte bulunulmuştur:

İman gönüldendir ibadet dilden
Alsana dersini **Kabil Habil**’den (110)

5.2.2.10. Yezid

“Muaviye’nin oğlu ve Emevî devletinin ikinci halifesidir. Kerbela vakası onun zamanında olduğu için özellikle “Maktel-i Hüseyin”lerde adı çok anılır.⁴⁰ Alevî-Bektaşîler onun düşmanı olup “Yezîd” kelimesini bir küfür sözü olarak kullanırlar” (Pala, 2015: 482) Âşık Sadık Gül’den alınan dörtlüklerde “yezid olmak”, “yezidler” şeklinde kullanılmıştır:

Susar bir köşede ağlar yiğitler
Beş paraya sattı bizi **yezidler**
Paçamızdan dalar beslenen itler
Meydanda davulun çalıyor hocam (97)

⁴⁰ “Hz. Hüseyin’in şehid edilmesini anlatan manzum ve mensur eserlerle bu konuda yazılmış mersiyeler başta olmak üzere Kerbelâ adı Türk edebiyatında önemli bir motif olarak yer alır. Türk muhayyilesinde Kerbelâ, Hz. Hüseyin’le ailesinin ve yakınlarının topluca şehid edildiği bir yerin adı olmanın dışında bu elim vak’ayı ifadelendiren pek çok şair ve edip tarafından âdeta bir remiz ve mazmuna dönüştürülerek “vak’a-i dilsüz-i Kerbelâ, haber-i Kerbelâ” gibi adlarla da anılan acıklı bir konunun adıdır” (Uzun, 2002: 274).

Dört kitabın dördüne de Hakk dedim

Allah birdir başka ilah yok dedim

Aramızda **Yezid** olan çok dedim

Araya ikilik yayan utansın (Atışmalar- 41)

5.3. Siyasi Portreler

5.3.1. Karavezir Mehmet Paşa

Nevşehir'in bir köyü olan Arapsun (Gülşehir)'de seyyid zümresine mensup bir ailenin çocuğu olarak 1735 yılında dünyaya gelmiştir. Dayısı aşçıbaşı lakaplı surre emini Süleyman Ağa'nın yanında saray mutfağında görev almıştır. Hassa Ocağı'na girdikten sonra sarayda çeşitli görevlere getirilmiştir. Yazı tekniğini iyi bilmesi ve yazısının güzel olması hasebiyle dikkatleri üzerine çekmiş ve Hazine Odası'na yazıcı olarak göreve getirilmiştir. Abdülhamid'in şehzadeleri ile yakın ilişkiler kurarak onların yazılarını kaleme almıştır. Abdülhamid'in tahta çıkmasıyla hazine kedhüdâsı ve ardından silâhdarlık görevini üstlenmiştir. Zamanla padişahın sadrazamlık makamına erişmiştir. I. Abdülhamit'e ait yazılarda gece gündüz durmadan çalıştığı ifade edilmiştir. Zeki ve nüktedan bir kişiliğe sahiptir. Ancak bazı devlet adamlarınca esmer ve kısa boylu olduğu için "kara", "karavezir" lakaplarıyla anılmıştır. 1781 yılında yakalandığı tifo (karahumma) hastalığından dolayı vefat etmiştir. Karavezir Mehmet Paşa, Damat İbrahim Paşa'nın eski ismi Muşkara olan şehre Nevşehir ismini vermesini örnek alarak o da doğduğu Arapsun Köyü'nün ismini değiştirerek Gülşehir yapmıştır. Gülşehir'de yaptırdığı eserlerden cami, kütüphane ve dört çeşme halen ayakta durmaktadır (Sarıcaoğlu, 2001: 477). Âşık Sadık Gül'ün, şiirlerinden alınan aşağıdaki dizelerde Gülşehir'e isminin Karavezir Mehmet Paşa tarafından verildiğini ve tarihini onun inşa ettiğinden söz edilmiştir:

Karavezir kurmuş senin tahtını (88)

Karavezir Mehmet Paşa'dan adın

Tarih kokar senin özün Gülşehir (89)

ALTINCI BÖLÜM

ÂŞIK SADIK GÜL'ÜN ESERLERİ

6.1. Âşık Sadık Gül'ün Şiirleri

6.1.1. Sekizli Hece Ölçüsü ile Yazdığı Şiirleri

1. AMERİKA

Dünyayı dönderdin çöle

Doymaz gözün Amerika

İşin gücün senin hile

Yakar közün Amerika

Bozuk düzeninde damın

Önemi yok sende canın

İt sürüsü dört bir yanın

Yalan sözün Amerika

Iraktan alırsın payı

Başımıza oldun dayı

Bilir dünya Japonya'yı

Islak bezin Amerika

Kul Sadık der haller yaman

Davacıdır senden zaman
Vermezsin kimseye aman
Yalan pozun Amerika

2. BEBEK KATİLİNE

Dünyanın şımarık piçi
Çocuklara yeter gücü
Kanla doyar yoksul aç
Var mı sende din İsrail

Katiline fermanı yazma
Dünyada barışı bozma
Elinle mezarın kazma
Yücelerden in İsrail

Amerika yandaş yanın
Dökülürse durmaz kanın
Fena yanar yoksa canın
Kabuğuna sin İsrail

Çıkaman bizimle cenge
Bozulur olanca denge
İyi bak al beyaz renge
Tanır bizi dün İsrail

Ne edecek koyun koça

Kilon senin acep kaça
Gücün yeter yoksul aç
Bilir bizi Çin, İsrail

Ozan Sadık söyler sözü
Alev etme ufak közü
Çıkarma rayından bizi
Gelmesin o gün İsrail

3. NEVŞEHİR TÜRKÜSÜ

Nevşehir'in Bey Konağı
Avanos'un su çanağı
Ürgüp kültürün yumağı
Gelin görün Nevşehir'i

Oyma oyma kayaları
Irmağında sunaları
Sümbül kokar yaylaları
Gelin görün Nevşehir'i

Uçhisar'ı Göreme'si
Derinkuyu şu Göre'si
Gülşehir'i Sarılar'ı
Gelin görün Nevşehir'i

Ozan Sadık söyler sözü

Acıgöl'ü Kızılöz'ü
Güleçtir halkımın yüzü
Gelin görün Nevşehir'i

4. HAKİKAT SÖZÜMÜZ BİZİM

Yobaz bize şeytan demiş
Ateş mi özümüz bizim
Canı cana düşman bilmiş
Sevdadır közümüz bizim

Aynı dinden aynı iman
Sen Müslüman ben Müslüman
İkiliğe verme aman
Hakikat sözümüz bizim

Çözülmez hakikat sırrı
Sebepsiz bal yapmaz arı
Yoktur dinde çeyrek yarı
Bütündür bezimiz bizim

Ağlayanla biz ağlarız
Sözle yürekler dağlarız
Kevser olur şol çağlarız
Kıbledir yüzümüz bizim

Zemzem bize Hakk'tan akar

Kâmil cahile mi bakar
Hikmeti insanı yakar
Kör görmez gözümüz bizim

Kul Sadık'ım kâmile eş
Gerçeklere deme sen düş
Kanatsız uçar mı bir kuş
Mevla'dan sazımız bizim

5. SÖVEM DEDİM

Bizi bize düşürene
Haram lokma pişirene
Varken para dişirene
Sövem dedim sövemiyom

Bu vatanı soyanlara
Sırtımızdan doyanlara
Saf yerine koyanlara
Sövem dedim sövemiyom

Anasını satanlara
Kumar için batanlara
Çalışmayıp yatanlara
Sövem dedim sövemiyom

Huzurumuz bozanlara

Haksız yorum yazanlara
İkiyüzlü ozanlara
Sövem dedim sövemiyom

Kul Sadık'ım yazdım bunu
Konu derin devlet konu
Gram sayanlara tonu
Sövem dedim sövemiyom

6. YASEMİN

Yanakların olmuş salça
Yürürken sallarsın kalça
Araba istersin Datça
Almaz mıyım ben Yasemin

Dudakların kalın kalın
Bilmem ne olacak halın
Yaşıtların oldu gelin
Evde kaldın sen Yasemin

Dinlemezsın ana ata
Alan yok ki seni sata
Sen değil inadın bata
Şıkırdaksın şen Yasemin

İşin gücün yalan hile

Yakında düşersin dile
Olamam sana ben köle
Bu inadı yen Yasemin

Artist gibi yürüyorsun
Kuzu gibi meliyorsun
Dağı taşı deliyorsun
Adın çıktı Jön Yasemin

Kul Sadık'ım övmem seni
Verem edersin sen beni
Bu yollarda adın yeni
Git evine dön Yasemin

6.1.2. On Birli Hece Ölçüsü ile Yazdığı Şiirleri

7. AFFET YARABBI

Açtım ellerimi döndüm yönümü
Zikreder adını dilim Yarabbi
Bağışla suçumu affet dünümü
Çalmadan kapımı ölüm Yarabbi

Bilmediğim nice sırlı hallar var
Meyve verir çeşit çeşit dallar var
Senden gelip sana giden yollar var
Eğilmiş önünde kulum Yarabbi

Kul Sadık'ım kapanmadan gözlerim
Gizli gizli akan yaşım gizlerim
Silinir dünyadan adım izlerim
Karışır toprağa külüm Yarabbi

8. AL YARAB

Bu bedende ne var ise sen verdin
Sana layık olamadım al Yarab
Vardır bir sebebi verdiğin derdin
Çözülmez bendeki gizli hal Yarab
Eyüp gibi köşelerde dışlandım
Acı ile keder ile fişlendim
Nakış nakış yaralarla işlendim
Dertlerim depreşti oldu göl Yarab

Göçer beşer kalmaz yalan devranda
Suçumu bağışla Ahi Evran'da
Bir hesap sorulur ulu divanda
Sadık'ım ne yana acep yol Yarab

9. ANA

Eser ayrılığın yeli başımda
Dertler bölük bölük dağ oldu ana
Ne sırlar gizlidir şu gözyaşımda
Eridi etlerim yağ oldu ana

Görmüyor gözlerim gülü çimeni
Kırmış bir meçhule gönül dümeni
Bağla sen başıma kara yemeni
Kavuşmamız bizim çağ oldu ana

Felek etmez beni artık bahtiyar
Kul Sadık'a olur kara toprak yâr
Kucakla mezarım son bir defa sar
Örter karaçalı bağ olur ana

10. ANAM-I

Coşkun sel gibiyim gayrı duruldum
Takatım kalmadı yoruldum anam
Nereye gittimse hep hor görüldüm
Ne arandım ne de soruldum anam.

Bulamadım senin gibi seveni
Şu gurbette giyerim ben kefeni
Diyar diyar savuruyor yel beni
Kahrettim feleğe darıldım anam.

Kara günler tükenip de bitmiyor
Dert başımdan eksilmiyor gitmiyor
Çilelere artık gücüm yetmiyor
Kaderime küstüm kırıldım anam.

Kul Sadık'ım belalı hep bu başım
Tükendi ömrüm de geçiyor yaşıım
Yâd ellerde şu saz oldu yoldaşıım
Gül diye dikene sarıldım anam

11. ANAM-II

Döker oldum derdimi esen yellere
Kaldım gurbet elde naçarım anam
Diyemem derdimi yaban ellere
Ağlar gözyaşıımı içerim anam
Yürümeye dizde derman halım yok
Tutunacak buralarda dalım yok
Kırk senedir çalışırım malım yok
Elem eker keder biçerim anam

Ne gecem bellidir ne de gündüzüm
Kime ne ettimse gülmedi yüzüm
Ellerin bağında mor salkım üzüm
Ben viranelerden geçerim anam

Kâğıt kalem bilir ancak acımı
Ölürsem göremem gardaş bacımı
Tutam tutam yolar oldum saçımı
Bir gece ansızın göçerim anam

“Dertli” yazdır mezarımın taşına
Kurban olam kirpiğine kaşına
Neler geldi Kul Sadık’ın başına
Ölümlerden ölüm seçerim anam

12. ANAM-III

Eller bayram edip gülüp oynarken
Ellerim koynumda ağlarım anam
Gönül kazanımda dertler kaynarken
Kaderime kara bağlarım anam

Unuttum ben beni ayrı düşeli
Bir günüm geçmedi gamsız neşeli
Dört yanım çevrili dertle döşeli
Vurup sol yanımı dağlarım anam

Gözyaşım suyumdur hasretim aşım
İhtiyar diyorlar genç idi yaşım
Taşımaz yükümü bu garip başım
Eridi yürekte yağlarım anam

Ne bir gül kokladım ne bülbül oldum
İlkbahar ayında sarardım soldum
Senden ayrılınca belamı buldum
Geçti benim gülme çağlarım anam

Kul Sadık'ın bitmez kışı boranı
Yoktur arayanı yoktur soranı
Görmedim sözünde mertçe duranı
Ölü gibi kalan sağlarım anam

13. ARA SEVDİĞİM

Yerini bulmadı verdiğin sözler
Açtın yüreğime yara sevdiğim
Yazılmış alınma ayrılık derdi
Bütün sayfalarım kara sevdiğim
Kuruttun kül ettin yaktın özümü
Pınar ettin çağlar iki gözümü
Bir daha göremem belki yüzünü
Çekildim elinden dâra sevdiğim

Gidiyorum gelmem dönüşüm olmaz
Senin olsun dünya ey kadir bilmez
Dilerim senin de o yüzün gülmez
Bulma dertlerine çare sevdiğim

Yeşermez dalımda kuruyan yaprak
Sarar sinesine şu kara toprak
Gelirsen kabrime bir çelenk bırak
Gömdüğün sevdanı ara sevdiğim

Mezarım üstünde bitince otlar
Fayda etmez feryat figan ağıtlar
Yazsın dertlerimi kalem kâğıtlar
Kul Sadık'a durak bura sevdiğim

14. ASRIN OZANI MAHZUNİ'YE

Her davulun sesi bize hoş gelir
Tokmak başımıza iner Mahzuni
Yeminine inandığım yiğitler
Yalar yeminini döner Mahzuni
Kalmadı kalemi keskin ozanlar
Lal olmuş dilleri suskun ozanlar
Kaderine küsmüş küskün ozanlar
Zalımlar mazlumu yener Mahzuni

Tel mızraba küskün perdeler saza
Boyun büküp şükür demişiz aza
Bundan ötesini bilmem ne yaza
Yağcılık yaltaklık hüner Mahzuni

Boran eksik olmaz belalı baştan
Yoruldu gözlerim döktüğüm yaştan
Geçiyorum bazen delikli taştan
Bilmeyenler beni kınar Mahzuni

Mezarım başında dualar ettim
Dışlandım taşlandım yolunu göttüm
Türküler söyledim ağıtlar tuttum
Kul Sadık'ım yaram kanar Mahzuni

15. AYIRMIŞ BENİ

Başımdan gitmiyor kar ile boran
Anam kış ayında doğurmuş beni
Arayanım olmaz yoktur bir soran
Yalnızlık hamuru yoğurmuş beni

Bahçemde dallarım kar ile kaplı
Kimsesizdir adım garip lakaplı
Sol yanımda acı bir hançer saplı
Felek acı gamla doyurmuş beni

Kul Sadık'ım bahtı kara bir kulum
Bilmem ki düzlüğe çıkar mı yolum
Bağlamış şu kader elimi kolum
Kullar içinde de ayırmış beni

16. BACIM

Bitir şu gurbeti çık gel diyorsun
Çok istedim ama bitmedi bacım
Özlettin kendini yeter diyorsun
Demek ki çektiğim yetmedi bacım

Sayıklarım geceleri ismini
Başköşeye astım senin resmini
Kazıdım beynime o ay cismini
Hayalin karşımdan gitmedi bacım

Keşke köyümüzde ırgat olsaydım
Tarlada tabanda ekin yolsaydım
Seninle ağlayıp seninle gülseydim
Dualarım kabul tutmadı bacım

Kul Sadık'ım yazdım içten geleni
Aramazlar gurbet elde öleni
Görmedim dünyada bir gün güleni
Ne yaptım sa ocak tütmedi bacım

17. BAKMADIM BEYİM

Edepten erkândan okur yazarım
Harama yan gözle bakmadım beyim
Erenler yoludur bizim yolumuz
Bilerek bir gönül yıkmadım beyim

Menzil aldım kulda kusur örterek
Böyle piştım yanıp yanıp tüterek
Çoban oldum kör nefsimi güderek
Arifler sözünden çıkmadım beyim

Kul Sadık'ım Hakk yolundan şaşmadım
Çağladım köpürdüm ama taşmadım
Helal varken haram için koşmadım
Arzumu tenimde sakladım beyim

18. BANA NE

Ömür geçti kazma kürek belinen
Has bahçede gonca gülden bana ne
Azarlandım sivri hoyrat dilinen
Şefkat bilmez kirli elden bana ne
Ellerim çatlayıp tutarken nasır
Günlerim ay oldu aylarım asır
Zalım her işimde ararken kusur
Duymadığım tatlı dilden bana ne

Kesildi takatim dizde dermanım
Dert elinden doldu taşı harmanım
Yazan böyle yazmış benim fermanım
Kul Sadık'ım yandım külden bana ne

19. BAŞIM

Gidenlerden dönen var mı geriye
Dinleyip kendini sorsana başım
Can emanet olmuş kemik deriye
Düşünüp bu sırrı yorsana başım

Kaç sene kaç asır Âdem'den beri
Mahşer dedikleri toplantı yeri
Dara düşüp dökme gel ecel teri
Başını taşlara vursana başım

Ehli Kâmil olan anlar halından
Ecel gelir bir gün yolar dalından
Üç beş kişi tutar tahta salından
Ölmeden hayali kursana başım

Kalkar gemin dümen kırar yol alır
Kimi kazma alır kimi de bel alır
Malın mülkün oğul kızın el alır
Kul Sadık'a kulak versene başım

20. BAYRAM VE BAYRAK

Bayram da bizimdir bayrak da bizim
Sevinin çorbada tuzu olanlar
Kula kulluk yapan yaramaz bize
Zalım karşısında kuzu olanlar

Bu vatan çarıksız gezenden bize
Dişi ile düşman ezenden bize
Kanı ile tarih yazandan bize
Utanın kahpece sözü olanlar

Sadık'ım vatana kurbandır başım
Şehitlere aktı kanlı gözyaşım
İsterse olmasın bir mezar taşım
Yakın Kul Sadık'ı közü olanlar

21. BEN ÂŞIK DEĞİLİM

Gözünde o kadar büyütme beni
Ben âşık değilim ozan değilim
Gönül çeşmesinden birkaç tatlı söz
Deryayı gemisiz gezen değilim

Pir elinden bade içen âşıktır
Sıratı dünyada geçen âşıktır
Kamiller yolunu seçen âşıktır
Ben bu sırrı daha çözen değilim

Dininin direğidir dediler namaz
Kimi ozan dedi kimi beynamaz
Beni dışlar bana kanı kaynamaz
İncinirim kulu üzen değilim

Kul Sadık'ım belki daha çok toyum
Âdem'den gelirim Âdem'dir soyum
Kara toprak olur devrilir boyum
Bildiğimden başka yazan değilim

22. BENİM DİRDİM

Ne Leyla aradım ne de bir Aslı
Aradığım ekmek aş benim derdim
Gönül gam yüklüdür gözlerim puslu
Beladan kurtulmaz baş benim derdim

Körün taşı gelip beni yaralar
Sanmam felek bir gün kapı aralar
Derdimin üstüne derdi sıralar
Bir değil üç değil beş benim derdim

Dert elinden oldum dertli ihtiyar
Kahpe felek etmez beni bahtiyar
Kara toprak olur Kul Sadık'a yâr
Bilinmez mezarım taş benim derdim

23. BENİM

Her kavgada yere düştüm yıkıldım
Sargı tutmaz yara benim baş benim
Çok hücreye tekme tokat tıkıldım
Yumruk yemiş ara açık kaş benim

Kul Sadık'ım kula kulluk etmeden
Gidiyorum yarım davam bitmeden
İçten içe yandım duman tütmeden
Bilinmeyen mezar benim taş benim

24. BEYİM

Cehennem ettiler cennet vatanı
Gönül dağım tuttu gayrı buz beyim
Unuttuk kefensiz yerde yatanı
Kalmadı utanır bizde yüz beyim
Her gün şehit her gün ecelsiz ölüm
Nedir bu eziyet nedir bu zulüm
Bölecekler bizi bak bölüm bölüm
Kıvılcım büyüdü oldu köz beyim

Şu Batı'nın gözü bayrak ezanda
Boynu bükük kaldı şair ozan da
Korkar oldu hakikati yazan da
Bulamıyom anlatmaya söz beyim

Kul Sadık'ım korkar oldum zamandan
Çıkardılar beni dinden imandan
Başım Ağrı gibi sisli dumandan
Sargı tutmaz bu yarada bez beyim

25. BİLMEM

Beyler paşalarım şanlı ağalar
Acaba ebedî yaşar mı bilmem
Solmaz mı sizin de bahçeler bağlar
Yolunuz bir gün şaşar mı bilmem

Kâr ne yalanı alıp satınca
Ne olur helâle haram katınca
Toprak teslim alıp kabre yatınca
Üzerime taşlar düşer mi bilmem

Kanaatim kalmadı bu bir alamet
Bağlandı yollarım olmaz selamet
Ahir zaman derler yakın kıyamet
Deryalar kaynayıp taşar mı bilmem

Bilmem ki takdiri nasıl bozarım
Elli yıldır ben de boşa gezerim
Bazı düzgün yürür bazen azarım
Kul Sadık engeli aşar mı bilmem

26. BİLMEZ HALİMİ

Kimisi yaralar kimisi kırar
Bilmez ki perişan halımı benim
Kimisi gövdeme açtı bir zarar
Kopardı gövdemden dalımı benim

Kimi tuzak kurdu kimi pusu
Kimi kurt göründü kimi de kuzu
Kimisi yarama basarken tuzu
Kimi zehir etti balımı benim

Kimi lanet etti kimi dışladı
Mert olanlar namert oldu taşladı
Kimi çoktan mezarıma başladı
Sadık der saldılar salımı benim

27. BİNİ BİR ETMEZ

Bin şiir yazsan da bir tane etmez
Özünde insanlık görmedim senin
Asaletin bozuk mayan ekşimiş
Yüzünde insanlık görmedim senin
Mısraların yalan heceler yalan
Gündüzlerin yalan geceler yalan
Fakatlar amalar niceler yalan
Sözünde insanlık görmedim senin

Çıkarın olursa atarsın takla
Sormadım fikrini kendine sakla
İlk önce vicdanla kendini akla
Bezinde insanlık görmedim senin

Kul Sadık'ım söylerim ben söyletme
İkiliğe meyillisin meyletme
Herkes bilir seni bilmez zannetme
İzinde insanlık görmedim senin

28. BİR GÜZEL

Elleri koynunda kulağı seste
Geceyi gündüze eklerken güzel
Kalmamış umudu hiçbir heveste
Gözleri yollarda beklerken güzel

Baharda gül gibi sararıp solmuş
Her of çekişinde saçını yolmuş
Sofrayı kurunca gözleri dolmuş
Koynunda mendili koklarken güzel

Düşünmek aklını almış aşırılmış
Sudan gelir iken yolun şaşırılmış
Ateşte unutup sütü taşırılmış
Her gün postayı yoklarken güzel

Zalım ayrılığa aklı ermedi
Çok zaman bekledi haber gelmedi
Bir dost nasihatı kimse vermedi
Sadık gibi çile yüklerken güzel

29. BİR KÖZ DAHA VARMIŞ

Yüzü güzel olan sanırdım güzel
Bir yüz daha varmış yüzün içinde
Yüzüne aldanan dökermiş gazel
Hakikat sırımış özün içinde

Hayale yalana kananı gördüm
Kendini kâminden sananı gördüm
Odunsuz ocaksız yananı gördüm
Bir köz daha varmış közün içinde

Ozan Sadık der ki gör geçen çağı
Bilenlere hikmet örümcek ağı
Kimler görür bilmem o irem bağı
Sarılıp giderken bezin içinde

30. BİR NASİHAT

Sana akıl veren bana da vermiş
Nerede yazar kula kulluk yap diye
Her yoğurdun kaymağını yiyorsun
Kim öğretti doğruluktan sap diye

Yeri göğü yaradan var unutma
Doğruyu söylerim gazez kin tutma
Sadık'ın sözünü yabana atma
Bu nasihat sana cahil kap diye

31. BİR TUFAN ESTİ

Bir tufan esti ki o yâr elinden
Ne bahçe bıraktı ne bağ bıraktı
Nereye gittimse yolumu kesti
Ne tarla bıraktı ne dağ bıraktı

Azrail'im oldu düştü peşime
Nefesi yasaklar sol yan döşüme
Bir darbe vurdu ki garip başıma
Ne öldürdü beni ne sağ bıraktı

Yorulmaz avcıdır sürer izimi
Yolar kanadımı kırar dizimi
Bilmez içimdeki benim sızımı
Ne kemik bıraktı ne yağ bıraktı

Kul Sadık'ım yandım onun elinden
Hem elinden yandım hem de dilinden
Kemendimi yapmış saçın telinden
Ne zaman bıraktı ne çağ bıraktı

32. BİR ZAMAN

Aklına gelirse türkümüzü çal
Koynunda resmimi sakla bir zaman
Sen yeşeren yaprak ben bir kuru dal
Kesme umudunu bekle bir zaman

Sor beni başında esen yellere
Verme sırrımızı sakın ellere
Düşsem de aşkından susuz çöllere
Düş de olsa kapım yokla bir zaman

Gelirim sevdiğim bir gece ansız
Yokluğunla beden geziyor cansız
Korkum ölüm değil ölmektir sensiz
Sevdana sabrını ekle bir zaman

Kul Sadık'ın burda bitmez sözleri
Hayalime girer oldu gözleri
Yüreğimde derin onun izleri
Mezarımda güller kokla bir zaman

33. BOMBALAR YAĞIYOR

Bombalar yağıyor masum canlara
Yavrular anasız meler Gazze'de
Ölüm kusuyor bak soysuzun dölü
Acılar yürekler deler Gazze'de

Adalet yok gücü yeten yetene
Dünya seyircidir olup bitene
Cansız canlar sarılırken ketene
Katil övünerek güler Gazze'de

Ozan Sadık az söylersin öz dersin
Katildeki utanmayan yüz dersin
Gücün yetmez iki mısra söz dersin
Bu ayıbı kimler siler Gazze'de

34. BOŞ DELİ GÖNÜL

Kuru sözler ile sarma yarayı

Varıp bir tabibe koş deli gönül

Dostla ahbap ile açma arayı

Bu dünyanın sonu boş deli gönül

Deli çaylar gibi yıkma bendini

Bir mürşide bağla özün kendini

Bu dünyada bulan var mı dengini

Yağdırma başına taş deli gönül

Daldan dala kondun almadın heves

Eyleme bedene dünyayı kafes

Gün gelir tükenir susar bu nefes

Senin gördüklerin düş deli gönül

Ara ki gerçeği hakikat bula

Gel çatma manasız mantıksız kula

Bazen de nefsinin yaş ile sula

Yüce divan ister beş deli gönül

Kul Sadık'ı koyma ne olur dara

Başımıza açma dermansız yara

Birlikte yolculuk gör ki mezara

Olalım seninle eş deli gönül

35. BOŞUNA GÖNÜL

Çeliktir bükülmez feleğin yayı
Zorlama kendini boşuna gönül
Ummana talipsin geçemen çayı
Hakikat gitmez mi hoşuna gönül

Yaya kaldım sana uydum uyalı
Toz pembe hayalın hepsi boyalı
Kaldır aramızdan düşü hayalı
Felek basar bir gün tuşuna gönül

Dönüyor şu devran geçiyor zaman
Geç kalınca fayda etmez el aman
Azdırma yarayı tabib bulaman
Acırım dökülen yaşına gönül

Çoban ettin beni taktın peşine
Kul Sadık'ı ortak ettin işine
Yapışır Azrail elbet döşüne
Divane yazarlar taşına gönül

36. BOŞUNA

Kul kulda ararken kabahat kusur
Sebebini sormam gayrı boşuna
Aslandan tilkiyi yaptılar cesur
Buralarda durmam gayrı boşuna

Bu devir mazlumu ezenin devri
Dalkavuk yalaka gezenin devri
Can yakıp canları üzenin devri
Dizlerime vurmam gayrı boşuna

Efendiler kaşlarını çatarken
İt sürüsü kapısında yatarken
Onurunu beş paraya satarken
Benim hayal kurmam gayrı boşuna

Kul Sadık'ım ne efendi ne köle
Söyledim arzumu getirdim dile
Şeytanın şerrini ben bile bile
Bunun hayra yormam gayrı boşuna

37. BOYUN BÜKME ÂŞIK

Boyun bükme zalimlerin zulmüne
Halkının yanında olasın âşık
Köroğlu'ndan Pir Sultan'dan ibret al
Gönüllerde sultan kalasın âşık

Gün gelir adımız şanımız biter
Kapılar kapanır baykuşlar öter
Ne ocağın yanar ne bacan tüter
Maziden bir ibret alasın âşık

Ozan Sadık derki gel kurma plan
Aşığa yakışmaz yalanla dolan
Bu dünyada var mı hiç baki kalan
Ara ki bir cevap bulasın âşık

38. BOZULDU DÜZEN

Ne dergâha gittim ne bade içtim
Bildiğin sıradan ozanım işte
Çile çemberinden elekten geçtim
Yaprağı dökülmüş hozanım işte

Gün geldi gerçeği getirdim dile
Türkü de söyledim sümbüle güle
Bazen engel oldum yobaz cahile
Bundandır arayı bozanım işte

Bilmem ne verirler şansıma payı
Kimseye güvenip demedim dayı
Çok gerenler oldu arkamdan yayı
Toz toprak içinde tozanım işte

Derdim ile kaynar içimde kazan
Bilmem ozan mıdır her şiir yazan
Sözümüz geçmiyor bozuldu düzen
Kul Sadık'ım böyle yazanım işte

39. BÖBÜRLENME BOŞA

Böbürlenme boşa divane gönül
Sermayen servetin bir saz değil mi
Bayramdan bayrama bir soran olur
O da iki kelam bir söz değil mi
Gündüz güler yüzün gece ağlarsın
Küsüp kaderine kara bağlarsın
Ah ettikçe yürekleri dağlarsın
Seni yakan gizli bir köz değil mi
Gönül kalesinden almışsın darbe
Senin bu dert ile yaşamam zor be
Meskenin virane, bağlar harabe
Nasibin beş metre bir bez değil mi

Âşık oldun ozan oldun boşuna
Yazdıkların kimin gitti hoşuna
Kul Sadık yazarlar mezar taşına
Görmedin ömründe bir yaz değil mi

40. BÖLDÜLER BABA

Dağa mı çikalım eli silahlı
Beni bin parçaya böldüler baba
Şehirde eşkıya başı külahlı
Sinemi dağlayıp deldiler baba

Karıştı sürüye çakalı kurdu
Kimi hile yaptı pusuda durdu
Kimi dostum dedi sırtımdan vurdu
Olmayan aklımı çeldiler baba

Kime güveneyim yalan dünyada
Gemim de yan yattı koca deryada
Tükendi takatım yetmez feryada
Zalımler üstüme geldiler baba

Yaradandan korkup cana kıyamam
Şeytanım zorluyor şerre uyamam
Konuşurum senle seni duyamam
Deli diye arkamdan güldüler baba

Kul Sadık'ın bitmez başında kışı
Akıtır zalımlar gözümde yaş
Nereye vurayım bu dertli baş
Gör ki beni benden aldılar baba

41. BU BAYRAM DA GEÇER

Kaldım gurbet elde kanadım kırık
Seni avcı vurmuş beni yâr turnam
Bu bayram da geçer içerim buruk
Gönül bahçem tozar boran kar turnam

Hangi yandan aldın bilmem yarayı
Şu felek bağlatır bize karayı
Tamir olmaz yıkık gönül sarayı
Sende yara bende hasret var turnam

Yoktur umut var mı tutar dalımız
Bilmem ne olur ki acep halımız
Kurda kuşa yem mi olur ölümüz
Kul Sadık'ım bize dünya dar turnam

42. BUL DA GÖRELİM

Arkanda dayın var güven bakalım
Benim gibi garip ol da görelim
Dinlenmiyor sözüm yoktur sakalım
Tutam tutam saçın yol da görelim

Bitince umutlar boyun bükmeyi
Namert kapısında yaşlar dökmeyi
Sen nerden bilirsin acı çekmeyi
Hayattan dersini al da görelim

Derdini derdine eklemedinse
Kuyruklarda ekmek beklemedinse
Sırtına gam keder yükledinse
Tabipsen dermanı bul da görelim

Böyledir garibim dünyanın halı
Kırarlar bastığın tuttuğun dalı
Örterler üstüne bir yırtık şalı
Ozan Sadık gibi sol da görelim

43. BUNDAN SONRA

Geçmiyor günlerim kara yastayım
Çizik çek adıma yâr bundan sonra
Devası olmayan dertli hastayım
Doktor tabib etmez kâr bundan sonra
Karlı boranlıdır benim dağlarım
Aktı boşa geçti gençlik çağlarım
Garip kaldım köşelerde ağlarım
İstersen kurşunla vur bundan sonra

Adını anarım gözlerim yaşlı
Sevda derler tozlu yolları taşlı
Bilmedin halımı ey kalem kaşlı
İstersen ellere var bundan sonra

Kırmızı gülümdün yeşeren bağım
Kurumuş dalımda yeşil yaprağım
Atılır üstüme sensiz toprağım
Bul da Kul Sadık'ı sar bundan sonra

44. BÜKTÜN BELİMİ

Sen gideli viran bahçe bağlarım
Açmıyor dalımda gülüm sevdiğim
Gam ile kederde gönül dağlarım
Büküldü ikiye belim sevdiğim

Dertlerim depreşti kalkıyor şaha
Bağlandım yatağa kalkamam daha
Son mektubu sana yazıyom aha
Tutmuyor kollarım elim sevdiğim

Göçer isem bulman beni güç olur
Söylesem suç olur sussam suç olur
Zaman geçer anlasan da geç olur
Varmıyor demeye dilim sevdiğim

Dünya gözü ile görmeden seni
Mecnun'a dönderip kül etme beni
Kara toprak sarar bu nazik teni
Yakın Kul Sadık'a ölüm sevdiğim

45. BÜKÜLMEM BEYİM

Kula kulluk etmem üç kuruş için
Öyle kolay kolay bükülmem beyim
Farkını bilirim koyunun koçun
Bir fiskede yere yıkılmam beyim

Her sürüye koyun olup katılmam
Değer biçen çoktur ama satılmam
Belki bu yüzdendir fazla tutulmam
Takıp da kafama sıkılmam beyim

Söylerim sözümü özden yazarım
Eliften mimden cüzden yazarım
Bahardan kıştan güzden yazarım
Kâmitsiz kervana takılmam beyim

Ozan Sadık söyler sözü derinden
Korkarım ben cahillerin şerrinden
Göçer insan bir gün olur yerinden
Varsa sevabımız yakılmam beyim

46. CAN ALİ

Ayrılık ateşi yakar kül eder
Boynunu bir yana büker Can Ali
Silsilesini vurmuş şu zalım kader
Gizli gözyaşını döker Can Ali

Derdin deryasında derine dalmış
Gam kederden yana nasibin almış
Ağlamış ayrılık türküsü çalmış
Çekilmez çileler çeker Can Ali

Ozan Sadık der ki söyletme yeter
Bendeki acılar senden de beter
Bu derdimiz ancak ölünce biter
Hep tersine döner teker Can Ali

47. ÇAL KAVALINI

Oku Kafdağı'ndan sen mavalını
Vatandaşmış milletmiş bundan sana ne
Hoş tut beylerini çal kavalını
Ekmekmiş buğdaymış undan sana ne
Yedi sülalene yeter maaşın
Bal ile börektir sofranda aşın
İnsan alıp satmak dünyada işin
Elemmiş kedermiş candan sana ne

Ezileni sen de ezmeyi öğren
İrgatın sırtında gezmeyi öğren
Kul Sadık'a kuyu kazmayı öğren
Zamandan imandan dinden sana ne

48. ÇANAKKALE'M

Dünyada var mıdır böyle bir destan
Esen bir yel oldu şu Çanakkale'm
Birlik oldu ana asker komutan
Akan kanlar sel oldu Çanakkale'm

Her mevziye kurmuş namert bir pusu
Ne Fransız'ı kalmış ne İngiliz'i
Yıkılır mı kolay Türk'ün ordusu
Anlatmaya yetmez dil Çanakkale'm

Bizdeki güç Allah'tan iman gücü
Aldı Mehmet'im süngü ile öcü
Yıllar yılı dinmez içimde acı
Çözülmez bir sırdır hal Çanakkale'm

Kul Sadık'ta büyük vatan sevgisi
Satıra şiire sığmaz övgüsü
Gerçek sevenlerin budur duygusu
Bükülmeyen çelik bel Çanakkale'm

49. ÇEKE ÇEKE USANDIM

Eyüp gibi gözlerimin yaşını
Döke döke ben bu candan usandım
Yol eyledim yâr mezarın başını
Çeke çeke ben bu candan usandım

Dinlemedim yâren ile yadları
Acıdan kederden aldım tatları
Mezarında tutam tutam otları
Söke söke ben bu candan usandım
Derdimin ortağı saz ile telim

Anıyor adını söylüyor dilim
Sadık'ım kırıldı tutmuyor belim
Büke büke ben bu candan usandım

50. DAĞLAR

Gülü çimenini saklar bağrında
Yine bizim elde yeşermiş dağlar
Taze güller açmış şimdi yurdumda
Yanılıp da insan şaşarmış dağlar

İstemedi beni kader ayırdı
Nasibin dediler gurbet çağırdı
Gitme diye anam yandı bağırdı
Yanılıp da insan düşermiş dağlar

Döndüm sılama da döktüm yaşımı
Taştan taşa vurdum garip başımı
Zehir ettim ekmek ile aşımı
Yanılıp da insan koşarmış dağlar

Kul Sadık'ın sönmez sıla hasreti
Sevemedim gitti kahpe gurbeti
Yaşatıyor bana gör ahireti
Ateşsiz de insan pişermiş dağlar

51. DAHA NE İSTERSİN

Daha ne istersin bilmem ki benden

Kırmadık kanadım dalım mı kaldı

Etimi ayırdın kemikten tenden

Soldu çiçeklerim balım mı kaldı

Derdin ile divaneye döndürdün

Yaktın yıktın viraneye döndürdün

Aşkın ile pervaneye döndürdün

Gün görecek benim halım mı kaldı

Dertler deryasında deryaya daldım

Acılardan yana nasibim aldım

Denizler aşırın ummana daldım

Batırdın gemimi salım mı kaldı

Kul Sadık'ım çekilmezi çekerim

Karalar bağlarım yaşlar dökerim

Belki kader deyip boyun bükerim

Sana benden servet malım mı kaldı

52. DALDIM GİDİYOM

Yazmışım maziyi iki satıra

Kırk yıla bir kibrit çaldım gidiyom

Ne dost eyler beni ne de hatıra

Ceketim omzuma aldım gidiyom

Bir pireye bir yorganı yakarım
Takarsam kafama derin takarım
Sanma ki geriye dönüp bakarım
Düşmüşüm yollara daldım gidiyom

Bilmem hangi yöne sürer yel beni
Dostum susar ama kınar el beni
Mızrap vurur yaralıyor tel beni
Bir deli divane oldum gidiyom

Kul Sadık'ım yaram derin derinde
Hesabım seninle mahşer yerinde
Yüce divan olur günün birinde
Ben seni Allah'a saldım gidiyom

53. DALIM YOK BENİM

Bülbüle benzerim hasretim güle
Dünyada konacak dalım yok benim
Çekerim derdinden çekilmez çile
Karalar kuşandım alım yok benim

Dost elinden yandı kurudu özüm
Görmüyor dünyayı gören şu gözüm
Dertli çalar söyler divane sazım
Ağlamadık sazda telim yok benim

Döküldü saçlarım oldu ihtiyar
Bilmediğim daha nice derdim var
Elemden kederden oldum bahtiyar
Kırılmış kanadım kolum yok benim

Kul Sadık'ım derdim oldu sıralı
Şu yazımız bizim baştankaralı
İşte gidiyorum gönül yaralı
Omuzda taşınır salım yok benim

54. DALMIŞIM USTA

Yolumu bekliyor emlik kuzular
Gurbet ellerinde kalmışım usta
Eli kolu bağlı mahkûm gibiyim
Dertler deryasına dalmışım usta

Bin derdim var biri beni bitirir
Aklımı başımdan alıp yitirir
Doğduğuma bin kez pişman ettirir
Doğunca beddua almışım usta

İliğime yuva yaptı sızılar
Ağrılarım arı gibi vızılar
Düştü kaderime kara yazılar
Başımı taşlara çalmışım usta

Kul Sadık'ım ağlamadık günüm yok
Bozulmuş pusulam hedef yönüm yok
Garibim yoksulum şanım ünüm yok
Derdimi deryaya salmışım usta

55. DEĞMESİN

Kara toprak sinesine sarınca
O zaman kıymetim bilin sevdiğim
Gözüm oyar yılan çıyan karınca
Boşa söyler adım dilin sevdiğim
Umut etme dönüşü yok bu yolun
Sağ yanım üstünde yastıktır kolum
Kulların içinde en dertli kulum
Kalbimde zülfünden telin sevdiğim

Kul Sadık'ım olamadım bahtiyar
Sözde değil özde oldum ihtiyar
Yarın mahşer günü demem sana yâr
Değmesin elime elin sevdiğim

56. DELİ GÖNÜL

Neyin hesabını nerde arıyon
Nedir bu sendeki hâl deli gönül
Özendir arıya çiçek gezerken
Nerede yaptığın bal deli gönül

Deli poyraz gibi estin yel ilen
Geçirdin ömrünü sümbül gülünen
Kazarlar mezarın kazma belinen
Var mı güvendiğin dal deli gönül

Gezerken dünyayı sen diyar diyar
Yorulup sonunda oldun ihtiyar
Ne gül var ortada ne de güzel yâr
Hakikat ortada sal deli gönül

Örtülür toprağın yapılır mezar
Pişmanım desen de artık ne yazar
Kul Sadık yanında işitir azar
Cennet mi cehennem yol deli gönül

57. DESEM BİR TÜRLÜ

Oğul yerde yatan atandır atan
Emanet bizlere bu kutsal vatan
Dinsizdir vatana dinsize satan
Demesem bir türlü desem bir türlü

Ozan sesi ezan sesi susarsa
Mert görünen namert olup pusarsa
Bundan ağır bilmem daha ne varsa
Demesem bir türlü desem bir türlü

Ozan Sadık sığmaz mâzin satıra
Ne gönüle yer var ne de hatıra
Yanlış kaptan bu gemiyi batıra
Demesem bir türlü desem bir türlü

58. DOKTOR

Beden paramparça sinemde delik
Hangi yaralara yanayım doktor
Dertlerim içimde parçaya bölük
Nasıl sözlerine kanayım doktor

Kırılmıştır gövdem tutar dalım yok
Sineme yâr vurdu derindedir ok
Saydım dertlerimi binden daha çok
Derdim ile çağlar Tuna'yım doktor

Uzak tut neşteri vurma yarama
Devasız derdime derman arama
Bulunmaz ilacım gönül yarama
Yaklaştı zamanım fenayım doktor

Kul Sadık'ım acı berbat halıma
Kurbandım zalımın ben de yoluna
Ağlar mı ki o yâr geçen salıma
Bırak da kabrime ineyim doktor

59. DOKTOR-II

Umudumu kestim yalan dünyadan
Bir değil bin derdim var benim doktor
Yakındır silinir adım künyeden
Açmadan yaramı sar benim doktor

Belli değil benim gündüzüm gecem
Bir yudum zehir ver elinden içem
Beni bana bırak ben yolu seçem
Cehennem içimde nâr benim doktor

Bir haber sal anam ile bacıma
Bakıp da yüzüme sakın acıma
Keder elem yuva yaptı içime

Gelmesin kabrime yâr benim doktor

Kul Sadık'ın gözü açık gitmesin
İsterdim ki ömür böyle bitmesin
Seven sevdiğine zulüm etmesin
Gidiyorum gelmem zor benim doktor

60. DOKTOR BEY

Böbrek iflas etmiş çalışmıyor kalp
Makası neşteri yorma doktor bey
Reçeten boşuna fayda etmez hap
Bilirim sebebin sorma doktor bey

Yakub'un Yusuf'un derdi var bende
Kerem'i kül eden Aslı yâr bende
Katar katar olmuş ahuzar bende
Bağlama yaramı sarma doktor bey

Arayanım olmaz burda kalırım
Umudum yok derde derman bulurum
Kul Sadık'ım bir gün toprak olurum
Ötesinden umut verme doktor bey

61. DÜRZÜ

Erenler yolunda ben erim dedim
Nerene dokundu sözümüz dürzü
Senin gibi soyup haram mı yedim
Kara değil aktır yüzümüz dürzü

Elimde nasır var yürekte yara
Yargısız infazla çekme gel dâra
Senin imanın yok Allah'ın para
Kimi yakmış bizim köyümüz dürzü

Hakk için çalarım çaldığım sazı
Kerbela'dan ben de çektiğim sızı
Kudretten yazılmış yazılan yazı
Yanıktır ezelden özümüz dürzü

Hakk kapısı bizim dilek kapımız
Gönül bir Kâbe'dir sevgi yapımız
Aynı yolda yürüyoruz hepimiz
Görür mü haramı gözümüz dürzü

Kul Sadık'ım kula kulluk etmedim
İçten içe yandım ama tütmedim
Yalan dolan ile insan ütmedim
Adam gibi adam pozumuz dürzü

62. DÜŞER SEVDİĞİM

Ömür gelip geçer solar gül gibi
Başımız bir yana düşer sevdiğim
Felek toza katar eder kül gibi
Kalmaz bu dünyada beşer sevdiğim

Gurbet kelepçemdir hasretin yaram
Elinde dermanım derdime çarem
Ey ceylan bakışlı kaşları karam
Seni seven sanma yaşar sevdiğim

Gözlerime düştü sisli bir perde
Tabibim ilacım sensin bu derde
Garip başım kaldı belada şerde
Eller mezarımı eşer sevdiğim

Kul Sadık'ım bulamadım eşimi
Felek erken döktü dilim dişimi
Kara toprak sarar bir gün döşümü
Bundan öte beni aşar sevdiğim

63. EFENDİ

Benim dilim ile konuş efendi
Ben köylüyüm yavan aklım kıt benim
Bilemem yalanı üçkâğıt fendi
Namussuzla beyin burcum zıt benim
Helal lokma sade sofraya aşım var
Hakk yoluna kurban bir de başım var
Mezar dedikleri kara taşım var
Boşta havlar ardım sıra it benim

Kul Sadık'ım minnet etmem kula ben
Satılmadım üç kuruşa pula ben
Özü sözü mertle çıktım yola ben
Umrumda mı gemi benim yat benim

64. EFENDİM

Şu yalan dünyaya geldim geleli
Görmedim ilkbahar yazı efendim
Gurbet geziyorum bildim bileli
Tatmadım dünyada hazzı efendim

Kader erken aldı ana babayı
Gözümde tütürdü bana sılayı
Şu başıma sardı binbir belayı
Layık gördü bana azı efendim

Dağa taşa saldım vurdum başımı
Akıttım gözümde kanlı yaşımı
Gözyaşıma katık ettim aşımı
Dertli çaldım her gün sazı efendim

Nereye gittimse peşimde kader
Sanki çoban olup hep beni güder
Yoktur ki yüzünde utanma heder
Görmez başkasını gözü efendim

Kul Sadık'ım yandı gitti yüreğim
Gayrı kabul olmaz benim dileğim
Kırıldı kökünden kolum bileğim
Olmuşum ben kurda kuzu efendim

65. EL BENİM YÂRİM

Yaralarım azdı çıban bağladı
Bilmiyor derdimi el benim yârim
Tabib her yanıma merhem yağladı
Çarem sana bağlı gel benim yârim

Bu dert beni selamete erdirmez
Yakar şu sinemi yüzüm güldürmez
Öl deyince felek hemen öldürmez
Olurum aşkından kül benim yârim

Geçmiyor günler haftalar aylar
Her derdim sinemde bir eyler paylar
Akmıyor içimde kurudu çaylar
Olmuşum sahrada çöl benim yârim

Ozan Sadık göçer yalan dünyadan
Uyanırsın bir gün sen de rüyadan
Böyle yazılmıştır yazım Mevla'dan
Açmadan soldu gül benim yârim

66. ENDİŞELENME

Endişeyi endişeler yaratır
Yoktur bozan bizim düzenimizi
Dört yanda âlimler arifler vardır
Bilen bilir okur yazanımızı

Özümüzle çok yerde iz bıraktık
Damla iken bile çağlayıp aktık
Bir fidan yerine bin fidan diktik
Sevgiler kaynatır kazanımızı

Gönülden gönüle vardır ince bağ
Sanma cüceleri sen yüce bir dağ
İlimsiz seslere kulak vermez çağ
Her zaman sevdik biz ozanımızı

Ozan Sadık der ki koca dünya dar
Daha bilmediğin viraneler var
Camide gördüğün üç beş ihtiyar
Erendir dindirmez ezanımızı

67. EZ ÖLDÜR BENİ

Var ise diyecek bana bir sözün
Söz ile öldürme ez öldür beni
Kaşların yay eyle ok olsun gözün
Çektirme cefayı tez öldür beni

Görünmez göz ile bizi gören var
Kader bağımızı elbet ören var
Sana da bana da canı veren var
Kalmamış inancın yüz öldür beni

Kemlik yüzde değil senin kanında
Her iki cihanda olmam yanında
Dilemem merhamet ölüm anında
Kul Sadık'ım der ki üz öldür beni

68. EZDİM DE YAZDIM

Bir türkü yazmışım gülüm gel diye
İçimden sözleri ezdim de yazdım
Sana vereceğim bu son hediye
Vallahi canımdan bezdim de yazdım

Mecnun olup kaldım kızgın çöllerde
Mahsur oldum dardayım bu günlerde
Kokun vardır kokladığım güllerde
Dağ bayır nazlı yâr gezdim de yazdım

Ağlamasın diye üzgün gözlerim
Resmini karanlık yerde gizlerim
Gül oldu dilime acı sözlerin
Kâğıdı kaleme üzdüm de yazdım

Kul Sadık'ım daldım yine derine
Hançer değdi can alıcı yerime
Öl der isen ben ölürüm yerine
Billahi ölümü sezdim de yazdım

69. EZDİRME GÜLÜM

Canımda sen oldun cananımda sen
Canımı canansız gezdirme gülüm
Kulun kölen eyle olmam demem ben
Sevdana sevdamı ezdirme gülüm

Bu canı adadım senin yoluna
Nakış yap adımı işle soluna
Aşkım kul eyledi beni kuluna
Fermanım elinden yazdırma gülüm

Elindedir bu derdimin dermanı
Seven sevdiğine yazmaz fermanı
Yol eyletme dağı taşı ormanı
Elimle mezarım kazdırma gülüm

Kul Sadık'ın bitmez başında kışım
Dikersin elinle mezarım taşım
Geçiyor günlerim doluyor yaşım
Ettiğim yemini bozdurma gülüm

70. EZDİRMEĞİ Mİ

Adaleti böyle yalan dünyanın
Zengine yoksulu ezdirmedi mi
Görmedim hayrını hiçbir rüyanın
Gerçekler canımdan bezdirmedi mi

Kimi dalmış zevki ile sefaya
Kimi kader demiş acı cefaya
Kimi deli olmuş takmış kafaya
Kırda dağ bayırda gezdirmedi mi

Var mı bu dünyada yeri fakirin
Kurumaz sırtında teri fakirin
Çıkamaz ellerinde kiri fakirin
Kaderine küsüp üzdürmedi mi

Yalan diyen var mı doğru sözüme
Yazarken yaşlarım dolar gözüme
Kul Sadık'ım felek vurup yüzüme
Deryada gemisiz yüzdürmedi mi

71. FELEK

Taktın pençelerin çıplak bağrıma
Dağ bayır komadın aşırdın felek
Merhamet etmedin bunca çağrıma
Her zaman yolumu şaşırdın felek

Genç yaşında attın gurbet ellere
Süründürdün vurdun yerden yerlere
Şerefi olmayan şerefsizlere
Yollarımı benim düşürdün felek

Öldü babam göremedi yüzümü
Boğazımda koydun bir çift sözümü
Yaş doldurdun ahu iki gözümü
Yıktın Kul Sadık'ı göçürdün felek

72. GARDAŞ

İlim ne Yemen'de ne uzak Çin'de
İlim damarında kanında gardaş
Huzur İslam'dadır kurtuluş dinde
Uzakta arama yanında gardaş

Derviş dergâhına uğra bir zaman
Nefis kördür kalbe kirdir her zaman
Seni de beni de yutar yer zaman
Azabın sevabın canında gardaş

Bu devri âlemde kaç devir olmuş
Kimi derde düşmüş dermanı bulmuş
Lokman dedikleri o hekim ölmüş
Kim kalmış dünyanın hanında gardaş

Kılıçtan keskindir kıldan ince yol
Kamiller yanından gidenlerden ol
Tadacak ölümü yaşayan her kul
Sadık der sadıklık şanında gardaş

73. GEÇ DELİ GÖNÜL

Cahil pazarında eyleme pazar
Ver selamın durma geç deli gönül
Cahilin kitabı ikilik yazar
Mürşidi kâminden seç deli gönül

Varıp danış bilenlerden birine
Meyil bağla erenlerin pirine
Kimse ölmez gün gelende yerine
Hakikat değişmez hiç deli gönül

Yalan dünya handır konanlar göçer
Herkes ektiğini menzilde biçer
Senin de baharın gün gelir geçer
Kul Sadık'a atan suç deli gönül

74. GEL BE VİCDANSIZ

Kara toprak almadan şu varımı
Bu kara günlerde gel be vıcansız
Erit gönül dağındaki karımı
Gözüm yaşı oldu sel be vıcansız

Hal kalmadı hep düşünce düşünce
Avcı ettin taktın beni peşine
Bilmem ne yazarlar mezar taşına
Oldun sevdiğine el be vıcansız

Koyma yad ellerde perişan halım
Ne kanadım kaldı ne de bir dalım
Yavan ekmeğime sen idin balım
Vurdun sırtıma da bel be vıcansız

Kul Sadık'a bitmez sitemin kahrın
Kalmadı yaşayan ölüden farkın
Kırılır senin de dönen şu çarkın
Saçlarını sen de yol be vicdansız

75. GEL GAYRI

Kaşına gözüne kurban olduğum
Sardı her yanımı yara gel gayrı
Derdimin dermanı diye bulduğum
Düştüm bu günlerde dara gel gayrı
Gözümden ilmek ilmek yaş dökerim
Derdimin üstüne derdi ekerim
Bunca yıldır sana hasret çekerim
Yanıyor bedenim çıra gel gayrı
Görmüyor gözlerim sensiz âlemi
Gel de bitir benim bitmez çilemi
Reva görme bana derdi elemi
Yakma ateşinle nâra gel gayrı
Baktığım yerlerde seni görüyom
Sevdan ile erim erim eriyom
Al bu canı sana kurban veriyom
Göçmeden dünyadan tura gel gayrı

Senden önce gelir bir gün ecelim
Tutulur ağızımda konuşan dilim
Ozan Sadık der ki yeter be gülüm
Bağlama başına kara gel gayrı

76. GEL İNCİ BACIM

Elimde olsa da elini tutsam
Vermiyor şu dağlar yol İnci Bacım
Dertli pazarında derdini satsam
Yaralı bedende sol İnci Bacım
Yıllar yılı gönül kayıp aradı
Dağlarıeledi taşı taradı
Bu ayrılık bilmem kime yaradı
Bitir şu gurbeti gel İnci Bacım

Yetmez mi sılada bir dilim ekmek
Reva mıdır kula hep acı çekmek
Kimi deli diyor kimi de ahmak
Derdini bilmiyor el İnci Bacım

Ağlama gurbette böyle kaderin
Bilirim sinende yaran çok derin
Gizli gizli ağlar masum gözlerin
Ne yapsın bükülen bel İnci Bacım

Seher yeli ile haber salarım
Türlü çeşit hayallere dalarım
Canımı canına kurban kılarım
Akan gözlerimden sel İnci Bacım

Ozan Sadık der ki gözümün nuru
İçime koyarsın ateşi kuru
Aklıma geliyor binlerce soru
Eylersin sen beni kül İnci Bacım

77. GEL

Şu gönül köşkümde hazırdır yerin
Dertli dertli çalan teller ile gel
Deva bulmaz derdim yangın çok derin
Yağmur kar eylemez seller ile gel

Şeyda bülbül gibi kaldım kafeste
Gülüme muhtacım en son nefeste
Acı poyraz olup istersen es de
Yeter ki sevdiğim yeller ile gel

Karşılarım seni bir top gülünen
Ağrırlarım seni tatlı dilinen
Kazarlar mezarım kürek belinen
Bağlama karalar güller ile gel

Kul Sadık'ım yanıp küle dönmeden
Azrail atına varıp binmeden
Umutlarım tükenip de sönmeden
İstersen sevdiğim eller ile gel

78. GİT BE KAYNANA

Kendime yetmiyor kendi maaşım Ozan Sadık der ki yaptığın yeter
Yetmez mi artık git be kaynana Elinden çektiğim ölümden beter
Sıkıntı sarıyor ağrıyor başım Viran bağlarımda baykuşlar öter
Sardı bedenimi bit be kaynana Düş bir ateşe de tüt be kaynana

Ana ata dedik etmedik kusur
Yatağımdır benim çul ile hasır
Her bir günün bana geliyor asır
Biraz da evinde yat be kaynana

Evde ilan ettin sıkıyönetim
Yaparsın mutfakta her gün denetim
Evimde eyledin beni sen yetim
Yediğin içtiğin et be kaynana

Bayramdan bayrama görürdüm eti
İstiyorsun benden bir müzik seti
Yok mu merhametin kalbin mi kötü
Aklın senin biraz kıt be kaynana

Hanım ile açtın benim aramı
Tazeledin yine gönül yaramı
Bitirdin cebimde sen son paramı
Aç kaldı kapımda it be kaynana

Acı bu halime merhamet bana
Nasıl anlatayım derdimi sana
Dokunur yaptığın kanıma cana
İkimizin burcu zıt be kaynana

79. GÖÇENLERDENİM

Kâmil sofrasında buldum kendimi
Gizli gözyaşımı içenlerdenim
Yıktım kin ile kibirin bendini
Sevgi ekip sevgi biçenlerdenim

Horasan'dan gelip Hacıbektaş'a
Adını yazdıran delikli taş
Toprak olur bir gün bey ile paşa
Diyenler yolunu seçenlerdenim

Kim ne bilir benim sünnet farzımı
Mevla'ya diledim dilek arzumu
Sadık olan sadık bilir tarzımı
Deryayı gemisiz geçenlerdenim

80. GÖNÜL

Ne koşup gidersin kendi başına
Ağır ol da sana yetişem gönül
Düşme her güzelin varıp peşine
Senden yana benim endişem gönül

Erit gönlündeki o kara taşı
Bu dilin başına yağdırır kışı
Döktürdün ağızımda dil ile dişi
Viran bağlarımda ötüşem gönül

Ne umarsın taşa tohum ekmeden
Dolu ambarını boşa dökmeden
Varıp bir mürşide boyun bükmeden
Erenlere nasıl katışam gönül

Kul Sadık derdini yazar heceler
Aynı oldu bana gündüz geceler
Örtmüyor yüzümü kara peçeler
Seninle beraber tutuşam gönül

81. GÖRDÜN MÜ ANAM

Tahta tabutumun üstüne hilal
Ne güzel yakıştı gördün mü anam
Ellerimde al kınalar solmadı
Ellerime yüzün sürdün mü anam

Cennetin kokusu var üzerimde
Yorganım beyaz kar üzerimde
Ağıt yakar sevdam yâr üzerimde
Dizlerini dövüp vurdun mu anam

Mezarımda otlar biter yeşerir
Gönül dağlarında yağların erir
Er olanlar erce canını verir
Elbisemi yuyup dürdün mü anam

Gül Sadık'ım gözden yaşlar akıyor
Feryat figan yüreğimi yakıyor
Bizden olan bize kötü bakıyor
Bu vatan çakalın kurdun mu anam

82. GÖREN VAR GARDAŞ

Kibirlenme bu dünyada malınan
Seni de beni de gören var gardaş
Şah da padişah da gitti salınan
Senin üstün acep neren var gardaş

Helal kazancına haram katarsan
Besmelesiz kalkıp öyle yatarsan
Üçe aldığını beşe satarsan
Bunun hesabını soran var gardaş

İlim terazidir ibadet huzur
Kul burdan götürür cenneti hazır
Garibe yoksula olmazsan Hızır
Sadık der kapanmaz yaran var gardaş

83. GÖREN VAR OĞUL

İster padişah ol istersen şah ol
Bu dünyada belli süren var oğul
Diyeceğim sana vardır iki yol
Gönül gözüyle görenler var oğul
Seçmek de geçmek de senin elinde
Sevabın şerrin de dönen dilinde
Arayan ne bulmuş Yemen çölünde
Veysel gibi sırra eren var oğul

Bir günde dönersin kanatsız kuşa
Anlarsın emeğin uğraşın boşa
Azrail bakmaz ki gözündeki yaşa
Sadık der defteri düren var oğul

84. GÖRME DEN

Kendimi bilirdim ben bahtı kara
Kulların içinde eli görmeden
Hızır gelmezmiş düşmeden dara
Hacı Bektaş gibi Veli görmeden

Âşık mıdır karlı dağı aşmayan
Közsüz bir ateşe düşüp pişmeyen
Ayrılığı bilmez ayrı düşmeyen
Leyla arar Mecnun çölu görmeden

Yakub gibi Yusuf'una yanmayan
Hakikat bulamaz Hakk'ı anmayan
Var mıdır ayaksız ata binmeyen
Sağlar kıymet bilmez ölü görmeden

Kul Sadık'ım uyan zaman geçiyor
Ahabblarım birer birer göçüyor
Azrail ne yaşlı ne genç seçiyor
Viran olur bağın gölü görmeden

85. GÖRMEK İSTERİM

Ben de aşabilsem sahrayı çölu
Ölmeden Kâbe'yi görmek isterim
Dalımdan koparıp bir gonca gölü
Nur yüzlü Resul'e vermek isterim

Hakk nasip eylese Mekke'ye varsam
Mescid-i Aksa'da divana dursam
El açıp Mevla'ya bu sırra ersem
Çöllere canımı sermek isterim

Arafat'a çıksam baksam âleme
Sabır şefkat dolsa gönül kaleme
Gözyaşım belense her bir selama
Nefsimi kendimden yermek isterim

Kul Sadık düş değil gördüğün gerçek
Gören gözlerine isteme mercekle
Şu ömür dediğin kaç gün sürecek
Hakikat bilene sormak isterim

86. GÖZLERİN

Denizden mi almış gözlerin rengi
Maviler içinde nazar gözlerin
Benzeri çoktur da bulunmaz dengi
Bazen Ege bazen Hazar gözlerin

Her bakışı beni sana kul eyler
Gönlünü gönlüme gizli yol eyler
Deler şu sinemi bazen kül eyler
Baktığı yerleri ezer gözlerin

Kul Sadık'ı yakar yakar söndürür
Bağları mı kuru çöle döndürür
Bir ayaksız ata beni bindirir
Kazmaz mı sinene mezar gözlerin

87. GÜL ANA

Dönmezsem geriye sakın ağlama
İçin ağlasa da yüze gül ana
Karalar giyinip yaslar bağlama
Şehitler ölmezmiş bunu bil ana

Güller dök salınıp gelen salıma
Umutsuz bakmayın sakın yoluma
Sar son defa bir kez yatır koluna
Ne tatlıdır sende oğul dil ana

Ardım sıra yürü mezara kadar
Böyleymiş alınma yazılan kader
Koyun kuzusundan ayrı mı gider
Bilmez ki halını senin el ana

Kul Sadık'ım işte benim ağıtım
Kara topraklarda yatar yiğidim
İlkbaharda yaprak döktü söğüdüm
Olurum yakında bende kül ana

88. GÜLCAN

Mevla'm nurundan nur katmış sana
Yıldızlar gibisin yanarsın Gülcan
Sevilmez mi seni doğuran ana
Bir gün sen de beni ararsın Gülcan

Ceylandan mı aldın ahı gözleri
Seçersin lügatten güzel sözleri
Huri'ye benzettim sende yüzleri
Marifetin çoktur hünersin Gülcan

Heybetli bakışın işveli cana
Umut veriyorsun sevgiden yana
Mevla'm feryat figan vermesin sana
Mutluluk atına binersin Gülcan

Elem keder gelip seni bulmasın
Bağında güllerin açsın solmasın
İsterim ömründe kışın olmasın
Dört mevsimde bahar dönersin Gülcan

Ozan Sadık der ki güzeller şahı
Yakma kimseleri çektirme ahı
Uzak tut gönlünden gam ile vahı
Gün gelir sen de sönersin Gülcan

89. GÜLMEZ FUKARA

Eller bayram eder gözün yaş dolar
Bu dünyada yüzün gülmez fukara
İlkbahar ayında güllerin solar
Kimse gözyaşını silmez fukara

Mekânındır senin kuytu taş gibi
Yuvasız yaşarsın garip kuş gibi
Bükersin boynunu suçlusun tabi
Kimseler suçunu bilmez fukara

Kim neylesin seni bakmaz yüzüne
Tokadını çarpan çoktur yüzüne
Kader ateş yakmış senin özüne
Kimse imdadına gelmez fukara

Söyleme derdini dert yanıp ele
Değilsin dünyada satılık köle
Yazılan yazında adalet böyle
Kimse dertlerini almaz fukara

Kul Sadık'ın senden yoktur bir farkı
Kırılısın feleğin dümeni çarkı
Yıkar bendimi kapatır arkı
Çilelerin senin dolmaz fukara

90. GÜL MÜ BIRAKTIN

Lal eyledin bülbül olan dilimi
Bahçe mi bıraktın gül mü bıraktın
Kem sözlerin büktü benim belimi
Gözlerimden akan sel mi bıraktın

Kurşun oldu deler geçer her sözün
Ne vicdanın sızlar ne ağlar gözün
Senin de zalım yâr gülmesin yüzün
Güldürmedik bana el mi bıraktın

Özüm felek yaktı yüzümü de sen
Dayanamam gayrı yaşayamam ben
Kavruldu bedenim küle döndü ten
Savurmadık beni yel mi bıraktın

Ozan Sadık derki vefasız yârim
Kor ateşe döndü dünyada yerim
Açtım ellerimi Mevla'dır Kerim
Söyletmedik bana dil mi bıraktın

91. GÜLŞEHİR

Tarih vermiş gülden olan adını
Karavezir kurmuş senin tahtını
Kurşunlu Cami Eski Hamamı
Boram boram tarih kokar Gülşehir

Kepez kiliseler tarihi saklar
Peribacaların saçında aklar
Görölmeye değer Açksaray'lar
Sırların çözülmöz akar Gülşehir

Turizm beşığı senin her yanın
Avrupa Asya'da söylenir adın
Gül kokar baharda senin yolların
Sevdan bitmez bizi yakar Gülşehir

Adına yakışır vardır üniversiten
İnsanların vardır sever gönülden
Övgüler sana Ozan Sadık Gül'den
Sana gülden taşlar takar Gülşehir

92. GÜLŞEHİR-II

Karavezir Mehmet Paşa'dan adın
Tarih kokar senin özün Gülşehir
Oyma kayalarda bir başka tadın
Görenleri bağlar yüzün Gülşehir

Kızılırmak iki yana ayırmış
Güzellikte Mevla'm seni kayırmış
Erenlerin çok yoksulu doyurmuş
Erenler elinden közün Gülşehir

Kekliğin turacın bülbülün öter
Yedi çeşit bağda üzümün biter
Pekmezin köftürün burnumda tüter
Bir başkadır senin yazın Gülşehir

Bir başka renktedir toprağın taşın
Erciyes'ten çeker dumanı başın
Güzelliği başka sendeki kışın
Çekilmez mi kahrın güzün Gülşehir

Ozan Sadık sana övgüler yazar
Gün gelir sermayem edilir pazar
Atılır toprağım yapılır mezar
Karışır tozuma tozun Gülşehir

93. GÜLÜM

Şair şiir demek bir yürek işi
Oje ile rujla olmuyor gülüm
Çekikse kalbinde ilhamın fişi
Batarya zayıfsa dolmuyor gülüm

Tarlayı bilmezsın bağı bilmezsın
Bu devirde atomu çağı bilmezsın
Everest'ten başka dağı bilmezsın
Attığın yerini bulmuyor gülüm

Kul Sadık'a fayda etmez sözlerin
Şiirlere konu belki gözlerin
Çekilmiyor inan senin nazların
Aşklar artık dağlar delmiyor gülüm

94. HACI

Ölüye ağlamaz diriye gülmez

Kırılısın dalların senin de hacı

Hayrını bilemez şerrini bilmez

Bağlansın yolların senin de hacı

Bırakmışsın o koskoca sakalı

Gömlek giyer hem de hâkim yakalı

Karıştırdım kurt ile ben çakalı

Acınacak durum halların hacı

Seçimde oynarsın köşe kapmaca

Benden önce gider oldun her maça

Tarak vurmaz oldun sakala saç

İp oldu beline kılların hacı

Ozan Sadık sanma seni taşladı

Sen böyle değildin yeni başladı

Kim eğitip seni böyle işledi

Tutulmaz mı bir gün dillerin hacı

95. HARAM ETTİN

Mezarımın üstünde bitince otlar

Kapanır içinde yaram sevdiğim

Eller bayram eder bayramı kutlar

Bana bu bayramlar haram sevdiğim

Erken düştü bağımızın gazeli
Mecnundan beterim sensiz gezeli
Ayrılık sinemi ezdi ezeli
Oldum aşkın ile verem sevdiğim

Kul Sadık'ım derdim getirdim dile
Cahildim kapıldım aşk denen sele
Adım koy kabrimde açan bir güle
Olsun adım Yanık Kerem sevdiğim

96. HASTAYIM ANAM

Hasta düştüm gurbet elde yorgunum
Hasretin içimi yakıyor anam
Darbe yedim acılardan vurgunum
Eller uzaklardan bakıyor anam

Gitmiyor feleğın başımdan kışı
Bana mıdır kastı yok mudur işi
Zehir etti bana ekmeği aşu
İçimde şimşekler çakıyor anam

Gülmedi nedense dünyada yüzüm
Yalvardım kadere geçmedi sözüm
Her gün yaş doluyor bu iki gözüm
Durmadan çağlayıp akıyor anam

Yazan yazımızı karalı yazmış
Benim mezarımı gurbete kazmış
Derdimin ortağı şu kuru sazmış
Kul Sadık derdini döküyor anam

97. HOCAM

Kalmadı sözünde erkekçe duran
Meydan çakallara kalıyor hocam
Yüzümüze gülüp hâl hatır soran
O da çanak dibi yalıyor hocam

Susar bir köşede ağlar yiğitler
Beş paraya sattı bizi yezitler
Paçamızdan dalar beslenen itler
Meydanda davulun çalıyor hocam

Kul Sadık'ım sözlerini çekmeyen
Namert tarlasına tohum ekmeyen
Âşık mıdır hakikati dökmeyen
Bizden olan bizi dalıyor hocam

98. İKİ YÜZLÜ AMERİKA

Ta ezelden bozuk damarda kanın
Japonya'da cana kıyansın katil
İt sürüsü dolu senin dört yanın
Uyuyanlar artık uyansın katil

Irak'ı Libya'yı yemedin mi sen
Suriye'ye benim demedin mi sen
Viyatnama boyun eğmedin mi sen
Belalar başına dayansın katil

Yuva yapsın baykuş beyaz saraya
Yıllar yılı ak dediniz karaya
Kudüs çıban olsun sizin yaraya
Her yanın alkana boyansın katil

Ozan sadık der ki beter olasın
İsrail zehirin içip solasın
Bu dünyada tek başına kalasın
İnsanlığa zarar ziyansın katil

99. İMAN KIYMETLİ

Güvenme dünyanın yalan varına
Boşa geçen her gün zaman kıymetli
Bel bağlama bugün ile yarına
Her iki cihanda iman kıymetli

Yürüdüğün zarar kalktığın ziyan
Ortada hesabın gör ayan beyan
Görünmez defteri vardır bir sayan
Beden gemi ama dümen kıymetli

Harcama zamanı geçirme boşa
Yem olma dünyada kurt ile kuşa

Haram katma helal bildiğin aşı
Zikir et Mevla'ya aman kıymetli

Hakk'ın divanına döndür yüzünü
Çeşme eyle yüzde iki gözünü
Dinleyin Sadık'ın gelin sözünü
İndiğin durakta liman kıymetli

100. İMANSIZ

Yüzümüze över arkadan söver
Böyle namussuz ozan görmedim
Yakasına takar üç beş rozeti
Bunun gibi arabozan görmedim

Ne dini bellidir ne de imanı
Arpanın içinden seçer samanı
Geldi gerçekleri yazma zamanı
Böyle yüzü kara kazan görmedim

Ozan Sadık ne söylesem suç olur
Ham demiri dövsem dövsem sac olur
Bundan ozan değil ancak piç olur
Bu kadar yolundan azan görmedim

101. İMANSIZ-II

Er meydanında belli olur sözünden

Yiğidi sırtından vuran imansız
Kalleşliğin okunuyor yüzünden
Çarpsın seni kitap Kur'an imansız

Ekşimiş hamurun bozulmuş mayan
Yemin billah ile dostunu soyan
Sana benzer seni insandan sayan
Olsun hanen harap viran imansız

Ozan Sadık baş eğer mi namerde
Biz Hakk'tan dileriz dermanı derde
Dilerim ölesin ıssız bir yerde
Olmasın mezarın soran imansız

102. İNSANIM DİYEREK

İnsanım diyerek gezersin ama
Kibir dostun senin kinde arkadaş
Ben fetvacı imam değilim ama
Yaptıkların yasak dinde arkadaş

Şu yalan dünyada zulüm her işin
Veresiyen olmaz istersin peşin
Şişersin önünde kabarır döşün
Bak arkana şöyle dön de arkadaş

Kime kalmış dünya sana kalacak

Veren emanetin elbet alacak
Haksız olan orda elbet yanacak
Yakma bu dünyada sen de arkadaş

Malına düşkünsün yetime düşman
Ağlayana gelmen yardıma koşman
Senden olmayana kapını açman
Aynıdır canımız tende arkadaş

Yüksekten uçarsın inmen engine
Tek bildiğin senin davul dengine
Parana güvenip heves zengine
Yakından bak yere in de arkadaş

Adım Kul Sadık'tır kula kul değil
Ne bükül arkadaş hem ne de eğil
Gün gelir terk eder kız ile oğul
Bir ayaksız ata bin de arkadaş

103. KANARSIN GÖNÜL

Kanarsın yüzüne gülüp geçene
Yetmez mi kandiğin divane gönül
Alınırsın yoksul zengin seçene
Bundandır dertlere bandığın gönül

Edesin dünyayı kendine de dar

Demedin kimseye benim yârim var
Gençliği görmeden oldum ihtiyar
Var mı bu bedeni andığın gönül

Bu kaçınıcı hata kaçınıcı özür
Dert elinden yaptın beni sen vezir
Kazarlar mezarım cenazem hazır
Yetmez mi dünyada yandığın gönül

Kul Sadık'ım der ki hâllerim böyle
Bir tövbe et artık gel kerem eyle
Yarın mahşer günü doğruyu söyle
Yeter pervaneye döndüğün gönül

104. KAR MISIN GÜZEL

Salınıp gezerken selvi dal gibi
Güzeller içinde pir misin güzel
Kaşların kemandır dudak nar gibi
Divane gönlüme nâr mısın güzel

Kıskandırır yüzün güneşi ayı
Omzunda saçların bir keman yayı
Kimden aldın acep sen bu edayı
Güneşi görmemiş kar mısın güzel

Çiçekler içinde rengin bulunmaz

Benzerin olsa da dengin bulunmaz
Senin gibi gönlü zengin bulunmaz
Emsali olmayan pir misin güzel

Kul Sadık'ı kulun eyle kapına
İster isen bekçin olam yapına
Yazdır da adımı hançer sapına
Batayım sinene var mısın güzel

105. KAZDIN ÇUKURUM

Her geçen gün felek kazdın çukurum
Kurmadiğın bana tuzak mı kaldı
Dört yanımı yaptın derin uçurum
Başıma örmedik kazak mı kaldı

Değirmene döndüm elinde çarkım
Kalmadı yaşayan ölüden farkım
Döküldü yaprağım kurudu arkım
Süzmediğın beni süzek mi kaldı

Yağdırdın başıma boranı karı
Düşman ettin bana dost ile yarı
Yaptın gül benzimi ayvadan sarı
Bindirmedik beni kızak mı kaldı

Ozan Sadık yandı senin elinden

Medet ummam artık esen yelinden
Bıktım gözlerimin akan selinden
Salmadığın beni uzak mı kaldı

106. KEMAL DAYI

Önüne katmış üç beş koyunu
Çalar kavalımı boş Kemal Dayı
Kadere bük müştür garip boynunu
Yine de gönülün hoş Kemal Dayı

Tarlayı tabanı bankacı almış
Yanılıp birine bir kefil olmuş
Bağlarında açan gülleri solmuş
Döker gözlerinden yaş Kemal Dayı

Evinde kalmamış yemeğe ekmek
Şansına düşmüş de hep çile çekmek
Yakışır mı sana gözyaşı dökmek
Bağrına bastığın taş Kemal Dayı

Acıyan yoktur hiç senin halına
Baykuş yuva yapmış viran dalına
El mihına vurur sen de nalına
Beladan kurtulmaz baş Kemal Dayı

Ozan Sadık yazdı sana bunları

Bulaman saçına sür sabunları
Vurursun başına sert odunları
Şimdi mahkemeye koş Kemal Dayı

107. KEMİKÇİ YALAKALAR UTANSIN

Yüzü dostum ama arkamdan yazar
Namert sofrasında doyan kemikçi
Dost olan dostuna mezar mı kazar
Söylediğin sözler yalan kemikçi

Adam olunur mu adam satarak
Mert olunmaz ele çanak tutarak
Hakikat aranmaz hile katarak
İkilik davulu çalan kemikçi

Varsa adın ile anılsın adın
Senden de cesurdur evdeki kadın
Dolacak yakında senin miadın
Gördüğün her renge bulan kemikçi

Âşıklık bizlere verilmiş Hakk'tan
Hakk yaratır ancak olmayan yoktan
Seni defterimden ben sildim çoktan
Adına diyorlar yılan kemikçi

Cahile uymadan yaşayım dedim

Kul Sadık bunları aşayım dedim
Dergâha bağlandım pişeyim dedim
Ettin yaşantımı talan kemikçi

108. KINAMA SAKIN

Beni sazım ile kınama sakın
İbadet sazımda telimde başlar
Belki bir deliyim dervişe yakın
Akan gözlerimin selinde başlar
Ervahı ezelden çektiğim çile
Söylemem derdimi getirip dile
Bizde ne al vardır ne de bir hile
Sevdamız Kerem'in külünde başlar

Aslımı sorarsan Âdem Havva'dan
Tüylerim bitmeden uçtum yuvadan
Kevseri zenzemi buldum duadan
Yanmamız Veysel'in çölünde başlar

Kimi hakir görür fikrini söyler
Kimi güler geçer gönlünü eyler
Bizi bilemez dost ağalar beyler
Yolumuz Horasan ilinde başlar

Kul Sadık'ım ben Mevla'nın kuluyum

Bugün varım ama yarın ölüyüm
Belki bir mezarın gonca gülüyüm
Açmamız Mevla'nın yelinde başlar

109. KIRDI DA GEÇTİ

Bir söz ile beni küle dönderdi
O yâr dallarımı kırdı da geçti
Çiğnenip ezilmiş küle dönderdi
Ortamdan ikiye yardı da geçti

Ne konuştu benle ne selam verdi
Anlamadım acep ne idi derdi
Çattı kaşlarını yay edip gerdi
Her oku sinemi yardı da geçti

Sızlandı kemiğim çıkmadı canım
Ilık ılık aktı elime kanım
Kana bulanmıştı gövde her yanım
Acımaz halime vurdu da geçti

Kul Sadık'ın şöyle baktı yüzüne
Acı bir feryat ile vurdu dizine
Dedi inanmışım eller sözüne
Kanlı cesedimi sardı da geçti

110. KIRMA OZANIM

Bizim kitabımız ikilik yazmaz
İkiliğe meydan verme ozanım
Kardeş kardeşinin kuyusun kazmaz
Kimseyi hor görüp yerme ozanım

İman gönüldendir ibadet dilden
Alsana dersini Kabil Habil'den
Bir ordu gelmişti Kâbe'ye filden
Bilmezsen kervanda durma ozanım

Ozanlar gözünde sır olur perde
Kimi Eyüp olur düşer bir derde
Kimi hasret ölür sılaya yurda
Bundan ötesini sorma ozanım

Kul Sadık'ım bu deryada damlayım
Haksız isem haklı söyle anlayım
Daha ne söyleyim bilmem ne sayım
Gönül Hakk'tır sakın kırma ozanım

111. KORKARIM

Şu dağları ben yarattım sanandan
Hakk yolundan sapanlardan korkarım
Yaratan var iken bu kâinatı
Kula kulluk yapanlardan korkarım

Dört kitabı inkâr edip geçenden
Ayrımcılık yapıp insan seçenden
Allah Kur'an deyip yemin içenden
Parasına tapanlardan korkarım

Kul Sadık'ım yoksul garip ezmedim
Haram lokma ile doyup gezmedim
Bilerek kimseyi kırıp üzmedim
Çiseden nem kapanlardan korkarım

112. KÖYLÜ BACIM

Daha otuzunda bükülmüş beli
Saçları bembeyaz kar köylü bacım
Toprak kokar çatlak nasırlı eli
Kim bilir ne derdin var köylü bacım

Harman eder satar sapı samanı
Eve gelir ancak akşam zamanı
Ocak yakar çeker kara dumanı
Olmuş kaderine yâr köylü bacım

Kul Sadık da işte sizden birisi
Sormazlar halini yalan gerisi
Zenginin plajda yanar derisi
Sendeki o yürek nar köylü bacım

113. KÜL OLDUM GARDAŞ

Sözler kar etmiyor altın olsa da
Kulun kapısına kul oldum gardaş
Gönül coşup coşup ilham dolsa da
Atılan kenara pul oldum gardaş

Bu devir gölgede yatanın devri
Namusu arını satanın devri
Helale haramı katanın devri
Yandım yandım yine kül oldum gardaş

Feryadım figanım geldikçe dile
Gözlerimin yaşı döner bir sele
Derdimi dökerim şu sarı tele
Kurudu bağlarım çöl oldum gardaş

Kul Sadık'a böyle yazılmış yazı
Çekilmez dünyada namerdin nazı
Mahşeri düşünüp dalarım bazı
Bilmem ki ne yana yol oldum gardaş

114. LEYLA'M

Yandım aşkın ile sahrada çölde
Düştüm el âlemin diline Leyla'm
Kokun var poyrazda esen her yelde
Değer saçlarının teline Leyla'm

Biliyorum bu aşk beni yandırır
Yandırır da küle bile döndürür
Çok güzeller gördüm seni andırır
Bakamam ki elin gülüne Leyla'm

Bozulmaz feleğin yazdığı yazı
Deryada geminin sürülmez izi
Kul Sadık'ın sana çevirir yüzü
Küllerim karışır külüne Leyla'm

115. MAZHAR BEYİM

Ekmeğinden yedik suyundan içtik
Teşekkür iltifat az Mazhar Beyim
Dost kapısı bilip biz seni seçtik
Kış ayında oldun yaz Mazhar Beyim

Şu doğada vardır her türlü hüner
Hünerle insanlar zorbayı yener
Ben bir çalıyım da sen koca çınar
Kazancım servetim saz Mazhar Beyim

Nice kullar vardır işe yaramaz
Tabib olan çoktur yara saramaz
Dostum çoktur dar günümde aramaz
Sağlamdır temelini öz Mazhar Beyim

Kul Sadık'ım Hakk yolunda bir kulum
İstemem dünyada olmasın pulum
Bir halden bilmeze düşerse yolum
Yetiş imdadıma tez Mazhar Beyim

116. MEZARDA GÖNÜL

Ağlamak sızlamak senin kaderin
Yazan bu yazıyı bozar da gönül
Bilirim içinde yaran çok derin
Satılmaz ki derman pazarda gönül

İsyana yönelme ya sabır dile
Hakk'tan bize reva bu elem çile
Mecnun'u ne idi düşüren dile
Verilir cevabın mezarda gönül

Beslensen de her gün kaymak balınan
Aldatma kendini hile alınan
Bir düğün kurulur giden salınan
Koyma Kul Sadık'ı azar da gönül

117. MUHTAR

Çöker saltanatın senin de bir gün
Şansını fazladan zorlama muhtar
El âlem içinde ağlardın her gün
Karnın doydu şimdi zırlama muhtar

Anan def çalardı baban bekçiydi
Varın yoğun evde iki keçiydi
Deden de eskiden bir dericiydi
Karnın doydu senin hırlama muhtar

Akan sularımız şimdi kurudu
Sana bağlamıştık en son umudu
Kestirdin bahçemde koca armudu
Danışırım sana parlama muhtar

Oy istersin yine bu yıl seçimde
İnşallah kaybolur iki keçin de
Çıbanlar bitsin de senin kıçında
Köyün ortasında turlama muhtar

Ozan Sadık yazdı sana biatı
Öğrenmedin gitti edebiyatı
İster tut ister yut bu nasihatı
Sırt üstü yatıp da horlama muhtar

118. MURADINA ERMESİN

Yoksulun garibin hakkını yiyen
Bu dünyada bir murada ermesin
El açmışım pir aşkına Hüda'ya
İki cihan rahat yüzü görmesin

Çıkar için yemin billah ettiyse
Gösterişe cem camiye gittiyse
Kandırıp da kardeşini üttüyse
İnsan diye imam sela vermesin

Kul Sadık'ım yoktur yalan dolanım
Bazen şair bazen bir saz çalanım
Milleti soyup da hacı olanım
Varıp da Kâbe'ye yüzün sürmesin

119. MÜDÜR BEY

Göbek yağ bağlamış masa başında
Yediğin içtiğin zarar müdür bey
Ne beklensin senden altmış yaşında
Devlete sağlaman yarar müdür bey

Dünyada tutmuşsun kaba yükünü
Salmışsın devlete derin kökünü
Saplarsın sırtıma çelik okunu
Böyle mi adalet karar müdür bey

Vallahi yüzüne söylerim sözü
Mevla'm sana vermiş utanmaz yüzü
Boşuna taşıma o iki gözü
Billahi belayı arar müdür bey

Kul Sadık'ım yazdım içten geleni
Doldurdun dünyada çuval seleni
Aklına getirsen bazen öleni
Korku bedenini sarar müdür bey

120. NAZLI YÂR

Sevginden sevdandan eser kalmadı
Bilmem ki derdin nedir nazlı yâr
Sordum sual ettim aklım almadı
Aramıza engel gerdin nazlı yâr
Soluyor bağımnda açmadan güller
Söylemez adım ağzında diller
Çözmüyor derdimi sazımda teller
Perdeyi mızrabı kırdın nazlı yâr

Güldürmedin yüzüm yalan dünyada
Batırdın gemimi susuz deryada
Görürsün cismimi belki rüyada
Olmasın dünyada yurdun nazlı yâr

Bu dertlerim artar ancak eksilmez
Bilen bilir bilmeyenler hiç bilmez
Özü gülmeyenin yüzü de gülmez
Hançeri sineme vurdun nazlı yâr

Kul Sadık'ım canı cana adadım
Kapanmaz yarayım her gün kanadım
Silinir dünyada benim de adım
Kara topraklara sardın nazlı yâr

121. NE DERVİŞİM NE DE ERMİŞ

Ne dervişim ne ermişim ne âlim
Hakk yolundan gidenlerden biriyim
Yücelerde olmaz bizim işimiz
Belki deve güdenlerden biriyim

Kırklar kapısından geçer yolumuz
Dergâh sorar isen Tapduk kolumuz
Sağımız Muhammed, Ali solumuz
Böyle biad edenlerden biriyim

Kul Sadık'ım kula kulluk etmeyen
Beni dışlar akli buna yetmeyen
Aşkî ne bilecek yanıp tütmeyen
Küle dönmüş bedenlerden biriyim

122. NEFSİNİ YEN OĞUL

Zamana uyup da gel azma oğul
Ömür bir basamak in tane tane
Düşkünü garibi gel ezme oğul
Bir ahın içinde bin tane tane

Kapılma gençliğin akan seline
Sahip ol her zaman belin diline
Fırsatı geçirse bir gün eline
Öldürüp kör nefsini yen oğul

Akıtma bir canın gözün yaşını
Eğme yere dik tut gövde başını
Anana atana çatma kaşını
Bu dünyada temel direk din oğul

Ozan Sadık der ki Hakk'tan ayrılma
Doğru söyleyene sakın darılma
Kuru dala umut diye sarılma
Bilesin ki büyük düşman kin oğul

123. NEVŞEHİR

Tarih kültür sende bak dolu dolu
Sendedir insanın en eli bolu
Sendedir Bektaşî erenler yolu
Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Seni seçmiş Hacı Bektaşî Velî
Güzellerin çoktur gözü sürmeli
Görmeye değmez mi şu Ürgüp eli
Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Kozaklı kaplıca şifalı suyu
Turizm beşığı şu Derinkuyu
Zelve'de periler çeker uykuyu
Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Kızılırmak olmuş sana kol kanat
Avanos çanağı çömleği sanat
Uçhisar bağrında ince bir halat
Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Derler ezel ana gibi yâr olmaz
Gülşehir'in vardır gülleri solmaz
Benzerin çoktur da dengin bulunmaz
Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

Ozan Sadık sözü söylemez boşa
Peribacaların süs olmuş başa
Canlar akın eder delikli taşa
Bazen yârsın bazen yâren Nevşehir

124. NURSUZ

Gözün doysun bu dünyada malınan
Boğazından helal geçmesin nursuz
Hakkım aldın yalan şahit alınan
Kimseler kapını açmasın nursuz

Feryadın figanın dağ taşı delsin
Dermanından önce ecelin gelsin
Ne mal olduğun bu âlem bilsin
Şerbetinden kimse içmesin nursuz

Yem olasın yılan ile çiyana
İnsan demem ben insana kıyana
Sitemim var seni beze koyana
Kimseler kefenin seçmesin nursuz

Sırat köprüsünde ayağın kaysın
Cehennem ateşi vurdukça baysın
Hakkım haram olsun gözünü oysun
Kul Sadık davadan geçmesin nursuz

125. OĞUL

Sanma bu gençliğin hep böyle kalır
Bastığın yerlerde yatan var oğul
Kimi yoldan çıkar kimi yol alır
Deryada gemisiz batan var oğul

Sana nasihatım gel beni dinle
Kullan iradeni kendini yönle
Menzile varılmaz öfkeyle kinle
Senden başka sana çatan var oğul

Aldanma nefsinin tatlı balına
Düşme cahillerin hile alına
Yuva yapar baykuş viran dalına
İnsanı insana satan var oğul

İleriyi görüp düşün yarını
El üstünde tut sen namus arını
Harca Hakk yolunda elde varını
Kul Sadık der bizi yutan var oğul

126. ORHANLAR SOLMASIN

Aslı Kayserili doğma büyüme
Düşmüş Nevşehir'e yolu Orhan'ın
Dost için canını ortaya koyar
Uzanır her yere kolu Orhan'ın

Gülşehir'den seçmiş kendine eşi
Arkadaş yârenle doludur peşi
Her yerde bellidir sevilen kişi
Yüreği sevgiyle dolu Orhan'ın

Memur oldu müdür oldu değişmez
Helalden olmayan damlayı içmez
Ayrımcılık yapıp insanı seçmez
Helaldir parası pulu Orhan'ın

Ozan Sadık yazar severse canı
Sıcaktır Orhan'ın her zaman kanı
Ölürsek hatıra kalır bu anı
Solmasın dünyada gülü Orhan'ın

127. ÖĞRET ÖĞRETMENİM

Gencecik beyinler sana emanet
Besle büyüt öğret sev öğretmenim
Sevgi ile olsun bu dünya cennet
Okul olsun kışla ev öğretmenim
Vatan için canını vereni öğret
Kahpeyi alnından vuranı öğret
Sözünce erkekçe duranı öğret
Nefsini söz ile döv öğretmenim

Kula kul olmasın vatanı sevsin
Vatan için yerde yatanı sevsin
Bayrağı elinde tutanı sevsin
Sadık der olmasın av öğretmenim

128. ÖLDÜR SEVDİĞİM

Yakma ateşinle gel şu sinemi
Gözünden perdeyi kaldır sevdiğim
Döktürme gözümde gizli tanemi
Sanma acı sözün baldır sevdiğim

Kimseler bilmiyor derdim halimi
Dertlerim lal koydu bülbül dilimi
Sevdan ile bükme sen de belimi
Gel de şu yüzümü güldür sevdiğim

Yaralarım azdı döndü vereme
Benzer oldum gayrı Yanık Kerem'e
Ahım tutar sen de güller dereme
Yetmez mi azabın öldür sevdiğim

Kul Sadık'a aşkın açtı yarayı
Yıkıldı temelden gönül sarayı
Bağlarsın başına sen de karayı
Bulursan yerimi doldur sevdiğim

129. ÖLEM NAZLI YÂR

Gelirim demiştin unuttun gayrı
Her günüm her ayım elem nazlı yâr
Kalmadı bedenim cana bir hayrı
Hasretin içimde çilem nazlı yâr

Kokluyorum sana benzer gülleri
Şeker şerbet değil elin dilleri
Esiyor başımda kavak yelleri
Gülmüyor ki yüzüm gülem nazlı yâr

Giden gelmez derler yaram azıyor
Duygular sinemde mezar kazıyor
Elimde kalemim dertli yazıyor
Sensiz bir köşede ölem nazlı yâr

Basarım bağıma yâr diye taşı
Dinmiyor akıyor gözümün yaşı
Unuttum ekmeği yiyemem aş
Var mıdır umudum bilem nazlı yâr

Kul Sadık'a acı gör şu halımı
Kökünden söküp de kırdın dalımı
Eller omuzunda taşır salımı
Verirsin kabrime selam nazlı yâr

130. SAFRANÎ

Çiçekler içinde sümbül gül ne ki
Papatya laleden güzel safranî
Ayın şavkı sanki mah cemaldeki
Yaradan yaratmış özel safranî

Gözlerin yeşilden almıştır rengin
Sözlerin sermaye gönülde zengin
Gezerim gurbeti bulamam dengin
Yazdırırsın bana gazel safranî

Zonguldak'ta Karabük'te adın var
Şekerden şerbetten baldan tadın var
Mızrabın yaslıdır telde yâdın var
Olmuşsun gözümde ezel safranî

Kul Sadık'ı görme hakir kul gibi
Gönül gözü açar solmaz gül gibi
Dost dostuna bakar mı hiç el gibi
Dostluk bağı dökmez gazel safranî

131. SAHTEKÂR

Cennet kapısına bekçi mi oldun
Hangi hakla bana çatan sahtekâr
Kendine yeni bir isim mi buldun
İnsan alıp insan satan sahtekâr

Dul avrat düşkünü kendini bilmez
Gittiği yolunda bendini bilmez
Âlimin arifin fendini bilmez
Eşindikçe her gün batan sahtekâr

Diline yakışmaz Hakk'ın kelamı
Uğrama dergâha verme selamı
Başıma şer misin yoksa belâ mı
İt gibi pusuda yatan sahtekâr

Mevla'ya dönüktür özümüz belli
Ozan Sadık söyler sazımız telli
Anası bir tane babası elli
Ardım sıra çamur atan sahtekâr

132. SAR DEDİ BANA

Sordum erenlerden pirin birine
Ne ararsan sende var dedi bana
Bundan ötesine dalma derine
Yaşarken dervişlik kâr dedi bana
Sana senden yakın ara şahını
Her olur olmaza deme ahını
Sır eyle söyleme kul günahını
Örterek bir yara sar dedi bana

Kulları incitip gönül haşlarsan
Nefsi yücelere koyup kışlarsan
Sen seni bilerek günah işlersen
Cehennemde yakar nar dedi bana

On sekiz bin âlem Hakk'ın yolunda
Zikir vardır yaratılan dilinde
Gül kızarır hicabından dalında
Bülbülün dilinde zar dedi bana

Kul Sadık özümde sesi duyunca
Üçler beşler kırklar görüp sayınca
Kulun dostu Mevla ömür boyunca
Bir Hazreti Allah yâr dedi bana

133. SATAN VAR ATAM

Yürümedik bizler senin izinden
Meclisine bomba atan var Atam
Bizden olan bizi vurdu ne yazık
Düşmanına bizi satan var Atam

Hain çıktı fetva veren yobazlar
Seni dinsiz düşman gören yobazlar
Ak sayfana kara süren yobazlar
Ardından iftira atan var Atam

Dile gelir Çanakkale konuşur
Cephedeki sümbül lale konuşur
Bu davada arşı ala konuşur
Bilirim kefensiz yatan var Atam

Kul Sadık'ım benim yaram on kasım
Yaramı dağlayan çıram on kasım
İdamım ilmeğim karam on kasım
Kuzumuza kurdu katan var Atam

134. SATARSIN SOYSUZ

Yolun Kâbe olsa ardından gelmem

Sen Kâbe'yi bile satarsın soysuz

Allah birdir Kur'an haktır amenna

Mazluma iftira atarsın soysuz

Senin gibilerin imanı para

Özünüz bozulmuş yüzünüz kara

Ne beze layıksın ne de mezara

Hakikate hile katarsın soysuz

Gül Sadık'ım gül dalında öterim

Mecnun derler ben Kerem'den beterim

Elli yıldır yana yana tüterim

Dönüp dönüp bana çatarsın soysuz

135. SATMADIM USTA

Helal olanıma haram katmadım

Kimseye boynumu bükmedim usta

Yoldaş olduğumu yolda satmadım

Sırrını ortaya dökmedim usta

Dışlamadım dışlanmışı yoksulu

Hor görmedim yaratılmış bir kulu

Yolumu sorarsan erenler yolu

İkilik başını çekmedim usta

Kul Sadık'tır adım düşküne yâren
Cahiller içinde gerçeği gören
Çok gördüm zalımın izini süren
Kara taş a tohum ekmedim usta

136. SAYFAMI ÇALANA

On dokuz şubatta gece yarısı
Habersiz sayfamı çalmış şerefsiz
Dillerini soksun eşek arısı
Dostlar arasına dalmış şerefsiz
Beni tanıyanlar aramaz beni
Kimisi uykudan uyanmış yeni
Bazısı diyor ki sanmışız seni
Her çiçekten tadın almış şerefsiz

Acımamış ihtiyara ne gence
Önüne gelene dolamış pençe
Haramı helalı tanımaz bence
Vicdanı çayıra salmış şerefsiz

Kul Sadık'a dar eyledi dünyayı
İnsana benzer mi şerefsiz ayı
Haklı haksız bana çıkarır payı
Geçimin yolunu bulmuş şerefsiz

137. SEÇ DE ÖYLE GİT

Cehennem cennet de senin elinde
Kullan iradeni seç de öyle git
Arayan ne bulmuş Yemen Çölünde
Sıratı buradan geç de öyle git

Senin cebindedir cennet tapusu
Erenler yoludur Hakk'ın kapısı
Gönül minaredir vücut yapısı
Katılıp kırklara uç da öyle git

Kul Sadık'ım kul yanında yok değer
Hakikat sırımış öğrendim meğer
Yaratılan Yaradan'a baş eğer
Elini Hüda'ya aç da öyle git

138. SESLENME OĞUL

Dağlar çözmez bu davanın derdini
Güvenme dağlara yaslanma oğul
Dağlarda arama dengin merdini
Duyan olmaz sesin seslenme oğul

Sanma bu kavgalar durulup biter
Bir yangın sönmeden öteki tüter
Baykuş bile viran hanede öter
Şehit kanı ile beslenme oğul

Hep yoksulun hanesinde matem yas
Kahpe kurşun zalimlere geçer pas
Ecelsiz ölümler neden bize has
Öğren de isterse uslanma oğul

Bu devir aslanı deviren devir
Çarkları tersine çeviren devir
Sadık'ı kirmada eğiren devir
Düşüp zindanlara paslanma oğul

139. SEVDİĞİM

Bir sözünle şu sinemi dağladın
Soldurdun dalımda gülüm sevdiğim
Zincir vurup kollarımı bağladın
Bana yaptıkların zulüm sevdiğim

Döndürdün içimi yangın yerine
Yaram düştü derdin ile derine
Düşmüşüm ben hal bilmezin eline
Bana yaptıkların ölüm sevdiğim

Kul Sadık'ı yedin yedin bitirdin
Düz ovada yollarımı yitirdim
Cesedimi musallaya getirdin
Savrulmaya hazır külüm sevdiğim

140. SİGARAM

Övülecek yanın yok ama senin
Arkadaşım deyip girdin canıma
Yıllar yılı kanımı emdin benim
Ne zararlar verdin benim canıma

Geceleri tatlı uykumu böldün
Ağrı olup başıma hem çorap ördün
Sevinçte hüzünde hem dostum oldun
Belasın toplumda ferdin başına

Her saniye saat ömrümü yedin
Beni değil cebimi arkadaş bildin
Yalandan bazen de gözüme girdin
Çekilmez dertleri sardın başıma

Nefesim tutuldu kör olsun gözün
Ateşi görünce güldü hep yüzün
Yanımda oldun bahar yaz güzün
Taşları şimdi mi vurdun başıma

Kul Sadık'ı yaptın esir bir köle
Döndürdün içimi balçıklı göle
Yolumu ayırdım seninle böyle
Bela mısın sanki yurdun başına

141. SİL ARTIK BENİ

Kapanmaz yarayı açtın sineme
Gönülden hatırdan sil artık beni
Kara kilit vurdun viran haneme
Tanımazsın yabancı bil artık beni

Aşkın zehirini elinden içtim
Sevdiğim diyerek zalimi seçtim
Senin için tatlı canımdan geçtim
Yaraladı vurdu dil artık beni

Yandım ateşinden hain görmedim
Derya oldun ama damla vermedin
Acıyıp halime merhem sürmedin
Bile bile ettin el artık beni

Ozan Sadık der ki yaptığın zulüm
Demem bu dünyada ben sana gülüm
Musalla taşına koyarlar ölüm
Mezarıma indir gel artık beni

142. SIR DEĞİL MİDİR?

Âşık olan gördüğünü söylemez
Âşıklık Mevla'dan sır değil midir?
Kervan katar katar menzile yürür
Kervanın başında pir değil midir

Âşık olan boşu dolu getirir
Sözde değil özde aklın yitirir
İrem olur gonca güller bitirir
Göremeyen bunu kör değil midir

Söylenir mi aşkın badesi meyi
Çıkılmaz ortaya âşığım deyi
Senden evvel bilen vardır her şeyi
Senden daha sesi gür değil midir

Ozan Sadık dalma yine derine
Koyma kimseleri kendi yerine
Hedef olun cahillerin kirine
Şeytanın saldığı şer değil midir

143. ŞEHİDİME AĞIT

Kına yaktık uğurladık eline
Damla damla aktı yaşın Mehmet'im
Yavrun küçük yeni yeni dillenir
Eğilmesin öne başın Mehmet'im

Vatan namus vatan arındır senin
İmanın inancın varındır senin
Kara toprak sadık yârindir senin
Cihanda bulunmaz eşin Mehmet'im

Albayrak şanıdır şehitlik rütben

Bize dost olur mu yabandan elden
Övgüler destanlar Kul Sadık Gül'den
Atadan toprağın taşın Mehmet'im

144. SOLDU BE USTA

Sitemkâr bir ozan diyorlar bana
Ne zaman yüzümüz güldü be usta
Gurbet sılam oldu gözyaşım meze
Dert ile yüreğim doldu be usta

Ne bahar bilirim ne de yazı ben
Dert ortağım ettim dertli sazı ben
Acıdan kederden aldım hazzı ben
Güz görmeden gülüm soldu be usta

Bu yaraya doktor cerrah el vurmaz
Yanıp kavrulmuşum esip yel olmaz
Kimse mezarıma kürek bel vurmaz
Bildiğin Kul Sadık öldü be usta

145. SOR BANA

Zehir bizim zıkkım bizim nar bizim
Çıplak başa yağın dolu kar bizim
Bilmem neden yıllar yılı dar bizim
Neden bakar gören gözün kör bana

Her günüm kahr her günüm acı
Takmışsın başıma yoksulluk tacı
Zalımın yoksula yeterken gücü
Bu mu hayat gel de bir gün sor bana

Kul Sadık'ta göz göz oldu yaralar
Yazar dertlerini döker sıralar
Dilerim Azrail kapın aralar
Edemezsin daha gayrı zor bana

146. SÖZÜM KALMADI

Artık söyleyecek sözüm kalmadı
Yalanları saya saya yoruldum
Göz diktiler yağsız yavan aşım
Çalanları saya saya yoruldum

Gönül bir Kâbe'dir vücut yapısı
Hakk'a gider doğruların kapısı
Bundan gayrı yalandır dostum hepsi
Planları saya saya yoruldum

Kul Sadık'a atar namert çamuru
Ekşimiş mayası bozuk hamuru
Ayaklar altında namus onuru
Olanları saya saya yoruldum

147. ŞAŞ DELİ GÖNÜL

Konma yükseklere engin ol engin
Kırarlar kanadın şaş deli gönül
Yok mudur dünyada senin hiç dengin
Bu kaçınıcı sana taş deli gönül

Nereye yol alır kaptansız gemi
Kendine eş tuttun cahili hamı
Bırak artık bari kahveyi damı
Yürüdüğün yollar yaş deli gönül

Uğra bir menzile gel nasihat al
Medet olmaz sana kurumuş bir dal
Nereye varacak sendeki bu hal
Bulaman yanına eş deli gönül

Kul Sadık'ı yakma kendi nârına
Hazırlığın var mı öte yarına
Güvenme dünyanın yalan varına
Düşecek toprağa baş deli gönül

148. ŞAŞARSIN GÖNÜL

Bu ömür dalda bir kuru yaprak
Bilmem ki nereye koşarsın gönül
Hedefin menzilin şu kara toprak
Neden yanılıp da şaşarsın gönül

Düşünsene geçmişteki taşları
Ferhat Şirin için delmiş dağları
Örersin başıma türlü ağları
Uçma yükseklerden düşersin gönül

Mecnun'u Leyla'yı getir sen dile
Bülbülün feryadı değil mi güle
Kapılma içinde kopan her sele
Tütmez bir ateşte pişersin gönül

Yoruldu Kul Sadık koştu peşinden
Uyan artık şu gördüğün düşünden
Ayrılırsın beden denen eşinden
Sen de ayrılığı yaşarsın gönül

149. ŞEREFSİZ

Bir karış sakalla avrat peşinde
Haktan hakikatten yazar şerefsiz
Kılları ağarmış gördüm döşünde
Yaşlandıkça her gün azar şerefsiz

Kurar tezgâhını açar pazarı
Dışlar her ortamda şair yazarı
İşitince benden sözü azarı
Ardım sıra mezar kazar şerefsiz

Allah kelamı var bir de dilinde
Cübbesi sırtında tesbih elinde
Yeşil kuşak bağlı kambur belinde
Utanmaz ortada gezer şerefsiz

Kul Sadık gel çatma ya sabır dile
Dolaşır boynuna kurduğu hile
Arifin sözleri geçmez cahile
Kırar dallarımı üzer şerefsiz

150. TAŞ NEME YETMEZ

Ne işim var benim balla börekle
Bir kuru soğanla aş neme yetmez
Yıllar yılı davam kazma kürekle
Ağrısız acısız baş neme yetmez

Bankalarda param pulum olmadı
Kapımda ırgatım kulum olmadı
Üstüme örtecek çulum olmadı
Başıma dikilen taş neme yetmez

Kul Sadık'ın kula yoktur minneti
İstemem soframda haramdan eti
Neyleyim dünyada sahte cenneti
Bildiğim dost benim beş neme yetmez

151. TURNALAR

Söyleyin o yâre düşkün halımı
Hasreti içimde yatar turnalar
Beklesin bir zaman benim yolumu
Kavuşmamız gelip çatar turnalar

Ne haldedir bilmem acep sılada
O gamda kederde ben de çilede
Saklı bin derdim var daha zulada
Biri yakar bini tüter turnalar

Gözlerimden damla damla süzerim
Mecnun oldum Leyla diye gezerim
Sol yanımı vurup vurup ezerim
Bu günüm dünden de beter turnalar

Kul Sadık'ı hasret yaktı kavurdu
Bir samyeli esti beni savurdu
Felek tokadını çok erken vurdu
Baykuş viranemde öter turnalar

152. UMUDUMU KESMEDİM

Acı söz söyledim seni üzmesin
Seni seviyorum küsmedim daha
Sevgimdendir sözler seni üzmesin
Senden umudumu kesmedim daha

Ağlayan hayalin gördüm rüyamda
Koyarsın sen beni kederde gamda
Kerem olsam yansam çölde sahrada
Senden umudumu kesmedim daha

Kul Sadık'ı vurup sen de öldürme
Dostum yoktur benim düşman güldürme
İçindeki sırrı ele bildirme
Senden umudumu kesmedim daha

153. USTA

Sol yanımda derdim çaresi yoktur
Otuz yıldır kanar yaram be usta
Tabibe gösterdim el vurmaz doktor
Sanırım bu derdim verem be usta

Bir vefasız saldı beni bu derde
Adı türkü oldu sevdası perde
Hayali benimle kendisi nerde
Oldum küle döndüm Kerem be usta

Bu bedende böyle acım sızım var
Taşımayan beni tutmaz dizim var
Eyüp gibi ağlar iki gözüm var
Kesildi umudum çarem be usta

Sevgi ekdim acı biçtim ne çare
Söylersin halimi ölünce yâre
Kaldı kavuşmamız bilsin mahşere
Kul Sadık'ım doldu sürem be usta

154. UTANMAZ

Her çamura hayvan gibi yatarsın
Yaşın atmış işin bitmiş utanmaz
Gardaş dersin gardaşını satarsın
Özünde insanlık yitmiş utanmaz

Ar damarın çatlak perdesiz yüzün
Kendinden başkayı görmüyor gözün
Yere batsın senin sazın da sözün
Âlimleri cahil etmiş utanmaz

İlim bilmen irfan bilmen dil bilmen
Usul bilmen edep bilmen yol bilmen
Hikmet sırdır söyleseler hal bilmen
Doğmadan güneşin batmış utanmaz

Kul Sadık'ım azdırırsın yaramı
Helal diye yutuyorsun haramı
Eşimle dostumla bozdun aramı
Hakikate hile katmış utanmaz

155. UYAN TÜRKİYE’M

Bu kaçınıcı şehit kaçınıcı ağıt
Ses ver bu sesime uyan Türkiye’ m
Yetmiyor yazmaya kalemle kâğıt
Yok mudur sesimi duyan Türkiye’ m

Ağlayan sızlayan anamdır bacım

Dinmiyor içimde nedendir acım

Yakıyor sinemi öfkeden sancım

Çaresizlik bana koyan Türkiye’ m

Cihana nam salan nerde ordumuz

Neden eğriliyor kime boynumuz

Feryat figan ile doldu koynumuz

Kimler sırtımızdan doyan Türkiye’ m

Ozan Sadık der ki sabrımız taşı

Çakalın yaptığı haddini aştı

Mehmet’ime soysuz kötü bulaştı

Yetmez mi bu kadar ziyan Türkiye’ m

156. ÜZERSİN GÖNÜL

Erenler elinden bade mi içtin

Ali’den Veli’den yazarsın gönül

Abdal Musa gibi derya mı geçtin

Nice yücelerde gezersin gönül

Bülbül gibi daldan dala konarsın
Dumanın yok alev alev yanarsın
Özün belli ama kör bir pınarsın
Kendini derviş mi sezersin gönül

Sahip olman elin dilin beline
Kapılırsın kör nefsinin yeline
Haktan hakikatten dökmen teline
Neden Kul Sadık'ı üzersin gönül

157. VEFASIZ

Gül sanırdım seni gönül köşkümde
Soldurdun gülümü kırdın vefasız
Neyi bulamadın bilmem aşkımda
Acımadın bana vurdun vefasız

Sakınırdım seni iki gözümden
Mert olan döner mi ikrar sözünden
Renkleri soldurdun gülen yüzümden
Açtın yaraları durdun vefasız

Sızlamaz mı yürek yanmaz mı canın
Yok mudur damarda dondu mu kanın
Bundan böyle beni ölmüşten sanın
Ölmeden kefene sardın vefasız

Bedenimi yaktın küle dönderdin
Kul Sadık'ı susuz çöle dönderdin
Sevdalımsın derken ele dönderdin
Olmasın dünyada yurdun vefasız

158. VİCDANSIZ

Ezdin bedenimi çiğneyip geçtin
Kırılmadık yer mi koydun vcdansız
Yaralı gönlümü kurban mı seçtin
Dizlerimde fer mi koydun vcdansız
Erittin içimde kalmadı yağlar
Kurudu yeşermez virane bağlar
Üstüme devrilir sıralı dağlar
Dağlarımda kar mı koydun vcdansız

Yitirdim aklımı deliyim deli
Dinmez gözlerimin akıyor seli
Güldürdün hâlime dostumu eli
Seveceğim yâr mı koydun vcdansız

Kul Sadık'ım gülmez dünyada yüzüm
Açık gider kapanmaz bu iki gözüm
Neyleyim vefasız geçmedi sözüm
Yakmadığın nâr mı koydun vcdansız

159. VİCDANSIZ-II

Cehennem narında yanasın deme
Sen beni dünyada yaktın vicdansız
Dostlarım ağlarken düşmanım güldü
Seyredip halıma baktın vicdansız

Gurbet eli mesken ettin yanarım
Yaprağı olmayan kuru çınarım
Bir söz dedin bin yerimden kanarım
Can evime bir ok çaktın vicdansız

Yâr adını yara yaptın içime
Bu gidiyor ağladıkça gücüme
Mahkûm ettin beni yağlı sicime
İlmeği boynuma taktın vicdansız

Kul Sadık'ı kulun gördük kapında
Merhamet yok imiş senin yapında
Yerin var mı acep Allah katında
Eştiğin çukura kaktın vicdansız

160. VURDULAR ANA

Şu dünyada bir gün yüzüm gülmedi
Kalleşçe sırtımdan vurdular ana
Aktı gözyaşlarım kimse silmedi
Ne arayıp ne de sordular ana

Gezdim dağı taşı kanadım kırık
Kimi abdal dedi kimi de yörük
Küstüm kaderime içerim buruk
Her fırsatta beni yordular ana

Tenhalarda boyun büktüm ağladım
Derdimin üstüne derdi bağladım
Irmak nehir oldum coştum çağladım
Tutmuyor dizlerim kırdılar ana

Acımıyor eller garip halıma
Baykuş yuva yaptı viran dalıma
Korkarım ki gelen olmaz salıma
Zalımlar murada erdiler ana

Kul Sadık'ın göçer yalan dünyadan
Silinir şu adım düşer künyeden
Kurtulurum ben de dertten deryadan
Defterimi erken dürdüler ana

161. VURMA MÜNAFIK

Tuttuğum oruç da niyaz da benim
Allah'la arama girme münafik
Bayram da benim seyran da benim
Kuldan kulu üstün görme münafik

Can Allah'tan beden balçıkla çamur
Aynı bir teknede yoğrulmuş hamur
Yalan olur bir gün geçen şu ömür
Kardeşini sırttan vurma münafık

Bundan ötesini erenler bilir
Gönül gözü ile görenler bilir
Hakk yolunda başı verenler bilir
Bol keseden fetva verme münafık

Kul Sadık'ım kulda kusur aramam
Bu yüzden çoğu dosta yaramam
Tabib olsam kendi yaram saramam
Bundan ötesini sorma münafık

162. YANASIN SOYSUZ

Yönün kible olsa yönümü dönmem
Cehennem narında yanasın soysuz
Yaraların sargı merhem tutmasın
Andıkça adım kanasın soysuz

İnim inim inle çıkmasın canın
Kurt düşün etine kurusun kanın
Yılan çıyan ile dolsun dört yanın
Kendini lanetli sanasın soysuz

Celladın elinde olsun fermanın
Kırılısın dizlerin bitsin dermanın
İki cihan ateş olsun harmanın
Şeytan bile seni kınasın soysuz

Kul Sadık'a ettiğini bulasın
Mezarı olmayan ilk kul olasın
Sen de muradını öyle alsın
Tanrım seni böyle sınısın soysuz

163. YANDIM AĞLADIM

Gözyaşımla sana bir şiir yazdım
Kendi sözlerime yandım ağladım
Gönlümün köşküne mezarın kazdım
İsmi son defa andım ağladım

İsyanım kendime değil kadere
Gelmedim seninle gittiğin yere
Arıyorum seni dağ bayır dere
Bulurum diyordum sandım ağladım

Oysa idamına yazmışım ferman
Ne takatım kaldı ne dizde derman
Bir anlık mesele kendimi vurmam
Maziyi düşündüm kandım ağladım

Divane gönlüme geçmiyor sözüm
Gönlü susturdum susmuyor gözüm
Kemiğim sızlıyor ne yapsın özüm
Daldan dala sensiz kondum ağladım

Kul Sadık'ın işte budur halları
Kırıldı kökünden koptu dalları
Çıkmaza düşüyor her gün yolları
Düştümler enginlere indim ağladım

164. YANDIRDIN ORTAK

Ottan çöpten yapıp ince hesabı
Pireyi deveye dönderdin ortak
Usandırdım dilden manav kasabı
Haklıyı haksız gönderdin ortak

Yaptığın hesaba akıl sır ermez
Gören göz yanında rakamı görmez
Merhem olsan kimse yaraya sürmez
Bir milyarı bine indirdin ortak

Nerden nasıl aldın bilmem diploma
Keçiden fazladır sende zıplama
Allah sana vermiş uzun atlama
Yanına geleni sindirdin ortak

Hesaplarsın faiz kuru doları
Kaptıranlar sana yandı yuları
Tersine akıttın yine suları
Ocağıma baykuş kondurdun ortak

On yıllık ortaklık gitti hep boşa
Elimize kaldı bir mühür kaşe
Senin gibi ortak dağlara taşa
Kul Sadık'ı ateşe yandırdın ortak

165. YÂR KAPADOKYA

Mevla'm vermiş sana bu güzelliği
Gönül kalesinde yer Kapadokya
Herkesin gönlünde bir aslan yatar
Şu benim gönlümde yâr Kapadokya

Derdi gamı çeker çok yüce dağlar
Çevirmiş dört yanın üzümlü bağlar
Görenler şaşırır görmeyen ağlar
Başı bölük bölük kar Kapadokya

Âşıkların sensin gönül ilacı
Göremezsem seni çekerim acı
Periler güzeller olur davacı
Sensiz dünya bana dar Kapadokya

Peri bacaların konuşan dilin
Oymalar kayalar bağında gülün
Uçhisar Göreme Ürgüp'ün yelin
Avanos'un Zelve'n var Kapadokya

Verdin Kul Sadık'a bunca ilhamı
Sararsın gizliden gönül yaramı
Daha sayamadım cami hamamı
Yakar güzelliğin nar Kapadokya

166. YARA YÜREKLER

Başımızda kara bulut gitmiyor
Edirne'den Van'a yara yürekler
Kimi kar altında kimisi şehit

Yanar cayır cayır nara yürekler

Kimi sivil kimi asker bu handa
Kimi kar altında yatıyor Van'da
Yarab yardım eyle soğukta donda
Sevinmesin batıl kara yürekler

Bu Mevla'dan belki yazılmış yazı
Yazılan yazıya kul olur razı
Kul Sadık'ın yasta matemde sazı
Ağıt yakar sıra sıra yürekler

167. YAZ BUNDAN SONRA

Ardım sıra boşa nenni söyleme
Hakk'tan hakikatten yaz bundan sonra
Saz bir bahanedir gönül eyleme
Nasibimiz bir top bez bundan sonra

Bunca yıldır nefsim ile yarıştım
Bazen kavga ettim bazen barıştım
Kör şeytana uyup suça karıştım
Bin tövbe etsem de az bundan sonra

Rehberimdir artık Rahman'dan ayet
Dönmüşüm kibleye etmişim niyet
Düşmezsem hataya bir daha şayet
Mevla'dandır bana haz bundan sonra

Uyandım gafletten akıyor yaşım
Kul Sadık'ım öne eğildi başım
Sermayem dünyada bir mezar taşım
Derince bir çukur kaz bundan sonra

168. YAZAN YAZANA

Kimi derviş oldu kimi de mürşit
Kendi kitabından yazan yazana
Âlim oldu görmez kör sağır hurşit
Aramıza bizim bozan bozana

Düşmeyince dara Allah demezler
Haramdan geçinir helal yemezler
Kaptana özenir dünkü çömezler
Deryada gemisiz yüzen yüzene

Ozan Sadık der ki var mı yalanım
Hakikat ehinden feyiz alanım
Haklının yanında haklı olanım
Düşürürler bizi ozan ozana

169. YIKTI BE USTA

Deli çaylar gibi coşar çağlarım
Bir vefasız beni yıktı be usta
Kimse bilmez gizli gizli ağlarım
Hançeri sineme çaktı be usta

Adım bilinmezken dillere düştüm
Mecnun'un misali çöllere düştüm
Kerem gibi yanıp küllere düştüm
O vefasız beni yaktı be usta

Geçmiyor günlerim dolmuyor çilem
Feryadım figanım her anım elem
Tenha bir köşede yığılıp ölem
Geldi ayrılmanın vakti be usta

Gelmesin kabrime vasiyetim var
Öbür dünyada da demem ona yâr
Genç yaşımda etti beni ihtiyar
Deştiği çukura kaktı be usta

Kul Sadık'ın büktü garip boynunu
Oynadı vefasız bana oynunu
Böyle mi yazılmış aşkın kanunu
Pençeyi döşüme taktı be usta

170. YOLLARIM KIŞ BABA

Sen gittin gideli gülmedi yüzüm
Beladan kurtulmaz baş benim baba
Ne gecem bellidir ne de gündüzüm
Kurumaz gözümde yaş benim baba

Devrildi sırtıma şu koca dağlar
Kalmadı içimde eridi yağlar
Küstürdüm gönülü karalar bağlar
Bağlandı yollarım kış benim baba

Çöktüm dizlerim mezar başına
Yüzlerimi sürdüm toprak taşına
Zehirler katmışlar ekmek aşım
Yalvardım yakardım boş benim baba

Kırdın kanadımı uçamam gayrı
Düştü yollarımız seninle ayrı
Bu mudur feleğin bizlere hayrı
Görmüyor gözlerim şaş benim baba

Ozan Sadık düştü yanıyor nara
Beni de öldürür bu bitmez yara
Bilmem bu derdimi acep kim sara
Edemem gönlümü hoş benim baba

171. ZAMAN YALANCININ ZAMANI

Gerçeğin yerini yalanlar aldı
Zaman yalancının zamanı gardaş
İnsanlık dediğin mazide kaldı
Zaman plancının zamanı gardaş

Adam oldu adam yemin edenler
Haini yobazı emin edenler
Ekmeden buğdayı temin edenler
Zaman talancının zamanı gardaş

Ne diyem dünya kötüden yana
Yalancı ne dese sökmez ki bana
Zalımların kastı bu tatlı cana
Zaman dilencinin zamanı gardaş

Kanıyor yüreğim yanıyor içim
Bu kaçınıcı vaad kaçınıcı seçim
Sadık der dünyada kalmadı geçim
Zaman falancının zamanı gardaş

172. ZELİHA'M

Anandan emanet diyerek aldım
Sensin şu gönlümde gülüm Zeliha'm
Kaç defa kapını ağladım çaldım
Ben deli divane kulum Zeliha'm
Bütün kabahati bende bilirim
İşte bu canımı sana veririm
Bir köşede bir gün garip ölürüm
Ayıramaz bizi ölüm Zeliha'm

Üç yavrumu besleyip de büyüttün
Nenni çaldın geceleri uyuttun
Acıyı kederi içine attın
Sensin güvenecek dalım Zeliha'm

Kapından kalkarsa tabutum salım
Ağlama ardından ceylanım gülüm
Yaktığın ocakta savrulur külüm
Söylesin adını dilim Zeliha'm

Uyuyamam mezarıma gelmeden
Gidiyorum kıymetini bilmeden
Eller gibi bir gün olsun gülmeden
Bilerek etmedim zulüm Zeliha'm

173. ZOR AYTEN BACIM

Senin ile gezdik hep diyar diyar
Ayrılığın bana kor Ayten bacım
Gidenlerin yeri dolmuyor işte
Sevince unutmak zor Ayten bacım
Yanık türkülerin yüreğim dağlar
Hazan oldu sensiz kurudu bağlar
Yaş döker gözlerim sel olur çağlar
Yalan dünya sensiz dar Ayten bacım

Ozan Sadık unutmadı unutmaz
Lokmalar taş oldu boğazım yutmaz
Çok ozanlar vardır yerini tutmaz
Kara toprak sana yâr Ayten bacım

174. ZOR BABAM

Bile bile ben de yalana kandım
Yalanlar içinde yandıkça yandım
Düzelir dedim de düzelir sandım
Hayat bana hiç gülmedi zor babam

Mertte namert oldu döndü şu devran
Yolda kalır yürümez bak bu kervan
Kalmadı sözünde erkekçe duran
İnanmazsan gel de kendin gör babam

Kimi uşak oldu kimi taklacı
Bulaşıkçı oldu başa baş tacı
Değer buldu nankör olan yalancı
İçerim yanıyor inan kor babam

Ozan Sadık yandı yine yıkıldı
Son sözümde boğazıma takıldı
Mert bildiğim beş paraya satıldı
Azsa daha anlatayım sor babam

175. ZOR BE GARDAŞIM-I

Şu yalan dünyada boyun bükerek
Yaşamak inan ki zor be gardaşım
Çekilmez bir derdi her gün çekerek
Yakar yüreğimi kor be gardaşım

Taştan ağır gelir namerdın sözü
Garibe yan bakar her iki gözü
Kader mi talih mi bu benim yazı
Koca dünya bana dar be gardaşım

Nasibimi aldım çileden gamdan
Ayrılık bir yandan yokluk bir yandan
Göçüp gideceğim yalan dünyadan
Daha nice derdim var be gardaşım

Sıra sıra oldu sıralı derdim
Bir halden bilmeze gönlümü verdim
Kırıldı gururum yerlere serdim
Sol yanımdan vurdu yâr be gardaşım

Hangini anlatam hangini sayam
Ekşidi hamurum bozuldu mayam
Kör şeytana uyup cana mı kıyam
Tabib ol yaramı sar be gardaşım

Ozan Sadık der ki gülmedi yüzüm
Baharım kış oldu yazım da güzüm
Geçmedi dünyada kimseye sözüm
Görüldüm her zaman hor be gardaşım

176. ZOR BE GARDAŞIM-II

Tutuldum sarıldım kuru dallara
Koca dünya bana dar be gardaşım
Düştüm dönüş olmaz meçhul yollara
Bu derdin sebebi yâr be gardaşım

Ne arayan olur ne bir soranım
Eksilmez başımdan karım boranım
Yastığım taş oldu yaprak yorganım
Çeşit çeşit derdim var be gardaşım

Ağlamadık günüm geçmedi benim
Sinem delik delik yanıyor tenim
Yıkılmış bir kale çöktü bedenim
Yağan garip başa kar be gardaşım

Al diye canı yalvardım Allah'a
Gülmez yüzüm gayrı sanmam bir daha
Varmak istiyorum ulu dergâha
Bir top beze beni sar be gardaşım

Kul Sadık'ı güldürmedi şu kader
El değil ki bana yâr zulüm eder
Dünyada çektiğim ölümden beter
Gidiyorum gelmem zor be gardaşım

6.1.3. On Beşli Hece Ölçüsü ile Yazdığı Şiirleri

177. ALLAH İLE ARAMDA

İman benim Allah ile aramdaki sırdır dost
Seni beni bu âlemi yaradanım birdir dost
Yenilirsin kör nefesine yücelerden bakarsın
Son durağın kara toprak varacağın yerdir dost

Kâmillerin yolundayım taşa tutup taşlama
Ben söyleyim ben böyleyim deyip söze başlama
Gönül bir Kâbe'ye benzer kem söz edip haşlama
Üstadımız Şah-ı Merdan Kırklar Başı Pir'dir dost

Kul Sadık'ı bilen bilir bilmeyene söylerim
Saz elimde bahanedir bazen gönül eylerim
Yalan dünya benim olsa ölüm varken neylerim
İlelebet bana sadık kara toprak yârdır dost

178. CAHİL BİZİ NE BİLECEK

Gönül gözü görmeyenler erleri ne bilecek
Hakk yolunu gütmeyenler pirleri ne bilecek
Cahil olan kınar bizi taş vurup da alar
Taşlarının değdiği dost yerleri ne bilecek

İncinsek de incitmeyiz Hakk biliriz her canı
Bir yaratmış bizi Mevla aynı damarın kanı
Kimin kalmış bu dünyada bakın sarayı hanı
İnanmayan dolandığı şerleri ne bilecek

Aslım Âdem bilmeyene bilsin diye söylerim
Yalan dünya üç beş günlük ben de gönül eylerim
Kul Sadık'ı sarar toprak evi barkı neylerim
Mahşer günü dökeceğim terleri ne bilecek

179. NE GÜZELDİR

Nazlı yârin aşkı ile tütmesi ne güzeldir
Bağlarında bülbül gibi ötmesi ne güzeldir
Can canana çekinmeden verir imiş bu canı
Sarılıp da bu dünyadan gitmesi ne güzeldir

Yaradanım akıl vermiş yarattığı kuluna
Kâmil olan gider Hakk'ın gösterdiği yoluna
Aldanma dünyanın yalan çiçeğine balına
Bir mürşidin nasihatın tutması ne güzeldir

Kul Sadık'ım kerameti görsene dağda taşta
O hikmeti sır eylemiş yediğin ekmek aşta
İbadetin gönüldedir niyaz kıldığın beşte
Sorgusuzca sağ tarafa yatması ne güzeldir

180. YÂR DEME

Yüzü güzel olana dost yanılıp da yâr deme
Tabib olmayana derdin gösterip de sar deme
Dolanırsın diyar diyar şu yalancı dünyayı
Ah edip de koca dünya oldu bana dar deme

İsyan etme kaderine yazılan sen yazına
Şükür eyle Yaradan'dan sana düşen azına
Nağme nağme nakış nakış kelam işle sazına
Olmayanı böbürlenip sakın bende var deme

Bilmez isen yol yordamı vardır elbet bilenler
Kaderine boyun eğdi senden önce ölenler
Döker gizli gözyaşını ağlatıp da gülenler
Dönüp dönüp Kul Sadık'a gönül gözü kör deme

6.2. Âşık Sadık Gül'ün Atışmaları

1. Kul Sadık –Can Ali

Can Ali:

Baktım her ipten oynuyor
Dokunmadım oyna dedim
Hem aktı hem de karaydı
Tüh senin huyuna dedim

Kul Sadık:

Aslı bozuk edebi yok
Sürelim koyuna dedim
Çoban bile olmaz bundan
Yazıktır boyuna dedim

Can Ali:

Dost olmayan dost bulur mu
Gerçek dostluk hiç ölür mü
Tilkiden aslan olur mu
Leş düşer payına dedim

Kul Sadık:

Adam sandık biz yobazı
Vermişler eline sazı
Bilmiyor tavuğu kazı
Gönderem köyüne dedim

Can Ali:

Can Ali boşa saz çalmaz
Bir deryadır kolay dolmaz
Bu insanla işi olmaz
Git sığın dayına dedim

Kul Sadık:

Kul Sadık'ı kızdırmayın
Çirkin kötü yazdırmayın
Yaramızı azdırmayın
Batarsın mayına dedim

2. Kul Sadık – Can Ali**Can Ali:**

Sen ustasın ben çırak
Var mı diyeceğin ustam
İşte sana açtım ayak
Var mı diyeceğin ustam

Kul Sadık:

Yoldaşımsın gardaşımsın

Yoktur diyeceğim çırak

Ayak açan olmuş usta

Yoktur diyeceğim çırak

Can Ali:

Saz çaldık türkü söyledik

Sohbet ettik çok eğlendik

Hainlere yüz vermedik

Var mı diyeceğin ustam

Kul Sadık:

Muhabbet bizim işimiz

Eğilmez diktir başımız

Haram görmedi dişimiz

Yoktur diyeceğim çırak

Can Ali:

Asla siyaset yapmadık

Paraya pula tapmadık

Fukaradan pay kapmadık

Var mı diyeceğin ustam

Kul Sadık:

Harama dönüp bakmadım

Bilerek gönül yıkmadım
Hakk yolundan hiç çıkmadım
Yoktur diyeceğim çırak

Can Ali:

Can Ali halk ozanıyım
Hem baharı hem yazıyım
Böyle ölmeye razıyım
Var mı diyeceğin ustam

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım cana canım
Dosttan yana akar kanım
Ali'dir benim sol yanım
Yoktur diyeceğim çırak

3. Kul Sadık- Can Ali

Can Ali:

Bir göz attım şu dünyaya
Parsel parsel alanlar var
Kimi sığmazken saraya
Evsiz barksız olanlar var

Kul Sadık:

Adaleti bu dünyanın
Çalışmadan çalanlar var

Seni beni hiçe sayıp
Bilmediğin planlar var

Can Ali:

Zemini yok çürük taban
Boşa gider bunca aban
Yeter artık uyan oban
Sürüye kurt salanlar var

Kul Sadık:

Bizi uyutanlar soyar
Sırtımızdan böyle doyar
Bilmem ne yerine koyar
Binbir türlü yalanlar var

Can Ali:

Can Ali kanma her lafa
Boş sözleri attım rafa
Sanki bizim ile kafa
İip içip bulanlar var

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım böyle beyan
Namerttir sözünden cayan
Canidir dost cana kıyan
Hayvan olup kalanlar var

4. Kul Sadık – Can Ali

Kul Sadık:

Kamillerle yola çıktım

Dost yollarda kalmayız biz

Gönül gözü gören bizde

Körden akıl almayız biz

Can Ali:

Bir ulu derya misali

Kolay kolay dolmayız biz

Yolum belli hedef belli

Köre rehber olmayız biz

Kul Sadık:

Arif bizde eren bizde

Cana canı veren bizde

Ali gibi yâren bizde

Boşa deyiş çalmayız biz

Can Ali:

Ali'yi sevmeyen mi var

Ali'yi övmeyen mi var

Ali'ye uymayan mı var

Zora ikrar kılmayız biz

Kul Sadık:

Atarız meydanda turu

Biz biliriz piri nuru

Şahdan gelir bize soru

Çok derine dalmayız biz

Can Ali:

Erler bırakmaz meydanı

Bu yolda vermişiz canı

Tanımasak bir çobanı

Dağa sürü salmayız biz

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım halım budur

Tutunacak dalım budur

Gönül çiçek balım budur

İki cihan solmayız biz

Can Ali:

Can Ali'nin Hakk'tır yolu

Hepimiz Allah'ın kulu

Sevgi bahçesine gülü

Eker ama yolmayız biz

5. Kul Sadık- Can Ali

Can Ali:

Şu dünyanın işine bak
Hiç tadı tuzu kalmamış
Bu ne düzen bu ne ayak
Ateş var közü kalmamış

Kul Sadık:

Biz koyunuz güden çoban
Utanır yüzü kalmamış
Reva mıdır kara saban
Diyecek sözü kalmamış

Can Ali:

Fukaranın zordur işi
Ağzında kalmamış dişi
Bir odada yedi kişi
Baharı yazı kalmamış

Kul Sadık:

Bulamıyor artık azık
Dert yanarım derler yazık
Bu kaçınıcı bize kazık
Çekilir nazı kalmamış

Can Ali:

Gelen bizi ahmak sandı
Yaş kuru demeden yandı
Kurtlar sürüye dadandı
Mor koyun kuzu kalmadı

Kul Sadık:

Hani kanun hani yasa
Götürdüler kasa kasa
İçimize düştü tasa
Gidenin izi kalmamış

Can Ali:

Gariban olan neylesin
Neyi var ki neyi yesin
Bu Can Ali ne söylesin
Curası sazı kalmamış

Kul Sadık:

Boş vermişim kahr etmem
Yolu Kâbe olsa gitmem
Kul Sadık'ım çabuk bitmem
Bedende özü kalmamış

6. Kul Sadık – Can Ali

Kul Sadık:

Bırak şu gurbeti dön gel sılaya
Dostların hep seni arar Can Ali
Bu ayrılık seni bizden kopardı
Her bir günün zarar ziyan Can Ali

Can Ali:

Zalim gurbet bırakmadı yakamı
Dört yanımı hasret sarar Kul Sadık
Kırk iki yıl oldu sana şaka mı
Bu ayrılık beni yorar Kul sadık

Kul Sadık:

Gurbet yarasının yoktur ilacı
Her gün artar dinmez içinde acı
Yolunu gözlüyor bir garip bacı
Postadan haberin sorar Can Ali

Can Ali:

Yüreğim dert dolu çilem bitmiyor
Şu gamlı gönlüme gücüm yetmiyor
Ben dönsem de yavrularım gitmiyor
Sebepler belimi kırar Kul Sadık

Kul Sadık:

Gam yüklü kervanın bilirim gitmez

Bu ayrılık çile sanırım bitmez

Virandır bağların bülbülün ötmez

Sadık der kurtuluş firar Can Ali

Can Ali:

İşte budur dostum benim ahvalim

Daha ne söylesin sana Can Ali'm

Alın yazım kara kaderim zalim

Gün gelecek toprak sarar Kul Sadık

7. Ozan Sadık- Can Ali**Ozan Sadık:**

Mademki bir ayak açtın atışak

Mert olan namerdi taşlar arkadaş

Yiğit meydanlarda çekmez sözünü

Dökse de gözünden yaşlar arkadaş

Can Ali:

Nereden açtım açmaz olaydım ayak

Bir baktım karışmış işler arkadaş

Bu gidişle bir gün atarlar dayak

Kalmaz ne göz ne de kaşlar arkadaş

Ozan Sadık:

Açtığın ayağa sözüm yok benim
Elinde ayakta gözüm yok benim
Bilirsin kavgada izim yok benim
Derdimiz hep büyük başlar arkadaş

Can Ali:

Suçlular azan mı azdıranlar mı
Ölmeden mezarın kazdıranlar mı
Acep yazanlarını yazdıranlar mı
Bak karıştı dörtler beşler arkadaş

Ozan Sadık:

Yazanda şaşırdı bozuk pusula
Yazdıran başladı ince fasıla
Üç beş zengin yürür dostum kasıla
Bizi yıldırılmaz puştlar arkadaş

Can Ali:

Bitmez bu dünyanın arsız puştu
Puştların yüzünden neler oluştu
Şöyle bak etrafa dünya karıştı
Kimi yakar kimi haşlar arkadaş

Ozan Sadık:

Ozan Sadık, Can Ali'yi övmez mi

Dostluğumuz dost övmeye değmez mi
Haksız olan başın yere eğmez mi
Şahit buna garip kuşlar arkadaş

Can Ali:

Can Ali'nin dostu yoldaşı sensin
Hatır bilen canlar canımı yesin
Varlıktan yokluğa düş de göresin
En yakınını seni boşlar arkadaş

8. Kul Sadık – Can Ali

Kul Sadık:

Dinle sözlerimi Âşık Can Ali
Yattığın uykudan uyan ozanım
Bize önder olmuş Mevlâna Veli
Cahilin sözüne dayan ozanım

Can Ali:

Dinlerim sözünü Ozan Sadık Gül
Benim halim sana beyan ozanım
Çok uyku zarardır bilmez her kul
Geçen her gün ömre ziyan ozanım

Kul Sadık:

İnsanlar insanın canını yakıyor
Koca dünya buna durup bakıyor

İnsan kanı oluk oluk akıyor
Kindir sırtımızdan doyan ozanım

Can Ali:

Dünya âlem gördü bu manzarayı
Ben dayı dedikçe hortlandı ayı
Ne hale soktular güzel dünyayı
Yok insanı insan sayan ozanım

Kul Sadık:

Cahile uyarırsan cahil olursun
Kamiller yanında yolu bulursun
Sen beni bilmem ki nasıl bilirsin
Olamam ben cana kıyan ozanım

Can Ali:

Cahiller bilemez asla arifi
Bilmem sana nasıl edem tarifi
İnsanlıktır ozanların hedefi
Kalmadı bizleri duyan ozanım

Kul Sadık:

Bu devirde yiğit merdi arama
Kimseyi dışlayıp sakın karama
İsterdim ki merhem çal sen yarama
Kul Sadık'ın derdi ayan ozanım

Can Ali:

Bende nice dertler vardır bilmesin

Sebep olan o da asla gülmesin

Söyleyin zalıma artık gelmesin

Can Ali'ye böyle kıyan ozanım

9. Kul Sadık- Can Ali

Can Ali:

Yıllar yılı şu diyarı gurbetten

Döneceğim dedim dönemiyorum

Felek çakmağını çaktı üstüme

Köz olmuş yüreğim sönmüyorum

Kul Sadık:

Yıllar acımasız felek de nankör

Bırakmaz yakanı dönemen gardaş

Hasret çıra olmuş yoksulluk ateş

Çırpınma boşuna sönenen gardaş

Can Ali:

Ayrılık bir yandan hasret bir yandan

Usandırdı beni şu tatlı candan

Kalkmak üzeredir gemim limandan

Açtım yelkenleri inemiyorum

Kul Sadık:

Ayrılık alınca yazılan yazı
Canına kast etme yoldaş et sazı
Limanlarda bizi korumaz bazı
İstediğin zaman inemen gardaş

Can Ali:

Can Ali'den daha rahat arama
Kader isyan etti ah u zarıma
Dost kalmadı merhem sürsün yarama
Onun için eli kınamıyorum

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım halım senden perişan
Gurbet ellerinde yalnız dolaşan
Dost mu kaldı dosttum dostuna koşan
Yalan dünya böyle kınama gardaş

10. Kul Sadık- Can Ali**Kul Sadık:**

Keskin kalemlere bir haber saldım
Muhabbet tellalı ozanlar gelsin
Sazımı meydanda erkekçe çaldım
Hakikatten bir dem yazanlar gelsin

Can Ali:

Aldım haberim canım gardeşim

İlim deryasında yüzenler gelsin
Yalancıdan ne dost olur ne eşin
Gerçeğin yolunda gezenler gelsin

Kul Sadık:

Ne yoksula çattım ne garip ezdim
Bazen Mecnun oldum çölleri gezdim
Cahilden yobazdan billahi bezdim
İkiliğe mezar kazanlar gelsin

Can Ali:

Ne yobaz biter ne cahil sürüsü
İnsanlığa zarardır her birisi
Bir söyledim daha gelir gerisi
Hakikat sırrını çözenler gelsin

Kul Sadık:

Kamiller yolunda şaşmayan bilir
Boş konuşup haddin aşmayan bilir
Yıkıp kenarını taşmayan bilir
Merdinen meydanda tozanlar gelsin

Can Ali:

Sanma garibin halini gören var
Bağında gonca gülünü deren var
Başımıza bin bir çorap ören var

Böyle bir oyunu bozanlar gelsin

Kul Sadık:

Yoksulda garipte Mevla'nın kulu
Bütün canların dost Mevla'ya yolu
Kiminin doğuştan kırıktır kolu
Cahile zalıma kızanlar gelsin

Can Ali:

Boşuna çalmadım dertli sazımı
Ancak arif olan anlar sözümü
Gerçek dostlar yesin iki gözümü
Dostluğu elekten süzenler gelsin

Kul Sadık:

Ozan Sadık der ki uyan ha uyan
Söylerim sözümü kalmadı duyan
Hakikat ortada bak ayan beyan
Adalet dağıtan düzenler gelsin

Can Ali:

Felek zehir kattı benim aşıma
Bilsen ne belalar açtı başıma
Can Ali ölürsem mezar taşıma
İstemem ki beni üzenler gelsin

11. Kul Sadık- Can Ali

Kul Sadık:

Aziz dostum bayramını kurtlarım
Her günün bir bayram olsun Can Ali
Hakk kelamı vardır âşık dilinde
Duaların kabul olsun Can Ali

Can Ali:

Koca dünya kan ağlarken karşımda
Gel de bana bayram olsun Kul Sadık
Ölenlerin çoğu emlik yaşında
Gel de bana bayram olsun Kul Sadık

Kul Sadık:

Elimizden geleni yapmak işimiz
Oynanan oyunu bozmak işimiz
Haine bir mezar kazmak işimiz
Vuralım kahpeye ölsün Can Ali

Can Ali:

Allah bilir ölüm değildir çözüm
Savaşız bir dünya arzular özüm
Barış türküleri haykırsın sazın
Çal da bana bayram olsun Kul Sadık

Kul Sadık:

Bir barış türküsü çalsam ne yazar
Yaram derindedir azar ha azar
Yiğidin işini bir namert bozar
Sadık saçlarını yolsun Can Ali

Can Ali:

Çobanı yok sürülerde kurt dolu
Şükür olsun daha dünya mert dolu
Can Ali der için yine dert dolu
Gül de bana bayram olsun Kul Sadık

12. Ozan Sadık–Can Ali

Ozan Sadık:

Sen gideli yasta divane gönül
Soldu bağımızda güller Mahzuni
Sazım kara bağlar mızrabım ağlar
Seni arar paslı teller Mahzuni

Can Ali:

Seni arar oldu nice âşıklar
Sensiz perişandır haller Mahzuni
Türküler başkaydı senin dilinde
Hep seni söyleşir diller Mahzuni

Ozan Sadık:

Tutmuyor yerini kalan Ozanlar
Çoğaldı toplumda oyunbozanlar
Kalmadı gerçeği çalıp yazanlar
Çıkmaza düşüyor yollar Mahzuni

Can Ali:

Amerika katil katil diyordun
Sanki bugünleri hep biliyordun
Halkımı sayardın çok seviyordun
Sana özlem duyar kullar Mahzuni

Ozan Sadık:

Namert yiğit ile dalga geçiyor
Bu devirde para lider seçiyor
Kimi bir köşede susup içiyor
Ekşidi tat vermez ballar Mahzuni

Can Ali:

Masumlar zalimin elinde kalmış
Kaç binler yaralı kaç binler ölmüş
Görsen Orta Doğu ne hale gelmiş
Tarihe yazıldı yıllar Mahzuni

Ozan Sadık:

Petrol için Amerika kudurdu

Libya'yı Irak'ı bu yüzden vurdu
Rusya sessiz kaldı pusuda durdu
Gizli bölüşüldü mallar Mahzuni

Can Ali:

Ululara mekan yattığın toprak
Bir gün hak yerini bulacak mutlak
Bir ulu çınardın kurudu yaprak
Şimdi hazan oldu dallar Mahzuni

Ozan Sadık:

Ozan Sadık der ki yoluna kurban
Yattığın toprağa iline kurban
Yaktığın ateşin külüne kurban
Bağladım karaya allar Mahzuni

Can Ali:

Göz önünde çoluk çocuk ölüyor
Koca dünya buna seyir kalıyor
Bir çıkar uğruna neler oluyor
Can Ali'yi kınar eller Mahzuni

13. Kul Sadık- Can Ali

Kul Sadık:

İnsanlık ölmüştür başın sağ olsun
Yazarak kendini üzme Can Ali

Zalimler belasın Mevla'dan bulsun
Gel deli divane gezme Can Ali

Can Ali:

Sana bir şey dersem yanlış anlama
Hiç uğruna kendim üzdüm Kul Sadık
En yakınım hançer vurdu canıma
Diyar diyar kaçtım gezdim Kul Sadık

Kul Sadık:

İyi olmaz dostun açtığı yara
Yakar ateşine düşürür nara
Pir Sultan misali çekerler dara
Yorulup canından bezme Can Ali

Can Ali:

Dostum düşman imiş çok geç anladım
Düşmüşüm narına yandım ha yandım
Ömür boyu çok dert çektim dayandım
Ne yoruldum ne de bezdim Kul Sadık

Kul Sadık:

Sen âşıksın bilmez misin huyumu
Çok kazdılar ardım sıra kuyumu
Yaz ayında kuruttular suyumu
Ezilmişim sen de ezme Can Ali

Can Ali:

Âşık kulak verir olup bitene
Asla değer vermez boşa ötene
Bak dünyaya gücü yeten yetene
Ben kendi kendimi ezdim Kul Sadık

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım yalan olur sözlerim
Kara günde dost yolunu gözlerim
Toprak olur küle döner yüzlerim
Ayrılıp yolundan azma Can Ali

Can Ali:

Hiçbir canlı varlık kalmaz cihanda
Toprak olacağız eni sonunda
Can Ali hep koşar hakkın yolunda
Ne ayrıldım ne de azdım Kul Sadık

14. Kul Sadık- Can Ali**Can Ali:**

Yıllar yılı şu diyarı gurbetten
Döneceğim dedim dönemiyorum
Felek çakmağını çaktı üstüme
Köz olmuş yüreğim sönemiyorum

Kul Sadık:

Yıllar acımasız felek de nankör
Bırakmaz yakarı dönemen gardaş
Hasret çıra olmuş yoksulluk ateş
Çırpınma boşuna sönemen gardaş

Can Ali:

Ayrılık bir yandan hasret bir yandan
Usandırdı beni şu tatlı candan
Kalkmak üzeredir gemim limandan
Açtım yelkenleri inemiyorum

Kul Sadık:

Ayrılık alınca yazılan yazı
Canına kast etme yoldaş et sazı
Limanlarda bizi korumaz bazı
İstediğin zaman inemen gardaş

Can Ali:

Can Ali'den daha rahat arama
Kader isyan etti ahu zarıma
Dost kalmadı merhem sürsün yarama
Onun için eli kınamıyorum

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım halim senden perişan

Gurbet ellerinde yalnız dolaşan
Dost mu kaldı dostum dostuna koşan
Yalan dünya böyle kınama gardaş

15. Kul Sadık- Can Ali

Kul Sadık:

Mademki atışmak istersin benle
Tutacağım seni taşa Can Ali
Meydanlarda büktürmedim bileğim
Çıkamazsın benle başa Can Ali

Can Ali:

Ne hayrı alamet geldin sözüme
Şimdi basacağım tuşa Kul Sadık
Seni yiğit gördüm girdin gözüme
Ağa mısın yoksa paşa Kul Sadık

Kul Sadık:

Avrupa'yı karış karış gezerim
Üzersen dostunu seni üzerim
Kurban yaklaşıyor derin yüzerim
Bakmam gözlerinde yaşa Can Ali

Can Ali:

Avrupa'yı gezdin boşadır boşa
Bırak şu gurbeti vatanda yaşa

İsmail'i kurban yatırdı taşa
Emekleri gitti boşa Kul Sadık

Kul Sadık:

Kul Sadık'ı hor görürsün horlarsın
Bensiz meydanlara çıkar turlarsın
Bu sıcak temmuzda boşa gürlersin
Altı ay var daha kışa Can Ali

Can Ali:

Benden başka kimler acır haline
Dört mevsim yaşarım böyle biline
Sakin düşme Can Ali'nin eline
Dönersin yolunmuş kuşa Kul Sadık

16. Sadık Gül- Can Ali

Sadık Gül:

Bizim halımızı bilenler bilir
Tereciye tere satan değiliz
Kamiller yolunda görmüşüz ıfık
Hakikata hile katan değiliz

Can Ali:

Bizim emeğimiz alın teridir
Koltukta yan gelip yatan değiliz
Kâmil olan elbet sözün eridir

Öyle bol keseden atan değiliz

Sadık Gül:

Meydanda söyleriz denecek sözü

Bizi yakmaz dostun ateşi közü

Hakk'a bağlamışız meyilde özü

Zalımın yolunu tutan değiliz

Can Ali:

Sazımız silahtır sözümüz mermi

Cahilin arife taşı değer mi

Mert olan namerde boyun eğer mi

Sebepsiz zalime çatan değiliz

Sadık Gül:

Hakk kapısı bizim dilek kapımız

Adaletle boyun büktük hepimiz

Farklı değil bedenimiz yapımız

Sadık der batağa batan değiliz

Can Ali:

Can Ali Hakk için söylerim sözü

Yanlış adaletin kör olsun gözü

Her kuşa benzemez bülbülün özü

Çıkıp karga gibi öten değiliz

17. Kul Sadık- Can Ali

Kul Sadık:

Dalım budağımı vurup kırdılar
Pinçekten kökümnden üzdüler beni
İkiyüzlü çıktı dost bildiklerim
Kaynatıp kazanda süzdüler beni

Can Ali:

Halden hale koydu dost bildiklerim
Çiğnediler dostum ezdiler beni
Bir ömür canımdan can verdiklerim
Nesimler gibi yüzdüler beni

Kul Sadık:

Kimselere güven kalmamış âşık
Kalan gidenden ders almamış âşık
Sözümüz yerini bulmamış âşık
Gönül defterinden çizdiler beni

Can Ali:

Âşıkların her dem perişan hali
Canlarıyla ödediler bedeli
Darağacından üç fidan misali
Astılar kurşuna dizdiler beni

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım sırlarımı gizledim
Kamiller yolunu tutup izledim
Hakk'a gönül verdim Şah'ı özledim
Namert ele verdi çözdüler beni

Can Ali:

Can Ali'yi dertli kuldan saydılar
Ne gördüler ne figanım duydular
Yaşar iken bir mezara koydular
Garip defterine yazdılar beni

18. Kul Sadık – Can Ali**Kul Sadık:**

Canım sıkılınca Ali gardaşım
Sazım omzumda gezer dururum
Cahilleri duymam cahile uymam
Derdin deryasında yüzer dururum

Can Ali:

Ben de senin gibi sazı elinde
Bazen türkü bazen yazar dururum
Kurtulmadım cahillerin dilinde
Taktıkça kafayı bozar dururum

Kul Sadık:

Namerdin suyundan damla içmedim

Dini dili için insan seçmedim

Vaadler verdiler dosttan geçmedim

Şu tozlu yollarda tozar dururum

Can Ali:

Bir değil beş değil canımı sıkan

Bu nasıl ateştir yüreğim yakan

Evimi barkımı başıma yıkan

Zalimin zulmünden bezer dururum

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım dünya ezip ezenin

Gününü gün edip tozup gezenin

Kimlerin umrunda candan bezenin

Ben kendi kendime kızar dururum

Can Ali:

Sayfalara sığmaz çektiğim çile

Dikene baş eğer gül bile bile

Can Ali'yim bende bulunmaz hile

İkiliğe mezar kazar dururum

19. Kul Sadık – Can Ali

Kul Sadık:

Kış ayında kar altında dışarda

Kalanlara ağlıyorum Can Ali

Eşini yitirmiş yerin altında

Olanlara ağlıyorum Can Ali

Can Ali:

Daha açılmamış gonca gül iken

Solanlara ağlıyorum Kul Sadık

Yavrum diyerek saçını başını

Yolanlara ağlıyorum Kul Sadık

Kul Sadık:

Kader deyip avuturlar hep bizi

Silinir dünyadan ölenin izi

Saf tutmadan madencinin namazı

Kılanlara ağlıyorum Can Ali

Can Ali:

Her zaman müşküldür garibin işi

Sofrasında olmaz sıcak bir aşı

Ne mezarı olur ne mezar taşı

Ölenlere ağlıyorum Kul Sadık

Kul Sadık:

Bu acılar dinmez bitmez bu düzen
Bey paşa oluyor yoksulu ezen
Söyledikçe suçlu Kul Sadık Ozan
Yalanlara ağlıyorum Can Ali

Can Ali

Can Ali'yim benim yaram derinden
Ne başa ne beyler kalmaz yerinden
Fakir fukaranın alın terinden
Çalanlara ağlıyorum Kul Sadık

20. Kul Sadık – Can Ali**Kul Sadık:**

İnsanlar yakıyor insan canını
Bozulmuş adalet düzen Can Ali
Akıtıyor kardeş kardeş kanını
Bizi vurup bizle gezen Can Ali

Can Ali:

Bu cehalet başa beladır dostum
Budur beni her gün üzen Kul Sadık
Yaptırana küstüm yapana küstüm
Çoktur inan candan bezen Kul Sadık

Kul sadık:

Artık güvenim yok dost ile eşe
Dost görünen gördüm dönüyor köşe
Kader deme başa her gelen işe
Çark tersine döner bazen Can Ali

Can Ali:

O dost dediklerin düşmanım çıktı
Acımadan evim başıma yıktı
Rastgele topladı hapise tıktı
Kalmadı bu sırrı çözen Kul Sadık

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım yetmez zalıma gücüm
Asi olmak bilinen görünen suçum
Yerde kalmaz kanım alınır öcüm
Gülmesin dünyada ezen Can Ali

Can Ali:

Can Ali der bıktım artık yazmaktan
Her gün dişlerimi sıkıp kızmaktan
Korkuyorum şu ağzımı bozmaktan
Kaynadı taşıyor kazan Kul Sadık

21. Kul Sadık – Can Ali

Can Ali:

Gel dostum seninle sohbet edelim

Dünyada hatasız kul var mı sence

Bana çırak sana usta diyelim

Dikeni olmayan gül var mı sence

Kul Sadık:

Muhabbet edelim başım üstüne

Dünyada hatasız kul yoktur bence

Ben usta değilim yolcuym yolda

Dikeni olmayan gül yoktur bence

Can Ali:

Söyle kimin eli kimin cebinde

Arasan ne çıkar kuyu dibinde

İçi dışı yalan olan birinde

Bunu taşıyacak sal var mı sence

Kul Sadık:

Ben falcı değilim fala bakamam

Masumu incitip gönül yıkamam

Haine zalıma ortak çıkamam

Zalım taşıyacak sal vardır bence

Can Ali:

Boşuna değilsin halkın ozanı
Çok iyi bilirsin eğri gezeni
Sakin örtbas etme kötü düzeni
Buna inanacak del var mı sence

Kul Sadık:

Halkın ozanıym çalarım sazı
Çekemedim meydanda söyledim sözü
Gardaşında evrak delil ararsın
Buna yanıt olan del vardır bence

Can Ali:

Sakin kusuruma bakma ozanıym
Eğri otursam da doğru yazanıym
Can Ali'yim sanma sana kızanıym
Hiç seni üzecek dil var mı sence

Kul Sadık:

Kul kusura bakmaz Hakk'ı anarsa
Görünmez ateşte gizli yanarsa
Ben özür dilerim bir hatam varsa
Sadık'ı üzecek dil vardır bence

22. Kul Sadık – Can Ali

Kul Sadık:

Sözüm benim gönül gözü körlere
Bizi bizim gibi göremeyen var
Yaramıza buz yerine tuz basar
Âşıklık sırrına eremeyen var

Can Ali:

Bilsen neler gördüm neler işittim
Vicdanına hesap veremeyen var
Çokların üstüne bir çizgi çektim
Gördüm ki dostluğu süremeyen var

Kul Sadık:

Kırarlar güvenip tuttuğun dalı
Böyledir dost yalan dünyanın halı
Mubahtan sayarlar hileyi alı
İnsan olup işe yaramayan var

Can Ali:

Önce sözün eri olmalı insan
Kalbinde doğruyu bulmalı insan
İnsan gibi insan kalmalı insan
Benliğinden kusur aramayan var

Kul Sadık:

Hakk yolunda başı koyan insandır

Helal lokma ile doyan insandır

Feryadı figanı duyan insandır

Kanayan yarayı saramayan var

Can Ali:

Gel dostum bu gece inme derine

Sözün doğru ama varmaz yerine

Yokluk nedir sor fakirin birine

Kuru **haşıl** bile kuramayan var

Kul Sadık:

Kaptan olan ummanlara dalmaz mı

Âşık olan mertçe sazın çalmaz mı

Haksız olan sözden payın almaz mı

Anlayıp sözümü yoramayan var

Can Ali:

Nice kaptan gördüm rotayı bilmez

Nice âşık gördüm kafiye bilmez

Haksız olan sözden irade bilmez

Verdiği ikrardan duramayan var

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım asık yüzümüz gülmez

Kâmil olan bilir cahil olanlar bilmez
Dergâha uğramaz divana gelmez
Yürür de menzile varamayan var

Can Ali:

Can Ali'yim bundan sonra güler mi
Cahil olan hiç arifi bilir mi
Mürşit olmayan dergâha gelir mi
Alnını secdeye vuramayan var

23. Kul Sadık – Can Ali

Kul Sadık:

Dinle sözlerimi Âşık Can Ali
Muhabbet bağında gülden haber ver
Âşıkların sinesinde kor olur
Âşığı ağlatan telden haber ver

Can Ali:

Dinledim ben sözlerini Kul Sadık
Muhabbetin bağı güldür efendim
Âşıklar coşunca aşkın selinden
Tek yoldaşı sazdır teldir efendim

Kul Sadık:

Âşıklık bir sırdır izi sürülmez
Yangın derindedir gözle görülmez

Bu yangının hikmetine erilmez
Ehli kâmil olan dilden haber ver

Can Ali:

Çözemedim ben bu aşkın sırrını
Hakk'ın hikmetinden alır kârını
Arif olan neyler dünya varını
Hoş sohbeti tatlı dildir efendim

Kul Sadık:

Senin ile yola gittik yoldaşız
Kul Sadık der bundan sonra gardaşız
Zalımın başına tokmağız taşız
Bize destek olan erden haber ver

Can Ali:

Garip Can Ali'nin yâren yoldaşı
Hiç bize değer mi cahilin taşı
Gardaşım unutmaz gardaş gardaşı
Unutup gidenler eldir efendim

24. Sadık Gül- Can Ali

Sadık Gül:

Kafan üstünde mi senin bu gece
Dost ile açılmış aran çırağım
Sabır versin sana yaradan yüce

Bitti mi gurbette paran ırağım

Can Ali:

Sorma bugün ben kendimde değilim

Derinde kanıyor yaram be ustam

Çok karışık iyi günde değilim

Felek ile yoktur aram be ustam

Sadık Gül:

Aldırma feleğin dönen çarkına

Yıllar geçip gitti varman farkına

Hala benziyorsun Cüneyt Arkın'a

Boşuna kafanı yoran ırağım

Can Ali:

Sol yanım ağlarken sağ yanım güler

Gurbette hasretlik bağrımı deler

Garibin gözünde yaşı kim siler

Garibe yaşamak haram be usta

Sadık Gül:

Neden ise beni bulur gam keder

Ana erken öldü hastadır peder

Bu dertler seninle mezara gider

Çıkmaz bu derdi saran ırağım

Can Ali:

Dostum yine deştin benim yaramı
Ne babamı gördüm ne de anamı
Beş ay önce kaybetmiştim ablamı
Bugün yarın gelir sıram be usta

Sadık Gül:

Âşıkların var mı dertsiz olanı
Ne arayan olur ne de soranı
Mevla almış ise senin ablanı
Okut başucunda Kur'an çırağım

Can Ali:

Enimiz sonumuz ölümdür ölüm
İnsanlar insana yapmasın zulüm
Birkaç günlük misafiriz be gülüm
Ben niye kendimi yoram be ustam

Sadık Gül:

Sadık Gül der ki sonumuz toprak
Yorganımız olur çimenle yaprak
Ne ustan kalır dost ne de sen çırak
Olmamış bu sırra eren çırağım

Can Ali:

Can Ali kendimi bildim bileli

Elin diyarında ömrüm çileli
Kara toprak her canlının emeli
Ölüme bulunmaz çare be ustam

25. Kul Sadık – Can Ali

Kul Sadık:

Aksaray'dan düşmüş gurbet eline
Güldürmez ki kader güle Can Ali
Sevda türküleri dolar diline
Döker dertlerini ele Can Ali

Can Ali:

Ekmek parasıdır neyleyim gardeş
Yokluk getirdi bu hale Sadık dost
Bugün yarın derken oldum elli beş
Güç yetmiyor aya yıla Sadık dost

Kul Sadık:

Bilirim ben gibi gülmemiş yüzün
Yanıktır ezelden tendeki özün
Yad ellerde geçmez kimseye sözüm
Dertli dertli vurun tele Can Ali

Can Ali:

Gurbet eli şu ömrümü bitirdi

Bilsen beni ne hallere getirdi
Çocuklar kalalım diye tutturdu
Hep çile üstüne çile Sadık Dost

Kul Sadık:

Kalem dostun olmuş sazın arkadaş
Şiirler derdini gizleyen sırdaş
Kul Sadık yanına yakında yoldaş
Sadıklarda olmaz hile Can Ali

Can Ali:

Bilsen neler saklı çeşmim selinde
Zor anlamak garibanın halinde
Sazım yoldaş oldu düşmez elimde
Candaş oldum sazım ile Sadık dost

Kul Sadık:

Kaderde yazılan gelirmiş başa
Emeğin uğraşın hepsi boşa
Dönersin bir gün yuvasız kuşa
Bulaman o zaman yolu Can Ali

Can Ali:

Soğuk olur gurbet elin havası
Boram boram hasret kokar burası
Kendisine kalsın zevki sefası

Gör kimlere olduk köle Sadık dost

26. Kul Sadık – Can Ali

Kul Sadık:

Çekemeyen çatır çatır çatlasın

Biz seninle gardaş olduk Can Ali

Görüşünden inancından bana ne

Sevgiyi ibadet bildik Can Ali

Can Ali:

Adem'den Havva'dan gelmiş neslimiz

İkiliğe kibrit çaldık Kul Sadık

Hem soyumuz belli hem de aslımız

Can içinden canan bulduk Kul Sadık

Kul Sadık:

Erenler yolunda er değil miyiz

Cahilin başına şer değil miyiz

Kavgamız aynı bir değil miyiz

Pir Sultan'dan feyiz aldık Can Ali

Can Ali:

Hakk yoluna giden kalmaz yollarda

Hiç vefa olur mu cahil kullarda

Zamanla savaştık geçen yıllarda

Ne usandık ne de yıldık Kul Sadık

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım ne şöhretim ne ünüm
Aslım bir köylüdür yoksuldur dünüm
Gam çile çekerek geçer her günüm
Gördüm kara güne kaldık Can Ali

Can Ali:

Kimler ne götürdü şandan şöhretten
Gözümüz olmadı maldan servetten
Can Ali başımız kurtulmaz dertten
Çektikçe dert küpü olduk Kul Sadık

27. Kul Sadık – Can Ali**Kul Sadık:**

İçimden geleni dökerim saza
Yoksulum garibim dışlama yeter
Yüzüme gülenler yüzün dönüyor
Dar günümde sen de taşlama yeter

Can Ali:

Zaten benim derdin aşar başımda
Yine güne dertli başlama yeter
Nice ballar zehir olmuş aşımda
Bir de sen kaynatıp haşlama yeter

Kul Sadık:

Doğruyu söylerim boynum bükerekler
Üstüme kaynamış yağlar dökerler
Sözümü sündürüp gerip çekerler
Dost bir de sen beni suçlama yeter

Can Ali:

Yeri yok dünyada doğru olanın
Yeri olmaz yetim hakkı çalanın
Sonu olmaz dostum beyaz yalanın
Sakin ol da beni işleme yeter

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım hakikati yazarım
Cahiller yanında olmaz pazarım
Bilmem nerelerde kalır mezarım
Yaz bahar ayında kışlama yeter

Can Ali:

Can Ali'nin ömrü geçti cefayla
Daha çok çekerim ben bu kafayla
Dost dostuna kucak açar vefayla
Beni dar günümde boşlama yeter

28. Kul Sadık – Can Ali

Kul Sadık:

Dünya değil insanları değışti
Dostun bile derdi çıkar Can Ali
Bizden olan ardım sıra söz eder
Duyarım bu beni yıkar Can Ali

Can Ali

Her dostum diyeni dostun belleme
Bir bakarsın düşman çıkar Kul Sadık
Her gülü dikensiz sanıp elleme
Arı bile baldan bıkar Kul Sadık

Kul Sadık:

Şaşırdım rotamı yönümü bilmem
Deli divaneyim dünümü bilmem
Gamsız dertsiz geçen günümü bilmem
Yüze gülen canım sıkır Can Ali

Can Ali:

Her yüze gülene güvenme boşa
Zaman olur seni tutarlar taşa
Kaderde yazılan gelirmiş başa
Sular bildiğine akar Kul Sadık

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım doğru derim üzerler
Sözlerimden kinle kemlik sezerler
Eski dostlar bugün ayrı gezerler
Sırtımdan kurşunu sıkar Can Ali

Can Ali:

Can Ali ararım insan merdini
Nedendir doğru söz bulmaz yerini
Hiç kimse bilmez kimsenin derdini
Köz düştüğü yeri yakar Kul Sadık

29. Kul Sadık – Can Ali**Kul Sadık:**

Son bir defa bir muhabbet edelim
Dökelim dertleri tele arkadaş
Ayrılık derdini çekmeyen bilmez
Gözüm yaşı benzer sele arkadaş

Can Ali:

Kaderimiz böyle yazılmış belki
Ne gam biter ne de çile arkadaş
Sarhoşun halinden habersiz saki
Meze olduk bile bile arkadaş

Kul Sadık:

Bir dilim ekmeğe bağladı kader

Yaktı yüreğimi dağladı kader

Yad eli vatanım sağladı kader

Şu feleğin işi hile arkadaş

Can Ali:

Kimseye kalmaz dűnyanın tapusu

En sonunda bir mezardır yapısı

Zordur dostum muhannetin kapısı

Gelmez ki getirsem dile arkadaş

Kul Sadık:

Tazeleme kabuk tutmuş yaramı

Yakan yakmış gardaş benim ıramı

Kul Sadık'a acınacak sıra mı

Dost vurdu ne deyim ele arkadaş

Can Ali:

Can Ali yaralı zaten doğuştan

Yara aldım dostun attığı taştan

Kalmadı beklentim baharda kıştan

Sermayeyi verdim yele arkadaş

30. Kul Sadık – Can Ali

Kul Sadık:

Şu yalan dünyanın neyine heves
Silahlar can yakar öldürür âşık
Canı veren Hakk'tır alanlar kulu
Garibe saç başın yoldurur âşık

Can Ali:

Artık çıkmış bu dünyanın çivisi
Zalim olan insan öldürür âşık
Zulüm etmek olmuş insan hevesi
Analara saçın yoldurur âşık

Kul Sadık:

Bugünler karanlık yarın umutsuz
Yetmiş milyon insan yarısı mutsuz
Ekmeğimiz yavan aşımız tuzsuz
Tasıma gam keder doldurur âşık

Can Ali:

Kara günden umut bulanlar var mı
Bak etrafa mutlu olanlar var mı
Yoksul kapısını çalanlar var mı
Fakir böyle çile doldurur âşık

Kul Sadık:

Kul Sadık'ı görme sen de el gibi
Paslandım seslenmeme paslı tel gibi
Gizli gözyaşlarım akar sel gibi
Hoyratı halıma güldürür âşık

Can Ali:

Can Ali dostuma veririm değer
Kötü günün dostu yok imiş meğer
Feleğin eline düşersen eğer
Hep ağlatır sanma güldürür âşık

31. Kul Sadık – Can Ali**Kul Sadık:**

Dostlara küskünüm ellere küskün
Arayıp da sorma gel bundan sonra
Sazımı duvara astım dargınım
Ses vermez bilesin tel bundan sonra

Can Ali:

Kara bulut oldum yağdı yağacak
Derelere sığmaz sel bundan sonra
Sanmam daha bana güneş doğacak
Savuracak beni yel bundan sonra

Kul Sadık:

Yâren bildiklerim beni kırdılar
Yüzüme güldüler pusu kurdular
Can alıcı yerlerimden vurdular
Güler ardım sıra el bundan sonra

Can Ali:

Aklıselim küsmez dost ve eşine
Arif olan gitmez cahil peşine
Aklım ermez olmuş dünya işine
Fikrimi başımdan çel bundan sonra

Kul Sadık:

Ne güneşim doğar ne gecem biter
Virane bağımnda baykuşlar öter
Sönmüş ocağımnda duman mı tüter
Kul Sadık'ı ölmüş bil bundan sonra

Can Ali:

Can Ali'yim budur benim son sözüm
Her zaman dostuma dönüktür yüzüm
Ne kanım akacak ne yanar özüm
İstersen kurşun ol del bundan sonra

32. Ozan Sadık – Can Ali

Ozan Sadık:

Bombalar yağıyor masum canlara
İnsanlığa gözün kör Amerika
İsrail'i sen besledin büyüttün
Her şeyde parmağın var Amerika

Can Ali:

Çok eskiden beri katildir bunlar
İnsan kanı içer yer Amerika
Kendi çıkarına yapar kanunlar
Tapusu benimdir der Amerika

Ozan Sadık:

Irak'ı devirdi Saddam'ı astı
Libya'yı bir gece ansızın bastı
Katildir can yakmak ezelden kastı
Ocağına düşün kor Amerika

Can Ali:

Neler yapmadı ki Orta Doğu'ya
Nice kan kusturdu koca dünyaya
Sahip olmak ister güneşe aya
Gel artık yerinde dur Amerika

Ozan Sadık:

İnsan hakkı dersin bebek vurursun
Yüze dost görünüp tuzak kurarsın
Kan içer yüzünü kan ile yursun
Çıkmaz özünüzden kir Amerika

Can Ali:

O'dur Vietnam'ı ateşe vuran
Dost görünür ama tuzaklar kuran
Unutmasın böyle gitmez bu devran
İşte sen o zaman gör Amerika

Ozan Sadık:

Ozan Sadık der ki bitmedi hile
Bu nasıl insanlık nasıl bir çile
Dünyayı dönderdin sahraya çöle
Başımıza bela şer Amerika

Can Ali:

Başımıza nice oyunlar kurdu
Dünya kan ağlarken seyrine durdu
Can Ali der nidem bunlar kudurdu
İnşallah başını yer Amerika

33. Ozan Sadık – Can Ali

Ozan Sadık:

Bu bayram da yollarına bakarım
Beklerim yolunu bilesin gardaş
Anam hasta helalliğın istiyor
Dilerim tez zaman gelesin gardaş

Can Ali:

Benim ömrüm gurbet elde geçiyor
Kader ne gösterir bilemem gardaş
Ben de çok özledim hasta anamı
Kapandı yollarım gelemem gardaş

Ozan Sadık:

Gurbet kader değil alın yazısı
Kader deyip geçer bilmez bazısı
Kiminin ardından ağlar kuzusu
İsterim bayramda gülesin gardaş

Can Ali:

Gurbet elde mezarımız kazılmış
Alnımıza kara yazı yazılmış
Dertlerimiz sıra sıra dizilmiş
Daha bundan sonra gülemem gardaş

Ozan Sadık:

Sözümüz geçmedi boşuna kelam
Uzaktan uzağa bir kuru selam
Bu derdine derman nerede bulam
İstemem gurbette ölesin gardaş

Can Ali:

Ben gibi garibin bitmez çilesi
Fakirin toplumda duyulmaz sesi
Gurbette ölenin olmaz kimsesi
Bundan daha kötü ölemem gardaş

Ozan Sadık:

Ozan Sadık der ki çekme gel cefa
Kullarda kalmamış merhamet vefa
Görelim yüzünü gardaş son defa
Sen de bizden biri olasın gardaş

Can Ali:

Yıllar yılı çektim bunca cefayı
Kem kullardan beklemedim vefayı
Can Ali'ye zehir etti sefayı
Sefa çekenlerden olamam gardaş

34. Kul Sadık- Can Ali

Can Ali:

Gel seninle biraz sohbet edelim
Dünya namertlerle dolmuş Kul Sadık
Şöyle eskilere doğru gidelim
Kaybolmuş insanlık ölmüş Kul Sadık

Kul Sadık:

Sohbetle çözülmez bizim derdimiz
İşimiz mahşere kalmış Can Ali
Namert ile gezer oldu merdimiz
Herkes bir dengini bulmuş Can Ali

Can Ali:

Umudum kalmadı güzel günlere
Hayalim dalıyor geçen günlere
Sevgiler yerini vermiş kinlere
Kemler dünyaya ün salmış Kul Sadık

Kul Sadık:

Umudum yok bu hayatta gülemem
Baskıya zulüme boyun eğemem
Bu gidiş nereye onu bilemem
İnsanlık hayale dalmış Can Ali

Can Ali:

Can Ali der nerede eski erenler
Dost yoluna canı başı verenler
Boşa uğraşmasın gülüm derenler
Bağımızda güller solmuş Kul Sadık

Kul Sadık:

Erenin eskisi yenisi olmaz
Kimsenin yaptığı yanına kalmaz
Kul Sadık sazı boşuna çalmaz
Feyzini pirinden almış Can Ali

35. Kul Sadık – Can Ali**Kul Sadık:**

Halkın ozanısın halkın içinden
Ezilene baş olacan unutma
Fukaranın ekmeğini çalanın
Kafasına taş olacan unutma

Can Ali:

Gerçekleri yazan halk ozanıyım
Ezilene eş olacan unutma
Fakir fukaraya bir de garibe
Su olacan aş olacan unutma

Kul Sadık:

Pir Sultan yolundan ayrılma sakın

Cahilden uzak ol kâmile yakın

Hep haklıdan yana tavrını takın

Haksızlara yaş olacan unutm

Can Ali:

Er olanlar doğru yoldan ayrılmaz

Kâmili bırakıp cahil kayırmaz

Halden anlamayan insan sayılmaz

Göz olacan kaş olacan unutm

Kul Sadık:

Er olanlar erce yürür er olur

Hakikati söyleyecek yer olur

İkilikçi gerçeklere kör olur

Aldırmayıp hoş olacan unutm

Can Ali:

Söz olurum ozanların dilinde

Âşık bilir âşıkların halinde

Sözüm mermi olur sazım telinde

Perdelere tuş olacan unutm

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım dağlar gibi dumanım

Aslım paktır sağlam özüm imanım
Hakk yoluna kurban şu kuru canım
Bundan öte boş olacan unutm

Can Ali:

Can bedenden çıkar bir gün göçeriz
Pirlerin elinden dolu içeriz
Dostum hak edene paha biçeriz
Ara sıra keş olacan unutm

36. Kul Sadık – Can Ali

Kul Sadık:

Seni bizim köye muhtar yapalım
Yazmakla bu dertler bitmez Can Ali
Seçimden seçime geliyor beyler
Yaşlandık borumuz ötmez Can Ali

Can Ali:

Benden muhtar senden aza olursa
Taşa tohum eksem biter Kul Sadık
Seçimlerde oylar beni bulursa
Fakirin borusu öter Kul Sadık

Kul Sadık:

Sağır karacanın aşığı sensin
Kültürün beşiği eşiği sensin

Sönmüş umutların ışığı sensin
Sensiz ocak yanmaz tütmez Can Ali

Can Ali

Sağır karacaya çaldım sazımı
İçimde sakladım derdim sızımı
Söndürdüler ateşimi közümü
Sanmam daha ocak tüter Kul Sadık

Kul Sadık:

Ata yurdu baba yurdu buralar
Sana vatan olmaz düşün oralar
Elin sözü taş gibidir yaralar
Dostun sözü sana batmaz Can Ali

Can Ali:

Körpe yaşta terk eyledim yurdumu
Zalim yokluk bırakmadı ardımı
Bir gün olsun dostlar beni sordu mu
Güller diken olmuş batar Kul Sadık

Kul Sadık:

Çoluk çocuk tarlalarda çalışır
Gurbet gezen sılaya da alışır
Elimiz nasırlı iste taş taşır
Billahi zoruma gitmez Can Ali

Can Ali:

Tarlam sulanmadı ekin kurudu
Kaçtıkça üstüme bela yürüdü
Babamın evleri çoktan çürüdü
Gördükçe zoruma gider Kul Sadık

Kul Sadık:

Aksaray'ın gülü olsun köyümüz
Yârenlerin yolu olsun köyümüz
Boşalmasın dolu olsun köyümüz
Yerimizi kimse tutmaz Can Ali

Can Ali:

Sohbetine doyum olmaz köyümün
Yerinde eser yok koca soyumun
Yeri bomboş kalmış emmi dayımın
Kim onların yeri tutar Kul Sadık

Kul Sadık:

Kul Sadık'ı söyleyip de azdırma
Yeter gayrı bana destan yazdırma
Gardaşımın ikrarımı bozdurma
Gardaş gardaşını atmaz Can Ali

Can Ali:

Dostum yine deştin benim yaramı

Ben seninle hoş tutarım aramı
İkrar verdim bozamam ikrarımı
Can Ali senden de beter Kul Sadık

37. Kul Sadık- Can Ali

Kul Sadık:

Bu akşam canım kavga istiyor
Can Ali dostuma çatam diyorum
Hasan Dağı gibi dumanlı başın
Efganı başımdan atam diyorum

Can Ali:

Ben seni bilirdim uysal bir âşık
Belki budur benim hatam diyorum
Ne oldu da sana kafan karışık
Belayı başında satam diyorum

Kul Sadık:

Bu derdimi buralarda alan yok
Hakikat yazarım sözde yalan yok
Meydanda sazını mertçe çalan yok
Derin bir uykuya yatam diyorum

Can Ali:

Sana da gülmemiş kötü kaderin
Onun için bitmez gamın kederin

Düşüp bayılırsın olsa haberin
Bende dertler tutam tutam diyorum

Kul Sadık:

Kaderimiz baştankara gülmemiş
İmdadıma koşup kimse gelmemiş
Bir Kul Sadık vardır daha ölmemiş
Dost elinden zehir yutam diyorum

Can Ali:

Can Ali dostundur unutmasınlar
Yaralı gönlüme dert katmasınlar
Ummanda boğulmam beni atsınlar
Daha derinlere batam diyorum

38. Kul Sadık- Can Ali

Kul Sadık:

Yüce dağlar gibi dumanlı başın
Erimez gönlünde karın Can Ali
Atmışa merdiven dayamış yaşın
Yalan olur bir gün varın Can Ali

Can Ali:

Dağlarımı kara duman bürüdü
Eksilmez başımda karım Kul Sadık
Seneler ömrümden çaldı götürdü

Kaç para eder ki varım Kul Sadık

Kul Sadık:

Kulların içinde gülmemiş yüzün
Kor tutmuş içinde tüterek közün
Feleğe kahretmiş doğrulmaz özün
Umutsuz görünür yarın Can Ali

Can Ali:

Yüreğim ağlarken nasıl güleyim
İçerim yanıyor nasıl söneyim
Söylediğim gibi ben de böyleyim
Bilmem ne olacak yarın Kul Sadık

Kul Sadık:

İki satır yazsam gözlerin dolar
Gönül bağlarında güllerin solar
Dertli söyler dertli türküler çalar
Dert çekmek mi senin kârın Can Ali

Can Ali:

Şaşkın ördek gibi gezer dururum
Bir gölden bir göle yüzer dururum
Saz çalar kendimi üzer dururum
Dert çekmektir benim kârım Kul Sadık

Kul Sadık:

Üç beş ay oldu ki bilirim seni
Acılar kaplamış o nazik teni
Gel yanlış anlama gardaşım beni
Yalan olur kahve barın Can Ali

Can Ali:

Gardaş tanıyanlar tanırlar beni
Dostluklar uğruna yordum bedeni
Sen dostumsun yanlış anlamam seni
Mezarda kurtarmaz barım Kul Sadık

Kul Sadık:

Belki bir gün güler şu kader sana
Belki de kül olun hep yana yana
Kastın mı var dostum bedende cana
Yok mudur dünyada yerin Can Ali

Can Ali:

Beklerim ki kader gülecek bana
Böyle gideceğim ben yana yana
Neden ise kastım kendi canıma
Viran olmuş yurdum yerim Kul Sadık

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım ne diyeyim gardaşım

Benim de senden farksızdır başım
Gurbet elde olmaz bir mezar taşım
Benim de dertlerim derin Can Ali

Can Ali:

Can Ali dertlerde kurtulmaz başım
Seninle paylaştım can arkadaşım
Mermerde olmasın mezarım taşım
Kazın mezarımı derin Kul Sadık

39. Kul Sadık- Can Ali

Kul Sadık:

Gelen ağam dedim giden de paşam
Siyasete sıcak bakmıyorum ben
Bana göre değil öyle lüks yaşam
Süslenmiş sözlerden çakmıyorum ben

Can Ali:

Yeter boyun eğdik ağa paşaya
Ağayı paşayı takmıyorum ben
İsyan ettim böylesi yaşamaya
Yetti artık boyun büküyorum ben

Kul Sadık:

Sırtımızdan yıllar yılı doydular
Doyduğuna yanmam bir de soydular

Karga olup gözlerimi oydular
Kimselere ışık yakmıyorum ben

Can Ali:

Kimi vampir oldu kanımız emdi
Kimi leş kargası leşlere kondu
Ezdiler ezildik canımız yandı
Daha gözyaşları dökmüyorum ben

Kul Sadık:

Seçimden seçime halım sordular
Kuru çene ile beni yordular
Oyları alınca tepik vurdular
Şimdi ortalara çıkmıyorum ben

Can Ali:

Böyle değil miydi geçmişten beri
Bir oy için göbek atar her biri
İşçinin köylünün hep alın teri
Kurudu bedenim akıyorum ben

Kul Sadık:

Şu yalan dünyada bozuldu düzen
Kurt oldu kuzuyla beraber gezen
Ben oldum kendimi bitirip üzen
Kaybetme kaygısı çekmiyorum ben

Can Ali:

Bence işçi köylü birleşmedikçe
Bütün alanlara yerleşmedikçe
Emekçinin hakkı verilmedikçe
Yeşeren fidanlar dikmiyorum ben

Kul Sadık:

Yıllar yılı aynı masal aynı dağ
Kimin ekmeğine çalışıyorum yağ
Gördüm ortak olmuş solcu ile sağ
Kuru taşta tohum ekmiyorum ben

Can Ali:

İlim irfan okul okunmadıkça
Zalimin teline dokunmadıkça
İnsana insanca bakılmadıkça
Dostluk çivisini sökmüyorum ben

Kul Sadık:

Nenni söyler bize başta büyükler
Fikirde noksanlar yaşta büyükler
Medet umar cansız taşta büyükler
Boşuna dişimi sıkmiyorum ben

Can Ali:

Yıllar yılı böyle uyuduk kaldık

Oyun oynadılar biz kaval çaldık
Kurtların içine sürüyü saldık
Yaralandım artık sekmiyorum ben

Kul Sadık:

Kul Sadık'ım der ki zaman bozuldu
Gemi demir attı liman bozuldu
Kaptan çaylak çıktı dümen bozuldu
Her yere burnumu sokmuyorum ben

Can Ali:

Can Ali deyince azıcık düşün
Hesabı kalmadı atılan taşın
Eti yenilmiyor her uçan kuşun
Mücadelemden hiç bıkmıyorum ben

40. Kul Sadık- Can Ali

Kul Sadık:

Açma namertlere arzu halını
Seni de ben gibi kıranlar olur
Kuru söz cahilin sermayesidir
Yolundan edip de yoranlar olur

Can Ali:

Kalmamış dünyada insanın merdi
Elbet sana tuzak kuranlar olur

Dost belleyip cahile açma derdi
Sanma ki yâreni saranlar olur

Kul Sadık:

Azdırdın derinde olan yaramı
Kimi sazım kaptı kimi paramı
En yakın olanım yaktı çıramı
Dar günde el gibi görenler olur

Can Ali:

Uzaktan hoş gelir davulun sesi
Tokmağı vuranın yanar sinesi
Hele de sahte ustaların hepsi
İnsanı harç gibi karanlar olur

Kul Sadık:

Anladım ki sen de yemişsin darbe
Senin de içinde bir derdin var be
Bizi bizim gibi görmeyen kör be
Uzaktan uzağa soranlar olur

Can Ali:

Bitmez bu dünyanın derdi çilesi
Bana da değdi feleğin sillesi
Suya düştü umutların hepsi
Düşün diye bir de vuranlar olur

Kul Sadık:

Düşenin elinden kalmadı tutan
Çoğaldı ardından haksızca atan
Gurbeti etmişim kendime vatan
Suçsuzun kanına girenler olur

Can Ali:

Görsen bende nice dertler sıralı
Var mı benim gibi böyle yaralı
Garipliktir gurbet elin kuralı
Umarım sen gibi yârenler olur

Kul Sadık:

Kul Sadık gel söyletme sen boşa
Garipler yoksullar benzer bir kuşa
Sırtımız gelecek bir gün dost tuşa
Bu sırra hikmete erenler olur

Can Ali:

Can Ali bu dünyada kimseye kalmaz
Garibin yoksulun hiç dostu olmaz
Sevgiyle beslenen gül kolay solmaz
Açmadan gülünü derenler olur

41. Kul Sadık- Can Ali

Kul Sadık:

Bir dilim ekmeğe bizim kavgamız
Öksüz yetim hakkı yiyen utansın
Sırtımızdan beslenirken keneler
Şükür et haline diyen utansın

Can Ali:

İnsanlar giderken güneşe aya
Yerinde oturup sayan utansın
Yan gelip uyumak karın doyurmaz
Çalışmadan karnı doyan utansın

Kul Sadık:

Din ile imanı çıkar ederek
Üstümüze yüklendiler giderek
Dayanmaz acıya yanan bu yürek
Namerde boynunu eğen utansın

Can Ali:

Bir çıkar uğruna neler var neler
Din imandan uzak karnı tok beyler
Hepimizi üzer bu garip şeyler
Bizi bu hallere koyan utansın

Kul Sadık:

Yüzü görse bunlar astarı ister
Kavgaya çağrışım fikirler hisler
Kirlenmiş duygular sakalı pisler
Bunların yüzünü yuyan utansın

Can Ali:

Akılsız fikirsiz baş neye yarar
Kavgalar dövüşler insana zarar
Gönül ak sakallı dedemi arar
Duyguları hiçe sayanlar utansın

Kul Sadık:

Saygının sevginin bittiği zaman
Evladın atayı ittiği zaman
Dedenin devrinin yittiği zaman
İkrarından dönüp cayan utansın

Can Ali:

Saygıdan sevgiden bulalım hayat
Sevgisiz dünyada olmaz saltanat
Ataya kıyar mı hayırlı evlat
Anaya babaya kıyan utansın

Kul Sadık:

Daha toysun anlamazsın ozanı

İdamına fermanını yazanı

Bunlar kaynatırlar kavga kazanı

Yobazın aklına uyan utansın

Can Ali:

Ben bilirim dostum kim düşmanım kim

Hep barıştan yana oldum gütmem kin

Bana göre kutsal her inanç her din

İkilik gömleği giyen utansın

Kul Sadık:

Dört kitabın dördüne de Hakk dedim

Allah birdir başka ilah yok dedim

Aramızda Yezid olan çok dedim

Araya ikilik yayan utansın

Can Ali:

Gel seninle bir karara varalım

Kanayan yarayı kökten saralım

İkiliğin zincirini kıralım

Bu dostluktan şüphe duyan utansın

Kul Sadık:

Ervahı ezelden bendeki çile

Kul Sadık coşunca geliyor dile

Dökerim derdimi sazımda tele

Meydanda zor görüp tüyen utansın

Can Ali:

Can Ali'yim daha üzmem ustamı

Yüreğimle selamlarım dostumu

Arifler cemine serin postumu

Cahil çuhal yılan çıyan utansın

42. Sadık – Can Ali

Kul Sadık:

Bizim eller gözlerimde tütüyor

Özledim toprağın taşını gardaş

Geceleri türlü kâbus görüyom

Silen yok gözümün yaşını gardaş

Can Ali:

Kırk yıl oldu hasretini çekerim

Özledim suyunu aşını gardaş

Her gün bir köşede boyun bükerim

Gördün mü feleğin işini gardaş

Kul Sadık:

Neden bize gülmez şu zalım felek

Un etti eldi elinde elek

Kaç defa diledim Mevla'dan dilek

Kaldırıp bakmadı kaşını gardaş

Can Ali:

Aklıma geldikçe bizim oralar
Ah ettikçe yüreğimi yaralar
Düşündükçe beni bir hüzün sarar
Görsem hayalini düşünüyü gardaş

Kul Sadık:

Bize yasaklanmış dünyada gülmek
Nasip olmaz belki sılaya gelmek
Yazılmış alnıma gurbette ölmek
Kim diker mezarım taşını gardaş

Can Ali:

Gurbet elde kanadı kırık kuşum
Beladan belaya kurtulmaz başım
Gariban başıma doğmaz güneşim
Dört mevsim yaşarım kışını gardaş

Kul Sadık:

Gariplerin kimi var ki kim sorsun
Kimler bizim için kafayı yorsun
Mezarımı çalı dikenler örsün
Yaktılar Sadık'ın başını gardaş

Can Ali:

Gurbette olmaz garibin kimsesi

Başından gitmez feleğin sillesi
Can Ali'nin bitmez gamı çilesi
Dertler bırakmıyor peşimi gardaş

43. Sadık- Can Ali

Kul Sadık:

Sazın da sözün de dinlenir senin
Sıladan bir şeyler çal be Can Ali
Bıkmışım gurbetten usandım gayri
Efkârı başımdan al be Can Ali

Can Ali:

Âşıklarda bitmez gam ile efkâr
Bundan perişandır hâl be Kul Sadık
Sılada yavrular yoluna bakar
Arada bir selam sal be Kul Sadık

Kul Sadık:

Şu yalan dünyada gülmedi yüzüm
Kimseye yad elde geçmiyor sözüm
Sızlıyor içerim tutmuyor dizim
Acı gelir yesem bal be Can Ali

Can Ali:

Hastayım başıma elim varmıyor
Dost sandığın bile halim sormuyor

Dizlerim tutmuyor gözüm görmüyor
Bilmem nere çıkar yol be Kul Sadık

Kul Sadık:

Senin de benden hiç yok imiş farkın
Eskiden kırılmış dönen şu çarkın
Soldu mu bağların viran mı parkın
Kalmadı tutacak dal be Can Ali

Can Ali:

Bazen dertler boyun aşar gidermiş
Okyanus olsan da taşar gidermiş
İnsanoğlu doğar yaşar gidermiş
İstersen beş yüz yıl kal be Kul Sadık

Kul Sadık:

Sadıklarda olmaz al ile hile
Kul Sadık gerçeği getirdi dile
Belki biz ölünce biter bu çile
Tutmadı açtığım fal be Can Ali

Can Ali:

Can Ali güvenme her dost diyene
Dost deyip garibin hakkın yiyene
Bütün dünya senin olsa da yine
Giyeceğin beyaz şal be Kul Sadık

44. Ozan Sadık- Can Ali

Ozan Sadık:

Filistin'i kan gölüne dönderdi
Verdiği sözünden cayan İsrail
Baban Amerika anan Fransız
Bebek kanı ile doyan İsrail

Can Ali:

Dünyanın başına olmuş musallat
Var mı senin gibi çıyan İsrail
Daha görülmemiş böyle bir cehalet
Çoluk çocuk demez kıyan İsrail

Ozan Sadık:

Seni ezen elbet çıkacak bir gün
Dünyayı başına yıkacak bir gün
Katil kanın yere akacak bir gün
Gördüğün rüyadan utan İsrail

Can Ali:

Bir gün dur diyecek biri çıkar mı
Oluk oluk akan kana bakar mı
Hiç insan olan insanı yakar mı
Yok mu bunu gören duyan İsrail

Ozan Sadık:

Ozan Sadık der ki oynama oyun
Kahrolsun sülalen yıkılsın soyun
Kalleştir aslınız canilik huyun
Bozulmuş ekşimiş mayan İsrail

Can Ali:

Dünya seyir kalmış ettiklerine
Zincir vuran yok mu köpeklerine
Can Ali sor dünya liderlerine
Var mı seni insan sayan İsrail

45. Kul Sadık – Can Ali

Kul Sadık:

Çıkalım seninle er meydanına
Görsünler çaldığın sazı üstadım
Ben seni bilirim usta bir âşık
Dökelim ortaya sözü üstadım

Can Ali:

Bana düşmez er meydanı bilirim
Herkes usta bilir sizi üstadım
İlmin yollarına düşer gelirim
Zaten bilen bilir bizi üstadım

Kul Sadık:

Ben usta değilim garip bir kulum
Bir eski yorgan var bir yırtık çulum
Gam keder yükümdür gurbette yolum
Bitmez içimdeki sızı üstadım

Can Ali:

Dağlarım duman gelir kar gelir
Ele geniş dünya bana dar gelir
Gitsem engel dönsem bana ar gelir
Şaşırdım ovayı düzü üstadım

Kul Sadık:

Sen yaralı aslan ben de çaresiz
Böyle geldik gardaş böyle gideriz
Yad ellerde yetim koyun güderiz
Billahi perişan kuzu üstadım

Can Ali:

Garibanın bitmez derdi yaresi
Bazı yaraların yoktur çaresi
Farkına varmadan doldu süresi
Ömrümün baharı yazı üstadım

Kul Sadık:

Hayal olur gerçek diye gördüğüm

Bozuluyor yumak yumak ördüğüm
Hayatım bilmece aklım kördüğüm
Kul Sadık'ın gülmez yüzü üstadım

Can Ali:

Vatanımdan ayrı yurdumdan ayrı
Zoruma gidiyor bu gurbet gayrı
Can Ali'ye olmaz feleğin hayrı
Kör olsun yokluğun gözü üstadım

46. Kul Sadık – Can Ali

Kul Sadık:

Âşık olan meydanlarda övünmez
Âşıklık yürektedir özdedir gardaş
Her saz çalanı sen âşık belleme
Marifet meydanda sözdedir gardaş

Can Ali:

Biz âşığız meydan nedir biliriz
Senin aradığım bizdendir gardaş
Bazen saz çalarız türkü söyleriz
Nice sırlarım var sazdadır gardaş

Kul Sadık:

Saz bir bahanedir âşık elinde
Hakk kelamı vardır ozan dilinde

Bazen Kerem olur sahra çölünde
Keramet sürdüğü izdedir gardaş

Can Ali:

Bazen dolaşırım Mecnun misali
Aradım Leyla'nın yoktur emsali
Kerem'i kül etti Aslı'nın hali
El zanneder sebep közdedir gardaş

Kul Sadık:

Âşık olan edep bilir ar bilir
Makam bilir mevki bilir yer bilir
Son durağı kara toprak yâr bilir
Malı mülkü bir top bezdedir gardaş

Can Ali:

Kara toprak her canlının sonudur
Makam mevki âşıkların şanıdır
Biliyorum yalan dünya fanidir
İnsanın bedeni tozdadır gardaş

Kul Sadık:

Sen beni bilirsin ben ise seni
Kul Sadık eskidi değildir yeni
Bu yolda çürüttüm ömrümü teni
Yaşım elli derdim yüzdedir gardaş

Can Ali:

Can Ali dostunu bilir her zaman
Veren zaman alan zaman yer zaman
Seni de yer beni de yer kör zaman
Dört mevsimin sırrı yazdadır gardaş

47. Ozan Sadık- Can Ali

Ozan Sadık:

Ölürsem gurbette burda koymayın
Gözlerim arkada gitmesin gardaş
Kim ne derse desin sakın saymayın
Baykuş mezarımda ötmesin gardaş

Can Ali:

Dilerim ki Mevla'm hiçbir kulunu
Elin diyarına atmasın gardaş
Beklemek kolay mı gurbet yolunu
Bir ekmek uğruna satmasın gardaş

Ozan Sadık:

Salın memlekete benim ölümü
Hısım ahbap bekler elbet yolumu
Yâr sulasın mezarımda gülümü
Sözlerim kimseye batmasın gardaş

Can Ali:

Daha göreceğın nice günler var
Bu kocaman dünya bir sana mı dar
Şimdi yollarını bekler yavrular
Çocuklar babasız yatmasın gardaş

Ozan Sadık:

Azrail ne sıra ne zaman bekler
Kocadı bedenim kalbim hep tekler
Yavrular derdime derdimi ekler
Korkarım kaybolup yitmesin gardaş

Can Ali:

Biraz hakikatin sırrına ersek
Beterin beteri var onu görsek
Yarasına azıcık merhem sürsek
Bir derdime bin dert katmasın gardaş

Ozan Sadık:

Ozan Sadık ne söylesem hep boşa
Azrail bakar mı gözünde yaşa
Adın garip olur yazarlar taşta
Hakk kimseyi garip etmesin gardaş

Can Ali:

Can Ali'nin bitmez derdi çilesi

Korkarım ki artık yoktur çaresi
Ömrüm bir ummanda hasret gemisi
Bugün bana kimse çatmasın gardaş

48. Ozan Sadık Gül – Âşık Can Ali – Erol Şahiner

(Ozanların Dilinden Öğretmenlerimiz)

Erol Şahiner:

Sana ikra demiş yüce yaradan
Eğriyi yazarsın düz öğretmenim
İlmin kapısını sevgiyle açtın
Ayırmadın erkek kız öğretmenim

Can Ali:

Bir elinde defter bir elinde kalem
Gerçekleri oku yaz öğretmenim
Bana rehber oldun ışığım oldun
Ne kadar övsem az öğretmenim

Ozan Sadık:

Karanlık dünyanın ışığı sensin
Oynanan oyunu boz öğretmenim
Bayrağım üstüne bir yemin ettim
Unutmam aslımı söz öğretmenim

Erol Şahiner:

Şahiner'im sevgi ile kuşattın

Aşkın bakışıyla ördün yaşattın
Cehaletin kuyusuna taş attın
Gönül soframızda tuz öğretmenim

Can Ali:

Can Ali'yim canım kurbandır sana
Okuyup yazmayı öğrettin bana
Doğru yoldan sesin duyur cihana
Cehalete mezar kaz öğretmenim

Ozan Sadık:

Ozan Sadık der ki yoluna kurban
Çiçeğin arısın balına kurban
Meyveli ağaçsın dalına kurban
Sen verdin bizlere haz öğretmenim

49. Kul Sadık ve Hanifi Aydın

Kul Sadık:

Yarın mahşer günü divan kurulur
Bilmem ne tarafa yolumuz hocam
Herkesin yaptığı orda sorulur
Görülür boş ile dolumuz hocam

Hanifi Aydın:

Hayatın çemberi her gün dönüyor
Zikire alışık dilimiz ustam

Mizanı andıkça beynim donuyor
Orda yardımcısıdır gülümüz ustam

Kul Sadık:

Ömür defterimde olmadı hayır
Dolandım âlemi dağ ile bayır
Belki de yanarım ben cayır cayır
Doğrulmaz sanırım belimiz hocam

Hanifi Aydın:

Bilirsin değildir bu dünya boşa
Çalmalıyız nefsi her zaman taşta
İbadetsiz mümin olamam haşa
Bilmem ki ne olur halimiz ustam

Kul Sadık:

İbadet ederim bu benim borcum
Zıt oldu cahille her zaman burcum
Sana fetva vermek değildir harcım
Var mı acep tutar dalımız hocam

Hanifi Aydın:

Dünya hızlı döner insan aheste
Ruhumu okşuyor beş vakit beste
İnşallah nasiptir en son nefeste
Şehadete döner dilimiz ustam

Kul Sadık:

Ne güzel söylersin sözleri gardaş
Sende gördüm eren izleri gardaş
İmamlar savunur bizleri gardaş
Mevla'ya açıktır elimiz hocam

Hanifi Aydın:

Gönüller buz tutmuş umutlar kızak
Bilmem derdimizi nereye yazak
Her gün yaşıyoruz Mevla'dan uzak
Bir günde savrulur külümüz ustam

Kul Sadık:

Azrail bir gün yoklar hanemi
Kara toprak sarar nazik sinemi
Ne seni bırakır ne de dost beni
Fayda etmez gözde selimiz hocam

Hanifi Aydın:

Bu dünyada kibir kokar günümüz
Şeytana yönelmiş durur yönümüz
Ecel gelir fani olur ünümüz
Ayan olur halka çulumuz ustam

Kul Sadık:

Kibir ile kini koyma bedene

İnanma asılsız sebep nedene
Böyle yaşamayı inanıp dene
Örtülmeden üste şalımız hocam

Hanifi Aydın:

İnsan kıyam etmez Hakk'a küerse
Zikirten uzakta diller susarsa
Mizanda günahlar ağır basarsa
Orda zehir olur balımız ustam

Kul Sadık:

Yürüdüğüm yolun sonunda ölüm
Sorarlarsa senden ben Sadık Gül'üm
Kulların içinde en dertli kulum
Sorulmaz orada ilimiz hocam

Hanifi Aydın:

Merhem iyileştirmez benim yarımı
Bekliyorum her dakika sıramı
Aydın kardeşinin cennet meramı
İnşallah yeşerir çölümüz ustam

50. Ozan Sadık Gül- Âşık Erdem Can

Ozan Sadık Gül:

Ses ver bu sesime Sivas bülbülü
Tellere küskünüm saza küskünüm

Dört mevsimim kışla geçiyor benim
Bahara küskünüm yaza küskünüm

Âşık Erdem Can:

Yaktı beni can evimden kavurdu
Küllere küskünüm köze küskünüm
Esti aşk rüzgârı beni savurdu
Çöllere küskünüm düze küskünüm

Ozan Sadık Gül:

Adımız âşıkta sözümüz ozan
Çoğaldı ardından kuyumu kazan
Araya soktular ikilik düzen
Dillere küskünüm söze küskünüm

Âşık Erdem Can:

Yıllar yılı bu ikilik bitmiyor
Başımıza bela oldu gitmiyor
Dermansızım elim kolum tutmuyor
Ellere küskünüm dize küskünüm

Ozan Sadık Gül:

Kapanmaz içimde kanayan yaram
Cahil yobaz ile açıldı aram
Göçerim dünyadan gelince sıram
Tabuta küskünüm beze küskünüm

Âşık Erdem Can:

Şu bizim ozanlar sanma dalgındır
Pirini bilenler daim olgundur
Yobaz kendi dünyasında bilgindir
Kullara küskünüm öze küskünüm

Ozan Sadık Gül:

Verdiği ikrardan cayanlar gördüm
Osman'ı veliden sayanlar gördüm
Bir yıldız misali kayanlar gördüm
Bizlere küskünüm size küskünüm

Âşık Erdem Can:

İmamlar yoluna fedadır başım
Osman'la Bekir'le hiç olmaz işim
Yine ağlıyorum akar gözyaşım
Sellere küskünüm köze küskünüm

Ozan Sadık Gül:

Pir Sultan yoluna koymuşum başı
Gizli gizli akar gözümün yaşı
İstemem olmasın mezarım taşı
Gönülden küskünüm yüze küskünüm

Âşık Erdem Can:

Aydın olan hor görüldü yakıldı

Kimisi asıldı dara çekildi
Sonbaharda yaprağımız döküldü
Dallara küskünüm güze küskünüm

Ozan Sadık Gül:

Yoruldum yollarda kalışım boşa
Toz pembe hayale dalışım boşa
Sadık'ım dersimi alışım boşa
Yollara küskünüm ize küskünüm

Âşık Erdem Can:

Ozan Sadık Gül'üm insanın hası
Has olan insanın mertlik yasası
Erdem Can'a haram namert sofrası
Ballara küskünüm tuza küskünüm

51. Ozan Sadık Gül-Âşık Mustafa Kurbanoğlu

Ozan Sadık Gül:

Namert sofrasında bal da acıdır
Ben bu acıları tattım ozanım
Kaptandım deryada seyran ederdim
Tufansın dalgasız battım ozanım

Âşık Mustafa Kurbanoğlu:

Namerdin lokması haram sayılır
Mert elinden zehir yuttum ozanım

Hatır için çiğ tavuk da yiyilir
Değmezse uzağa ittim ozanım

Ozan Sadık Gül:

Mert ile meydana sohbetim hazır
Namert fırsat bulsa kökümü kazır
Yardımcımız olsun nur yüzlü Hızır
Ben kendi kendime çattım ozanım

Âşık Mustafa Kurbanoğlu:

Yaradan yaratmış hürüz çok şükür
Erlik meydanında eriz çok şükür
Dostlar meclisinde varız çok şükür
Gafiller sanmasın yittim ozanım

Ozan Sadık Gül:

Beni bulur şu cahilin kör taşı
Bundandır dinmiyor gözümün yaşı
Bizden olan çeker ikilik başı
Sazı bir köşeye attım ozanım

Âşık Mustafa Kurbanoğlu:

Nedense kalemin hep sitem yazar
Cahil cühelaya eyleme nazar
Felek kalles olanlarla bir gezer
Sormaz mısın kime nettim ozanım

Ozan Sadık Gül:

Sitem yazmayım da söyle neyleyim
Yeni değil ben eskiden böyleyim
Dostum yok ki sorup gönül eğleyim
Ellerim koynumda yattım ozanım

Âşık Mustafa Kurbanoğlu:

Sen Sadık'sın ben de sıtkı ararım
Dostluk pazarında oldu zararım
Kanamasın yürek yaran sararım
Mesajını aldım çattım ozanım

Ozan Sadık Gül:

Ozan Sadık yıllar yılı süründü
Karalar giydi yasa büründü
Kurbanoglu gerçek dostum göründü
Gönül kervanıma kattım ozanım

Âşık Mustafa Kurbanoğlu:

Kurbanoglu der ağlama Gül Sadık
Sadakate daim bağlı kal Sadık
Solmasın bağında açsın Gül Sadık
Dost diye şakıdım öttüm ozanım

SONUÇ

Âşıklık geleneğinin kökleri İslamiyet öncesi Türk geleneklerine kadar uzanmaktadır. Türklerde âşıklık geleneğinin ilk temsilcileri olan kam, baksı, şaman, ozan vd. adları taşıyan kişiler; sığır, yuğ, şölen gibi önemli törenlerde musiki aleti eşliğinde şiirler söyler ve sihirbazlık, rakkaslık, hekimlik gibi birçok görevi yerine getirirlerdi. Yuğ törenlerinde din adamı olarak ruhları yerin altına veya üstüne göndermek, hekim olarak hastalıkları ve ölümleri önlemek bu görevlerden sadece birkaçıdır. Orta Asya'da zamanla iklim değişikliği sonucu yaşanan kuraklık, salgın hastalıklar ve ekonomik sıkıntılar vd. nedenlerle Türkler başta Anadolu olmak üzere çeşitli coğrafyalara göç etmişlerdir. Gittikleri yerlere kültürlerinin bir parçası olan “ozan-baksı geleneği”ni de taşımışlardır. Anadolu'da 16. yüzyıldan itibaren takip edilebilen bu gelenek “âşıklık geleneği” olarak anılmaya başlanır. 21. yüzyıla kadar Anadolu'da bu gelenek içerisinde pek çok âşık yetişmiştir. “Ozan Sadık” veya “Kul Sadık” mahlasları ile anılan “Sadık Gül”, 21. yüzyıl âşıklarından biridir. “Âşık Sadık Gül Hayatı-Sanatı ve Eserleri” adını taşıyan bu çalışma; Özet, Giriş, Sonuç, Şiir Dizini, Kaynakça, Sözlü Kaynaklar, Kavramlar Dizini, Ekler ve Öz Geçmiş dışında altı ana bölümden oluşmaktadır.

Bu çalışmanın “Giriş” bölümünde âşıklık geleneğinin tarihi gelişimi hakkında bilgi verilerek gelenekte yer alan rüya görme, bade içme, saz çalma, mahlas alma / tapşırma, usta-çırak ilişkisi, âşık kolları, icra ve icra ortamlarına değinilmiştir. Âşık, ozan, baksı, kam, şaman, hak âşığ/hak şairi, halk şairi, meydan şairi vd. âşıklık geleneği ile ilgili temel kavramlar hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.

“Birinci Bölüm”de Âşık Sadık Gül’ün hayatı, sanatı ve âşıklık geleneği içerisindeki yeri çeşitli alt başlıklara ayrılarak ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

“İkinci Bölüm”de Âşık Sadık Gül’ün şiirleri şekil yapısı açısından ele alınmıştır. Şiirlerin vezinleri/ölçüleri tespit edilmiş kafiye/uyak yapısı adı altında kafiye çeşitleri, kafiye düzenleri, ayak çeşitleri açısından şiirler incelenmiştir. 180 şiirinin tamamı hece ölçüsü ile yazmıştır. Hece ile yazdığı şiirlerin 170’i 11’li ölçü, 6’sı ise 8’li ölçü ve 4’ü 15’li ölçü yazılmıştır. Şiirlerinin tamamı dördümlüklerle yazılmıştır. 8 heceli şiirlerin dördümlük sayısı 4 ile 6 arasında, 11 heceli şiirlerin dördümlük sayısı ise 2 ile 6 dördümlük arasındadır, 15 heceli şiirler 3 dördümlükten oluşmaktadır.

Daha sonra şiirlerin dil ve üslup özelliklerine değinilmiştir. Şiirlerindeki mahalli söyleyişler ile Nevşehir yöresi ağızlarında yaygın olarak kullanılan kelimelere örnekler verilmiştir. Şiirlerinde yer alan atasözleri, deyimler, özdeyişler, isim tamlamaları, sıfat tamlamaları, ikilemeler belirlenerek alfabetik sıraya göre listelenmiştir. Bölümün sonunda şiirlerde yer alan edebi sanat ve mazmunların nasıl işlendiği konusunda örnekler verilerek açıklamalarda bulunulmuştur. Şiirlerde tespit edilen edebi sanatlar Numan Külekçi'nin "*Açıklamalar ve Örneklerle Edebi Sanatlar*" adlı eserinden yola çıkılarak sınıflandırılmıştır.

"Üçüncü Bölüm"de şiirler nazım şekli ve türü açısından ele alınmıştır. Tür ve şekil konusunda Ahmet Talat Onay, Hikmet Dizdaroğlu, Cem Dilçin, Öcal Oğuz'un görüşlerine kısaca yer verilmiştir. Öcal Oğuz'un görüşleri ışığında Âşık Sadık Gül'ün şiirleri tür ve şekil açısından tasnif edilerek her başlık altında şiirlerinden örnekler sunulmuştur.

"Dördüncü Bölüm"de Âşık Sadık Gül'ün şiirleri muhteva açısından incelemiştir. Öncelikle şiirler konuları açısından tasnif edilerek her konu başlığı altında örnekler verilmiştir. "Kültürel Unsurlar" başlığı altında Âşık Sadık Gül'ün şiirlerinde tespit edilen renk, sayı, kuş, çiçek, yer ve kişi adlarından söz edilerek dua/alkış, beddua/kargış niteliğindeki şiirlerinden örnekler verilmiştir. Bu bölümün sonunda şiirlerinin oluşmasına ve şekillenmesine katkı sağlayan bağlam (Nevşehir'in tarihi ve coğrafi özellikleri, yörede icra edilen el sanatları, yöredeki mimari eserler vd.) "Maddi Kültür Unsurları" alt başlığında ayrıntılı bir şekilde değerlendirmiştir. Ayrıca şiirlerinden örnekler verilerek her alt başlık görsellerle desteklenmiştir.

"Beşinci Bölüm"de Âşık Sadık Gül'ün şiirlerindeki edebi, dini ve siyasi portrelerden ayrı ayrı başlıklar altında söz edilerek şiirlerinden örnekler verilmiştir.

"Altıncı Bölüm"de Âşık Sadık Gül'ün 180 şiiri başlıklarına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Bölümün sonuna Âşık Sadık Gül'ün; Âşık Can Ali, Âşık Erol Şahiner, Âşık Hanifi Aydın, Âşık Erdem Can, Âşık Mustafa Kurbanoğlu ile icra ettiği 51 atışmasına yer verilmiştir.

"Şiir Dizini" bölümünde çalışmadaki 180 şiirin başlığı tablo halinde verilmiştir. Tablo üç sütuna ayrılmıştır. İlk sütunda şiirlerin dizin numarası verilirken üçüncü sütunda şiirlerin çalışmadaki sayfa numarası gösterilmiştir. İkinci sütunda ise şiirlerin taşıdığı başlıklar alfabetik olarak sıralanmıştır.

“Kaynakça” bölümünde çalışmayı hazırlarken faydalanılan kitap, dergi, ansiklopedi, sözlük, internet kaynakları vd. kaynaklar alfabetik olarak sıralanmıştır.

“Kavramlar Dizini” bölümünde âşıklık geleneği ile ilgili kavramlar, çalışmada yer alan sayfa numaraları ile beraber verilmiştir.

“Ekler” bölümünde ise Âşık Sadık Gül’ün ailesine, sazına, eserlerine, kazandığı plaket ve ödüllere, yurt içi ve yurt dışında katıldığı şenliklere ve anma törenlerine ait fotoğraflara yer verilmiştir.

Âşık Sadık Gül’ün şiirleri incelendiğinde büyük bir kısmının toplumsal ya da kişisel eleştiriye yönelik olduğu tespit edilmiştir. Toplumun aksayan yönlerini, kaybedilen değerleri ya doğrudan ya da kişiler üzerinden eleştirmiştir. Bu sebeple koşma nazım şekliyle ve taşlama türünde yazdığı şiirleri çoğunluktadır. Âşık Sadık Gül’ün düşüncesine göre çiçeğe, kuşa, ağaca vd. şiir yazmak mesele değildir. Mühim olan halkın içinde yetişmiş bir halk âşığı olarak yine onların yaşadığı acılara, hüznülere, sevinçlere vd. duygulara ortak olabilmektir. Onun görevi özellikle halkın dile getiremediği dertleri sazıyla sözüyle dile getirmek ve içten içe kanayan yaralara merhem olmaktır. Ona göre âşık, halkın sesidir. Onu ayağa kaldıran ve yol gösterendir.

Âşık Sadık Gül, rüyada pir elinden bade içme merhalesini yaşamasa da bazı olaylar onun âşıklığa geçişinde dönüm noktası olmuştur: Gençliğinde bir madende çalışırken bir süre göçük altında mahsur kalması ve kısa süreli bir baygınlık geçirmesi, sevdiği kızın başkasına verilmesi ve doğduğu diyarı terk etmesi, Gülşehir’e yerleştiğinde kış vakti bir gece rüyasında gaipten gelen bir sesin onu Hacı Bektaş Veli Dergâhına çağırması ve dergâha gittiğinde irticalen Hacı Bektaş Veli için dörtlükler söylemesi, örnek verilebilir.

Âşık Sadık Gül’ün âşıkta aranan en önemli özelliklerinden biri olan doğaçlama (irticalen) şiir söyleme kabiliyetine sahip olduğu söylenebilir. Bu bağlamda onun şiirlerinde kelime hazinesinin oldukça geniş olduğu görülmektedir. Yurt içinde ve yurt dışında düzenlenen törenlere, şenliklere ve televizyon programlarına katılmış ve pek çok âşıkla atışmalar yapmıştır. Âşık Sadık Gül’ün, Alevî-Bektaşî şair olamamasına rağmen, bulunduğu Gülşehir ilçesinin Hacı Bektaş’a yakın olması, Hacı Bektaş Veli’yi anma törenlerine sık sık katılması ve arkadaş çevresinin genellikle Alevî-Bektaşî âşiklerden oluşması onun şiirlerindeki manevi havaya ve kullandığı kelimelere de yansımıştır. Özellikle din- tasavvuf konulu şiirlerinde kullandığı erenler, pir, hızır,

üçler, beşler, kırklar, kırklar başı pir, şah-ı merdan, sağımız Muhammed Ali solumuz, Hacı Bektaş Veli, Pir Sultan vb. ifadeler bunun göstergesidir.

Âşıktaki aranan özelliklerden biri de âşığın saz çalabilmesidir. Âşık Sadık Gül, başta ailesi olmak üzere içinde doğup büyüdüğü toplumsal çevrenin saz çalanlara sıcak bakmadığını ifade etmiştir. Âşık Sadık Gül'deki saz çalma merakı bu engellerin önüne geçmiştir. O, usta – çırak ilişkisi ile yetişen âşıklardan değildir. Saz çalmayı kendi çabasıyla öğrenmiştir. Ancak Âşık Sadık Gül, Cemal Divani ve Derdiyar mahlaslı Murat Tanrıverdi'yi ustası olarak görmektedir. Genç yaşlarda memleketini terk ederek gurbete çıkmıştır. Yerleştiği Gülşehir'de düğünlerde saz çalarak kendini geliştirmiştir. Fakat bu çevre de âşıklık geleneğini sürdürmesi açısından beklentilerini karşılamamıştır. Bu sebeple yurt içinde ve yurt dışında düzenlenen âşıklara yönelik davetlere sık sık katılarak bu boşluğu kapatmaya çalışmıştır.

Bilindiği üzere Türk kültürünün önemli bir parçası olan “âşıklık geleneği” 19. yüzyıla kadar âşık kahvelerinde icra edilirken; sonraları düğünler, cem ayinleri, şenlikler, festivaller gibi sözlü kültür ortamlarında icra edilmeye devam edilmiştir. Son yüzyılda âşıklar dijital kültürün de etkisiyle yurt içinde ve yurt dışında televizyon ve radyo programlarına katılarak, şiirlerini kitaplaştırarak veya şiirlerinin gazetelerde yayımlanması yoluna giderek sanatını geniş kitlelere ulaştırma çalışmaktadır. Burada asıl amaç son dönemde popülerliğini gittikçe kaybeden “âşıklık geleneği”ni gelecek kuşaklara aktarmaktır.

Âşıkların “âşıklık sanatını” icra ederken karşılaştıkları engeller ele alınması gereken önemli bir konudur. Bu konuda özellikle ilgili kurum ve kuruluşlara önemli görevlerin düştüğü söylenebilir. Bu çerçevede yapılabilecek faaliyetlere yönelik öneriler şu şekilde sıralanabilir:

Türkiye'nin en ücra köşesinde yaşayan ve âşıklık sanatını icra etmeye çalışan âşıkların tespit edilerek kayıt altına alınması, yurt içi ve yurt dışı etkinliklerine katılımlarında âşıkların konaklama, seyahat, yiyecek vb. giderlerinin karşılanması, geniş çaplı âşık şöenlerinin düzenlenmesi ve bu kapsamda yurt içinden ve yurt dışından âşıkların bu şöenlere kalımının teşvik edilmesi, buna yönelik tanıtımların yapılarak ilgili faaliyetlerin daha geniş kitlelere duyurulması, özellikle üniversitelere ve ortaöğretim kurumlarına belli bir bütçe ayrılarak “Türk Dili Edebiyatı, Türk Halk Bilimi” gibi derslere âşıkların konuk olarak sık sık çağırılması, yeni neslin âşıklarla bire bir

etkileşimini sağlayarak âşıklık sanatına ilgilerinin artırılmaya çalışılması, gelecek nesillerin âşıklık geleneğine yakından şahit olmak ve yaparak ve yaşayarak öğrenmeleri için “Âşıklar Köyü” adında bir proje hazırlanması ve içinde gelmiş geçmiş âşıkların özel eşyalarının sergilendiği müzelerin kurulması. Yine aynı yerde “Âşıklar Köyü” projesi adı altında âşık kahvelerinin kurulması ve âşık gecelerinin düzenli olarak gerçekleştirilmesi.

Tüm bu faaliyetler sonucunda âşıkların önündeki maddi ve manevi engeller kaldırılabilir ve âşıklık geleneğinin devamlılığı sağlanabilir.

Âşıklık geleneği üzerine yapılacak çalışmalarda Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün “*Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.*” sözü ilke edinilmelidir. Böylece yüzyıllar boyu süre gelen “âşıklık geleneği” daha geniş kitlelere yayılarak yaşatılabilir.

ŞİİR DİZİNİ

Çalışmada Âşık Sadık Gül'ün 180 şiiri incelenmiştir. şiirlerin tamamı hece ölçüsü ile yazılmıştır. şiirler hece ölçüsü bakımından “Sekiz Heceli şiirler”, “On Bir Heceli şiirler” ve “On Beş Heceli şiirler” başlıklarına göre sınıflandırılmıştır. şiirlerin başlıkları alfabetik sıraya göre sıralanmıştır. Ayrıca tablonun ilk sütununda şiirlerin dizin numaraları, üçüncü sütununda ise çalışmadaki sayfa numaraları verilmiştir.

Tablo 1: Sekiz Heceli şiirler

DİZİN NUMARASI	ŞİİRİN BAŞLIĞI	ŞİİRİN SAYFA NUMARASI
1	Amerika	213
2	Bebek Katiline	214
3	Nevşehir Türküsü	215
4	Hakikat Sözüümüz Bizim	216
5	Sövem Dedim	217
6	Yasemin	218

Tablo 2: On Bir Heceli Şiirler

DİZİN NUMARASI	ŞİİRİN BAŞLIĞI	ŞİİRİN SAYFA NUMARASI
7	Affet Yarabbi	219
8	Al Yarab	220
9	Ana	220
10	Anam	221
11	Anam-II	222
12	Anam-III	223
13	Ara Sevdığım	224
14	Asrın Ozanı Mahzuni'ye	225
15	Ayırılmış Beni	226
16	Bacım	226
17	Bakmadım Beyim	227
18	Bana Ne	228
19	Başım	228
20	Bayram ve Bayrak	229
21	Ben Âşık Değilim	230
22	Benim Derdim	230
23	Benim	231
24	Beyim	231
25	Bilmem	232
26	Bilmez Halımı	233

27	Bini Bir Etmez	234
28	Bir Güzel	234
29	Bir Köz Daha Varmış	235
30	Bir Nasihat	236
31	Bir Tufan Esti	236
32	Bir Zaman	237
33	Bombalar Yağıyor	238

DİZİN NUMARASI	ŞİİRİN BAŞLIĞI	ŞİİRİN SAYFA NUMARASI
34	Boş Deli Gönül	238
35	Boşuna Gönül	239
36	Boşuna	240
37	Boyun Bükme Aşık	241
38	Bozuldu Düzen	242
39	Böbürlenme Boşa	242
40	Böldüler Baba	243
41	Bu Bayram da Geçer	244
42	Bul da Görelim	245
43	Bundan Sonra	246
44	Büktün Belimi	246
45	Bükülmem Beyim	247
46	Can Ali	248
47	Çal Kavalımı	249

48	Çanakkale'm	249
49	Çeke Çeke Usandım	250
50	Dağlar	251
51	Daha Ne İstersin	251
52	Daldım Gidiyom	252
53	Dalım Yok Benim	253
54	Dalmışım Usta	254
55	Değmesin	255
56	Deli Gönül	255
57	Desem Bir Türlü	256
58	Doktor	257
59	Doktor-II	257
60	Doktor Bey	258

DİZİN NUMARASI	ŞİİRİN BAŞLIĞI	ŞİİRİN SAYFA NUMARASI
61	Dürzü	259
62	Düşer Sevdiğim	260
63	Efendi	261
64	Efendim	261
65	El Benim Yârim	262
66	Endişelenme	263
67	Ez Öldür Beni	264
68	Ezdim de Yazdım	264

69	Ezdırme Gülüm	265
70	Ezdirmede mi	266
71	Felek	267
72	Gardaş	267
73	Geç Deli Gönül	268
74	Gel Be Vicdansız	269
75	Gel Gayrı	270
76	Gel İnci Bacım	271
77	Gel	272
78	Git Be Kaynana	273
79	Göçenlerdenim	274
80	Gönül	274
81	Gördün mü Anam	275
82	Gören Var Gardaş	276
83	Gören Var Oğul	277
84	Görmeden	277
85	Görmek İsterim	278
86	Gözlerin	279
87	Gül Ana	279

DİZİN NUMARASI		
	ŞİİRİN BAŞLIĞI	
88	Gülcan	280
89	Gülmez Fukara	281
90	Gül mü Bıraktın	282
91	Gülşehir	283
92	Gülşehir-II	284
93	Gülüm	285
94	Hacı	285
95	Haram Ettin	286
96	Hastayım Anam	287
97	Hocam	288
98	İki Yüzlü Amerika	288
99	İman Kıymetli	289
100	İmansız-	290
101	İmansız-II	291
102	İnsanım Diyerek	291
103	Kanarsın Gönül	292
104	Kar mısın Güzel	293
105	Kazdım Çukurum	294
106	Kemal Dayı	295
107	Kemikçi Yalakalar Utansın	296
108	Kınama Sakın	297

109	Kırdı da Geçti	298
110	Kırma Ozanım	299
111	Korkarım	299
112	Köylü Bacım	300
113	Kül Oldum Gardaş	301
114	Leyla'm	301

DİZİN NUMARASI	ŞİİRİN BAŞLIĞI	ŞİİRİN SAYFA NUMARASI
115	Mazhar Beyim	302
116	Mezarda Gönül	303
117	Muhtar	303
118	Muradına Ermesin	304
119	Müdür Bey	305
120	Nazlı Yâr	306
121	Ne Dervişim Ne de Ermiş	307
122	Nefsini Yen Oğul	307
123	Nevşehir	308
124	Nursuz	309
125	Oğul	310
126	Orhanlar Solmasın	311
127	Öğret Öğretmenim	312
128	Öldür Sevdığım	313

129	Ölem Nazlı Yâr	313
130	Safranî	314
131	Sahtekâr	315
132	Sar Dedi Bana	316
133	Satan Var Atam	317
134	Satarsın Soysuz	318
135	Satmadım Usta	318
136	Sayfamı Çalana	319
137	Seç de Öyle Git	320
138	Seslenme Oğul	320
139	Sevdiğim	321
140	Sigaram	322
141	Sil Artık Beni	323

DİZİN NUMARASI	ŞİİRİN BAŞLIĞI	ŞİİRİN SAYFA NUMARASI
142	Sır Değil midir	323
143	Şehidime Ağıt	324
144	Soldu Be Usta	325
145	Sor Bana	325
146	Sözüm Kalmadı	326
147	Şaş Deli Gönül	327
148	Şaşarsın Gönül	327
149	Şerefsiz	328

150	Taş Neme Yetmez	329
151	Turnalar	330
152	Umudumu Kesmedim	330
153	Usta	331
154	Utanmaz	332
155	Uyan Türkiye'm	333
156	Üzersin Gönül	333
157	Vefasız	334
158	Vicdansız	335
159	Vicdansız-II	336
160	Vurdular Ana	336
161	Vurma Münafık	337
162	Yanasın Soysuz	338
163	Yandım Ağladım	339
164	Yandırdın Ortak	340
165	Yâr Kapadokya	341
166	Yara Yürekler	342
167	Yaz Bundan Sonra	343
168	Yazan Yazana	343

DİZİN NUMARASI			ŞİİRİN SAYFA NUMARASI
	ŞİİRİN BAŞLIĞI		
169	Yıktı Be Usta		344

170	Yollarım Kış Baba	345
171	Zaman Yalancının Zamanı	346
172	Zeliha'm	347
173	Zor Ayten bacım	348
174	Zor Babam	348
175	Zor Be Gardaşım	349
176	Zor Be Gardaşım -II	350

Tablo 3: On Beş Heceli Şiirler

DİZİN NUMARASI	ŞİİRİN BAŞLIĞI	ŞİİRİN SAYFA NUMARASI
	177	
178	Cahil Bizi Ne Bilecek	352
179	Ne Güzeldir	353
180	Yâr Deme	353

KAYNAKÇA

- Aça M (2004) Halk Şiirinde Tür ve Şekil. *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (Grafiker Yayınları, Ankara).
- Akbıyık Y (1999) Dede Korkut Destanlarında Dua Motifleri. *Dergipark, Erdem-12*: 1-15.
- Akkaya N (2010) Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Halk Eğitimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 27: 88-100.
- Aktaş H (2002) *Modern Türk Şiirinde Edebi Sanatlar* (Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya).
- Albayrak N (1995) Ferhad ve Şirin. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)* C.12: s.388-389.
- Albayrak N (2010) *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü* (Kapı Yayınları, İstanbul).
- Alkan N (1973) *Türk Halk Edebiyatı* (Yargıçoğlu Matbaası, Ankara).
- Altınok BY (2012) *Alevîlik, Hacı Bektaş Velî-Bektaşîlik* (Ahi Kitap Yayın Dağıtım, Ankara).
- Altuntaş H, Şahin M (2011) *Kur'an-ı Kerim Meâli* (Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara).
- Armutlu S (2010) Şem u Pervâne. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)* C.38: s. 495-497.
- Artun E (2001) *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Atatürk Kültür Merkezi (2001) *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü* (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları).
- Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi* 12/1: 3-36
- Baba MO (2007) *Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü* (Heyamola Yayınları, İstanbul).
- Bakırcı N (2017) *19. Yüzyıl Âşıklarından Niğdeli Âşık Tâhirî* (Kömen Yayınları, Konya).
- Balaban T (2017) Anadolu Türk Efsanelerinde Kuşlar ve uçmak. *Kuş Kitabı* (Kitabevi Yayınları, İstanbul).
- Başgöz İ (1968) *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi* (Ararat Yayınevi, İstanbul).

- Bekar B (2017) Türklerde Kuşlarla İlgili İnanışlar. *Kuş Kitabı* (Kitabevi Yayınları, İstanbul).
- Bekki S (2008) Anadolu Sahası Halk Şiirinde Kafiye: Tespitler ve Öneriler. *Milli Folklor* 78: 55-67.
- Berkmen H (2015) Avanos Kültür Varlıkları Çalışması, Kapadokya Bölgesinde Suyun İzi. *Megaron Journal*. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, 4: 595-609.
- Bezirci A (1993a) *Türk Halk Şiiri – I* (Say Yayınları, İstanbul).
- Bezirci A (1993b) *Türk Halk Şiiri –II* (Say Yayınları, İstanbul).
- Bolay S H (1988) Âdem. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C.1.:* s. 358-363.
- Boratav PN (1946) Doğu Anadolu’da Folklor Derlemeleri, *DTCF Dergisi, C.IV, S.1:* 85-95.
- Boratav PN (1969) *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı* (Gerçek Yayın Evi, İstanbul).
- Boratav PN (1984) *100 Soruda Türk Folkloru* (Gerçek Yayın Evi, İstanbul).
- Boratav PN (1988) *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği* (Adam Yayınları, İstanbul).
- Cebecioğlu E (2009) *Tasavvuf Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* (Ağaç Kitabevi Yayınları, İstanbul).
- Ceylan Ö (2005) Taşranın Altın Çiçeği. *Osmanlı Araştırmaları -XXVI* (İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul).
- Çelebi İ (1998) Hızır. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C.17:* s.406-409.
- Çetindağ Süme G (2017) Türk Kültüründe Değerler Simgesi Gül. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi* 13: 105-123.
- Çıblak N (2004) Halk Kültüründe Nazar, Nazarlık İnanç ve Bunlara Bağlı Uygulamalar. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)* 15: 103-125.
- Çobanoğlu Ö (2007) *Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul* (3F Yayunevi, İstanbul).
- Çobanoğlu Ö (2012) *Halk Edebiyatına Giriş-I* (Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir).

- Çoruhlu Y (2002) *Türk Mitolojisinin Anahatları* (Kabalıcı Yayınevi, İstanbul).
- Devellioğlu F (2000) *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat* (Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara).
- Dilçin C (2013) *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* (TDK Yayınları, Ankara).
- Dizdaroğlu H (1969) *Halk Şiirinde Türler* (TDK Yayınları, Ankara).
- Durbilmez B (2010) Âşıklık Geleneklerinde Saz. *Milli Folklor* 85: 148-158.
- Düzgün D (2010) Erzurum'da Âşık Kahvesi Geleneği. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi* 1: 15-21.
- Ekçin Ş (2000) *Kerem ile Aslı Hikâyesi* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Ekici M (2016) Türk Kültüründe "Al" Rengi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* 16/2: 103-107.
- Elçin Ş (1997) *Halk Edebiyatı Araştırmaları-I* (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara).
- Elçin Ş (2004) *Halk Edebiyatına Giriş* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Enveri E, Özkaya İ, Alin K (2011) *Âşıklık Geleneği ve Murat Çobanoğlu* (Kars Belediyesi Kültür Yayınları, Kars).
- Ercil M (2008) *Malatyalı Âşık Birfani, Hayatı, Sanatı ve Şiirleri*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Erzurum.
- Ergin M (2015) *Dede Korkut Kitabı* (Boğaziçi Yayınları, İstanbul).
- Erşahin İ (2011) *Halk Kültürü ve Edebiyatı Sözlüğü* (Ötüken Yayınları, İstanbul).
- Fırlı E H (1989) Ali. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)* C.1: 371-374.
- Gemalmaz E (1980) Türkçe'nin Fonemler Düzeni ve Bu Fonemler Düzeninin İşleyişi.
- Gökyay OŞ (2000) *Dedem Korkudun Kitabı* (MEB Yayınları, İstanbul).
- Gölpınarlı A, Boratav PN (2010) *Pir Sultan Abdal* (Derin Yayınları, İstanbul).
- Günay U (1999) *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi* (Akçağ Yayınları, Ankara).

- Güney EC (1971) *Folklor ve Halk Edebiyatı* (Milli Eğitim Yayınları, İstanbul).
- Güzel A (2008) Dede Korkut Hikâyeleri Bağlamında Dua. *Turkish Studies*: 438-446.
- Güzel A, Torun A (2015) *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Harman Ö F (1995) Eyyüb. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C.12*: s.16-17.
- Harman Ö F (1996) Habil ile Kabil. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C.14*: s.376-378.
- Harman Ö F (1997) Havva. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C. 16*: 542-545.
- Harman Ö F (2013) Yakub. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C. 43*: s. 274-276.
- İnalcık H, Erünsal İ vd. (2005) *Osmanlı Araştırmaları-XXVI* (İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul).
- İnan A (1986) *Tarihte ve Bugün Şamanizm* (TTK Yayınları, Ankara).
- İnan A (1987) *Makaleler ve İncelemeler* (TTK Yayınları, Ankara).
- Kabaklı A (2008) *Âşık Edebiyatı* (Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul).
- Kahyaoğlu S (2017) Tahtakuşlar'da Kuş Kültü. *Kuş Kitabı* (Kitabevi Yayınları, İstanbul).
- Kalafat Y (2010) Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri (Berikan Yayınevi, Ankara).
- Karadoğan A (2004) Türk Ad Biliminde Renk Kültü. *Milli Folklor* 62: 89-99.
- Karaman G (2012) Perişan Çiçek Sünbül ve Klasik Türk Şiirinde İşleniş. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 2: 288-319.
- Karataş T (2001) *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü* (Perşembe Kitapları yayınları, İstanbul).
- Kaya D (1991) Sivas'da Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatı. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara.
- Kaya D (1999) *Anonim Halk Şiiri* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Kaya D (2000) *Âşık Edebiyatı Araştırmaları* (Kitabevi Yayınları, İstanbul).

- Kaya D (2007) *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Kaya M (2014) Ozanlık Geleneğimizi XXI. Yüzyıla Taşıyanlardan Âşık Kul Sadık. *Folklor/Edebiyat* 78: 253-260.
- Kılavuz A S (1991) Azrâil. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)* C. 4: s. 350-35.
- Kocakaplan İ (1998) *Açıklamalı Edebi Sanatlar* (Damla Yayınevi, İstanbul).
- Korkmaz E (1994) *Ansiklopedik Alevîlik- Bektaşîlik Terimleri Sözlüğü* (Ant Yayınları, İstanbul).
- Köprülü MF (1976) *Türk Edebiyatı'nda İlk Mutasavvıflar* (Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara).
- Köprülü MF (1999) *Edebiyat Araştırmaları* (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara).
- Köprülü MF (2004) *Saz Şairleri* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Köprülü O F (1998) Abdal Musa. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)* C.1: s. 64-65.
- Kurnaz C (1992) Bülbül. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)* C.6: s. 485-486.
- Kurnaz C (1995) Ferhad. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)* C.12: s.383.
- Kurnaz C (1996) Gönül. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)* C. 14: s.150-152.
- Kurnaz C (1996) Gül. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)* C. 14: s. 219-222.
- Kurnaz C (1998) Hızır. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)* C.17: s.411-412.
- Küçük S (2010) Tarihi Türk Lehçelerinde Renk Adlandırmaları. *Turkish Studies Dergisi* 5/1: 556-577.
- Külekçi N (2016) *Açıklamalar ve Örneklerle Edebi Sanatlar* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Kütük A (2014) İslam / Türk Devlet ve Toplum Geleneğinde Renkler ve Anlamları. *Türkiyat Mecmuası* 24: 133-170.
- Ocak A Y (1996) Hacı Bektâş-ı Veli. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)* C.14: s. 455-458.
- Oğuz MÖ (2001) *Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam* (Akçağ yayınları, Ankara).

- Oğuz MÖ (2014) *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (Grafiker Yayınları, Ankara).
- Onay AT (1996) *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i* (Akçağ yayınları, Ankara).
- Ögel B (1995) *Türk Mitolojisi-II* (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara).
- Ögel B (2000) *Türk Kültür Tarihine Giriş-VI* (Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara).
- Öngören R (2013) Zikir. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C.44: s. 409-412.*
- Özarslan M (2001) *Erzurum Âşıklık Geleneği* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Özdemir Ü (2011) Safranbolu ve Safran Tarımı. *Doğu Coğrafya Dergisi-5: 297-308.*
- Özkan M (1996) Gül ü Bülbül. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C. 14: s. 222-223.*
- Özkaya E (2014) Çukurova Türkülerinde Turaç. *Folklor/Edebiyat 77: 57-70.*
- Özkırımlı A, Erhat A vd. (1993) *Sabahattin Eyuboğlu-Pir Sultan Abdal* (Cem Yayınevi, İstanbul).
- Öztelli C (1989) *Pir Sultan Abdal Yaşamı ve Bütün Şiirleri* (Özgür Yayınları, İstanbul).
- Pakalın MZ (1993) *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü-I* MEB Yayınları, İstanbul.
- Pala İ (2015) *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü* (Kapı Yayınları, İstanbul)
- Püsküllüoğlu A (2003) *Türk Atasözleri Sözlüğü* (Arkadaş yayınevi, Ankara).
- Rayman H (2002) Nevruz ve Türk Kültüründe Renkler. *Milli Folklor 53: 10-15.*
- Sakaoğlu S (1998) Türk Saz Şiiri. *Türk Dünyası El Kitabı* (Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara).
- Sakaoğlu S (1999) Koşma Tasnifine Yeni Bir Yaklaşım. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 5: 103-113.*
- Sakaoğlu S (2012) *Halk Hikâyeleri* (Anadolu Üniversitesi yayınları, Eskişehir).
- Saraç Y (2011) *Eski Türk Edebiyatına Giriş: Söz Sanatları* (Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir).
- Saraçbaşı ME (2010) *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü* (YKY Yayınları, İstanbul).

- Sarıcaoğlu F (2001) Karavezir Mehmed Paşa. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C. 24:* 477-478.
- Schimmel A (2000) *Sayıların Gizemi* (Kabalıcı Yayınevi, İstanbul).
- Sever M (1999) Türk Mitolojisinde Kuşlar. *Milli Folklor* 42: 83-88.
- Sever M (2013) *Türk Halk Şiiri* (Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara).
- Simşek E (2019) “Azrail” İnancının Türk Halk Kültürüne Yansımaları. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi* 18: 11-26.
- Soygüder Ş, Yaylagül L (2019) Kültürel Süreklilik Bağlamında Türk Halk Kültüründe Mavi / Turkuaz Mavisini ve Nazar Boncuğu. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 31: 665-668.
- Şahin H (2011) Tapduk Emre. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C.40:* s.12-13.
- Tosun N (2013) Veysel Karanî. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C.43:* s. 74-75.
- Türk Dil Kurumu (2011) *Türkçe Sözlük* (Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara).
- Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü (1998) *Türk Dünyası El Kitabı* (Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara).
- Türktaş M (2017) Anadolu’da Anlatılan Kuş Efsaneleri. *Kuş Kitabı* (Kitabevi Yayınları, İstanbul).
- Uludağ S (2007) Nûr. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C.33:* s. 244-245.
- Uslu M (2007) *Ansiklopedik Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü* (Yağmur Yayınevi, İstanbul).
- Uzun M İ (2013) Yakub. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C. 43:* s. 276-277.
- Uzun M İ (2002) Kerbelâ. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C.25:* 274-275.
- Yardımcı M (2009) Geleneksel Türk Kültüründe ve Âşıkların Dilinde Sayılar. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji* 1557: 637-647.
- Yardımcı M (2017) *Başlangıçtan Günümüze Türk Halk Şiiri* (Kanyılmaz Matbacılık, İzmir).
- Yaşaroğlu M K (2001) Kâbe. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C. 24:* s. 21-22.
- Yaşaroğlu M K (2012) Üç Aylar. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA) C.42:* s. 276.

Yavuz Y Ş (2007) Peygamber. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)* C.34: 257-262.

Yazıcı T (1994) Derviş. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)* C.9: 188-190.

Yazıcı T (1994) Zikir. *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)* C. 9: s. 188-190.

Zariç M (2011) Turnadan Leyleğe Halk Şiirinde Göçmen Kuşlar. *Hece Gezi Özel Sayısı* 22: 102-117.

Elektronik Kaynakça

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/gulcinar-ayten-cinar> (22Nisan 2021).

http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/mehmet_yardimci_geleneksel_kultur_asiklar_kina.pdf (10 Mayıs 2021).

http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/mehmet_yardimci_geleneksel_kultur_asiklar_kina.pdf (10 Mayıs 2021).

<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12048/haci-bektas-veli-kulliyesi-dergahi.html> (15 Ocak 2021)

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44433/goreme-milli-parki-ve-kapadokya-nevsehir.html> (15 Ocak 2021)

<https://sorularlaislamiyet.com/olumden-sonra-olum-var-mi-ruhumuz-da-olup-dirilecek-mi-0> (10 Aralık 2020).

<https://sorularlaislamiyet.com/sirat-koprusu-denen-bir-koprunun-olmadigini-iddia-edenler-var-ayet-ve-hadislerde-sirat-koprusu> (10 Aralık 2020).

https://www.academia.edu/38710505/%C4%B0SLAM%C4%B0YET_%C3%96NCES%C4%B0_T%C3%9CRK_K%C3%9CLT%C3%9CR%C3%9CNDE_SAYILAR

<https://www.antoloji.com/ben-dervisim-diyene-bir-un-edesim-gelir-siiri/> (10 Aralık 2020).

<https://www.antoloji.com/bir-kez-gonul-yiktin-ise-siiri/> (10 Aralık 2020).

<https://www.antoloji.com/yemen-illerinde-veysel-karani-siiri/> (22 Nisan 2021)

<https://www.fibhaber.com/gundem/nevsehir-de-200-yillik-tarihi-rum-hamami-restore-ediliyor-h68257.html> (10 Ocak 2021)

<https://www.kapadokyadayim.com/kapadokya-urgup-bagbozumu-festivali/> (16 Ocak 2021)

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/nevsehir/kulturenvanteri/kursunlu-cam> (10 Ocak 2021)

<https://www.nevsehirkenhaber.com/haber/5463581/150-yillik-konak-restore-edildi> (10 Ocak 2021)

https://www.trakus.org/kods_bird/uye/?fsx=2fsdl17@d&tur=Tura%E7 (10 Ocak 2021).

https://www.trakus.org/kods_bird/uye/?fsx=2fsdl17@d&tur=Tura%E7 (10 Ocak 2021).

<https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-Dünya-Miras-Listesi> (15 Ocak 2021)

<http://www.uchisar.bel.tr/uchisar/eski-uchisar/> (10 Ocak 2021)

<http://ovaoren.blogspot.com/2012/02/cappadocia-gulsehir-tarihi-turistik.html> (15 Ocak 2021)

<http://ovaoren.blogspot.com/2012/02/cappadocia-gulsehir-tarihi-turistik.html> (15 Ocak 2021)

<https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227561/hacibektas.html> (15 Ocak 2021)

<https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227561/hacibektas.html> (15 Ocak 2021)

<http://www.uchisar.bel.tr/uchisar/uchisar-cografyasi/> (16 Ocak 2021)

<http://www.avanos.gov.tr/canak-comlek-atolyeleri> (10 Ocak 2021)

<http://www.kayseriden.biz/icerik.asp?ICID=173> (10 Ocak 2021)

<http://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=2327> (10 Ocak 2021)

<http://www.uchisar.bel.tr/uchisar/uchisar-kulturu/> (10 Ocak 2021)

<http://www.gulsehir.org.tr/s/kapadokya-31.html> (15 Ocak 2021)

<https://muze.gov.tr/muze-detay> (15 Ocak 2021)

<https://muze.gov.tr/muze-detay?DistId=ZPO&SectionId=ZPO01> (15 Ocak 2021)

<https://www.kapadokyaweb.com/inceleme/zelve-vadisi> (15 Ocak 2021)

http://www.cappadociaexplorer.com/detay.php?id=56&cid=43_(16 Ocak 2021)

<http://www.kozakli.gov.tr/saglik> (16 Ocak 2021)

<http://www.uchisar.bel.tr/uchisar/uchisar-2/>(16 Ocak 2021)

<https://kozaklimyo.nevsehir.edu.tr/tr/14216> (16 Ocak 2021)

<http://ozaninci.com/biyografi.html> (22 Nisan 2021).

<https://kuran.diyenet.gov.tr/tefsir/sure/105-fil-suresi> (18 Eylül 2020).

Görsellerin Kaynakçası

Şekil 1. <https://www.fibhaber.com/turizm/erciyes-dagi-kapadokya-dan-bir-baska-guzel-h78913.html> (10 Ocak 2021)

Şekil 2. <https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227464/fotograf-galerisi.html> (10 Ocak 2021)

Şekil 3. <https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227464/fotograf-galerisi.html> (10 Ocak 2021)

Şekil 4. <https://www.fibhaber.com/cevre/nevsehir-de-tarihi-beyler-konagi-restore-edildi-h105016.html> (10 Ocak 2021)

Şekil 5. <https://www.fibhaber.com/gundem/nevsehir-de-200-yillik-tarihi-rum-hamami-restore-ediliyor-h68257.html> (10 Ocak 2021)

Şekil 6. <http://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=2327> (10 Ocak 2021)

Şekil 7. <https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227464/fotograf-galerisi.html> (15 Ocak 2021)

Şekil 8. https://www.hacibektas.net/index.php?id=tarihi_yerler_(15 Ocak 2021)

Şekil 9. <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44433/goreme-milli-parki-ve-kapadokya-nevsehir.html> (15 Ocak 2021)

Şekil 10. <http://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=2327> (15 Ocak 2021)

Şekil 11. <http://m.gulsehir.org.tr/aciksaray-harabeleri/395/>(15 Ocak 2021)

Şekil 12. https://www.kapadokyaweb.com/inceleme/zelve-vadisi_(15 Ocak 2021)

Şekil 13. <https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227464/fotograf-galerisi.html> (16 Ocak 2021)

Şekil 14. <https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227464/fotograf-galerisi.html> (16 Ocak 2021)

Şekil 15. <https://www.fibhaber.com/kultur-sanat/nevsehir-kofturune-doyum-olmaz-h76048.html> (16 Ocak 2021)

KAVRAMLAR DİZİNİ

A

Abdal Musa · 151, 199, 359

Ağıt · 16, 101, 102, 103, 110, 109, 110, 147, 156,
188, 284, 358, 369, 471

Ahmet Yesevî · 22

Alevî · 15, 122, 130, 140, 142, 164, 186, 195, 201

Alevîlik · 139, 164, 476

Aliterasyon · 97

Alkış · 154

Âşık /âşık · 6, 15, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27,
28, 29, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43,
44, 45, 46, 47, 48, 51, 52, 55, 56, 58, 59, 60, 61,
62, 64, 66, 69, 70, 73, 77, 78, 81, 85, 89, 90, 92,
94, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 104, 106, 112,
113, 116, 118, 119, 120, 121, 122, 124, 126,
129, 130, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 138,
140, 141, 142, 144, 145, 147, 157, 158, 159,
161, 162, 163, 164, 167, 176, 185, 186, 187,
189, 191, 192, 193, 194, 196, 198, 199, 201,
202, 224, 240, 242, 287, 300, 345, 393, 397,
401, 406, 412, 413, 422, 423, 429, 432, 447,
448, 449, 451, 455, 456, 457, 458, 459, 460,
466, 467, 473, 475, 476, 486, 498

Âşık Ayten Gülçınar · 124, 126

Âşık edebiyatı · 15

Âşık fasılları · 26, 27, 28

Âşık karşılaşmaları · 26

Âşık kolu · 24

Âşık Veysel · 42, 126

Ayin-i Cemler · 29, 32

Azrail · 42, 66, 107, 140, 151, 199, 200, 234, 238,
280, 286, 287, 348, 450, 451, 454, 478

B

Bade / bade · 19, 20, 21, 34, 112, 158, 162, 224,
241, 359, 460

Badeli âşık · 112

Bağlama · 18, 27, 28, 72, 94, 95, 104, 124, 125,
134, 148, 159, 188, 263, 278, 280, 290, 302

Bağlama-muamma · 27

Baksı · 14, 18, 33, 460

baykuş · 144, 145, 146, 301, 328, 367

Bektaşî · 15, 32, 58, 63, 73, 108, 122, 130, 140,
142, 186, 188, 195, 198, 199, 326

Beşler · 95, 96, 140, 141, 142, 335, 392

Bozlak · 102, 105

Bülbül · 60, 65, 66, 76, 79, 99, 144, 146, 215, 280,
293, 331, 382

Bülbül ile Gül · 94

Ç

Çarh çemberi · 19, 34

Çöğür şairi · 21, 35

D

Dede Korkut · 11, 14, 69, 133, 135, 136, 154, 155,
200, 473, 475

Dede Korkut Kitabı · 14, 136, 154, 200, 475

Destan · 16, 23, 34, 101, 102, 104, 141, 146, 185,
186, 251, 432

Devriye · 32, 102

Deyiş · 20, 32, 388

Divanü Lügati't Türk · 34, 149

Döner Ayak · 64

Dudakdeğmez · 32

E

Epik · 14

F

Ferhad ile Şirin · 191

G

Gayb erenleri · 142, 164, 195

Geniş ayak · 27

Gezgin şair · 112

Göktanrı · 138

Gül · 6, 11, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45,
46, 47, 48, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62,
64, 66, 69, 70, 73, 75, 77, 78, 81, 82, 84, 85, 87,
88, 89, 90, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101,
102, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 110, 112,
113, 116, 118, 119, 120, 121, 122, 124, 126,
127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 135, 136,
137, 138, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 146,
147, 148, 149, 150, 154, 155, 156, 157, 158,
159, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 168,
169, 170, 171, 175, 176, 177, 180, 182, 185,
186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194,
195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 213,
271, 284, 294, 335, 337, 346, 360, 393, 398,
404, 405, 414, 415, 416, 424, 425, 451, 454,
455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 465,
468, 469, 474, 486, 488, 489, 494, 495, 496,
498, 499

Gül ile Bülbül · 98

Güzelleme · 28, 101, 102, 107, 112, 123, 127, 131

H

Habil · 93, 151, 200, 201, 313

Habil ile Kabil · 93, 200

Hacı Bektaş Veli · 6, 44, 73, 81, 123, 151, 174,
175, 198, 199

Hak Âşığı · 34

Hak Şairi · 34

Halk hikâyesi · 147

Halk şairi · 34, 35, 103, 460

Hatırlatma-canlandırma · 26

Hece ölçüsü · 47, 48, 101, 461, 465

Hızır · 19, 34, 42, 70, 106, 151, 186, 191, 193, 194,
285, 287, 458

Horasan · 75, 83, 153, 174, 175, 191, 197, 198,
282, 311

Hoşlama · 27

Hoşlama-merhabalaşma · 26

Hüsn- i tañil · 95

Hız. Âdem · 93, 191, 196, 200

Hız. Ali · 195

Hız. Ebu Bekir · 14

Hız. Eyüp · 92, 191, 192

Hız. Havva · 196

Hız. İlyas · 19, 34, 198

Hız. Lokman · 196

Hız. Muhammed · 147, 161, 194, 195

Hız. Yakup · 93, 191, 192

Hız. Yusuf · 93, 191, 192

İ

İktibâs · 88

İlahi aşk · 112, 190

İlk Deyiş · 20

İrsâl-i Mesel · 80

İrticalen · 19, 43, 61, 126

İstiâre · 79, 80

İstifhâm · 87

İştikâk · 96

K

Kâbe · 50, 93, 141, 153, 154, 164, 165, 166, 195,
264, 288, 313, 321, 337, 349, 380, 390

Kabil · 93, 152, 200, 201, 313

Kaf Dağı · 153

Kafiye · 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 103, 473

Kam · 18, 33, 34, 460

Karavezir Mehmet Paşa · 173, 202, 295

Kargış · 155

Karşılaşma · 20, 26, 28, 32

Kaygusuz Abdal · 15, 18, 89, 199

Kayra Han · 138

Keklik · 144, 147

Kerem ile Aslı · 93, 189, 474

Kına · 110, 157, 346

Kırk · 68, 76, 141, 142, 214, 255, 391, 443

Kırklar · 50, 75, 95, 96, 140, 141, 142, 164, 165,
166, 195, 196, 324, 335, 380

Kızıl · 132, 133, 170

Kinâye · 82

Koçaklama · 16, 101, 102

Kopuz · 29, 33

Koşma · 16, 27, 28, 101, 102, 103, 104, 146, 477

Köroğlu · 158

L

Leyla ile Mecnun · 190

Lokman Hekim · 196

M

Mahlas · 20, 21, 22, 23, 86, 460

Mahlas alma · 21, 22, 23, 460

Mahlas verme · 21

Mahlas/tapşırma · 21, 22, 23

Mahlasnâme · 21

Mahzuni Şerif · 43, 81, 130, 187, 188

Mavi · 132, 138, 147

Mazmun · 97

Mecâz-ı Mürsel · 77

Meddah · 33

Merhabalaşma · 27

Methiye · 27, 28

Meydan şairi · 35

Muamma · 21, 28, 34

Mutasavvıf Âşık · 18

Mübâlağa · 90

Mürşid · 161

N

Nefes · 32, 118, 140, 237

Nidâ · 92

Nutuk · 32, 102

O

On sekiz bin · 95, 99, 143, 165, 335

Otacı · 34

Oyun · 14, 438

Ozan · 14, 18, 29, 33, 35, 37, 39, 43, 44, 54, 62, 63,
65, 69, 75, 76, 87, 89, 104, 108, 123, 124, 125,
126, 127, 155, 186, 188, 205, 206, 224, 227,
232, 236, 240, 241, 242, 245, 347, 248, 249,

260, 268, 269, 278, 279, 281, 291, 293, 294,
295, 297, 301, 303, 304, 308, 309, 320, 325,
326, 329, 334, 344, 345, 358, 371, 373, 376,
377, 379, 391, 392, 393, 397, 398, 399, 400,
408, 425, 426, 427, 445, 446, 449, 450, 451,
452, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 494

Ozanlık · 15, 44

Ö

Öğütleme · 27, 28

P

Pir · 15, 19, 20, 23, 32, 34, 42, 50, 75, 76, 82, 100,
112, 113, 130, 158, 159, 162, 163, 164, 165,
166, 174, 186, 187, 188, 195, 196, 224, 240,
307, 321, 345, 380, 401, 418, 429, 456, 475, 477

Pir elinden bade içme · 19, 20

Pir Sultan · 15, 42, 82, 158, 186, 187, 188, 240,
401, 418, 429, 456, 475, 477

R

Redif · 66

Renkler · 132

Rüya · 18, 19, 20, 21, 112, 158, 460, 475

Rüya motifi · 18, 19, 20

S

Safrani · 149

Sarı · 71, 132, 137, 147, 148, 150, 173, 308, 316

Sayılar · 138

Saz · 18, 19, 20, 21, 29, 32, 35, 39, 40, 41, 42, 43,
44, 61, 76, 87, 94, 116, 126, 144, 158, 159, 160,
161, 213, 242, 252, 318, 321, 384, 448, 460

Saz · 21, 25, 29, 35, 61, 159, 370, 380, 385, 434,
448, 474, 476, 477

Saz şairi · 19, 21, 35, 158

Sazlı ozan · 21

Sema · 32, 120

Semai Kahveleri · 29

Serencam · 19

Sığır · 460

Sicilleme · 27, 28

Sümbül · 104, 123, 149, 206

Ş

Şah · 164

Şah-ı merdan · 164

Şaman · 14, 18, 33, 139

Şamanizm · 143, 475

Şathiye · 89, 102

Şem ile Pervane · 97

Şölen · 460

T

Ta'rîz · 84

Takılma · 28

Tapduk Emre · 197

Tapşırma · 21

Tasavvuf · 15, 112, 141, 161, 166, 194, 197, 474

Taşlama · 27, 28, 102, 109

Taşlama-takılma · 27

Tecâhül-i Ârif · 86

Tedric · 95

Tekellüm · 27

Tekrîr · 90

Telmih · 92

Tenâsüb · 94

Teşbih · 78

Teşhîs · 88

Tevriye · 86

Tezâd · 85

Turaç · 144

Turna · 144

Tüketmece · 27, 28

Tüketmece-daraltma · 27

Türkü · 16, 39, 40, 43, 102, 104, 105, 115, 116,
126, 146, 147, 148, 149, 241, 271, 356, 385,
407, 448

U

Uğurlama · 27, 28

Usta malı · 27, 126

Usta-çırak ilişkisi · 23

Uyak · 51, 52, 55, 56

Uyanış · 20

Ü

Üç · 19, 39, 80, 129, 135, 139, 162, 222, 375, 392,
434

Üçler · 95, 140

Üveys el-Karanî · 196

V

Varsağı · 16, 101, 102

Veysel Karani · 196, 197

Y

Yalanlama · 27, 28

Yanık Kerem · 77, 105, 189, 298, 331

Yedi · 103, 141, 186, 389

Yenileme Ayak · 64

Yeşil · 132, 136, 137, 246

Yezid · 201, 202, 442

Yineleme Ayak · 61

Yuğ · 156, 460

Yunus Emre · 15, 23, 89, 146, 166, 197, 198

Z

Zikir · 95, 99, 122, 165, 302, 335

EKLER

Ek 1. Sadık GÜL (Âşık Sadık Gül / Kul Sadık)

Ek 2. Âşık Sadık Gül ve eşi Nursen Gül

Ek 3. Âşık Sadık Gül'ün sazının fotoğrafı.

(44 tekne, teknesi dut ağacından oyma el yapımı ve sapı gürgen ağacından yapılmış yedi telli divan sazıdır. Üzerindeki fişmen sonradan ilave edilmiştir. Sahne veya meydan sazı olarak kullanılmaktadır.)

Ek 4. Âşık Sadık Gül'ün sazı, basılan eserleri ve aldığı ödülleriyle fotoğrafı (Gülşehir).

Ek 5. Âşık Sadık Gül'ün aldığı ödülleri.

Ek. 6. Âşık Sadık Gül'ün aldığı madalyonlardan bazıları.

Ek. 7. Âşık Sadık Gül aldığı plaketlerden bazıları.

Ek 8. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Halk Aşığı / Halk Ozanı Tanıtma Kartı.

Ek 9. Âşık Sadık Gül'ün Almanya'nın Köln şehrinde Tv 10'un düzenlediği program sonrası âşıklar ve ozanlarla fotoğrafı (Âşık Sadık Gül, Âşık Can Ali, Ozan Usuli, Âşık Erol Şahiner, Âşık Zeynel Gül)

Ek 10. Ordu-Korgan Belediyesi kültür etkinliğinde âşık ve ozanlarla fotoğrafı (Âşık Ayten Gl ınar, Âşık Erol Şahiner, Âşık Mustafa Aydın ve Âşık Sadık Gl).

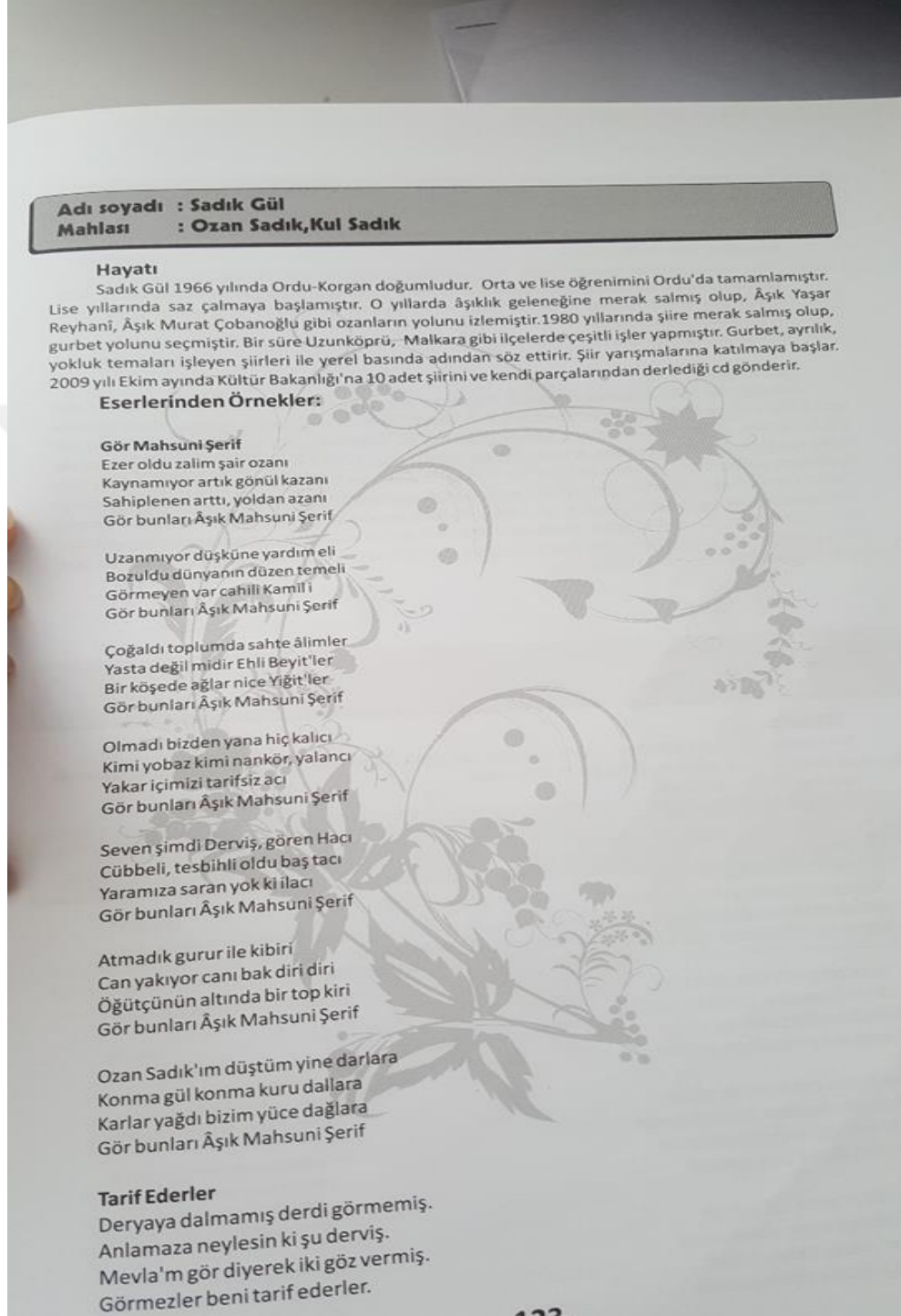
Ek 11. Âşık Sadık Gül'ün Davet edildiği 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı etkinliklerinde Âşık Erol Şahiner ile atışma yaparken çekilen fotoğrafı.

Ek 12. Âşık Sadık Gül'ün şiir kitapları.

Ek 13. Yaşayan İnsan Hazinesi (5. Uluslararası Kars Âşıklar Bayramı Antolojisi) kitabında Âşık Sadık Gül'e ayrılan bölüm.

Ek 14. Âşık Sadık Gül ile derleme sırasında çekilen fotoğraf.

